МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

Гуманітарно-педагогічний факультет НУБіП

ЦЕНТР ІНФОРМАЦІЇ ТА ДОКУМЕНТАЦІЇ НАТО В УКРАЇНІ

ДИПЛОМАТИЧНА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ ІМЕНІ ГЕННАДІЯ УДОВЕНКА ПРИ МЗС

ІНСТИТУТ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ

Історико-філософський факультет Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова

Державна наукова установа «Енциклопедичне видавництво»

CENTER FOR BUSINESS INNOVATION AND TRANSFORMATION AKG Global Support Services (OPC) Pvt Ltd, India

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

ВІДНОСИНИ МІЖ УКРАЇНОЮ І НАТО НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ: ДОСЯГНЕННЯ ТА ВИКЛИКИ

2 червня 2022 року

м. Київ

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE

NATIONAL UNIVERSITY OF LIFE AND ENVIRONMENTAL SCIENCES OF UKRAINE

INSTITUTE OF HISTORY OF UKRAINE OF THE NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES OF UKRAINE

Faculty of Humanities and Pedagogy

Faculty of History and Philosophy of the National Pedagogical Dragomanov University

State Scientific Institution «Encyclopedic Publishing»

CENTER FOR BUSINESS INNOVATION AND TRANSFORMATION
AKG Global Support Services (OPC) Pvt Ltd, India

PROCEEDINGS
OF THE INTERNATIONAL ACADEMIC CONFERENCE

RELATIONS BETWEEN UKRAINE AND NATO AT THE CURRENT STAGE: ACHIEVEMENTS AND CHALLENGES

June 2, 2022

Kyiv – 2022

УДК 327.5/.7НАТО(477)

Відносини між Україною і НАТО на сучасному етапі: досягнення та виклики: зб. наук. праць (за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції, Київ, 2 червня 2022 р.). – К., 2022. – 245 с.

Збірник наукових праць укладено за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції «Відносини між Україною і НАТО на сучасному етапі: досягнення та виклики», що її провела кафедра міжнародних відносин і суспільних наук гуманітарно-педагогічного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування України 2 червня 2022 р. Наповнення рубрик синхронізовано з основними напрямами роботи конференції і охоплює широке коло питань співробітництва між Україною і НАТО в умовах Російсько-української війни (з 2014 р.), обговорення проблематики оборонної і безпекової політики України, сприяння розвитку співробітництва в галузі освіти і науки, налагодження та поширення всебічних суспільно-політичних, науково-освітніх, інформаційних зв'язків і взаємодії на національному та міжнародному рівнях; формування культури міжнародного спілкування, всебічного суспільного обговорення питань міжнародних відносин; сприяння розвитку освітньої та культурної дипломатії України; встановлення й розширення контактів між представниками освітянської, наукової спільноти та громадськості.

Видання розраховане на науковців, викладачів, аспірантів, студентів, а також усіх хто цікавиться широким колом питань співробітництва між Україною і НАТО.

Рекомендовано вченою радою гуманітарно-педагогічного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування України (протокол № 10 від 10.06.2022 р.).

Редакційна колегія:
Ніколаєнко С.М., д-р пед. наук, проф. (голова);
Шинкарук В.Д., д-р філол. наук, проф. (співголова);
Стрілець В.В., д-р іст. наук, проф. (співголова);
Харченко С.В., д-р філол. наук, доц.

Відповідальна за випуск канд. іст. наук, доц. Хвіст В.О.

Тези подано в авторській редакції.

Автори тез відповідають за достовірність викладеного матеріалу, за правильне цитування джерел, посилання на них та інших відомостей.

Передруковувати опубліковані в збірнику наукових праць матеріали дозволяється тільки за згодою авторів.

© НУБіП України, 2022
© Автори, 2022

Секція 1

РОЛЬ НАТО В ПІДТРИМАННІ ГЛОБАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

Гольцов Андрій Геннадійович,
доктор політичних наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

ГЕОПОЛІТИЧНЕ ПРОТИБОРСТВО МІЖ РОСІЙСЬКОЮ ФЕДЕРАЦІЄЮ Й НАТО

Для сучасної безпеки Європейського макрорегіону особливо велике значення має геополітичне протиборство між Російською Федерацією (РФ) й НАТО як військово-політичним втіленням «колективного Заходу». Саме зростання могутності та геопросторове розширення НАТО (на чолі зі США) вважається в Росії головною загрозою для її інтересів у Європі й, навіть, для її державної безпеки.

На початку 2000-х рр. відбувалося зміцнення державного устрою РФ, її економічне зростання, передусім завдяки високим цінам на енергоносії. Водночас відроджувалися імперські амбіції Кремля. Геополітичні претензії Росії до «колективного Заходу» прозвучали в 2007ºр. у відомій Мюнхенській промові В.ºПутіна. Останній звинуватив держави Заходу в тому, що ті не дотрималися нібито даних ними під час об'єднання Німеччини зобов'язань «не розміщувати війська НАТО за межами території ФРН». Розширення НАТО на Схід, яке проявилося у прийнятті до лав Північноатлантичного альянсу постсоціалістичних країн Центральної та Південно-Східної Європи і колишніх радянських республік Естонії, Латвії та Литви, було розцінено Кремлем як загроза національній безпеці Росії. У подальшому в офіційних документах РФ неодноразово в якості загроз її національній безпеці кваліфікувалися: нарощування силового потенціалу Північноатлантичного альянсу, наділення НАТО глобальними функціями, розширення Альянсу, наближення військової інфраструктури НАТО до кордонів Росії тощо.

Проведена РФ на початку серпня 2008ºр. успішна воєнна кампанія проти Грузії не мала для агресивної держави негативних міжнародних наслідків. Росія 26 серпня 2008ºр. визнала так звані Південну Осетію та Абхазію в якості незалежних держав, а також забезпечила визнання цих квазідержав деякими країнами світу. Негативна реакція західних країн на порушення територіальної цілісності Грузії виявилася переважно лише символічною. Північноатлантичний альянс і «колективний Захід» загалом залишили, по суті, безкарною російську експансію на Південному Кавказі. Керівництво Росії, ймовірно, вважало НАТО аморфною організацією, нездатною на дієві колективні воєнні заходи щодо захисту країн-партнерів.

У 2014ºр. Росія провела неформальну окупацію й подальшу анексію Криму, а також фактично здійснила збройну агресію на Схід України і забезпечила створення квазідержавних утворень – так званих «ДНР» та «ЛНР». Відтоді на Донбасі тривав воєнний конфлікт «малої інтенсивності» з досить численними загостреннями. При цьому з боку квазіреспублік формально діяли не російські війська, а «добровольці» та місцеві збройні формування. Негативна реакція провідних західних країн у 2014ºр. була запізнілою, і висловлювання ними «глибокого занепокоєння» не вплинуло на державу-агресора. Економічні санкції з боку Заходу запроваджувалися поступово і загалом завдали російській економіці суттєвих збитків. Водночас численні західні компанії (зокрема, з ФРН, Франції, Італії та низки інших країн-членів НАТО), заінтересовані в імпорті російських енергоносіїв,

сировини та інших товарів або збереженні ринків збуту своєї продукції в Росії, і надалі підтримували вигідні для себе економічні стосунки з державною-агресором.

Російська воєнна експансія до України в 2014 р. стимулювала зміцнення Альянсу в геополітичному та військово-політичному сенсі. На самітах НАТО було ухвалено низку доленосних рішень щодо посилення взаємодії країн Альянсу в справі захисту колективної безпеки, попри розбіжності в ставленні «старих» та «нових» європейських країн-членів Альянсу до посилення військової компоненти НАТО. На теренах Польщі, Естонії, Латвії та Литви були розгорнуті батальйонні групи, відповідно, США, Великої Британії, Канади та Німеччини. Країни-члени НАТО виступали за підтримку територіальної цілісності та державного суверенітету Грузії, Молдови та України, засуджували анексію Росією Криму. Геополітика НАТО загалом передбачала «стримування» Росії. Водночас країни НАТО неодноразово підкреслювали свою відкритість до діалогу та конструктивних взаємовідносин з РФ.

Наприкінці 2021ºр. Росія висунула до США і НАТО загалом низку ультимативних вимог щодо відмови Альянсу від подальшого розширення на Схід (зокрема, неприпустимості прийняття України до НАТО), відведення військ та озброєнь США зі Східної Європи, відмови від розміщення на теренах Європи ударних сил, здатних нібито загрожувати РФ. Проте Альянс відкинув такі вимоги Росії як неприйнятні.

Для обґрунтування повномасштабного вторгнення до України 24 лютого 2022ºр. В.ºПутін серед інших фіктивних причин вже вкотре висунув мотив щодо неприпустимості для Росії просування НАТО на Схід, а також «воєнне освоєння України» Північноатлантичним альянсом. 25 лютого відбувся віртуальний саміт НАТО, під час якого було передбачено розгортання значних військових контингентів сил реагування «у контексті колективної оборони» для захисту воєнної безпеки східних країн-членів НАТО. Йшлося про досить потужні сухопутні, військово-морські та військово-повітряні сили країн НАТО. Під час позачергового Брюссельського саміту в березні 2022 р. країни НАТО підтвердили розгортання сил реагування на теренах розташованих у Східній та Південно-Східній Європі Словаччини, Угорщини, Румунії та Болгарії. Геополітичне протиборство НАТО і Росії набуло характеру жорсткої конфронтації. Сучасні наміри Фінляндії та Швеції вступити до НАТО продиктовані прагненнями цих країн забезпечити захист свого суверенітету від потенційних загроз з боку РФ.

Варто припустити, що нинішня жорстка геополітична конфронтація між НАТО і РФ зберігатиметься доти, доки триває російська агресія проти України і доки не відновлена територіальна цілісність нашої країни.

Любовець Олена Миколаївна,
доктор історичних наук, професор,
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

УКРАЇНСЬКІ ВІЙСЬКОВІ У МИРОТВОРЧИХ ОПЕРАЦІЯХ НАТО: ЗАКОНОДАВЧА БАЗА ТА ОСОБЛИВОСТІ УЧАСТІ

Одним із механізмів реалізації миротворчих функцій ООН є використання збройних сил країн-учасниць Північноатлантичного Альянсу в операціях з підтримки миру. Метою таких операцій є сприяння врегулюванню міждержавних і внутрішніх конфліктів, забезпечення стабільності та безпеки в окремих регіонах.

Україна почала брати участь у миротворчих операціях і місіях ООН практично зразу після проголошення незалежності – з 1992 р. 3 липня 1992 р. Верховна Рада України прийняла постанову «Про участь батальйону Збройних Сил України в Миротворчих Силах

Організації Об'єднаних Націй у зонах конфліктів на території колишньої Югославії» [1]. Це був перший законодавчий акт, згідно з яким українські військовослужбовці використовувалися для врегулювання регіонального військового конфлікту. За підрахунками Б. Левика за перші десять років існування держави – 1992-2002 – 16 тис. українських військовослужбовців взяли участь у 19 миротворчих операціях і місіях в Анголі, Афганістані, Боснії і Герцеговині, Гватемалі, Грузії, Демократичній Республіці Конго, Ефіопії та Еритреї, Македонії, Косові, Південному Лівані, Придністров'ї, Сьєра-Леоне, Таджикистані, Хорватії тощо [2, с. 85].

Після підписання 6 лютого 1994 р. Рамкового документа програми «Партнерство заради миру» значно розширилися напрями співпраці України з НАТО. Документ чітко окреслив напрями військового співробітництва, одним із яких є «участь в межах дозволених конституцією, в операціях, здійснюваних під егідою ООН і/або в рамках відповідальності НБСЄ» [3]. Конституція України дозволяє направлення підрозділів ЗСУ до ін. держав з метою надання військової допомоги, що закріплено ст. 85 (ч. 1, п. 23) [4].

У наступні роки після прийняття Рамкового документу була створена законодавча база для участі підрозділів ЗСУ в миротворчих операція ООН і НАТО. Базовими документами стали Закони України «Про участь України в міжнародних миротворчих операціях» [5], «Про порядок направлення підрозділів ЗСУ до інших країн» [6], Указ Президента України «Про Порядок розгляду пропозицій щодо участі України в міжнародних миротворчих операціях» [7]. Ці документи розв'язали проблему понятійно-категорійного апарату, унормували порядок тимчасового направлення підрозділів ЗСУ для виконання миротворчих завдань.

Українські військовослужбовці в зонах конфлікту виконували низку завдань – охороняли стратегічні об'єкти; забезпечували безпеку ремонтних робіт відновлення водо- та електропостачання; супроводжували конвої для доставки гуманітарної допомоги; сприяли обміну військовополоненими, тілами вбитих; брали участь в організації евакуації мирного населення; займалися розмінуванням території. Підрозділи ЗСУ не брали безпосередньої участі в бойових діях. Загалом, Україна зробила вагомий внесок у проведення миротворчих операцій під егідою НАТО, насамперед, у Боснії і Герцеговині (1992-1999), Косово (1999-2020), Іраку (2003-2008), Афганістані (2007-2019).

За даними начальника центру національних контингентів та національного персоналу Об'єднаного штабу Командування Об'єднаних сил ЗСУ полковника В. Ханіна напередодні початку повномасштабної війни РФ проти України в грудні 2021 р. 335 військовослужбовців ЗСУ виконували завдання у 8 міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки у 6 країнах світу, а також у районі Аб'єй. З них 2 національні контингенти – 290 осіб та національний персонал − 45 осіб [8]. У контексті актуалізації останнім часом проблеми гендерного паритету, відповідно до вимог Резолюції Ради Безпеки ООН № 1325 «Жінки, мир і безпека», до складу вітчизняних миротворчих місій входять жінки. Так, 7 українських жінок-військовослужбовців залучено для виконання миротворчих функцій до місій ООН: 2 – у складі 18-го ОВЗ, 3 – у складі Місії ООН зі стабілізації у ДР Конго, 1 – у Багатопрофільній інтегрованій Місії ООН зі стабілізації у Малі та 1 – на посаді у Місії ООН у справах Тимчасової адміністрації в Косові [8].

Отже, залучення українських військовослужбовців до виконання миротворчих завдань свідчить про їхній достатній рівень військової підготовки та професіоналізм. Керівництво НАТО загалом високо оцінює діяльність українських військових підрозділів. Участь у підтримці миру в зонах конфлікту уможливила набуття українськими військовими практичного досвіду, що активно використовується зараз в умовах війни з РФ. Протягом майже 30 років Україна сумлінно виконувала свої зобов'язання в складі миротворчих місій щодо забезпечення миру в певних регіонах. Сьогодні Україна втягнута в повномасштабну війну з РФ, тому вона має повне право розраховувати на залучення миротворчої місії НАТО для її діяльності на власній території. Наявність такої місії сприяла б швидшому завершенню війни.

Література:

1. Про участь батальйону Збройних Сил України в Миротворчих Силах Організації Об'єднаних Націй у зонах конфліктів на території колишньої Югославії. Постанова Верховної Ради України. Київ. 3 липня 1992. № 2538-XII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2538-12#Text
2. Левик Б. Участь пострадянських республік у миротворчих операціях ООН та НАТО. Схід. 2014. № 4 (130). С. 84-91.
3. Партнерство заради миру. Рамковий документ. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/950_001#Text
4. Конституція України // Відомості Верховної Ради (ВВР). 1996. № 30. С. 141.
5. Про участь України в міжнародних миротворчих операціях: Закон України. URL: https://xn--80aagahqwyibe8an.com/zakon-ukrajiny/stattya-viznachennya-terminiv58209.html
6. Про порядок направлення підрозділів ЗСУ до інших країн : Закон України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1518-14#Text
7. Про Порядок розгляду пропозицій щодо участі України в міжнародних миротворчих операціях. Указ Президента України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/153/2000#Text
8. Особливості української миротворчості: географія, критерії відбору та перспективи розширення місій. URL: https://armyinform.com.ua/2021/12/15/osoblyvosti-ukrayinskoyi-myrotvorchosti-geografiya-kryteriyi-vidboru-ta-perspektyvy-rozshyrennya-misij/

Мартинов Андрій Юрійович,
доктор історичних наук, професор,
провідний науковий співробітник
відділу історії міжнародних відносин і зовнішньої політики України,
Інститут історії України Національної академії наук України
(м. Київ, Україна)

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ У ЄВРОАТЛАНТИЧНІЙ СИСТЕМІ БЕЗПЕКИ

Стратегічні амбіції формування та реалізації спільної зовнішньої та безпекової політики Євросоюзу були сформульовані Маастрихтським договором (Договором про Європейський Союз), який після ратифікації набув чинності 1 листопада 1993 року [1, с. 75]. Однак належного рівня фінансування та політичної консолідованої волі європейських еліт для успішної реалізації ця ініціатива не отримала, тому коли у 2009 р. набув чинності «Лісабонський договір реформ» ступінь ефективності спільної зовнішньої та безпекової політики ЄС залишалась низькою [2, с. 147]. Ключову роль у захисті країн Євросоюзу продовжував відігравати Північноатлантичний альянс [3, с. 49].

Україна поступово налагоджувала взаємодію з Європейським Союзом у питаннях спільної європейської оборонної політики. 13 червня 2005 р. у Люксембурзі було підписано Угоду між Україною та Європейським Союзом про процедури безпеки, які стосуються обміну інформацією з обмеженим доступом. Зазначений документ було ратифіковано Верховною Радою України 20 грудня 2006 року [4, с. 10]. 11 жовтня 2007 р. в Україні з першим візитом побувала делегація військового комітету Європейського Союзу. Обговорювалися проблеми допомоги у ліквідації запасів вибухових речовин, використання української транспортної авіації в інтересах європейських миротворчих операцій. Однак німецько-французьке блокування на бухарестському саміті НАТО навесні 2008 р. ініціативи про надання Україні і Грузії плану дій щодо набуття членства в НАТО зменшило темп розвитку військово-політичного і військово-технічного співробітництва України як з НАТО, так і з ЄС. Зазначимо, що серпневої 2008 р. російсько-грузинської війни також НАТО повільно модернізувало військово-технічну співпрацю. У грудні 2007 р. генеральний

секретар НАТО Я. Де Хооп Схеффер висловив стурбованість проблемами з формуванням «Сил швидкого розгортання» НАТО (NATO Response Force (NRF). Цей проект було започатковано за результатами саміту НАТО у Празі (2002 р.). У грудні 2006 р. на саміті альянсу в Ризі було вирішено довести до повної бойової готовності половину з 25 тис. особового складу зазначених сил. Зокрема, Німеччина, Британія та Франція мали на шість місяців за власний рахунок мобілізувати свої військові контингенти. На відміну від НАТО, який збирає до 50 тис. сил швидкого реагування на тривалий час, Євросоюз робив ставку на компактні та регулярно обновлювані підрозділи. Мова також йшла про удосконалення цивільної системи управління військово-політичної сферою спільної оборонної політики Європейського Союзу.

Після виходу Великої Британії з Європейського Союзу з 27 країн європейської унії поки що не є членами НАТО Австрія, Ірландія, Швеція, Фінляндія [5, с. 57]. Ситуація з військовою складовою Євросоюзу радикально не змінилась й після російської анексії Криму і початку війни на Донбасі. Навіть президент США Д. Трамп (2017-2020) погрозами виведення військ США з Європи не домігся збільшення військових витрат провідними країнами ЄС.

Тільки ескалація російської збройної агресії проти України після 24 лютого 2022 р. обумовила зміну позиції країн Європейського Союзу щодо ролі України в процесі захисту демократії та європейських цінностей від тоталітаризму. 28 лютого 2022 р. президент України В. Зеленський, спікер парламенту Р. Стефанчук, прем'єр-міністр Д. Шмигаль підписали заявку про вступ до Європейського Союзу на особливих умовах. 18 квітня 2022 р. Україна передала Євросоюзу першу частину опитувальника щодо умов вступу та започаткування офіційних переговорів про вступ.

Станом на початок квітня 2022 р. 27 країн-членів Євросоюзу постачали зброю Україні та запровадили торговельно-економічні, фінансові, персональні санкції проти РФ. Відповідно РФ оголосила всі ці країни недружніми. Нейтральні країни ЄС, такі як Фінляндія і Швеція, реагуючи на російську війну проти України, подали заявки на вступ у НАТО. Особлива консолідуюча роль у альянсі досі належить США.

Після перемоги у травні 2022 р. на президентських виборах у Франції Е. Макрона активізувалася робота міжурядової конференції щодо реформування Євросоюзу. Серед пропозицій, які розглядаються є створення «Об'єднаних збройних сил» Євросоюзу та посилення транснаціональних підрозділів. Наразі Євросоюз не має стратегічної мети цілком замінити НАТО в ролі головного гаранта європейської безпеки. Натомість РФ має стратегічну мету розколоти ЄС і НАТО зсередини та послабити євроатлантичну оборону. Тому Європейський Союз в євроатлантичній системі безпеки виконує функцію європейського флангу НАТО. Символом цього можна вважати зустріч міністрів оборони країн НАТО і ЄС 27 квітня 2022 р. на німецькій військовій базі «Рамштайн», де були прийняті історичні рішення про перехід збройних сил України на стандарти НАТО.

Література:

1. Гердеген М. Європейське право / Пер. з нім. – К.: «К.І.С.», 2008. – 528 с.

2. Herrhausen Alfred. Europa – Global Player oder Statist der Weltpolitik? – Frankfurt-an-Main: Neue Presse Verlag, 2010. - 400 S.

3. Wallerstain Immanuel. The Decline of American Power. The U.S. in a Chaotic World. – New York: Simon&Shuster, 2003. – 350 S.

4. Голос України. – 2007. – 12 січня. – С. 10.

5. Грубінко А.В., Мартинов А.Ю. Європейський Союз після BREXIT: продовження історії. Тернопіль: Західноукраїнський національний університет. – 258 с.

Перепелиця Григорій Миколайович,
доктор політичних наук, професор
кафедри міжнародних відносин і зовнішньої політики,
Навчально-науковий інститут міжнародних відносин
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка,
директор Інституту зовнішньополітичних досліджень
(м. Київ, Україна)

НАТО В УМОВАХ РУЙНАЦІЇ ІСНУЮЧОГО СВІТОВОГО ПОРЯДКУ

У статті проаналізована трансформація НАТО в умовах руйнації існуючого світового порядку під впливом російсько-української війни.

Ідея створення такої воєнно-політичної організації як НАТО в часи холодної війни мала відповідати трьом життєво-важливим потребам розвитку західноєвропейських країн: забезпечити колективну оборону своєї території в умовах значної переваги Радянського Союзу у військовій могутності, збройні сили якого були розташовані поблизу кордонів цих країн в Центральній Європі; зберегти та зміцніти демократичні цінності, загрозою яким вважалось встановлення комуністичних режимів в країнах Східної і Центральної Європи та можливість відродження реваншизму в Німеччині; створити такий політичний клімат у відносинах між західноєвропейськими країнами, який би забезпечував стабільність та економічне процвітання цієї частини європейського континенту.

Після закінчення холодної війни, згідно з оновленою «Стратегічною концепцією» НАТО від 1991 року, основна мета НАТО полягала в тому, щоб захищати свободу і безпеку всіх членів Альянсу та встановленні справедливого і сталого миру в Європі. Головним пріоритетом для Альянсу стала «кооперативна безпека», а не «колективна оборона», позаяк зі зникнення глобальної воєнної загрози і втратою вірогідного противника, війна в Європі була визнана маловірогідною. Таким чином, у Стратегічній концепції НАТО 1991 року вперше було наголошено на необхідності розгляду Альянсом безпеки в більш глобальному контексті. Відтоді ключовими принципами Альянсу стали: діалог, партнерство та співробітництво.

Розбудова системи кооперативної безпеки в Європі потребувала від НАТО нових підходів. Якщо за часів холодної війни відповідальність НАТО за колективну оборону розповсюджувалася переважно на західноєвропейські країни-члени Альянсу, то в новій ситуації Альянс мав взяти на себе відповідальність за безпеку іншої частини європейського континенту – Східної Європи. Розширення функцій безпеки Альянсу, призвело до розширення географічних меж євроатлантичної безпеки, змусило НАТО переходити від "оборони членів Альянсу" до процесу розширення на Східну Європу.

Протягом першого і на початку другого десятиліття XXI століття Альянс продовжував своє політичне розширення на Схід все більше перетворюючись в безпекову організацію та перебираючи на себе все широкі функції в забезпеченні глобальної безпеки. Кооперативна безпека вважалась головним пріоритетом НАТО на наступне десятиліття, згідно з яким Альянс буде активно залучатись до зміцнення міжнародної безпеки шляхом партнерства з відповідними країнами й іншими міжнародними організаціями.

Основні положення і принципи нової Стратегічної концепції НАТО ухваленої на Лісабонському саміті визначили стратегічне бачення перспективи розвитку міжнародної безпеки і трансформації Альянсу протягом другого десятиліття XXI століття. Росії ж

пропонується конструктивне партнерство, яке базується на взаємній «довірі, прозорості і передбачуваності».

Та в супереч таким підходам, Росія прагнула мати свою сферу геополітичного домінування і хотіла щоб Європа була розділена на дві сфери відповідальності. Альянс натомість продовжував дотримуватися своїх зобов'язань згідно з Основоположним актом Росія-НАТО від 1997 року та уникав зайвої військової діяльності. Розширення ж НАТО звужувало простір для геополітичного реваншу Росії. Так виникло геополітичне протиріччя яке було обумовлено: з одного боку, відсутністю чітких меж розширення НАТО, з іншого боку, і з помилковим уявленням про те, де накреслені червоні лінії Росії.

Все це дало можливість Росії значно знівелювати той баланс сили, який склався в її відносинах із Заходом за результатами холодної війни. Така ситуація відкривала перед Росією вікно можливостей піддати ревізії результати розпаду СРСР, переглянути результати холодної війни й відновити статус-кво світової держави. Початком такого геополітичного реваншу стало розв'язання Росією війни проти України.

Така ситуація потребувала докорінного переосмислення організації оборони держави та забезпечення її національної безпеки. Оскільки Україна не була членом Альянсу, то НАТО не могло їй надати прямої воєнної допомоги в обороні від російської воєнної агресії. Відтак, стратегія дій НАТО в протидії російській агресії проти України полягала в наданні їй: політико-дипломатичної підтримки; допомоги у реформуванні Збройних Сил та підвищенні їх обороноспроможності; допомозі у військовому обладнанні з боку країн-членів НАТО на національному рівні та поглибленні військово-технічного співробітництва між ними та Україною. У відповідь Україна зобов'язала продовжувати докладати спільних зусиль у справі зміцнення міжнародної та європейської безпеки.

Таким чином сьогодні НАТО зіткнулось із загрозами подібними часам холодної війни. По-перше, Росія розв'язала гібридну війну проти Заходу, проти тих цінностей які покликане захищати НАТО. Іншими словами, Росія кинула цивілізаційний виклик США і Європі. По-друге, російсько-українська війна спровокувала процес руйнації архітектури європейської безпеки. По-третє, під впливом російської гібридної війни спостерігається послаблення солідарності серед європейських країн-членів НАТО та євроатлантичної єдності між США і Європою. Тепер коли НАТО зіткнулось з безпосередньою воєнною загрозою своїм членам на його східному фланзі, відносини з Україною мають розглядатися в контексті оборони самого Альянсу.

Висновок.

Уникнення конфронтації з Росією та намагання повернути Росію до стратегічного партнерства рано чи пізно поставить під сумнів спроможність самого НАТО бути оборонною та безпековою структурою. Щоб цього не сталося не тільки Україні, але й НАТО варто замислитися над тим, яким має бути їх спільний внесок не тільки в безпеку, але й в колективну оборону Європи в цілому, перед викликом нової російської воєнної загрози.

Стрілець Василь Васильович,
доктор історичних наук, професор,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)

НАТО В ІНТЕРНЕТ-ЕНЦИКЛОПЕДІЇ «ВІКІПЕДІЯ»

Онлайн-енциклопедія «Вікіпедія» як прояв нових медіа відіграє помітну роль в політико-ідеологічних процесах у національному та глобальному вимірах як потужний чинник формування громадської думки. Разом з тим, статті «Вікіпедії» відображають різноманітні наукові, ментальні, ідеологічні підходи до явищ і процесів соціально-

економічного та громадсько-політичного життя, суспільні настрої в спільнотах (переважно в окремих країнах чи групах країн), що виокремлюються за мовною ознакою. З огляду на таку особливість «Вікіпедії» науковий порівняльний аналіз її статей на ту чи іншу тематику має не лише академічний інтерес, а й неабияке практичне значення, зокрема, в плані забезпечення сприятливого підґрунтя для міжнародного порозуміння. У медіазнавстві вироблено підхід, згідно з яким статті «Вікіпедії» поділяються на відносно стабільні і контроверсійні залежно від кількості їх редагувань. Кількість джерел, залучених до підготовки статей у «Вікіпедії», певною мірою корелюється з мірою суспільної зацікавленості відповідною проблематикою.

Загалом статті про НАТО містяться в 175 (станом на червень 2022 року) мовних розділах «Вікіпедії». Різноманітні питання становлення, розвитку, сутнісних характеристик, сучасного стану та перспектив НАТО досить широко розкриваються в усіх статтях під однойменною назвою та в пов'язаних статтях під назвами «Північноатлантичний договір», «Північноатлантична рада», «Рада євроатлантичного партнерства», «Штаб-квартира НАТО», «Сили реагування НАТО», «Розширення НАТО», «Партнерство заради миру» тощо.

Для прикладу, у відповідній статті українського мовного розділу (965 редагувань з 2004 р., 64 джерела) зазначається, що роль НАТО полягає у забезпеченні свободи та безпеки країн-членів з використанням політичних і військових засобів, що НАТО дотримується спільних для Альянсу цінностей демократії, індивідуальної свободи, верховенства права, мирного розв'язання суперечок і підтримує ці цінності в усьому євроатлантичному регіоні.

Подібна характеристика спостерігається і багатьох інших розділах, зокрема, в грецькому (432 редагувань з 2005 р., 37 джерела), де НАТО визначено як військовий оборонний союз західних країн, спрямований на розвиток співробітництва між країнами-членами в різних сферах (військовій, політичній, економічній, соціальні, освітній), просування геополітичних інтересів та запобігання збройному нападу на одну державу-член з боку інших.

У німецькому мовному розділі (3394 редагування з 2002 р. у відповідній статті, 157 джерел) НАТО названо оборонним союзом 30 європейських і північноамериканських держав, який служить для спільного захисту власних територій, а також переслідує мету глобальної політичної безпеки та стабільності.

Натомість у відповідній статті китайського мовного розділу (822 редагування з 2003 р., 33 джерела) цю міжнародну організацію визначено як важливу військову силу на Заході з великою кількістю ядерної зброї та постійними силами, яка після розпаду Організації Варшавського договору та Радянського Союзу стала регіональною організацією оборонного співробітництва.

Спостерігаються певні відмінності у визначення причин утворення організації, її трансформації у військовий союз, деяких напрямів сучасної діяльності НАТО. Важливим аспектом, який певною мірою відображає певну контроверсійність у сприйнятті НАТО в різних мовних розділах «Вікіпедії» є питання причин та обставин утворення цієї міжнародної організації.

Так, у найбільшій за кількістю джерел і редагувань відповідній статті в англійському мовному розділі (7277 редагувань з 2001 р, 184 джерела) НАТО визначено як міжурядовий військовий союз, як систему колективної безпеки, що постала під час Холодної війни у відповідь на загрозу з боку Радянського Союзу. У німецькому мовному розділі зазначається, що Північноатлантичний договір був підписаний 1949 р. в рамках політики стримування Радянського Союзу з боку США. У польському мовному розділі (1415 редагувань з 2002 р. у відповідній статті, 22 джерела) стверджується, що основним завданням НАТО була захист від загрози нападу з боку СРСР та його держав-сателітів з Організації Варшавського договору. У відповідній статті нідерландського мовного розділу (1127 редагувань з 2003 р, 26 джерел) Північноатлантичний договір визначено як військовий договір, який регулює взаємну оборону та співпрацю армій західних країн, спочатку переважно як контрсилу проти комуністичних країн Східного блоку, які «в свою чергу» утворили Організацію

Варшавського договору. У розділі на мові пушту (62 редагування з 2009 р. у відповідній статті, 24 джерела) зазначається, що НАТО було утворене у відповідь на загрози, які ніс Радянський Союз під час Холодної війни.

Водночас у деяких інших мовних розділах, наприклад, у французькому (2210 редагувань з 2002 р. у відповідній статті, 294 джерела), сербському (623 редагування з 2005 р. у відповідній статті, 110 джерел) та українському вагомим чинником створення та початкового розширення НАТО (приєднання до Альянсу ФРН) визначена загроза післявоєнного реваншизму Німеччини.

Отже, проаналізовані трактування сутнісних характеристик, ролі, причин створення НАТО в різномовних розділах «Вікіпедії» підтверджують наявність спільних підходів та відмінностей в ідеології й суспільних настроях різних лінгвокультурних спільнот та слугують цінним практичним / ілюстративним матеріалом як для науковців, так і для фахівців-практиків у галузу міжнародних відносин, які сьогодні спрямовують свої зусилля на визначенні ролі й місця НАТО в системі міжнародної безпеки та й використанні його потенціалу.

Шинкарук Василь Дмитрович,
доктор філологічних наук, професор,
Національний університет біоресурсів і природокористування України
Шинкарук Наталія Василівна,
кандидат юридичних наук, доцент,
Кабінет Міністрів України
(м. Київ, Україна)

ВСТУП УКРАЇНИ ДО НАТО – ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Україна – серед наших найближчих союзників НАТО, і ми цінуємо ваш вклад у євроатлантичну безпеку
Єнс Столтенберґ

Сучасний цивілізаційний розвиток характеризується посиленням конкуренції між різними геополітичними та геоекономічними системами. Україна знаходиться між двома потужними геополітичними системами, зокрема, на заході та півдні від нашої держави – євроатлантична співдружність (НАТО і Європейський Союз), а на півночі та сході – євразійська співдружність (Росія, Білорусія, Казахстан). Перебуваючи між двома величезними системами і постійна загроза від російської агресії та усвідомлення відсутності надійних зовнішніх гарантій безпеки є головними раціональними факторами підтримки стратегічного курсу нашої держави в напрямі євроатлантичної інтеграції. Тому у виборі моделі забезпечення національної безпеки НАТО є союзником України і асоціюється в українців переважно з такими поняттями як безпека, мир, демократія, стабільність. Українці вірять у вагомість гарантій колективної безпеки для держав-членів НАТО і переконані, що можна було б уникнути анексії Криму та російсько-української війни, якби Україна на той час була в НАТО.

Первинною умовою для будь-якої країни, яка прагне стати членом НАТО, є розвиток демократії. Перспектива вступу України до НАТО, за бажання українського народу й рішучості Уряду, є ймовірною і близькою, що закладе підвалини для зміни геополітичного розкладу сил на Євразійському континенті. Геополітичні здобутки від такого кроку є очевидними, оскільки буде збережена й захищена наша територіальну цілісність, будуть посилені кордони, а також буде вирішено чимало питань у військовій сфері, зокрема, перехід

армії на професійну основу і підвищення фахового рівня військових, а перехід до стандартів НАТО усуне низку проблем з ракетними комплексами, танками та іншими видами воєнної техніки й озброєння та будуть створені нові можливості для входження цивілізованих високотехнологічних інвестицій в оборонно-промисловий комплекс країни. Крім того, наш рух до євроатлантичної цивілізації дозволить швидше здолати перепони на шляху формування відкритої ринкової економіки та формувати альтернативні шляхи постачання нафти і газу в Україну і позбутися різного роду монопольної залежності, зокрема щодо постачання енергетичних ресурсів.

Організація Північноатлантичного договору зуміла трансформувати свій статус із суто військового блоку на політико-науково-військову організацію, що забезпечує безпеку членів Альянсу, формує систему колективної безпеки та застосовує механізми несилового подолання конфліктів і виконує гуманітарну функцію, оскільки існує не лише заради реалізації військових цілей.

Україна прагне до формування оптимальної моделі національної безпеки, тому найбільш прийнятним рішенням є вступ до Північноатлантичного альянсу, оскільки саме ця організація працює на зміцнення безпеки євроатлантичної спільноти.

Трагедією для Української нації буде, якщо наша держава не забезпечить власну безпеку і не вступить до НАТО, адже історія засвідчує, що коли Україна шукала своє майбутнє разом із Москвою, то наслідком такого вибору була загибель десятків мільйонів українців під час штучно створених голодоморів, сталінські репресії, а сьогодні воєнні дії Росії в Україні – це геноцид Українського народу. Вибір євроатлантичної інтеграції дозволить Українській нації уникнути подібного розвитку подій, тому єдиним варіантом для гідного поступу України було офіційне звернення у січні 2008 року лідерів української держави до Організації Північноатлантичного договору щодо приєднання України до Плану дій з метою членства в НАТО, яке у квітні цього ж року під час Бухарестського саміту НАТО було розглянуто країнами – членами Альянсу і підтримано, однак конкретні строки, щоб Україна стала членом НАТО були не визначені.

Співпраця з Альянсом є вигідною для нашої країни, оскільки проведення багатонаціональних навчань на території України дало змогу відновити функціонування полігону «Яворів» та створити робочі місця для цивільного населення і мільйонні замовлення отримати місцевим підприємствам малого та середнього бізнесу. Позитивний економічний ефект для держави від членства в НАТО значно більший порівняно з партнерством.

У статті 2 Північноатлантичного договору говориться: «Сторони сприятимуть подальшому розвитку дружніх міжнародних відносин, зміцнюючи свої міжнародні інституції, домагаючись кращого розуміння принципів, на яких ці інституції засновані, та створюючи умови для забезпечення стабільності й добробуту. Вони намагатимуться усувати конфлікти у своїй зовнішньоекономічній діяльності та сприятимуть економічному співробітництву між окремими або між усіма учасниками Договору». Треба відзначити, що жодна з країн, які приєдналися до НАТО, не виявили бажання вийти з цієї організації, оскільки НАТО динамічно розвивається, а ті країни, які долучаються до Альянсу, отримують новий імпульс для розвитку і формування модерних стандартів свого життя.

Майбутній розвиток нашої держави відбуватиметься в умовах формування нової системи координат шляхом євроатлантичної інтеграції. Прозахідна спрямованість української зовнішньої політики зумовить якнайшвидшу появу ознак стабілізації, росту і життєстійкості національної економіки.

Amit Kumar Goel,
Assistant Professor
Department of Commerce & Business Management Integral University.
Founder, Managing Director AKG Global Support Services (OPC) Pvt Ltd (Lucknow, India)

NATO'S ROLE IN GLOBAL SECURITY: HISTORY AND MODERNITY

What is NATO

The North Atlantic Treaty Organisation, or NATO, was created in 1949 by the United States, Canada, and several western European nations to provide collective security against the then-Soviet Union. Its stated purpose is to guarantee member-nations' freedom through political and military means.

What is NATO's political and military stand on war and peace?

NATO promotes democratic values and enables members to consult and cooperate on defence and security-related issues to solve problems, build trust and, in the long run, prevent conflict. NATO is committed to the peaceful resolution of disputes. If diplomatic efforts fail, it has the military power to undertake crisis-management operations. These are carried out in cooperation with other countries and international organisations.

The key members of NATO

In 1949, there were 12 founding members - Belgium, Canada, Denmark, France, Iceland, Italy, Luxembourg, the Netherlands, Norway, Portugal, the United Kingdom, and the United States. At present, NATO has 30 members. The other member countries are Greece, Turkey, Germany, Spain, the Czech Republic, Hungary, Poland, Bulgaria, Estonia, Latvia, Lithuania, Romania, Slovakia and Slovenia, Albania and Croatia, Montenegro, and North Macedonia.

Ukraine-NATO relations

Ukraine has repeatedly stated its intention to become a NATO member. Ukraine applied for a NATO Membership Action Plan (MAP) in 2008. Ukraine plans were scrapped in 2010 after pro-Russian leader Viktor Yanukovych was elected as President.

NATO involved in the Russia-Ukraine crisis

Ukraine is not a member of NATO but the alliance is a key player in the ongoing conflict with Russia. "Our forces are not going to Europe to fight in Ukraine but to defend our NATO allies and reassure those allies in the East," US President Joe Biden said during his address. "We stand in solidarity with the Ukrainian people and its government. Allies are united in their full support for Ukraine's sovereignty and territorial integrity within its internationally recognised borders. We will continue to provide Ukraine with strong political support and Allies are providing equipment to help Ukraine defend itself, as well as sustained financial support," NATO said.

The Impact of War in Ukraine on Global Trade

Russia's war in Ukraine has created "immense human suffering", but it is also damaging global trade, the World Trade Organization (WTO) is warning. Disruptions to food supplies could have "potentially dire consequences" for poor countries, it says. The WTO has downgraded its forecasts for goods imports and exports, and is calling on governments and partners to help facilitate trade.

Goltsova Marianna,
Associate Professor, PhD in Philology,
National University of Life and
Environmental Sciences of Ukraine
(Kyiv, Ukraine)
Dreiman Anton,
Lecturer, National University of Life and
Environmental Sciences of Ukraine
(Kyiv, Ukraine)

NATO'S CONCEPT AND ITS ROLE IN GLOBAL SECURITY

NATO (North Atlantic Treaty Organization), military alliance established by the North Atlantic Treaty (see picture 1) of April 4, 1949, is believed to be a counterweight to Soviet armies stationed in central and eastern Europe after the Second World War. It is not factually correct as its creation was part of a broader effort to guarantee the freedom and security of its members through political and military means.

I CERTIFY THAT the foregoing is a true copy of the North Atlantic Treaty signed at Washington on April 4, 1949 in the English and French languages, the signed original of which is deposited in the archives of the Government of the United States of America.

IN TESTIMONY WHEREOF, I, DEAN ACHESON, Secretary of State of the United States of America, have hereunto caused the seal of the Department of State to be affixed and my name subscribed by the Authentication Officer of the said Department, at the city of Washington, in the District of Columbia, this fourth day of April, 1949.

Secretary of State

By

Authentication Officer
Department of State

Picture1. The North Atlantic Treaty

The basic purposes are: deterring Soviet expansionism, forbidding the revival of nationalist militarism in Europe through a strong North American presence on the continent, and encouraging European political integration.

The core principle of NATO's founding treaty is collective defence. The 12 founding member countries of this military alliance are Belgium, Canada, Denmark, France, Iceland, Italy, Luxembourg, Netherlands, Norway, Portugal, the United Kingdom, and the United States. Headquarters of the organisation are located in Brussels, Belgium with Jens Stoltenberg as a current secretary general.

In its own words: "NATO is committed to the peaceful resolution of disputes. If diplomatic efforts fail, it has the military power to undertake crisis-management operations."

Originally born of the Treaty of Dunkirk signed by Britain and France on 4 March 1947, which was intended to prevent future military aggression from a revived Germany or the Soviet Union, the agreement was soon expanded to include Belgium, the Netherlands and Luxembourg and then the US, Canada, Portugal, Italy, Norway, Denmark and Iceland.

Holding firm throughout the Cold War, the alliance was given a new lease of life with the collapse of the USSR in 1989, gradually adding former Soviet satellites states to its ranks: first the Czech Republic, Hungary and Poland in 1999 and then Bulgaria, Estonia, Latvia, Lithuania, Romania, Slovakia and Slovenia in 2004. The most recent addition to the alliance was North Macedonia in 2020.

Joining NATO provides smaller nations with military protection from the entire alliance, which is why Sweden, Finland, Bosnia and Herzegovina, Georgia, and, most urgently, Ukraine are pursuing membership. That is why Russian president Vladimir Putin is so opposed to the latter in particular being granted entrance.

Prior to his invasion of Ukraine on 24 February, Putin had built up Russian military forces on the country's border with its western neighbour in December 2021, countering western calls for him to stand down his troops with demands that NATO commit to denying Ukraine acceptance into its ranks and that the alliance cease and desist from its activities in eastern member states.

In the same way as he annexed the Crimean Peninsula in 2014, Russian President Vladimir Putin claims that Russia and Ukraine are truly one nation and try to reintegrate Ukraine into what he perceives to be the homeland.

For its part, Ukraine wants the defensive protection of the alliance as part of Kyiv's bid for recognition as a free western democracy, shielded from the malign influence of Moscow. Without

Ukraine being part of NATO, the alliance's member states, including Britain and the US, are not obliged to commit troops or come to its aid militarily.

At the same time NATO strongly condemns Russia's full-scale invasion of Ukraine, which began in February 2022. NATO claims that this aggression is entirely unjustified and unprovoked. This is a grave violation of international law and a serious threat to Euro-Atlantic security.

NATO's official position is that membership is open to "any other European state in a position to further the principles of the treaty and to contribute to the security of the North Atlantic area".

NATO supports the people of Ukraine, as well as the country's legitimately elected president, parliament, and government. Ukraine's territorial integrity and sovereignty within internationally recognized borders will always be fully supported by the Alliance.

The present concern for the alliance is that, if Russia succeeds in conquering Ukraine, it could continue its westward expansion and perhaps seize other European countries. Moreover, Russian may set a precedent for other global superpowers to follow the example of unjustified aggression.

Resources:

1.https://www.independent.co.uk/news/world/europe/nato-countries-sweden-finland-turkey-b2084559.html

2. https://history.state.gov/milestones/1945-1952/nato

3. https://www.witf.org/2022/04/01/nato-explained-why-the-alliance-was-formed-and-what-its-doing-for-ukraine/

4. https://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_37750.htm

Боєва Тетяна Іванівна,
кандидат історичних наук, доцент, викладач історії,
ПВНЗ Університет сучасних знань
(м. Київ, Україна)

НАТО У ДРУГОМУ ДЕСЯТИРІЧЧІ XXI СТ. ЯК ВАЖЛИВЕ ДЖЕРЕЛО БЕЗПЕКИ

Зовсім нещодавно виповнилося 70 років з часу оприлюднення договору про заснування НАТО. За цей час організація проявила себе як одна з потужних систем колективної безпеки у світі. Що має свідчити черговий саміт Альянсу на вищому рівні, який планується провести у червні цього року.

Одним із важливих досягнень діяльності НАТО за ці роки є попереднє оприлюднюються у ЗМІ тематики саміту. Не останнє місце у попередньому обговоренні цілей і результатів зустрічі складає громадська думка.

Демократичні принципи, на яких був створений Альянс, надає упевненості та не втрачає свого значення сьогодні. Колишнє протистояння потужних держав у період холодної війни знов повернулося і стоїть на часі. НАТО зараз направляє свою діяльність на збереження єдності, безпеки і свободи євроатлантичного регіону.

Стратегічна концепція Альянсу у наступні двадцяті роки має багато можливостей і перспектив. Через ЗМІ адміністрація повідомляє, що окрім вказаних задач буде взяті до уваги кліматичні зміни, тероризм та нові і проривні технології. Ці напрями роботи мають стати вважливим етапом на шляху адаптації Альянсу до майбутнього.

Відносини України з НАТО почали розвиватися невдовзі по отриманні країною незалежності у 1991 році. В січні 1992 року представник України вперше взяв участь у Робочій групі НАТО.

Україна розташована на передовому рубежі стримування експансії Росії у західному напрямі й тому керівництво Альянсу підтримує курс України на приєднання до Альянсу. З

2016 року керівництвом Північноатлантичного союзу реалізується комплексний пакет допомоги (КДП) для України.

Розширення діяльності НАТО як один з найважливіших елементів її трансформації сьогодні, стало фактом котрий відповідає інтересам як національної безпеки окремих країн, так і загальноєвропейської безпеки в цілому. У будь-якому випадку можна констатувати факт того, що НАТО продовжує еволюціонувати, застосовуючи наявні у неї засоби та ресурси для забезпечення безпеки в Європі і ми з вами є безпосередніми свідками створення нової НАТО.

Література:

1. Богданович В.Ю. Воєнна безпека України: методологія дослідження та шляхи забезпечення – Київ, 2003. – 322 с.
2. Для чого Україна вступає до НАТО? – К.: Т-во «Знання» України, 2007. – 27 с.
3. Умови вступу України до НАТО – К.: Т-во «Знання» України, 2007. – 20 с.
4. Що ж таке НАТО? Створення, розвиток та сучасний стан – Київ, 2007 – 24 с.

Горюнова Євгенія Олександрівна,
кандидат історичних наук, доцент кафедри філософії та історії,
Таврійський національний університет імені В.І. Вернадського
(м. Київ, Україна)

НАТО В ЧОРНОМУ МОРІ: ЗМІНА СТРАТЕГІЇ АЛЬЯНСУ

Зі стратегічної точки зору Чорне море під час «холодної війни» СРСР мав переваги, контролюючи більшу частину його акваторії (власна берегова лінія та членство Болгарії та Румунії в Організації Варшавського Договору). Протистояла Москві тільки Туреччина як член НАТО, яка мала контроль над Протоками, обмежений дією Конвенції Монтре.

Розпад СРСР та соціалістичного табору змінює ситуацію в регіоні. Росія зберігає контроль над маленькою частиною чорноморського узбережжя та військову базу в українському Севастополі. Болгарія та Румунія приєднуються до НАТО, а Україна та Грузія оголошують курс на членство в Альянсі. Сама ж Росія з 1994 р. бере курс на партнерські відносини з НАТО.

Однак певне економічне зростання завдяки збільшенню цін на енергоносії поновлює імперські амбіції Кремля, який устами президента В. Путіна починає звинувачувати НАТО в просуванні на Схід, що начебто загрожує Росії. Через небажання деяких західних лідерів (насамперед, ФРН та Франції) псувати міцні економічні зв’язки з Росією на Бухарестському саміті НАТО в 2008 р. Україна та Грузія не отримали Плану дій щодо членства (ПДЧ). Це була поступка Путіну, яку він сприймає як мовчазну згоду Заходу на контроль Москви над пострадянським простором і розв’язує війну з Грузією в серпні 2008 р.

Ця агресія не стала приводом для формування адекватної відповіді НАТО: Альянс збільшує кількість військових кораблів в Чорному морі під час ескалації та призупиняє роботу Ради НАТО-Росія до весни 2009 р. Але вже в 2010 р. приступає до формування «засад стратегічного партнерства» з Кремлем. Така політика підсилює апетити Росії, яка в 2014 р. вже вдається до збройної агресії проти сусідньої держави та анексії частини її території – українського Криму.

Зухвалість Путіна та перегляд європейських кордонів викликає занепокоєння західних країн, НАТО розриває військово-політичну співпрацю з РФ. Оскільки поведінка Росії стає все більш непередбаченою на тлі зростання її імперських амбіцій, в Альянсі вирішили підтримати східноєвропейські держави-члени, яким може загрожувати Кремль. Однак це стосувалось, насамперед, балтийських країн та Польщі, куди відправили додаткові військові підрозділи.

Позиція Альянсу щодо Чорного моря не відповідала рівню загроз, бо за роки окупації Росія перетворює півострів в потужний військовий плацдарм. Протягом 2014-18 рр. Кремль в декілька разів збільшує в Криму кількість військових та озброєння (літаків, танків, артилерії, систем протиповітряної оборони тощо). Росія проводить масштабну модернізацію Чорноморського флоту, який поповнюється новими корветами та підводними човнами, що оснащені ракетами «Калібр» з дальністю дії до 2500 км [1, с. 75].

Мілітаризація Криму підриває засади безпеки в Чорному морі та вимагає від НАТО адекватних дій. Але політика Альянсу залишається досить обережною через різне ставлення європейських країн до Росії. Якщо балтийські держави та Польща вимагали підсилення обороноздатності через пряму загрозу, то Франція та ФРН не збирались жертвувати власними економічними інтересами. Болгарія , маючи потужне проросійське лобі, блокує пропозицію Румунії щодо створення Чорноморської флотилії Альянсу, що дозволило б подолати обмеження Конвенції Монтре.

У 2018 р. в НАТО нарешті визнали мілітаризацію Криму загрозою для блоку, що вимагало створення сил швидкого реагування та збільшення присутності в регіоні. Поворотним моментом стає агресія РФ проти українських військових катерів біля Керченської протоки у листопаді 2018 р., яка продемонструвала, що Росія розглядає Чорне море як «власне озеро».

З 2019 р. Альянс починає збільшувати власну присутність в Чорному морі, активізує розвідувальну діяльність, розміщує додаткові підрозділи та проводить масштабні спільні навчання (Sea Breeze у 2021 р. зібрав понад 5 тис. військових з 32 країн). Навіть такі обмежені заходи НАТО викликають різку критику з боку Росії, яка вже вважала себе господарем в регіоні.

Наприкінці 2021 р. Кремль висуває Заходу ультиматум, вимагаючи від США та НАТО гарантій безпеки, серед яких вивід військ з Східної Європи та відмова в членстві Україні та іншим пострадянським країнам. Таким чином, Москва демонструє свої геополітичні претензії на цей простір. У випадку відмови Росія погрожує «військово-технічною альтернативою» та навіть превентивним ядерним ударом. Ці погрози Кремль частково реалізував, розпочавши 24 лютого повномасштабне вторгнення в Україну.

Чорне море в сучасній фазі війни проти України грає ключову роль через активне залучення Чорноморського флоту РФ (ракетні обстріли території України та загроза висадки десанту на чорноморському узбережжі) і наступ російського угрупування з Криму на територію Херсонщині з окупацією області. Бойові дії в західній частині Чорного моря та його мінування створюють серйозні загрози для безпеки країн НАТО.

Відповідно, перед Альянсом постає масштабне завдання – зупинити агресію Росії проти України, бо ця війна є тільки першою частиною великого реваншистського плану Росії. Тому Альянс вдається до масштабної допомоги України, яка оформлюється 26 квітня на зустрічі міністрів оборони країн НАТО в антиросійську (антипутінську) коаліцію. Потужна військово-технічна підтримка НАТО разом з санкціями має пришвидшити українську перемогу, що змінить баланс сил в Чорному морі.

Література:

1. Horiunova Y. Russian militarization of Crimea as a treat to the security of the European Union. Політичне життя. 2019. №1. С.74-78.

Грушецький Богдан Павлович,
кандидат політичних наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

РОЛЬ АМЕРИКАНО-БОЛГАРСЬКОГО СПІВРОБІТНИЦТВА У ЗМІЦНЕННІ ОБОРОНОЗДАТНОСТІ СХІДНИХ КОРДОНІВ НАТО

Провідну роль у зміцненні обороноздатності східних кордонів НАТО відіграють США завдяки поглибленню політичного та військового співробітництва із державами Центрально-Східної Європи, зокрема з Болгарією. В умовах, коли позиція традиційних союзників по НАТО у регіоні – Туреччини і Греції - не завжди відповідала американським інтересам, саме Болгарія продемонструвала надійну підтримку США під час проведення воєнних операцій у Югославії, Афганістані та Іраку.

США мають постійну військову присутність у Болгарії. Згідно з договором від 28 квітня 2006 р. на її території були створені спільні болгарсько-американські військові бази «Ново Село» (навчальний полігон зі складами), «Безмер» і «Граф Ігнатієво» (авіабази). Відповідно до угоди, на території баз могли постійно перебувати 2,5 тис. американських військовослужбовців та цивільного персоналу, за згодою болгарського уряду їх кількість могла збільшуватись вдвічі на термін не більше 90 днів [6].

Актуалізація питань американсько-болгарської співпраці у сфері оборони після 2014 р. була пов'язана з погіршенням безпекового середовища у Європі, в першу чергу через посилення агресивної політики Росії у Чорноморському регіоні. Подібні негативні тенденції призвели до того, що, на думку фахівців аналітичного агентства «Стратфор», США намагатимуться створити низку двосторонніх альянсів із державами Центрально-Східної Європи, зокрема й із Болгарією, що будуть посилювати співпрацю в межах НАТО [7].

Ключовою подією у зміцненні американсько-болгарського оборонного співробітництва став візит до Болгарії держсекретаря США Д. Керрі 15 січня 2015 р. Одним з найважливіших питань під час візиту був пошук шляхів до скорочення залежності від Росії як постачальника озброєння для болгарських збройних сил, а також посилення обороноздатності країни в межах НАТО. Результатом поїздки стало підтвердження стратегічного партнерства між державами та створення двосторонньої робочої групи з безпеки й оборони. Передбачалось налагодження співпраці у зміцненні регіональної безпеки за допомогою спільних навчань, євроатлантичної інтеграції Західних Балкан. США зобов'язувались допомогти Болгарії у модернізації її збройних сил, а також підвищенні їх оперативної сумісності з силами НАТО [2].

Відповідно до Плану готовності до дій, що був ухвалений на Саміті НАТО в Уельсі 2014 р. передбачалось посилення обороноздатності східних кордонів альянсу. На виконання цього рішення американсько-болгарська співпраця у даній сфері стала більш інтенсивною за кількома напрямами. Першим стала інтенсифікація військових навчань під егідою НАТО. З травня 2014 р. Сухопутні війська США в Європі розпочали реалізацію операції Atlantic Resolve, головним завданням якої є демонстрація підтримки США своїх союзників по НАТО у Центрально-Східній Європі. Протягом 2015 р. значно збільшилась кількість навчань на території Болгарії із застосуванням американської важкої техніки [4].

Другий напрям полягав у розширенні масштабів постійної військової присутності американських військових на території Болгарії. У вересні 2015 р. на тренувальній військовій базі «Ново Село» була сформована комбінована рота у складі більш ніж 150 морських піхотинців США, що мають у своєму арсеналі танки, артилерію, бронемашини. З грудня 2015 р. американська військова техніка (European Activity Set) почала частково перебазовуватись з постійних місць дислокації у Німеччині до Болгарії, Румунії та Литви [1].

Розширення американсько-болгарської військово-морської та військово-повітряної співпраці полягає у більш активному залученні збройних сил США до забезпечення безпеки морського та повітряного простору Болгарії. Стримуючим фактором є чинна конвенція Монтре 1936 р., що регулює статус Чорноморських проток. Відповідно до її положень, військово-морські судна нечорноморських держав, зокрема і США, мають право перебувати у Чорному морі лише протягом 21 дня. Вирішенням цього питання без перегляду міжнародних нормативно-правових актів могло б стати запровадження постійної військової присутності США у акваторії Чорного моря за ротаційним принципом. Такий варіант

підтримується урядом Болгарії, а болгарський порт Варна став важливою ланкою маршрутів військових кораблів США під час їх заходу до Чорного моря, кількість яких значно зросла після 2014 р. [3].

У зв'язку з застарілістю військового авіапарку Болгарії, що не здатний задовільно виконувати покладені на нього функції в умовах збільшення кількості порушень повітряного простору російськими літаками, розробляються проекти участі американських військових літаків у його охороні. На практиці така можливість була апробована 9-16 вересня 2016 р., коли два винищувачі США вперше несли патрулювання спільно з болгарською авіацією [5].

Новітнім напрямом співпраці обох держав також стало питання кібербезпеки. Зокрема, у межах діяльності новоствореної двосторонньої робочої групи з безпеки й оборони розглядається можливість налагодження організаційної, освітньої та фінансової допомоги з боку США для створення у Болгарії Центру реагування на воєнні інциденти у кіберпросторі [8].

Література:

1. Operation Atlantic Resolve – Fact Sheet 2016. URL: http://www.eucom.mil/doc/35204/operation-atlantic-resolve-fact-sheet-april-15-2016
2. Reaffirming the U.S.-Bulgaria Strategic Partnership. URL: http://www.state.gov/r/pa/prs/ps/2015/01/235997.htm
3. Schneider A. D. U.S. and NATO naval engagement with Russia in the Black Sea: historical patterns and current prospects. URL: http://calhoun.nps.edu/bitstream/handle/10945/50477/16Sep_Schneider_Alex.pdf?sequence=1
4. България и САЩ засилват още повече военното сътрудничество. URL: http://www.mediapool.bg/bulgaria-i-sasht-zasilvat-oshte-poveche-voennoto-satrudnichestvo-news234806.html
5. НАТО: За пръв път засилваме патрулите над България. URL: http://www.mediapool.bg/nato-za-prav-pat-zasilvame-patrulite-nad-bulgaria-news253351.html
6. Споразумение между правителството на Република България и правителството на Съединените американски щати за сътрудничество в областта на отбраната. *Международни отношения*. 2007. № 3. С. 99-120.
7. «Стратфор»: САЩ ще правят паралелни на НАТО съюзи от Прибалтика до България. URL: https://www.24chasa.bg/Article/5314259
8. Съвместно изявление за медиите: България и Съединените щати: съюзници, партньори, приятели. URL: https://bulgarian.bulgaria.usembassy.gov/ issues_05072016.html

Ковальський Станіслав Валентинович,
доцент кафедри всесвітньої історії,
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова
(м. Одеса, Україна)

ВСТУП ГРЕЦІЇ ТА ТУРЕЧЧИНИ В НАТО ЯК ЗМІНА АНГЛО-АМЕРИКАНСЬКИХ ІМПЕРАТИВІВ РЕГІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ В СЕРЕДЗЕМНОМУ МОРІ ТА НА БЛИЗЬКОМУ СХОДІ

Завершення першої чверті XXI ст. ознаменується суттєвими змінами принципів колективної безпеки, що викликані посиленням гібридної війни та агресивної політики авторитарних політичних режимів. В умовах краху міжнародного балансу в Європі, спричиненого агресією проти України, розширення та посилення НАТО стає екзистенціальною проблемою для цивілізованих країн розвинутого Заходу. Враховуючі озвучене, початковий етап виникнення та розширення Північноатлантичного Альянсу має

важливе наукове та практичне значення для розуміння коріння сучасної ситуації та пошуків політичних шляхів вирішення поточних проблем.

Перші повоєнні процеси в другій половині 1940-х рр. супроводжувались оформленням контурів біполярного протистояння між двома суспільно-економічними системами та політичними світобаченнями. Географічно та концептуально цей процес завершився в 1949 р. із створенням НАТО. Подальше розширення Альянсу та залучення нових учасників трансформувала доктрину США, впливала на англо-американські відносини та змінювало їх підходи та погляди до міжнародної та регіональної безпеки.

На політичному рівні розуміння Середземного моря та Близького Сходу як стратегічно важливого регіону з'явилось незадовго до утворення НАТО та чітко фіксувалось в документах. Наприклад, міністр іноземних справ Великої Британії Е. Бевін в 1947 р. писав прем'єр-міністру Е. Ідену, що спільні переговори та дії США та Великої Британії щодо безпеки на Близькому Сході та у Східному Середземномор'ї були життєво необхідними для обох держав. Представник лейбористського уряду виходив із того уявлення що «США зроблять усе можливе для підтримки та посилення британської стратегії, політичної та економічної позиції по всьому Близькому Сході» [1, с. 335]. Названа теза вказувала на певну архаїчність англійського підходу щодо англо-американських відносин. Також міністр закордонних справ Великої Британії зазначав, що уряд США вбачав небезпеку втручання СРСР в такі країни: Італія, Греція, Туреччина та Іран [1, с. 336]. Підтримання територіальної недоторканності та суверенітету означених країн могло бути досягнуто тільки спільними діями Лондона та Вашингтону в Східному Середземномор'ї та на Близькому Сході. На зустрічі начальників військових штабів США та Великої Британії в 1950 р. повторювалась теза про зону спільних інтересів обох держав в регіоні Близького Сходу [2, с. 156-157]. Декларувались сумісні оборонні плани та дії у випадку глобальної війни, на той час вже розглядався варіант воєнних дії із СРСР, та за збереження своїх економічних та стратегічних інтересів в регіоні [2, с. 156].

В тому ж році інтерес до вказаного регіону оформився у зовнішньополітичній доктрині США та у економічній доктрині, що принципово змінила повоєнний розвиток Європи. 12 березня 1947 р. американський президент Г. Трумен виступив перед Конгресом із програмою, яка отримала назву «доктрина Трумена». В промові чітко встановлювались нові пріоритети та принципи зовнішньої політики США, поділені на три принципи: недопущення в Європі та світі встановлення тоталітарних режимів стримування комунізму та фінансова допомога слаборозвинутим країнам для реалізації перших двох пунктів [3, с. 831]. «Доктрина Трумена» стала політичним обґрунтуванням «плану Маршалла», який зв своєму первісному варіанті передбачав цільову допомогу в першу чергу Греції та Туреччині. «План Маршалл» визначив зовнішню політику США на десятки років уперед, сформулювавши основні цілі в «холодній війні». Доктрина відкрила можливості для прийняття резолюції Ванденберга в 1948 р., що реформувала конституцію США у зовнішньополітичних питаннях, та створила передумови для виникнення НАТО в 1949 р.

Перше розширення НАТО в 1952 р. відбувалось за рахунок включення двох середземноморських держав в склад військово-політичного Альянсу. Крім того, із посилення своєї присутності в Східному Середземномор'ї та збільшенню інтересів на Близькому Сході Кіпр поступово але інтенсивно інтегрувався у зростаючу військову інфраструктуру США.

Повоєнні економічні програми розвитку Європи та воєнні доктрини вказували, що одними із найважливіших регіонів на початковому етапі «холодної війни» були Середземне море та Близький Схід. Приєднання Туреччини та Греції до Альянсу в 1952 р. стало знаковою подією. По-перше, НАТО виявилась гнучкою організацією схильною до природнього розвитку шляхом добровільного приєднання країн. По-друге, оформився так званий «Південний фланг НАТО», який змушував США змінювати свою зовнішньополітичну стратегію в бік Середземного моря та Близького Сходу, розглядати нетрадиційні для себе регіони як сфери своїх інтересів. По-третє, в подальшому, посилилась

тенденція на зміну паритету у англо-американських відносинах, роблячи саме США ініціатором та гарантом безпекових заходів на Близькому Сході.

Література:

1. FO 800/444, ff62-67 9 Dec 1947 [Anglo-American relations in the Middle East and eastern Mediterranean]: draft letter by Mr. Bevin for Mr. Attlee to send to the prime ministers of Australia and New Zealand // British Document of the End of Empire (BDEE). Series A. Part II. The Labor Government and the End of Empire 1945-1951. – London: HMSO, 1992. – 498 p.

2. FO 371181967, no 8 14 Nov 1950. [Meetings between the US JCS and UK COS]: outward telegram no 424 from the COS to the British Defense Co-ordination Committee, Middle East giving an account of discussions on Middle East policy and global strategy // Egypt and the Defense of the Middle East. Series B. Volume IV. Part II. – London: HMSO, 1998. – 594 p.

3. Message of the President to the Congress, March 12, 1947 // Aid to Greece and Turkey. A Collection of State Papers. The Department of State Bulletin Supplement. Vol. XVI. No. 409 A. – Washington, 1947. – Mode of Access: https://babel.hathitrust.org/cgi/pt?id=wu.89100094481&view=1up&seq=7

Равікович Ірина Вікторівна,
історик, асоціація вчителів-репатріантів ІГУМ
(м. Кірьят-Хаім Хайфа, Ізраїль)

ІЗРАЇЛЬ-НАТО: ПАРТНЕРСЬКИЙ ДОСВІД СТОСУНКІВ

Ізраїль є активним партнером НАТО більше двадцяти років, хоча і не член Альянсу. Основними напрямами співпраці Ізраїль-НАТО є наука і технології, боротьба з тероризмом, нерозповсюдження зброї масового враження, мир та безпека, готовність до громадянських надзвичайних ситуацій та управління ними, військові технології та інновації.

Ізраїль завжди думає про власні інтереси, не прагне віддавати комусь свій суверенітет, за будь що стати членом блоку чи союзу, надаючи перевагу двостороннім стосункам. Ізраїль має статус основного стратегічного партнера США поза межами НАТО, отримуючи щорічно від Сполучених Штатів 12 млрд. дол. на власну безпеку.

Спільний інтерес Ізраїль-НАТО становлять військові навчання. Зокрема, родзинкою навчань військово-повітряних сил країн НАТО Falcon Strike 21 стала задіяність в них Ізраїлю, який вперше відправив для участі в польотах над Європою свої шість винищувачів п’ятого покоління F-35 і разом винищувачами США, Італії, Великої Британії. НАТО спільно з Ізраїлем готуються до ведення повітряних боїв, осердям яких стануть саме винищувачі 5 покоління. Ключова мета – попрактикувати як в реальному бою зможуть взаємодіяти між собою винищувачі 4 та 5 поколінь [1].

Ізраїль прагне посилити свою оборонну взаємодію з країнами Середземноморського регіону. Туреччина періодично блокує співпрацю НАТО та Ізраїлю в рамках програми Середземноморський діалог, в якій беруть участь багато країн регіону.

Разом з тим, не дивлячись на партнерські стосунки, у разі війни Ірану з Ізраїлем НАТО не гарантуватиме захист Ізраїлю. Згідно Статті 5 Північноатлантичного договору гарантії безпеки передбачаються лише членам військово-політичного блоку і тому не розповсюджуються на Ізраїль [2]. НАТО також не бере участі в процесі врегулювання на Близькому Сході та воєнних конфліктах в регіоні.

Література:

1. НАТО та Ізраїль спільно підготують свої F-35 до групових повітряних боїв. URL: https://defence-

ua.com/news/nato_ta_izrajil_spilno_pidgotujut_svoji_f_35_do_grupovih_povitrjanih_bojiv-3925.html

2. Генсек НАТО отказал Израилю в защите в случае войны с Ираном. URL: https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:cKM5BhXaOT0J:https://www.rbc.ru/politics/02/06/2018/5b12b47d9a794725ba0b0564+&cd=14&hl=uk&ct=clnk&gl=ua

Радченко Людмила Сергіївна,
кандидат історичних наук, викладач,
Боярський фаховий коледж екології і природних ресурсів
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Кравчук Каріна Юріївна,
Гороімчук Сніжана Миколаївна,
студентки, Боярський фаховий коледж екології і природних ресурсів
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
(м. Боярка, Україна)

ЗМІЦНЕННЯ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ КРАЇНАМИ-УЧАСНИЦЯМИ НАТО У РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКІЙ ВІЙНІ (2014-2022 РР.)

Відносини України з НАТО та ставлення українського суспільства до Альянсу не були простими. Ситуація почала кардинально змінюватися з агресією росії проти України. Починаючи з 2014 року і до сьогодні у зв'язку з конфліктом між росією та Україною співпраця між Україною та НАТО зміцнилася в багатьох ключових сферах.

НАТО допомагає координувати українські запити про допомогу та просуває гуманітарну та нелетальну зброю для союзних сил. Члени Альянсу відправляють в Україну зброю, боєприпаси, медикаменти та інше необхідне військове обладнання, особливо для забезпечення кібербезпеки та захисту від біологічних, хімічних, радіологічних та ядерних загроз. Україні надано фінансову допомогу на мільйони євро, мирні жителі України від союзників отримали гуманітарну допомогу та притулок. Країни НАТО підтримують зусилля щодо забезпечення міжнародного розслідування злочинів проти людства, зокрема шляхом надання правової допомоги Україні [1].

Станом на 28 квітня 2022 р. Північноатлантичний Альянс та його союзники надали Україні близько 8 мільярдів доларів військової допомоги та мають на меті збільшувати постачання. За словами генсека НАТО Єнса Столтенберга Альянс готовий підтримувати Україну у війні проти росії ще впродовж багатьох років, у тому числі сприяння переходу Києва від зброї радянських часів до сучасної західної зброї та систем. *«Союзники по НАТО готуються надавати підтримку протягом тривалого періоду часу, а також допомагати Україні транзитом, переходом від старого обладнання радянських часів до більш сучасного озброєння та систем за стандартом НАТО, що також потребуватиме додаткової підготовки»*, - заявив глава НАТО [2].

Ряд країн НАТО допомагають Україні зброєю та фінансово: Бельгія, Канада, Чехія, Естонія, Франція, Німеччина, Греція, Польща, Туреччина, Латвія, Литва, Нідерланди, Португалія, Румунія, Словаччина, Словенія, Велика Британія, США, Норвегія, Швеція, Австралія [3]. (Табл.1.)

Велика Британія незамінний помічник Українській державі під час війни. Британський уряд вже надав ЗСУ протитанкову зброю, високошвидкісні зенітні ракети, допомагає з амуніцією – бронежилетами, шоломами та черевиками [4].

Допомогу Польщі для України під час війни з росією важко переоцінити. Ця країна підставила плече у найтемніші часи від початку незалежності Української держави. Польща стала першою країною, до якої українці емігрували від російських ракет в ніч на 24 лютого 2022 р., які як блискавка, пробили небо і вразили мирні українські міста. У перші дні війни сусідня країна швидко організувала гуманітарну допомогу для громадян України, які були змушені покинути свої домівки після цинічного нападу росії. Польща зустрічає українців гарячими напоями, солодощами, безкоштовним житлом та теплим одягом. Вони також відповідають за дитяче харчування та засоби гігієни. Одразу після прибуття автобуса на польський пункт пропуску прикордонники привозять українським пасажирам воду та випічку, пригощають солодощами у паспортному прикордонному залі. На так званих «гуманітарних пунктах» чергують групи прикордонників, які стежать за порядком і надають допомогу в разі потреби. Там також чергують карети швидкої допомоги. Крім того, на блокпостах облаштували пункти обігріву, де багато зустрічали українців. Поляки забезпечують безкоштовним житлом українців по всій своїй країні [5].

Країни	**Допомога: (зброя, техніка)**
США	Летальна і стрілецька зброя, боєприпаси, реактивні гранатомети, радари
Велика Британія	Військові вантажі та обладнання для тероборони, летальне та нелетальне озброєння, боєприпаси, протикорабельні ракети, ЗРК
Туреччина	БПЛА - «Байрактар ТБ2», «Байрактар Акинжі»
Франція	Медикаменти, далекобійна артилерія, ПТРК Мілан
Польща	Легкі міномети, БПЛА, боєприпаси, танки Т-72М/М1
Естонія	Боєприпаси до ПТРК Javelin, ПТРК Javelin, протитанкові міни, піхотна зброя, одноразові та ручні гранатомети
Литва	ПЗРК Stinger, військове спорядження
Латвія	ПЗРК Stinger, військове екіпірування, тепловізори, сухпайки
Греція	Автомати Калашникова, переносні ракетні установки
Німеччина	Польовий шпиталь, шоломи
Норвегія	ЗРК Mistral
Швеція	Протитанкова зброя, обладнання для розмінування
Чехія	Боєприпаси для артилерії, меддопомога для ЗСУ
Канада	Летальна зброя, гвинтівки, кулемети, прилади нічного бачення
Румунія	Летальна зброя, ЗРК
Бельгія	Самохідні артилерійські установки, автомати, протитанкова зброя Milan
Австралія	Бронеавтомобілі MRAP, Bushmaster
Нідерланди	Снайперські гвинтівки, боєприпаси, захисні шоломи, бронежилети, радари спостереження
Португалія	Танки Leopard 2, бронетранспортери, протикорабельні ракети Harpoon
Словаччина	Система протиповітряної оборони С-300
Словенія	Танки

Таблиця 1.

Література:

1. https://www.nato.int/cps/uk/natohq/topics_192648.htm

2. Країни НАТО надали і пообіцяли Україні військову допомогу на $8 млрд, - Столтенберг https://finbalance.com.ua/news/krani-nato-nadali-i-poobitsyali-ukrani-viyskovu-dopomohu-na-8-mlrd---stoltenberh/amp

3. https://biz.censor.net/resonance/3337164/yaku_zbroyu_ukrayina_otrymala_vid_krayin_nato

4. Британія підготувала новий пакет військової підтримки: протитанкова зброя і гроші для ЗСУ https://tsn.ua/amp/svit/britaniya-pidgotuvala-noviy-paket-viyskovoyi-pidtrimki-protitankova-zbroya-i-groshi-dlya-zsu-2018242.html

5. «Ми розділимо перемогу»: як Польща допомагає Україні у Війні з Росією https://tsn.ua/ukrayina/mi-rozdilimo-peremogu-yak-polscha-dopomagaye-ukrayini-u-viyni-z-rosiyeyu-2051743.html

Савчук Оксана Василівна,
правознавець
(м. Ігуменіца, Греція)

ГРЕЦІЯ-НАТО: ПЕРЕДУМОВИ ВСТУПУ, ДОСВІД ВЗАЄМОДІЇ

Греція була прийнята до НАТО в першій хвилі розширення, що мало стратегічне значення: сприяло підсиленню південного флангу Альянсу та усуненню впливу комунізму в Греції. Радянсько-грецькі відносини перебували на той час в «замороженому» стані, СРСР не надавав підтримки грецьким комуністам, що привело до їх поразки в ході громадянської війни в Греції (1946-1949). Виникали дзеркальні «страхи і фобії»: якщо західні держави боялися комуністичної експансії в Європі та інших континентах, в тому числі нападу комуністичних держав на Грецію, то в країнах народної демократії побоювалися агресії Афін проти Албанії, Болгарії та Румунії. Тактика СРСР в грецькому питанні до початку 1950-х рр. стає оборонною, орієнтованою на збереження сформованого «статус-кво» на Балканах. До того ж Греція долучилась до плану Маршалла і опинилась під фінансово-економічним впливом США. Всі ці фактори і сприяли вступу Греції до НАТО 18 лютого 1952 року.

Проте як член НАТО Греція з ключових міжнародних проблем зайняла самостійні позиції. Її зовнішньополітичний курс базується на принципах збереження національної незалежності, невтручання у справи інших держав, підтримка відносин з усіма країнами, незалежно від їх політичної орієнтації. Греція виступала за створення на Балканах без'ядерної та вільної від хімічної зброї зони, перетворення Середземномор'я в регіон мирного співробітництва.

Вдале географічне розташування та рівень підготовки військ дає можливість бути задіяною у всіх військових місія НАТО. Греція забезпечила належні умови для дій НАТО на Балканах та Афганістані, перебування грецького військового контингенту в Косово. Активною була участь Греції в операції «Юніфайд протектор» у врегулюванні лівійської кризи, де були задіяні грецькі військово-повітряні та військово-морські сили, а також надані Альянсу основні бази на Кіпрі та Пелопоннесі.

Інтеграція в НАТО дозволила застосувати на стратегічному та на оперативному рівні новаторські доктрини, створити нові сили та засоби та впровадити нові технології. Це також сприяло реорганізації структури управління та реформи організаційної структури збройних сил разом із закупівлями сучасних озброєнь та військової техніки, створенням адекватної інфраструктури, ефективною оперативною підготовкою та системою оцінки, що дозволяє підвищувати оперативну готовність збройних сил. Крім того, це змінило військові традиції в Греції [1].

Разом з тим Греція є «проблемним» членом НАТО в зв'язку з неврегульованістю грецько-турецьких питань, що періодично загострюються і пов'язані з Егейським морем та

Кіпром. Певні труднощі виникали в греко-македонських відносинах на етапі вступу Македонії до НАТО.

Греція належить до невеликої кількості союзників по НАТО, оборонні витрати яких набагато перевищують середній показник у Альянсі. У зв'язку з цим концепція «розумної оборони» допоможе вигідніше для Греції та для Альянсу раціоналізувати оборонні витрати країн НАТО [1].

Література:

1. Греція і НАТО: довготермінові стосунки. URL: https://www.nato.int/docu/review/ru/articles/2012/02/22/gretsiya-i-nato-dolgosrochnye-otnosheniya/index.html

Теслюк Валентина Михайлівна,
кандидат психологічних наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

З ІСТОРІЇ СТВОРЕННЯ НАТО

Історія створення НАТО, в першу чергу, пов'язана з тими подіями, що відбувалися в світі після другої світової війни. Між державами Західної Європи та їхніми союзниками в Північній Америці у 1945-1949 роках виникла нагальна проблема повоєнної відбудови економіки. Великобританія запропонувала створити союз Західних країн. Пропозиція була підтримана європейською громадою і в 1948 році був підписаний Брюссельський договір п'ятьма державами Західної Європи, а саме: Бельгією, Люксембургом, Нідерландами, Сполученим Королівством і Францією. Підписанням Брюссельського договору держави підтвердили прагнення створити ефективну і мобільну систему оборони, щоб бути здатними протидії ідеологічній та політичній загрозі з Півночі. Тобто 27-28 вересня 1948 року державами-учасницями Брюссельського договору було засновано Організацію оборони Західного Союзу.

Пізніше були проведені переговори між США і Канадою щодо створення єдиного Північного Альянсу, який мав би за основу гарантії безпеки та взаємні зобов'язання між Європою та Північною Америкою. Тому 10 грудня 1948 року держави-учасниці Брюссельського договору США і Канада розпочали у Вашингтоні переговори про укладання Північноатлантичного договору. Державами-членами Брюссельського договору було запрошено до цих переговорів ще й Данію, Ісландію, Італію, Норвегію і Португалію. В результаті переговорів 4 квітня 1949 року було підписано Вашингтонський договір, який започаткував спільну систему безпеки, засновану на партнерстві цих країн. У 1952 році до договору приєдналася Греція і Туреччина. У 1952 році до Альянсу вступила ФРН, а Іспанія у – 1982 році.

Таким чином, НАТО було створено як союз незалежних держав, що об'єдналися з метою збереження миру, захисту своєї свободи, безпеки на засадах політичної солідарності та забезпечення оборони у випадках розв'язання проти них агресії.

Створений у відповідністю із статтею 51 Статуту ООН, яка підтверджувала невід'ємне право держав на індивідуальну або колективну оборону, Північноатлантичний Союз є співтовариством вільних держав, єдиних у своїй рішучості зберегти власну безпеку, на засаді надання один одному взаємних гарантій, та забезпечення стабільних відносин з іншими державами.

Організація Північноатлантичного договору має таку структуру, яка дозволяє здійснити всі цілі НАТО. Вона є міжурядовою організацією, в рамках якої країни-члени зберігають повний суверенітет і незалежність. Ця організація являє собою форум, на якому вони проводять спільні консультації з будь-яких проблем та приймають рішення з політичних та воєнних питань що стосуються їх безпеки.

Першочерговим завданням НАТО є захист свободи та безпеки її членів політичними та воєнними засобами у відповідності зі Статутом ООН. Спираючись на загальнодемократичні цінності, права людини та дотримання законності, з моменту створення Північноатлантичний Союз проводить діяльність, спрямовану на встановлення справедливого та міцного миру в Європі. Ця центральна мета залишається незмінною. НАТО також являє собою трансатлантичне звено, що пов'язує безпеку США з безпекою Європи. В цій організації знаходять своє практичне втілення дійсні колективні зусилля її членів на підтримку їх загальних інтересів.

Основоположним принципом діяльності Північноатлантичного Союзу є вірність прийнятим на себе загальним зобов'язанням та співробітництво суверенних держав, яке базується на неподільності безпеки її членів. Приймаючи до уваги характер та результати щоденної діяльності НАТО в політичній, військовій та інших галузях, солідарність у рамках Північноатлантичного Союзу забезпечує такий стан, за яким ні одній із держав-членів не доводиться розраховувати лише на власні сили у рішенні основних проблем безпеки. Не позбавляючи держав-членів їх прав та обов'язків по прийняттю на себе суверенної відповідальності у сфері оборони, НАТО дозволяє їм спільно вирішувати життєво важливі завдання у сфері національної безпеки.

В результаті, не дивлячись на різницю у становищі та військовому потенціалі членів Північноатлантичного Союзу, у них з являється почуття рівної безпеки, яке сприяє встановленню загальної стабільності в Європі та створенню сприятливих умов для розвитку співробітництва в рамках НАТО, а також співробітництва його членів з іншими країнами. Саме це і складає основу розвитку нових структур співробітництва у сфері безпеки, які відповідають інтересам такої Європи, що не переживала б через розрізненість та могла б вільно слідувати своєму політичному, економічному, соціальному та культурному призначенню.

Худавердієва Вікторія Анатоліївна,
кандидат економічних наук, доцент,
Державний біотехнологічний університет
(м. Харків, Україна)

РОЛЬ НАТО В ПІДТРИМАННЯ ГЛОБАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ: КОНЦЕПЦІЯ СТРИМУВАННЯ І ОБОРОНИ

НАТО – це військово-політичний союз, головним завданням якого є забезпечення захисту громадян його країн та сприяння зміцненню безпеки та стабільності в північноатлантичному регіоні. Альянс повинен мати можливість протистояти всьому спектру сучасних та майбутніх викликів та загроз з будь-якого напрямку одночасно. Альянс продовжує зміцнювати свій потенціал стримування та оборони у світлі змін, що змінилися та змінюються. Агресія Росії проти України є серйозною загрозою євроатлантичній безпеці за останні десятиліття, яка підірвала мир у Європі та посилила необхідність НАТО забезпечити переконливий та ефективний потенціал стримування та оборони. У відповідь НАТО ввела свої плани оборони, розгорнула підрозділи Сил реагування НАТО і значно збільшила чисельність сил на своєму східному фланзі [1].

24 березня 2022 року на позачерговій зустрічі у верхах, присвяченій воєнній агресії Росії проти України, лідери країн НАТО домовилися розвернути чотири батальйони в

Болгарії, Угорщині, Румунії та Словаччині на додаток до чотирьох інших, які вже присутні у країнах Балтії та Польщі [2]. Загалом, вони вирішили вжити заходів щодо забезпечення безпеки та оборони всіх союзників у всіх галузях, зміцнюючи побудову стримування та оборони Альянсу в більш довгостроковій перспективі. НАТО продовжує стикатися з явними загрозами та викликами, що походять з усіх стратегічних напрямків; від державних та недержавних суб'єктів; від збройних сил та від терористичних, кібер- та гібридних нападів. Дві військові концепції визначають напрям еволюції НАТО, це: Концепція стримування та оборони для євроатлантичного регіону присвячена застосуванню сил для стримування та оборони сьогодні, в той час як Базова концепція бойових дій НАТО визначає перспективи довгострокового розвитку бойових дій Альянсу, щоб він залишався у військовому відношенні сильним сьогодні та в майбутньому[1].

На зустрічі у верхах у 2021 році в Брюсселі лідери країн НАТО схвалили ініціативу «НАТО-2030», яка призвела до введення додаткових заходів покликаних забезпечити, щоб НАТО залишалася сильною у військовому відношенні, ставала ще сильнішою у політичному відношенні та застосовувала більш глобальний підхід до безпеки [3]. Найважливішою і неперевершеною метою НАТО є гарантія свободи та безпеки всіх її держав-членів політичними та військовими засобами. Колективна оборона займає центральне місце в Альянсі, як це передбачено у статті 5 Вашингтонського договору [4]. Найголовнішим обов'язком НАТО є захист і оборона території та населення країн-членів від нападів у світі, де мир і безпека не можуть сприйматися як щось само собою зрозуміле. Стримування є одним з основних елементів загальної стратегії НАТО, спрямованої на запобігання конфліктам і війнам, захист держав-членів, збереження свободи прийняття рішень та дій, а також підтримання принципів та цінностей, які відстоює НАТО: свобода особистості, демократія, права людини та верховенство права. Вільні товариства та заснований на відповідних правилах міжнародний порядок мають бути підкріплені надійною трансатлантичною обороною. Здатність НАТО до стримування та оборони забезпечується належним поєднанням ядерних і звичайних сил і засобів, а також сил і засобів протиракетної оборони, які доповнюють один одного, і підкріплюється різноманітними цивільними та військовими ресурсами для підтримки цих сил та засобів та потенціалу у ширшому сенсі. НАТО також зберігає свободу дій та гнучкість для реагування на повний спектр викликів за допомогою належного та індивідуального підходу [1].

Система безпеки України є частиною більших систем, у тому числі і глобальної системи міжнародної безпеки, головними архітекторами якої є Організація об'єднаних націй та Північноатлантичний альянс (НАТО), заявив президент України Володимир Зеленський. «Потрібно розуміти, що наша система безпеки є складовою більших за масштабами та кількістю зв’язків та гравців систем безпеки, зокрема глобальної системи міжнародної безпеки, основними архітекторами якої є ООН та НАТО», – зазначив президент України. Він уточнив, що крім глобальної системи безпеки Україна також входить до регіональної європейської системи, якою сформована за участю ЄС, НАТО, ОБСЄ та країн регіону. «Приналежність до згаданих систем вищого рівня не лише формує ряд тісних зв’язків між її учасниками, а й створює умови для підтримання взаємодії у вирішенні спільних питань безпеки та дає додаткові можливості для реагування на ймовірні загрози. Для України така системна інтеграція є важливим джерелом компенсації нестачі ресурсів, насамперед військових, економічних, фінансових", – наголосив В.Зеленський. Він додав, що саме тому розвиток відносин із «ключовими іноземними партнерами», зокрема з ЄС та НАТО, а також з їх окремими членами, зокрема зі США, та іншими країнами та міжнародними організаціями, який відбуватиметься за умови дотримання національних інтересів України, є основою стратегії взаємодії [5].

Література:

1. NATO - Сдерживание и оборона. URL: https:// www.nato.int// Topic_Last updated 31-Mar-2022

2. Заявление глав государств и правительств НАТО – Брюссель. 24.03.2022. URL: https:// www.nato.int

3. Заявление по итогам встречи на высшем уровне в Брюсселе - Обнародовано главами государств и правительств, участвующими в заседании Североатлантического совета в Брюсселе 14.06.2021. URL: https:// www.nato.int

4. Североатлантический договор. Вашингтон.04 Apr.-1949-NATO. URL: https:// www.nato.int

5. Система безпеки України є частиною глобальної системи міжнародної безпеки – Зеленський. URL: https://interfax.com.ua/

Сєкунова Юлія Володимирівна
кандидат історичних наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і природокористування України
Грищук Анна Федорівна,
студентка, 4 курс, групи МВ-18001Б,
спеціальність «Міжнародні відносини»
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

БОЛГАРІЯ: ДОСВІД ІНТЕГРАЦІЇ У СТРУКТУРІ НАТО

Болгарія офіційно увійшла до складу НАТО 29 березня 2004 року. Для Болгарії приєднання до Альянсу було подією очікуваною та тим незворотнім моментом, підготовка, до якого тривала протягом декількох років.

Країна вступила до НАТО дякуючи власним перевагам, що стали також головними пріоритетами Альянсу того часу. З одного боку, Болгарія розташована між Європою та Азією, тобто знаходиться відносно недалеко від регіонів, котрі мають стратегічний інтерес для НАТО – Близький Схід, Кавказ, Центральна Азія і Каспійський район, Північна Африка і Середземномор'я. Разом з Румунією, Болгарія посилює південний та центральний напрямок НАТО, а також збільшує вихід до Чорного моря. Поряд з країнами-союзницями такими, як Туреччина та Греція, Болгарія закріплює позиції Південного флангу Альянсу. З іншого боку, суверенна держава має унікальний історичний досвід і економічну перспективу. Болгарія не раз доводила свою політичну зрілість та затвердилась, як фактор стабільності на Балканах. Болгарія вступала до НАТО, беручи участь у різноманітних регіональних ініціативах: у Багатонаціональних мирних силах у Південно-Східної Європи – Бригаді Південно-Східної Європи, штаб котрої знаходиться протяг чотирьох років з моменту його створення у Пловдиві; в Оперативній групі військово-морської співпраці біля берегів Чорного моря "BLACKSEAFOR", у Пакті стабільності для RAI, SEEGROUP, SEEI та ін.

Країна послідовно та конструктивно брала участь у глобальній боротьбі з тероризмом. Вона приєдналася до міжнародної антитерористичної коаліції та брала участь у Міжнародних силах з підтримки безпеки в Афганістані (ISAF). Вона запропонувала НАТО свій досвід і операції коаліційних сил в Іраку.

Болгарія є також надійною ланкою у колективних зусиллях боротьби проти невійськових загроз – організованої злочинності, контрабанди товарів, наркотиків та зброї (особливо зброї масового знищення), проти нелегального транскордонного трафіку людей,

відмивання грошей. І, нарешті, хоч і не в останню чергу, Болгарія запропонувала НАТО свою активну зовнішню політику, добросусідські відносини та традиційні зв'язки з низкою країн Азії та Африки.

Болгарія досягла стабільного консенсусу щодо основних цілей та пріоритетів у галузі безпеки та оборони. Було створено та успішно виконано План організаційної побудови та розвитку збройних сил до 2004 р. (т. зв. План 2004), який забезпечив стабільну основу для подальшого розвитку нових та кращих здібностей. Водночас, членство в НАТО і всі обов'язки, що з нього випливають, вимагали нових кроків, як у сфері безпеки, так і в галузі системи самооборони.

Для Болгарії після приєднання до Альянсу основним викликом стала успішна інтеграція до Альянсу. Ця інтеграція знайшла ясну та категоричну політичну підтримку та мала конкретні військово-технічні виміри, тому що, якби Болгарії не вдалося успішно інтегруватися в НАТО, вона не змогла б стати конструктивним членом Організації та ефективно брати участь у її місіях, розділяти спільні цінності та відповідальність.

Інтеграція в НАТО потребувала внутрішньої трансформації системи оборони, нової філософії, стратегії та культури в галузі безпеки. Така трансформація допомогла країні розвинути свої здібності для ефективного виконання завдань у національному та союзному чи коаліційному середовищі однаковою мірою.

У 2003-2004 роках було проведено Стратегічний огляд оборони, в якому було окреслено основні напрями трансформації системи оборони. Цей Стратегічний огляд ставив за мету ідентифікувати нові запити та переосмислити роль оборони, її місій та завдання у контексті змінених вимог, готівкових та прогнозних ресурсів на більш тривалий період часу, а саме до 2015 року.

У ході Стратегічного огляду було зроблено висновок, що Болгарії потрібен якісно новий оборонний потенціал, щоб збройні сили могли ефективно виконувати свої завдання у новому стратегічному просторі. Обороноспроможність інтегрує доктрину, освіту та підготовку, організацію, військові технології, військову інфраструктуру, бойову готовність. Тому трансформація обороноздатності мала торкнутися всіх цих елементів. Мета такої трансформації – зробити збройні сили сучасними, ефективними та дієздатними.

Для ефективного оперативного командування та управління збройними силами було створено Об'єднане оперативне командування, як орган застосування принципу спільності. Об'єднане оперативне командування здійснювало планування та оперативне управління військами у тому операціях біля країни та її межами.

Приєднання Республіки Болгарії до НАТО та тверда рішучість країни бути її надійним учасником вимагала спланувати сили таким чином, щоб це допомогло виконанню місії Альянсу та його успішної трансформації, гарантуючи при цьому, що національні сили оперативно сумісні та знаходяться на потрібному рівні готовності, мобільності та витривалості.

Отже, для досягнення оптимального балансу між здібностями та ресурсами при Міністерстві оборони було створено систему управління розвитком збройних сил. Система являє собою сукупність трьох комплексних підсистем – Системи необхідних оперативних здібностей, Інтегрована система управління ресурсами та оборони та Система активізації. Таким чином, закривається цикл розробки вимог управління ресурсами та придбання оборонних продуктів. Болгарія заявила свою готовність брати участь в ініціативах НАТО на саміті в Празі задовго до вступу в Альянс.

Література:

1. Katsikas S. Negotiating Diplomacy in the New Europe: Foreign Policy in Post-Communist Bulgaria / S. Katsikas. – London: I. B. Tauris, 2011. – 267 p.

2. Светлорусова Л. М. Евросоюз и НАТО – новые ориентиры Болгарии(Аналитический обзор) / Л. М. Светлорусова // Балканские страны и

международныеорганизации: Модели отношений на примере Болгарии, Румынии и Югославии /Под ред. Ю. И. Игрицкого. – М.: ИНИОН РАН, 2000. – С. 9-22.

Гунько Тетяна Сергіївна,
студентка 3 курсу
факультету захисту рослин, біотехнологій та екології,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник: к.і.н., доц., ***Сєкунова Юлія Володимирівна***

РОЛЬ НАТО В ПІДТРИМАННІ ГЛОБАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

Організація Північноатлантичного договору, також Північноатлантичний альянс або НАТО (англ. North Atlantic Treaty Organization) – це міжнародна міжурядова організація, військово-політичний союз 30 держав Північної Америки і Європи.

Організацію було засновано у 1949 року після двох руйнівних світових війн для забезпечення миру та стабільності на європейському континенті. Існування НАТО забезпечило тривалий період миру та безпеки для громадян Північної Америки та Європи, які є її членами.

Відповідно до статуту Альянсу, головна роль організації полягає у захисті людських свобод і безпеки країн-членів за рахунок використання усіх можливих засобів боротьби – політичних та військових.

НАТО дотримується цінностей демократії, свободи, верховенства права та мирного розв'язання суперечок в усьому євроатлантичному регіоні. Головним військово-політичним принципом організації є система колективної безпеки, яка полягає у організації спільних дій всіх її членів у відповідь на напад ззовні [1].

Від початку заснування кількість нових держав-членів альянсу зросла від 12 до 30 країн. Останньою країною, яка приєдналась до НАТО у 2020 році, стала Північна Македонія. Боснія і Герцеговина отримала План дій щодо членства у грудні 2018, а Грузія та Україна, як кандидати на членство в Альянсі [2]. Близько 20 держав беруть участь у програмі НАТО – Партнерство заради миру, а ще 15 приймають участь в програмах діалогу.

НАТО сьогодні є найбільш потужною військовою організацією. Її військові витрати становлять понад 57 % від усіх витрат на оборону в світі [3].

Створення НАТО мало на меті служити трьом цілям: стримувати радянську експансію, запобігати відродження націоналістичного мілітаризму в Європі та заохочувати інші країни до європейської інтеграції.

Упродовж сорока років свого існування НАТО успішно стримувала СРСР від агресії проти Західної Європи. У 1990 роках НАТО допомогло покласти край конфліктам на Західних Балканах. А у грудні 1995 року Альянс розпочав свою першу операцію поза територією Боснії та Герцеговини для реалізації військових аспектів Дейтонської мирної угоди.

З того часу НАТО успішно провело понад два десятки міжнародних операцій і місій, включаючи операції з надання допомоги в усьому світі.

Військове вторгнення Росії до нашої країни в чергове доказало, що Україна немає іншого шляху окрім європейської та євроатлантичної інтеграції. Ми добре розуміємо цінність безпеки та цивілізованої співпраці з країнами, які є стабільними, передбачуваними і демократичними партнерами.

Сьогодні НАТО не тільки рішуче засуджує агресію Росії в Україні, окупацію Криму, але й здійснює практичну допомогу. Не зважаючи на той факт, що не всі країни надали

згоду щодо військової допомоги Альянсу Україні, окремі її члени надають суттєву фінансову, військову та гуманітарну допомогу.

Співробітництво між Україною і НАТО охоплюють широке коло питань: реформування структур безпеки і оборони, військове співробітництво, участь у проектах програми НАТО «Наука заради миру і безпеки».

НАТО здійснює підтримку України та робить все можливе для припинення війни та встановлення миру та стабільності в нашій країні.

Проте, укладання договорів про стратегічне партнерство, не гарантує безпеку, оскільки на відміну від союзницьких відносин, стратегічне партнерство не передбачає юридично жорсткої системи зобов'язань безпекового характеру. Єдиною гарантією для України може бути її участь, як повноправного партнера в системі колективної безпеки Альянсу.

Досвід країн Центральної та Східної Європи довів, що євроатлантична інтеграція – це найшвидший шлях до демократії та процвітання. Такий вибір для України відкриває нові перспективи співробітництва із розвинутими країнами, надає можливості безпекового та економічного розвитку, зміцнення позицій України у світовій системі міжнародних відносин. Вступ до НАТО –це найкращий спосіб реалізації наших національних інтересів.

Література:

1. Довідник НАТО. – 1110 Brussels, Belgium: NATO Public Diplomacy Division, 2006. – 386 с.

2. NATO. Enlargement. NATO (англ.). Архів оригіналу за 11 березня 2018. Процитовано 18 березня 2018.

3. The SIPRI Military Expenditure Database. Milexdata.sipri.org. 2021. Процитовано 28 квітня 2021.

Душина Катерина Олександрівна,
студентка 4 курсу, групи МВ-18002б,
спеціальність «Міжнародні відносини»
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник: к.і.н., доц., ***Сєкунова Юлія Володимирівна***

ВПЛИВ НАТО НА РОЗВИТОК МІЖНАРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА БЕЗПЕКИ

Явища та події в сучасній міжнародній системі створили нові труднощі в ідеологічному визначенні безпеки у світі. Зокрема, безпеку в Європі вже не можна розглядати лише в континентальних рамках: розвиток безпеки в Європі безпосередньо впливає на міжнародні відносини, міжнародне право та політичні угоди. Найнадійніший спосіб забезпечити безпеку та загальну стабільність у Європі, а також запобігти конфліктам – це побудувати досконалу оборонну структуру на континенті, засновану на співпраці різних інституцій на міцній основі поваги до міжнародного права, принципів Статуту ООН.

Світовий досвід показує, що нейтралітет сьогодні економічно, політично і безпеково невигідний. Нові непередбачувані загрози та виклики безпеці ставлять перед кожною цивілізованою країною проблему вибору: військовий нейтралітет чи участь у системі колективної безпеки. Спочатку НАТО створювалося для протистояння соціалістичній системі, а не загрозі, що несе міжнародний тероризм цивілізації, включаючи і великі, і маленькі країни. Тепер вже абсолютно ясно, що проти спільної загрози потрібні спільні дії.

Характер і природа загрози зазнала змін, ресурси, необхідні для протидії їй – теж, але принцип не змінився –колективна оборона держав, які об'єднуються заради спільних цінностей. Можна сказати, що саме сучасне розуміння безпеки змінилося. Разом з тим,

необхідність забезпечувати її залишилася, навіть стала більш гострою, ніж наприкінці 40-х років минулого століття. Північноатлантичний альянс впродовж свого існування виявляв здатність адаптуватися і гнучкість по відношенню до видозмін архітектури глобальної безпеки. Зміна спектра загроз у Європі та світі в цілому призвела до розширеного тлумачення терміна «загроза». Якщо раніше до колективних дій можна було вдаватися лише у відповідь на агресію проти будь-якої з держав-членів НАТО, то тепер такі дії, спрямовані на усунення загрози міжнародній безпеці, можуть бути відповіддю на геноцид, порушення прав людини і навіть порушення режиму нерозповсюдження ядерної зброї.

Протягом усієї еволюційної історії людства люди мріяли про мир і стабільність, але лише в наш час виникли умови, які відкривають реальні можливості для загального миру. Можна стверджувати, що зараз перед розвитком найпотужнішої військово-політичної організації Європи – НАТО – стоїть багато складних питань, пов'язаних із фундаментальними змінами у глобальному та регіональному середовищі безпеки. Попри хаотичність і швидкоплинність сучасного життя, джерела стабільності все ж таки існують. НАТО, звичайно, є одним із таких джерел, так само як широка мережа економічних і політичних зв'язків, що поєднують основні держави світу. Завдяки своїй відомості і силі, НАТО може бути покликана дати відповідь на виклики, які безпосередньо не впливають на її безпеку, але мають значення для її громадян і можуть вплинути на її міжнародну репутацію. Серед таких викликів можуть бути гуманітарні наслідки кризи державної влади в країні, руйнування, зумовлені природною катастрофою, небезпека геноциду чи інших масових порушень прав людини.

Література:

1. Андріянова Н. М. Трансформація НАТО: мета, етапи, напрями. «Гілея: науковий вісник»: Збірник наукових праць / Гол. Ред. В.М. Вашкевич. – К.: «Видавництво «Гілея», 2017. – Випуск 124 (9). - http://znpcvsd.nuou.org.ua/article/view/131479/127537
2. Західноєвропейська модель Збройних сил і досвід країн-членів та партнерів НАТО в галузі трансформації оборонної сфери: практичні можливості для України: Матеріали міжнародного семінару (31 травня – 2 червня 2001 р.). – К., 2001. - https://www.nato.int/docu/other/ukr/handbook2001.pdf
3. НАТО: історія, структура, діяльність, перспективи. Навчальний посібник – Луцьк:ВНУ ім. Л. Українки, 2008. - https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/1104/1/POSIBNYKNATO.pdf
4. Полторацький О. С. НАТО в сучасних євроатлантичних відносинах. Навчальний посібник. – К., 2005. - Каталоги - НБУВ Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського (irbis-nbuv.gov.ua)
5. Скороход Ю. С. Еволюція операцій з підтримання миру в постбіполярній системі міжнародних відносин // Актуальні проблеми міжнародних відносин. 2005. Вип. 58, ч.2.

http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/host/viking/db/ftp/univ/apmv/apmv _2011_096_01.pdf

Кириченко Богдан Дмитрович,
студент 4 курсу, групи МВ-18001б,
спеціальність «Міжнародні відносини»
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник: к.і.н., доц., ***Сєкунова Юлія Володимирівна***

РОЛЬ НАТО В ПІДТРИМАННІ ГЛОБАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

На нашу думку, у сьогоднішній парадигмі світового порядку існування такої безпекової структури як Організації Північноатлантичного договору (НАТО) не має викликати питань у міжнародного політикуму, особливо у розрізі історичної ретроспективи. Світ утворений після Другої Світової війни позначив основні сили протиборства на міжнародній арені, а саме: «демократичний Захід» на чолі зі Сполученими Штатами Америки (США) та країни соціалістичного табору на чолі з Союзом Радянських Соціалістичних Республік (СРСР). Над Європою почала опускатися «залізна завіса», СРСР, як країна вкрай агресивна та мілітаристська, постійно погрожувала новими війнами та конфліктами не тільки на Євразійському континенті, але й по всьому світу. Розпочалася «Холодна війна», а із нею прийшла й гонка озброєнь.

Країни Європи, а з ними США та Канада, шукали шляхи створення нової колективної безпекової програми, що б могла протистояти загарбницьким планам Радянської військової машини. Тому, вже починаючи з березня 1948 року було розпочато переговорний процес між країнами Західної Європи про створення цієї програми. Пізніше того ж року до цього процесу долучилися і США. СРСР намагалися простояти подібним процесам, однак це жодним чином не вплинуло на переговорний процес, а вже 4 квітня 1949 року було підписано Північноатлантичний договір, який і дав, по-суті, відлік існуванню НАТО, як повноцінної міжнародної структури [1, с. 16-18].

З того часу, структура НАТО тільки набирала сили, а її членами ставало дедалі більше країн. Впродовж «Холодної війни» і аж до самого розпаду СРСР НАТО намагалося притримуватися дипломатичної лінії вирішення міжнародних конфліктів, однак, коли над Європою та світом нависла загроза, довелося діяти відповідно. Першою подібною проблемою для безпеки європейського простору стала війна в Югославії. Тоді, коли кровожерливий сербський режим намагався жорстоко придушити будь-які національні рухи за незалежність, НАТО не змогло залишитися осторонь. Миротворчий контингент провів операції заради збереження миру на території Боснії і Герцеговини, Косова а також Північної Македонії.

Окрім цього, після терористичних актів 11 вересня 2001 року НАТО також проводить операції з протидії терористичної діяльності, особливо в Середземноморському регіоні та Африканського Рогу, бо саме в цих зонах спостерігалася особливий наплив піратства. Також альянс проводив операції на території Лівії, коли її мешканцям загрожувала розправа з боку режиму Каддафі [2, с. 182-186].

Варто також зазначити, що НАТО, окрім військових операцій, також проводить і дипломатичну роботу, як зі своїми партнерами, так і з геополітичними опонентами, такими як наприклад Росія. Для запобігання конфліктних ситуацій, а також посиленню безпеки, НАТО укладає з іншими державами договори про співпрацю, так зване: «Партнерство заради миру». Цими документами засвідчується, що між сторонами немає антагонізму, і вони готові до конструктивного діалогу. Проте, з нашої точки зору, НАТО, як і представники європейських держав, схильні закривати очі на злочинні дії, в особливості, російського режиму, що аж ніяк не несуть мир не тільки в Європі, але й світі. Так, наприклад, НАТО повністю проігнорувало події в Молдові та Грузії, чим тільки підштовхнуло Путіна до розв’язання війни в Україні.

Після нападу РФ на Україну та анексію Криму у 2014 році, НАТО розширило свою підтримку України, як в політичному плані, так і військовому, допомагаючи з поставками нового озброєння та підтримки реформ всередині самої держави. Окрім цього спеціалісти НАТО неодноразово проводили спільні навчання з українськими військовими, а також підготовку офіцерського складу [3, с. 24-32]. З початком повномасштабної війни НАТО рішуче виступило з засудженням дій Росії, а також вимогами негайно покинути територію України, включаючи окуповані з 2014 року частини Донецької та Луганської областей, а

також АР Криму. Окрім політичної підтримки НАТО також надає українським військовим зброю та боєприпаси, однак свій військовий контингент альянс застосовувати боїться через постійні погрози Москви.

Підсумовуючи, важливо зазначити, що впродовж всієї історії існування НАТО, як організації, ми можемо прослідкувати певну закономірність дій альянсу, особливо коли це стосується міжнародної безпеки. Так, 5 стаття НАТО це гарантія безпеки для її членів, однак, як бути з тими, на кого нападає така країна, як то РФ. Це не купка екстремістів фанатиків, а потужна просічена мілітаристською пропагандою держава, яка відкрито погрожує світовій безпеці та порушує будь-які міжнародні зобов'язання. На фоні цього, НАТО показує свою повну нерішучість та неготовність протистояти ядерній державі, що породжує собою прецедент, яким можуть скористатися такі держави, як то не менш мілітаристський Китай. Втручаючись у справи таких держав як Югославія, НАТО усвідомлювало, що ніякої протидії вона не зустріне з боку РФ, по причині економічних та політичних проблем в 90-х роках XX ст., однак, коли питання почало стосуватися України – вони демонструють нерішучість. Хотілося б побажати керівництву НАТО переглянути власні пріоритети, бо через свою слабкість, вони можуть отримати кризу всередині самої організації.

Література:

1. Довідник НАТО. – 1110 Brussels, Belgium: NATO Public Diplomacy Division, 2006. – 386 с. Електронний ресурс: https://www.nato.int/docu/handbook/2006/hb-ukr-2006.pdf
2. Північноатлантичний альянс: історія, функції, структура, відносини з Україною / Під загальною редакцією проф. Д. І. Дзвінчука. – Івано-Франківськ: Місто НВ, 2012. – 604 с.
3. Мелещенко Т., Волошин І. Шлях України до НАТО: основні проблеми, здобутки та перспективи євроатлантичної інтеґрації // Український історичний журнал. – 2021. – Число 4. – С. 104.

Кропивка Андрій Романович,
студент ІМВ КНУ імені Тараса Шевченка
2 курсу спеціальність «Міжнародні відносини»
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник: к.політ.н., доц., ***Ткач Т.Я.***

ПЕРСПЕКТИВА СПІВПРАЦІ ДЕРЖАВ-ЧЛЕНІВ НАТО З ПОСТРАДЯНСЬКИМИ ДЕРЖАВАМИ КАСПІЙСЬКОГО РЕГІОНУ

Каспійський регіон несе у собі важливу стратегічну цінність для міжнародної спільноти, яку важко недооцінити. Це зумовлює відповідний рівень уваги до нього з боку тих чи інших впливових акторів на міжнародній арені. На фоні агресивного характеру зовнішньої політики Російської Федерації, зростання рівня присутності Китайської Народної Республіки та низки інших чинників є важливим для розгляду рівень співпраці держав Каспію, що утворилися після розпаду Радянського Союзу, та перспектива її подальшого розвитку з НАТО, як з блоком загалом, так і з окремими його членами зокрема.

Усі три пострадянські держави Каспійського регіону (Азербайджан, Казахстан і Туркменістан) є членами «Партнерство заради миру» у рамках своїх відносин, що демонструє двосторонню зацікавленість у взаємній співпраці щодо підтримки регіональної та глобальної безпеки, а також зменшення впливу на них серйозних регіональних гравців – Росії, КНР та Ірану. Втім, така взаємодія переважно має форму у вигляді боротьби з міжнародним тероризмом, забезпечення енергетичної безпеки, безпека навколишнього середовища, захист кордонів і портів, розвиток передових технологій пов'язаних з безпекою

тощо [3]. Тим не менш це вже слугує досить серйозним підґрунтям для поступового та обережного зближення цих трьох держав з НАТО.

Ключовою державою-членом Північноатлантичного альянсу, яка достатньою мірою присутня в Каспійському регіоні та може слугувати провідником будь-яких перспектив НАТО з одного боку та Азербайджану, Казахстану та Туркменістану з іншого, є Туреччина. Це зумовлено не лише географічною, але й історичною, мовною та культурною близькістю цієї держави з пострадянськими державами Каспію [1]. Тому не дивно, що Туреччина вже досить тривалий час розвиває тісну співпрацю в галузі оборони (завжди підтримує Азербайджан у його протистоянні з Вірменією та постачає йому зброю, нещодавно підписала угоду про військове співробітництво з Казахстаном, активно нарощує присутність на центральноазійському ринку озброєнь) [2]. Це, безумовно, певною мірою допомагає зближенню з цими державами НАТО в цілому, але це буде відбуватися настільки, настільки це дозволятимуть зовнішньополітичні інтереси Анкари.

Сполучені Штати Америки чи не єдина держава-член Північноатлантичного альянсу, окрім Туреччини, яка має достатню базу для розширення співпраці з державами регіону, які зацікавлені у Вашингтонові в якості противаги іншим потужним гравцям, присутнім у регіоні – КНР, Ірану та РФ. Це зумовлюється економічними, енергетичними та військово-стратегічними інтересами США у Каспійському регіоні та специфікою відносин з іншими державами, вплив яких вони мають збалансовувати. США досить активно нарощують співпрацю з Азербайджаном і Казахстаном у модернізації збройних сил цих держав, підготовкою офіцерського складу, транснаціональній безпеці, що більше збігається з інтересами НАТО в цілому [4].

Варто зазначити, що існуючий і майбутній рівень співпраці між НАТО та його державами-членами з одного боку та з Азербайджаном, Казахстаном і Туркменістаном носять асиметричний характер. Від достатньо глибокого та широкого з Азербайджаном і Казахстаном до фактично формального та поверхневого з Туркменістаном. Це є зумовленим його нейтральним статусом та високим ступенем ізоляціонізму в питаннях внутрішньої та зовнішньої політики.

З огляду на все вище сказане можна зробити висновок, що співпраця між НАТО та його окремими державами-членами та Азербайджаном, Казахстаном і Туркменістаном буде нарощуватися, але малоймовірно, що це вийде на якийсь принципово новий щавель. Зокрема це стосуватиметься і питання повноправного членства цих держав в альянсі в рамках коротко та -середньострокової перспективи, що зумовлено рядом об’єктивних перешкод – наявність військового конфлікту (хоч це і не прописано у Північноатлантичному договорі) Азербайджану з Вірменією, членство в ОДКБ Казахстану та нейтралітетом Туркменістану.

Література:

1. Turkey: The Key to NATO’s Expansion and Ensuring Eurasian Security [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.turkheritage.org/en/publications/analysis-by-tho-contributors-and-liaisons/turkey-the-key-to-natos-expansion-and-ensuring-eurasian-security--9617

2. Turkey’s Role as a Regional Actor in Central Asia: An Assessment [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.vifindia.org/sites/default/files/turkey-s-role-as-a-regional-actor-in-central-asia-an-assessment.pdf

3. NATO and Kazakhstan [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.nato.int/science/country-fliers/Kazakhstan.pdf

4. Каспійський регіон в політиці Росії та США [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://shron1.chtyvo.org.ua/Shykhelili_Dzhavid_Safail_ohly/Kaspiiskyi_rehion_v_politytsi_Rosii_ta_SShA.pdf?

Мадянова Анастасія Веніамінівна,
студентка 4 курсу, групи МВ 18003б
спеціальність «Міжнародні відносини»
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник: к.і.н., доц., ***Сєкунова Юлія Володимирівна***

ОСОБЛИВОСТІ НАТО: СУЧАСНИЙ СТАНІ ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

На тлі міжнародної політичної «відлиги» у 1980-1990-х роках НАТО, що виконувала впродовж післявоєнного періоду швидше стримуючу, чим військово наступальну функцію, опинилася перед необхідністю, як зовнішньої адаптації до нових міжнародних умов, так і тісно пов'язаної з нею внутрішньої структурної перебудови. Із закінченням «холодної війни» найважливішим чинником перегляду стратегічних пріоритетів НАТО стала зміна характеру основних загроз міжнародній безпеці.

Не дивлячись на те, що глобальне протистояння наддержав відійшло в минуле, ступінь конфліктності і політико-військової нестабільності в Європі і світі не стільки зменшилася, скільки придбала якісно новий зміст. На перший план вийшли проблеми регулювання численних регіональних конфліктів, які не тільки перетворилися на один з ключових напрямів світової політики, але і набули різко воєнізованого характеру – все більш очевидним стає перевага так званого силового примирення над традиційною миротворчістю. Проте характер цих змін вимальовувався не відразу.

Перший і найбільш інтенсивний озброєний регіональний конфлікт – події в Персидській затоці 1990-1991 рр., безпосередньо не торкнувся європейської безпеки. Проте цей конфлікт вже свідчив про посилення ролі Північноатлантичного альянсу, як основної військово-політичної організації країн Заходу. Пряма участь НАТО в операції 1991 р. була ще невелика і обмежилася проведенням двох оборонних операцій: організацією системи оборони і раннього попередження для південної частини Туреччини (операція «Даун Сет»), спостереженням за пересуванням морського транспорту по Середземному морю (операція «Меднет») і військово-політичними консультаціями з командуванням багатонаціональних сил. Важливе те, що сама операція антиіракської коаліції фактично стала можливою завдяки налагодженому механізму взаємодії, що склалася в рамках інтегрованої військової структури НАТО.

Антикризова стратегія НАТО стала одним з основних напрямів внутрішньої трансформації альянсу і розроблялася в тісному взаємозв'язку із стратегією його розширення. Останнім часом регіональні конфлікти наблизилися до кордонів НАТО, але жоден з них не був серйозною загрозою національній безпеці будь-якій державі – члена організації. Потрібно було лише вирішити формальну проблему участі об'єднаних збройних сил НАТО у військових операціях, які не були пов'язані із забезпеченням оборони держав – членів альянсу і проходили б за межами його територіальної зони відповідальності.

Таким чином, перегляду підлягали, як стратегічні функції альянсу, так і його географічна орієнтація. Першим кроком до вирішення задачі перетворення НАТО з оборонного союзу в організацію, націлену на забезпечення колективної безпеки її членів, була схвалена в листопаді 1991 р. Стратегічна концепція альянсу. Її відрізняв оптимізм з приводу збільшення можливостей успішного вирішення криз на ранніх стадіях і потенціалу для розвитку європейського діалогу і співпраці в цій області, а також визнання провідної ролі ОБСЄ у врегулюванні конфліктів в Європі (при можливій участі ЄС і ООН). Проте, вже в цьому документі була висловлена заклопотаність про непередбачуваність нових загроз європейській безпеці і припущення про те, що для вирішення подібних проблем можливо потрібна військова міць альянсу

На фоні практичної участі Північноатлантичного альянсу в регулюванні конфліктів на території колишньої Югославії на початку 1990-х років робилися спроби сформулювати специфічну миротворчу доктрину альянсу.

Показово, що жоден з чорнових проектів доктрини по підтримці миру до цих пір не дістав схвалення Північноатлантичної ради, тобто не став офіційним документом альянсу. Дійсно, проблема реагування на нові виклики міжнародної безпеки, пов'язані з конфліктами 1990-х років, виходить далеко за рамки миротворчої діяльності. Після закінчення «холодної війни» перед національними збройними силами держав-членів НАТО, а також інших могутніх військових держав з особливою гостротою встала проблема переорієнтації громіздких військових структур на виконання більш вузьких антикризових завдань, що вимагали порівняно більшої гнучкості, мобільності і активного використання засобів невійськового (наприклад, поліцейського або адміністративного) характеру.

Суть проблеми полягає в тому, що сучасні збройні сили в цілому не підготовлені до ведення субконвенціональних військових дій в рамках операцій по підтримці миру або силовій миротворчості в зонах локальних і регіональних конфліктів. Для НАТО ця суперечність вилилася в проблему поєднання функцій забезпечення «колективної оборони» (ст. 5 Північноатлантичного договору) з підготовкою до «антикризових операцій» поза зоною відповідальності альянсу [1]. Теоретично існує два шляхи вирішення цієї фундаментальної проблеми.

Перший варіант, відображає нинішнє положення справ і полягає в наданні силам, що беруть участь в миротворчих операціях, основ спеціальної підготовки при збереженні завдань стратегічного розгортання і забезпечення. Радикальний варіант вирішення проблеми на структурному рівні передбачав би, при збереженні необхідного потенціалу звичайних збройних сил, створення в їх структурі або поза нею формувань, призначених для ведення операцій невійськового типу, включити підтримку миру і силову миротворчість.

Держави-члени НАТО зробили вибір на користь першого варіанту. В умовах істотного скорочення витрат на оборону утримувати досить громіздкі, але поступово такі, що скорочуються звичайні збройні сили, використовуючи їх, в міру необхідності, в нетрадиційних операціях по силовій миротворчості, все таки значно дешевше, ніж робити їх радикальну перебудову [2].

Практичне вирішення пов'язаних з цим проблем в рамках Північноатлантичного альянсу повинна була забезпечити концепція «багатонаціональних оперативних сил», запропонована на розгляд Ради міністрів НАТО в жовтні 1993 р. і схвалена на Брюссельській зустрічі глав держав і урядів альянсу в січні 1994 р. [3]. Основна ідея полягала в тому, щоб, не змінюючи пріоритетної орієнтації НАТО на забезпечення «колективної оборони», зробити інтегровану військову структуру альянсу досить гнучкою для виконання і інших місій – перш за все в рамках «кризового реагування». Концепція припускає створення мобільних багатофункціональних силових підрозділів (оперативних сил), що передбачають спільну участь національних збройних сил держав-членів НАТО. Такі багатонаціональні оперативні сили чисельністю 20 тис. чоловік здатні проводити операції через п'ять діб після отримання наказу і діяти автономно протягом 30 і більше діб [4].

Основою функціонування багатонаціональних оперативних сил в рамках НАТО стала нова система командування, побудована на принципі «виділення, але не відділення»! Цей принцип передбачає виділення з складу регіональних командувань НАТО частини персоналу, який при необхідності використовується в організації оперативного штабу для проведення будь-якої конкретної операції.

В цілому, як нам представляється, при всіх труднощах реалізація ідеї спільної євразійської миротворчості НАТО, ЄС і ОДКБ на основі принципів ООН в цілому має перспективу. У пошуках взаємоприйнятних шляхів налагодження відносин важливо по-новому поглянути на можливі форми такої співпраці, робити наполегливі спроби по наповненню його політичним і практичним змістом, приступити до спільного пошуку і нормативно-правовому закріпленню загальних підходів до антикризової діяльності,

розробити політико юридичні рамки спільних операцій. Завчасного вирішення вимагають питання оперативної сумісності, зокрема, забезпечення лінгвістичної сумісності миротворців.

Література:

1. Североатлантический договор от 4 апреля 1949г. [Електр. ресурс] /русскоязычный модуль Московской государственной Юридической Академии.
2. Declaration of Headsof Stateand Government Participatinginthe Meetingofthe North Atlantic Council heldat NATO HQ s.10-11Jan.1994.
3. Бартош А.А. О потенциале миротворчества НАТО, ЕС ОДКБ.

Мазур Дар'я Олександрівна,
студентка 4 курсу, групи 18001б
спеціальність «Міжнародні відносини»
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник: к.і.н., доц., ***Сєкунова Юлія Володимирівна***

АКТУАЛЬНА ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА ГРЕЦІЇ В УМОВАХ СВІТОВИХ ЗМІН

Греція стала доєдналася до Північноатлантичного договору в 1952 році. Однак, членство у НАТО не вберегло сучасну Грецію від стрімкого ускладнення соціально-політичної ситуації всередині та навколо країни. Сьогодні Греція разом із рештою світу опинилася під впливом глобальної пандемічної кризи, яка в свою чергу спровокувала глобальну економічну кризу. Разом з тим, схоже, що з середини 2021 року Греція, як і світова економіка, оговталася від цих процесів, втім ще існує значна невизначеність щодо майбутнього.

Ґрунтовним дослідженням зовнішньо-політичної ситуації у цій державі займаються аналітичні центри. Грецький фонд європейської та зовнішньої політики (ELIAMEP) є незалежним, некомерційним аналітичним центром, заснованим в Афінах у 1988 році. Його місія полягає в проведенні досліджень, орієнтованих на політику, та забезпеченні науковців та громадськості. Так само функціонують Інститут альтернативної політики ENA (2016), «прогресивний» аналітичний центр, який позиціонує себе як частину більш широкого руху ідей щодо зміни суспільства та DiaNEOsis (2015), Інститут досліджень та політики. Тут проводиться дослідження з найважливіших проблем сучасності. Разом з ініціативами, які держава Греція здійснює, вона так само покликана вирішувати проблеми, як існуючі, так і нові. Ряд таким проблем і викликів є цілком чітким:

Вихід Греції з Єврозони. «Грексіт» не тільки призведе до подальшого погіршення експорту та зростання ВВП для Південно-Східної Азії, але й матиме наслідки для фінансових потоків. Важко передбачити, як розвиватиметься європейська криза, але є декілька можливих сценаріїв (упорядкований грецький вихід, або так званий Грексіт. безладний вихід Греції з поширенням схожих ідей в Іспанії, Португалії і так далі). Упорядкований Грексіт додасть макроекономічної турбулентності в регіоні. Хоча Греція є відносно невеликою економікою порівняно з рештою Єврозони, макроекономічні наслідки її виходу все ще можуть бути вагомими.

Непослідовна зовнішня політика. Послаблення позицій НАТО щодо стримування та оборони є одним із головних викликів від Альянсу Греції, особливо після кризи в Криму/Україні 2014 року. З боку Греції цікавим аспектом зовнішньої політики у нещодавньому минулому було посилення оборонних і економічних зв'язків з Ізраїлем.

Частково це пов'язано з погіршенням відносин між Ізраїлем та Туреччиною. Зокрема, партія "Сіріза" підтримувала Палестину, проте це не завадило планам Греції.

Також грецька позиція щодо війни у Європі була неочевидною та нечіткою. У лютому 2022 року представники Греції в Україні зробили офіційний допис: «Евакуація співробітників посольства, а також громадян Греції, які бажають виїхати, буде здійснюватися автомобільним транспортом. До подальшого повідомлення продовжують працювати генеральні консульства в Маріуполі та Одесі.» Жодного засудження або протесту проти агресії РФ на той момент висловлено не було. Проте, з ходом часу риторика змінилася, і через місяць пости від особи Міністра Зовнішньої відкрито закликали припинити злочинні повітряні напади на мирних жителів, внаслідок яких у тому числі і у селі Сартана загинули четверо греків діаспори.

Греція може похвалитися продуктивними тенденціями у зовнішній політиці. Здебільшого, мова йде про запозичення досвіду інших міжнародних акторів.

Військово-політична програма Греції «Досягнення якісної переваги: термін та турецька загроза» було опубліковано ELIAMEP у березні, за кілька днів після вторгнення Росії в Україну. Цією програмою висувається пропозиція модернізації підготовки резервістів на всій території Греції. За прикладом ЗСУ та їх головним навчальним центром у Ярові, автори програми переймають передовий досвід сухопутних армій, таких як США, Україна та Великобританія. Також у рамках співпраці з Альянсом було проведено операцію в середземноморському регіоні «Sea Guardian». Ця операція, розпочата в листопаді 2016 року, відповідала за такі дії: морську ситуаційну обізнаність, морську боротьбу з тероризмом і нарощування потенціалу безпеки на морі. Після Варшавського саміту, операція «Sea Guardian» могла надавати підтримку іншій операції ЄС «Софія», що в 2015 році допомагала тисячам мігрантів у Центральному Середземномор'ї.

Узагальнюючи, підкреслимо, що зовнішньополітичний курс Греції як держави в період кардинальних зрушень в межах НАТО, є змінним і наразі не має жодних гарантій. Сучасність підготувала низку викликів не тільки для політичного а й для військового виміру їхньої зовнішньої політики. Більше того, конфліктна ситуація з іншим членом НАТО – Туреччиною демонструє малоефективний характер співпраці Греції та Альянсу. Проте, активна діяльність аналітичних центрів та неурядових організацій на території Греції, так само як і потяг до співпраці і залучення міжнародного досвіду все ж стимулює розвиток зовнішньої політики та дипломатії держави Греція.

Література:

1. Зовнішня політика Греції: новий напрямок? Джонатан Маркус, BBC, 2015
URL: https://www.bbc.com/ukrainian/politics/2015/01/150129_greece_policy_hk

2. Greece's foreign policy challenges in 2021 and what future holds. Alex Constantine, Greek news world news, 2022.
URL: https://greekcitytimes.com/2022/01/03/greeces-foreign-policy-challenges-in-2021-and-what-future-holds/

3. Outlook Of The Greek Economy: Its Actual State, Risks And Perspectives. Fay Makantasi , Ilias Valentis, diaNEOsis, 2022.
URL: https://www.dianeosis.org/en/2022/04/outlook-of-the-greek-economy-its-actual-state-risks-and-perspectives/

4. Statement by the Ministry of Foreign Affairs regarding the evacuation of the Embassy staff in Kyiv. Hellenic republic Greece in Ukraine, 2022
URL: https://www.mfa.gr/missionsabroad/en/ukraine-en/news/statement-by-the-ministry-of-foreign-affairs-regarding-the-evacuation-of-the-embassy-staff-in-kyiv-25022022.html

Пухальська Ілона Василівна,

студентка 4 курсу, групи МВ18001б,
спеціальність «Міжнародні відносини»
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)

НАТО ТА СВІТОВА КІБЕРБЕЗПЕКА

Як політичний і військовий альянс, те, що робить НАТО, безпосередньо сприяє безпеці, процвітанню та свободі різних народів. НАТО прагне до мирного вирішення суперечок. Якщо дипломатичні зусилля зазнають невдачі, вона має військовий потенціал, необхідний для проведення операцій з врегулювання криз.

Зловмисна кіберактивність суттєво зросла за останні роки, починаючи від програм-вимагачів і шпигунства до політично мотивованих кібератак і складного зловмисного програмного забезпечення, яке використовувалося під час війни в Україні. Союзники по НАТО повинні залишатися у підвищеній бойовій готовності.

Змінений характер військового конфлікту змінює оборонну місію НАТО, яка стикається з спроможними супротивниками у кіберпросторі, і піднімає питання, як створити відповідальність, коли ворожа держава не дотримується глобально узгоджених норм.

Враховуючи непередбачуваність режиму Путіна, ризик ескалації ворожих кіберобмінів між Росією та державами НАТО залишається високим. Зрозуміло, що станом на 24 лютого 2022 року ми живемо в іншому світі, в якому європейські та глобальні порядки безпеки були зруйновані.

У 2022 році НАТО має випустити стратегічні документи, які керуватимуть наступним десятиліттям її військового планування. Це, безумовно, вимагатиме більше трансатлантичних консультацій з політичних і військових питань з акцентом на кібербезпеку та кіберзахист.

З початку цього року український уряд постраждав від низки кібератак, які зіпсували урядові веб-сайти та знищили дані на деяких державних комп’ютерах. У середині січня хакери зламали близько 70 українських веб-сайтів. Хакери замінили домашні сторінки близько десятка сайтів загрозливим повідомленням: «Бійтеся і чекайте гіршого». Однак через кілька днів більшість сайтів було відновлено. Міжнародний колектив хактивістів Anonymous оголосив «кібервійну» проти російського уряду, визнаючи заслугу за кілька кіберінцидентів, включаючи поширені атаки відмови в обслуговуванні, які знищили російські урядові веб-сайти.

На саміті в Брюсселі в 2021 році союзники схвалили нову комплексну політику кіберзахисту, в якій підкреслювалося, що співробітництво є необхідним для потужної кіберзахисту, в якій визнається, що «вплив значної зловмисної сукупної кіберактивності за певних обставин може розглядатися як збройний атаки. Іншими словами, альянс заявив, що може реагувати на зловмисну кіберактивність нижче межі застосування сили, завдаючи значної шкоди, серед іншого, за допомогою звичайних військових або наступальних операцій у кіберпросторі.

Нинішня Стратегічна концепція Альянсу бере свій початок з Лісабонського саміту 2010 року. Вона явно застаріла, оскільки була задумана, коли тероризм та відключення електроенергії були головною загрозою, а основною місією Альянсу було розвивати партнерські відносини з державами, які не є членами Альянсу, ніж протистояти агресивним великодержавним суперникам.

Цінність НАТО може полягати в тому, щоб стати найкращою платформою для обміну кіберінформацією. Генерал Пол Накасоне, який очолює Кіберкомандування США, сказав підкомітету з розвідки Палати представників збройних сил, що «за 35 років» він ніколи не бачив кращого обміну точними, своєчасними та ефективними розвідданими, ніж те, що сталося з Україною. Обмін інформацією та розвідка з союзниками «будує коаліції» і може

«пролити світло на дезінформаційні кампанії», як-от ту, яку Росія використовувала, щоб закласти основу для свого вторгнення в Україну.

Іншим напрямком дій НАТО у сфері кібербезпеки є посилення зусиль щодо розбудови кіберспроможності для країн-партнерів, що мають стратегічне значення, посилення відданості НАТО партнерам та прогнозування стабільності в сусідніх з НАТО. Такий тип розбудови кіберспроможності може включати різні види підтримки, починаючи від стратегічних порад і кіберінституційного розбудови в оборонних секторах до освіти та навчання чи консультацій та допомоги в кіберзахисті. Мета повинна полягати в тому, щоб уможливити діяльність з розбудови потенціалу для військових дій, поряд із забезпеченням навчання, обладнання та інфраструктури для цілей безпеки. Це дозволило б НАТО покращити спроможність партнерів вирішувати кризи, запобігати конфліктам і самостійно забезпечувати власну безпеку та стабільність на благо свого населення.

Література:

1. Jack Stubbs, Raphael Satter, and Joseph Menn, "US Homeland Security, thousands of businesses scramble after suspected Russian hack," December 14, 2020 [Електронний ресурс]: – Режим доступу: https://www.reuters.com/world/us/us-homeland-security-thousands-businesses-scramble-after-suspected-russian-hack-2020-12-15/.
2. Catalin Cimpanu, "Finland says hackers accessed MPs' email accounts," ZDNet, December 28, 2020. [Електронний ресурс]: – Режим доступу: https://www.zdnet.com/article/finland-says-hackers-accessed-mps-emails-accounts/
3. BBC, "Norway blames Russia for cyberattack on parliament," October 13, 2020. [Електронний ресурс]: – Режим доступу: https://www.bbc.com/news/world-europe-54518106
4. Kim Zetter, "What We Know and Don't Know about the Cyberattacks Against Ukraine," Substack, January 17, 2022. [Електронний ресурс]: – Режим доступу: https://zetter.substack.com/p/what-we-know-and-dont-know-about?s=r
5. Monica Buchanan Pitrelli, "Global hacking group Anonymous launche 'cyber war' against Russia," CNBC, March 4, 2022. [Електронний ресурс]: – Режим доступу: https://www.cnbc.com/2022/03/01/how-is-anonymous-attacking-russia-disabling-and-hacking-websites-.html

Савицька Аліна Андріївна,
студентка 4 курсу, групи МВ-18002б
спеціальність «Міжнародні відносини»
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник: к.і.н., доц., ***Сєкунова Юлія Володимирівна***

5 СТАТТЯ СТАТУТУ НАТО: СУЧАСНІСТЬ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Упродовж останніх років курс на зближення з Північноатлантичним альянсом, що навіть отримав своє конституційне підкріплення у 2019 році, був і залишається стратегічно важливим вектором української зовнішньої політики. Особливо актуальним питання інтеграції до НАТО виступає на сучасному етапі повномасштабного російського вторгнення в Україну. Ба більше, кремлівське керівництво називає однією з причин своєї військової агресії саме євроатлантичні прагнення України, що нібито створюють небезпеку для територіальної цілісності росії (тобто унеможливлюють повну окупацію України) та утворюють ще більшу прогалину у міждержавних відносинах.

Саме на нейтральному статусі України та відмові від вступу до будь-яких військових блоків згодом неодноразово наполягали московські представники під час переговорного

процесу. Подібні спроби закінчити війну дипломатичними методами досі не принесли плодів, адже на росії володіють лише мовою ультиматумів, з якими неприпустимо погоджуватись нашій державі. Натомість Україна шукає альтернативи: все ж набути повноправного статусу учасниці НАТО та скористатися 5 статтею його Статуту задля досягнення миру.

У основі 5 статті Вашингтонського договору лежить принцип колективної оборони, за яким збройний напад на одного союзника вважають нападом на всіх союзників одночасно [3]. Саме таких безпекових гарантій нині потребує Україна як плацдарм, що стримує російську агресію та не допускає її поширення до Європи. Роль подібного «мосту», на жаль, влаштовує деякі держави, зокрема Німеччину, що уникає тотального бойкоту путінської диктатури, від якої вона енергетично залежна. Потенційний демонтаж газопроводу «Північний потік-2» через ескалацію російсько-української війни є болісною темою для німецького уряду та виллється у значні витрати для німецької економіки.

Для вступу України до НАТО необхідна одноголосна згода всіх 30 країн учасниць альянсу — саме відсутність подібної спільної позиції гальмує процес та, як наслідок, призводить до затягування військового протистояння у самому центрі Європи. Попри численні заклики української спільноти, Північноатлантичний альянс не закрив небо над Україною, а війська НАТО досі не були залучені задля допомоги Українським Збройним Силам. Основний пласт допомоги від країн учасниць альянсу надходить у вигляді пакетної фінансової допомоги та у наданні військового спорядження, зброї, амуніції тощо.

Іншою дискусійною темою виступає питання того, як доцільно трактувати «військовий напад» у реаліях XXI століття, адже у 5 статті подібного пояснення не міститься. Український приклад яскраво демонструє сучасні виклики безпеки та відповідні прогалини. Масштабні кібератаки на сайти державних установ та критичних інфраструктурних об’єктів мали місце ще до початку війни, а з кінця лютого є повноцінною зброєю у руках кремлівських маріонеток. Держави, що не підтримали цінності «рускава міра», також стали ціллю для російських хакерів. Кібератаки за визначенням є відмінними від традиційної військової атаки, проте російсько-українська війна кожен день демонструє, що в сучасних міжнародних конфліктах традиційний тип війни супроводжуватиметься одночасною активністю і на кіберфронті [1, с. 3].

Інший вимір нападу може бути енергетичним. Імпорт газу та нафти з московської федерації є важливим для багатьох держав і таким важелем не нехтують у кремлі. Зупинення вже згаданого нами «Північного потоку-2» безумовно завдає шкоди Німеччині як учасниці НАТО. Ключем до розв’язання такої дилеми є забезпечення енергетичної незалежності у власних кордонах шляхом розробки альтернативних джерел енергії та створення стратегій для поповнення постачань [1, с. 8]. Але дії НАТО нині радше вказують на те, що військовий блок не воліє розширювати свою сферу відповідальності.

Враховуючи те, що Північноатлантичний альянс не висловлює стовідсоткової рішучості у наданні Україні повноправного членства у найближчій перспективі, наша держава розглядає й інші варіанти, як-от створення власного оборонного союзу. Вперше цей концепт був озвучений українською делегацією 29 березня 2022 року на брифінгу після чергового раунду переговорів у Стамбулі. Проєкт ґрунтується на використанні механізму 5 статті Статуту НАТО, проте у більш жорсткому прояві, що передбачає максимум 3-денні консультації та негайне реагування гарантів безпеки: країн Ради Безпеки ООН, Туреччини, Німеччини, Канади, Польщі та Ізраїлю [2].

Отже, 5 стаття Вашингтонського договору 1949 року нині виступає основою колективної міжнародної безпеки та оборони, попри те, що вона є дещо застарілою. Ми можемо констатувати неспроможність НАТО повноцінно протистояти новим гібридним загрозам поблизу власних кордонів, зокрема енергетичним викликам, кібератакам та розгортанню військових дій у третій країні, що не є учасницею альянсу. Саме тому у недалекому майбутньому можливим є народження нового оборонного блоку, що візьме за основу принципи Північноатлантичного альянсу.

Література:

1. Mälksoo M. Article 5 and the Strategic Concept. The Future of NATO's Nuclear Deterrent: The New Strategic Concept and the 2010 NPT Review Conference, 2010. 10 p. https://icds.ee/wp-content/uploads/2010/06/Maria_Malksoo_on_cyber_and_energy_security_and_Article_5.pdf
2. Миленко В. Жорсткіший аналог 5 статті Статуту НАТО: який договір про гарантії підготувала Україна. Главком, 2022. https://glavcom.ua/news/zhorstkishiy-analog-5-statti-statutu-nato-yakiy-dogovir-pro-garantiji-pidgotuvala-ukrajina-833997.html
3. Північноатлантичний договір від 04.04.1949. № 950_008. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/950_008#Text.

Церінг Єлизавета Андріївна,
студентка 2 курсу, групи МВ-20001б
гуманітарно-педагогічного факультету
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник: д. політ.н., доц., ***Гольцов Андрій Геннадійович***

ВСТУП КРАЇН СКАНДИНАВСЬКОГО ПІВОСТРОВУ ДО НАТО

Для того, щоб перемогти спільного ворога, потрібно знайти багато союзників і оточити його, тоді він не матиме шансів. Проаналізувавши дії НАТО, можна зробити висновки, що саме такої концепції дотримується альянс. Він оточує Росію, аби контролювати її дії, а точніше дії Путіна, адже нам відомо, що Росія порушує багато міжнародних правил в зовнішньополітичному просторі.

Якщо ми проаналізуємо карту американських військових баз, то зауважимо, що НАТО має у цьому успіх. Альянс оточує Росію, бере до свого складу країни, що межують із РФ. Але саме це є головною причиною багатьох громадянських конфліктів в країнах-сусідах Росії, адже головна умова входу до складу НАТО – відсутність військових дій на території країни, а Росія використовує цю умову на свою користь.

Зараз у світі назріває нове політичне ускладнення щодо вступу Фінляндії та Швеції до НАТО. Це несподівана новина для багатьох, адже ці дві країни дотримувалися нейтралітету на міжнародній арені. Світ поділився на дві складові: країни, які підтримують це рішення і ті, хто виявляє застереження.

Застережливо до цього питання підходять Туреччина та Італія. Туреччина, а саме президент країни Реджеп Тайїп Ердоган, виступає проти, тому що вважає курдів терористами, адже Фінляндія нібито підтримує народ іранської мовної групи, які борються за політичні права та створення курдської автономії. Туреччина висуває свої вимоги: Фінляндія має дати гарантії, що підтримувати курдів не буде.

Також Італія має змішане відношення стосовно цього моменту. На сьогодні ще не настав час для вступу Швеції та Фінляндії до НАТО. Принаймні, в цьому впевнений секретар італійської правої партії "Ліга" Матео Сальвіні .

"Те, що наближає мир, має бути зроблено негайно, те, що забирає мир, має бути поставлено в чергу. Наближення кордонів НАТО до кордонів з Росією наближає мир? Ну, судіть самі" [2], - додав він. Тобто на думку лідера, замість того, щоб приймати дві скандинавські країни в НАТО, потрібно зосередитися на досягненні миру в Україні .

Також нещодавно був випадок, коли президент України Володимир Зеленський дав інтерв'ю італійському телеканалу, в якому зазначив, що громадяни країни-агресора повинні розуміти, що їх не раді бачити в Італії, як і будь-де в Європі.

“Вони (росіяни) повинні отримати удари: не криваві, які ми отримуємо від Росії, а сучасні удари. Санкційна політика… Я вважаю, що мають бути сильні кроки щодо туризму… Зараз російські туристи повинні отримати саме культурну відсіч, щоб вони знали, що їх не раді бачити. Так і є: суспільство в Європі вже не раде їх бачити. І навіть тих, хто не був на полі бою, не стріляв, але вони мовчать, вони підтримують своє політичне керівництво” [5] , – наголосив Зеленський. Італія не роздумуючи відкинула це прохання на користь стабільності своєї економічної складової.

В Італії вже наголошують на тому, що незабаром почнеться невеликий економічний занепад, адже Італія та Кіпр увійшли до п'ятірки найпопулярніших напрямків у росіян у 2021 році, а отже, вони, швидше за все, постраждають від падіння візитів із цієї країни [4]. Також є новини, що Італійці влаштовують мітинги у підтримку Росії, тобто проти політики НАТО.

Тобто обидві ці країни щонайменше залежні в економічно-продовольчому плані від Росії. Наприклад, Туреччина не може відмовитися від співпраці з Росією через тісні торговельні відносини, постачання газу та будівництво атомної електростанції «Аккую», але в той же час країна, яка утворилася в результаті розпаду Османської імперії, повинна дотримуватись головного завдання НАТО — підтримання мирних взаємозв'язків між країнами, а точніше мир у всьому світі. На даний часовий період саме Росія порушує цю ідилію, тому боротися потрібно проти “Путінського” режиму.

Розвиток ідеї вступу Фінляндії та Швеції до НАТО зріє довгий час.

Співпраця фінів із Північноатлантичним блоком стає з кожним роком дедалі тісніше. Фінська армія неодноразово брала участь у натовських навчаннях.

Незважаючи на всілякі намагання країн Північноатлантичного альянсу, Фінляндія тривалий час чинила опір увійти до складу , адже для неї головний мінус приєднання – це розміщення американських військових баз на території країни.

Але якщо дивитися на цю ситуацію очима провідних країн альянсу, то це неймовірно вигідне для них розміщення, адже Фінляндія безпосередньо межує з північно-західною частиною Росії (до Санкт-Петербурга 111 км, а до Виборгу – 63 км). Як я вже зазначала раніше, треба бути ближче до країни-агресора, аби контролювати її дії ,оскільки зовнішня політика Росії часто виходить за межі загальноприйнятих міжнародних прав.

А ось у Кремлі вважають вступ Фінляндії до НАТО загрозою безпеці Росії. У МЗС РФ попередили Фінляндію про військово-технічну відповідь під час вступу країни до НАТО. І все це недарма.

Якщо заглибитися в історію, на перших порах частина території Росії належала спочатку Фінляндії, включаючи місто Виборг, але під час одного з походів шведи відібрали цю ділянку землі і місто стало передовою базою, з якої шведи могли б загрожувати щойно заснованому Санкт-Петербургу [3].

Не дивно, що країни бажали заволодіти саме цією територією, бо Виборгський архіпелаг є виключно зручним місцем для розміщення військових кораблів. У скелях легко заховати навіть дуже великий флот. Крім того, численні шхери з глибиною проток, не завжди достатньою для судноводіння - ідеальні пастки для непрошених гостей.

У 1930-ті роки Виборг із прилеглою перебував у складі незалежної Фінляндії. Місто було великим транспортним, торговим і культурним центром, другим за чисельністю республіки, але вже 1940 року відійшов до Росії [3].

Безсумнівно, Фінляндія та Швеція прагнуть увійти до цього альянсу, який відповідає за світову безпеку, під загрозою не тільки у свій бік, а й у бік всього світу, але я також припускаю, що Фінляндія хоче не лише нормалізувати світову ситуацію, але й відновити справедливість щодо територій.

Наразі пік напруженості у міжнародній політиці. Безсумнівно кожна країна переживає за цілісність своєї національної безпеки, внаслідок цього виникають непорозуміння на міжнародній арені. Впевнена, що кожна держава хоче зробити якнайкраще, не нашкодивши іншим.

На сьогодні з членів НАТО більшою мірою лише Туреччина виступає проти членства Швеції та Фінляндії, але очікується, що сторони найближчим часом владнають всі розбіжності, вдасться зупинити нелегітимні діяння Путіна на міжнародній арені та справедливість переможе.

Література:

1. НАТО – Фінляндія: Туреччина загрожує накласти вето [Електронний ресурс] :https://www.msn.com/ru-xl/news/politics/d0-bd-d0-b0-d1-82-d0-be-d1-84-d0-b8-d0-bd-d0-bb-d1-8f-d0-bd-d0-b4-d0-b8-d1-8f-d1-82-d1-83-d1-80-d1-86-d0-b8-d1-8f-d0-b3-d1-80-d0-be-d0-b7-d0-b8-d1-82-d0-bd-d0-b0-d0-bb-d0-be-d0-b6-d0-b8-d1-82-d1-8c-d0-b2-d0-b5-d1-82-d0-be/ar-AAXhV97?ocid=uxbndlbing

2. Лідер італійських правих виступив проти Швеції та Фінляндії в НАТО [Електронний ресурс] : https://www.rbc.ua/ukr/news/lider-italyanskih-pravyh-vystupil-protiv-1652605845.html

3. Історія міста Виборг [Електронний ресурс] : История города Выборг (turvfinland.ru)

4. Italia e Cipro [Електронний ресурс] :https://www.guidaviaggi.it/2022/05/11/globaldata-mancanza-turisti-russi-domanda-flussi-turismo-europa/

5. Зеленський про санкції: Російські туристи повинні розуміти, що їм не раді в Італії [Електронний ресурс]: https://fakty.com.ua/ua/ukraine/polituka/20220513-zelenskyj-pro-sankcziyi-rosijski-turysty-povynni-rozumity-shho-yim-ne-radi-v-italiyi/

Секція 2

СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ ТА КЛЮЧОВІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ПАРТНЕРСТВА МІЖ УКРАЇНОЮ ТА НАТО

Білан Сергій Олексійович,
доктор історичних наук, професор
кафедри міжнародних відносин і суспільних наук,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)

ТРАНСФОРМАЦІЯ ВІДНОСИН НАТО З УКРАЇНОЮ

Незалежна та стабільна Україна, непохитно віддана верховенства права і демократії, сьогодні має першорядне значення для євроатлантичної безпеки. При цьому одним із пріоритетних національних інтересів України у сфері зовнішньої політики є розвиток та подальше поглиблення відносин стратегічного партнерства України з Організацією Північноатлантичного договору (НАТО).

Партнерство між Україною та НАТО почали розвиватися, коли Україна, щойно здобувши незалежність, приєдналася до Ради північноатлантичного співробітництва (1991 р.) та програми «Партнерство заради миру» (1994 р.). Відносини отримали подальший розвиток завдяки підписанню в 1997 р. Хартії про особливе партнерство, результатом якої було створення Комісії Україна – НАТО (КУН), з першочерговим завданням розвитку співробітництва. Активне співробітництво поглиблювалося на взаємовигідній основі, до того ж Україна завжди брала активну участь в операціях і місіях під егідою НАТО.

З 2014 р., внаслідок російсько-української гібридної війни, активізувалася співпраця між Україною та НАТО у низці ключових напрямків. НАТО надає надзвичайного значення підтримці всебічної трансформації безпеки та оборони в Україні, реформування яких має ключове значення для демократичного поступу нашої держави та зміцнення власної обороноздатності.

В умовах перманентних відносин України з НАТО на найвищому рівні прийнято рішення про відмову від політики позаблоковості; визначення нової Стратегії національної безпеки України (затвердженої Указом Президента України від 5 травня 2015 р.); проведення комплексного огляду сектору безпеки та оборони України; удосконалення системи координації партнерства України з НАТО; покращення ефективності підготовки та виконання річних національних програм; досягнення Україною максимального рівня оперативної сумісності та спільних можливостей з НАТО; впровадження військових стандартів НАТО.

Відносини Україна-НАТО мають дві головні площини: політичний діалог та практичне співробітництво. Політичний діалог України з Альянсом забезпечується шляхом двосторонніх контактів на всіх рівнях, включаючи міжпарламентський вимір.

НАТО продовжує надавати матеріально-технічну, консультаційну та навчальну допомогу сектору безпеки та оборони України.

Стратегічне партнерство України з НАТО є невід’ємною частиною євроінтеграційного курсу, оскільки доповнює процес внутрішньої трансформації в контексті імплементації Угоди про асоціацію між Україною, з одного боку, та Європейським Союзом, Європейське співтовариство з атомної енергії та їх країнами-членами, а також, з іншого боку, ратифікованого Законом України від 16 вересня 2014 р., що зробить процес інтеграції України до європейської та євроатлантичної спільноти комплексним та всеосяжним.

Після Варшавського саміту НАТО в липні 2016 р. практична підтримка НАТО Україні набула форми Комплексної програми допомоги (КПД) Україні.

У червні 2017 р. Верховна Рада України ухвалила закон, який визнає членство країни в Альянсі стратегічним пріоритетом національної зовнішньої та безпекової політики, що з 2019 р. набули чинності у відповідних змінах до Конституції України.

У вересні 2020 р. Президент України В. Зеленський ухвалив нову Стратегію національної безпеки України, яка забезпечує основу для поглиблення особливого партнерства між Україною і НАТО з метою набуття країною членства в Альянсі.

Результатом російсько-української гібридної війни стало розширення підтримки НАТО України у сфері розвитку та нарощування потенціалу. Країни Альянсу засуджують та ніколи не визнають незаконну, нелегітимну анексію Росією Криму, а також її дестабілізуючі та агресивні дії на сході України, в Азово-Чорноморському регіоні. Наслідком цього, було збільшено присутність НАТО в Чорному морі та активізовано співпрацю у військово-морській сфері між Альянсом та Україною і Грузією.

НАТО рішуче засуджує повномасштабне вторгнення Росії в Україну, яке розпочалося 24 лютого 2022 р. та являється абсолютно необґрунтованим і неспровокованим. Це серйозне порушення міжнародного права та значна загроза євроатлантичній безпеці. Альянс різко засудив рішення Росії визнати самопроголошені республіки на сході України, закликав агресора терміново припинити бойові дії та вивести всі війська з України.

НАТО підтримує народ України та її законного, демократично обраного президента, парламент і уряд. Абсолютна підтримка Альянсом територіальної цілісності та суверенітету України в межах міжнародно визнаних кордонів, як неодноразову було проголошено, ніколи не зміниться. Росія вже сплачує високу ціну і має серйозні наслідки завдяки підтримці міжнародним співтовариством України.

Таким чином, Україна вже давно прямує до членства в НАТО, але, як і в багатьох інших питаннях суверенного вибору, нашій країні чинять серйозний спротив щодо питання євроатлантичної інтеграції, на цьому наголосив Президент України В. Зеленський незадовго до повномасштабного вторгнення військ РФ на територію нашої держави.

Література:

1. Україну хочуть бачити в НАТО, але не всі члени Альянсу – Володимир Зеленський. https://www.president.gov.ua/news/ukrayinu-hochut-bachiti-v-nato-ale-ne-vsi-chleni-alyansu-vol-72945

2. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 4 червня 2021 року «Про невідкладні заходи щодо поглиблення інтеграції України до Організації Північноатлантичного договору». Указ президента України №307/2021. https://president.gov.ua/documents/3072021-39461

Калуга Володимир Федорович,
доктор філософських наук, доцент,
професор кафедри міжнародних відносин і суспільних наук,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)

УКРАЇНА В ОРБІТІ НАТО ЯК ОДНОГО ІЗ СВІТОВИХ ЦЕНТРІВ ТЯЖІННЯ

В часи бутафорної демократії та масової освіченості, тобто масового набуття статусу «магістр» і вище без огляду на рівень інтелектуальної потуги, духовний потенціал тощо, політичним експертом виявляється практично кожен дієздатний представник спільноти вже хоча б тому, що наділений «почесним», себто знову ж таки бутафорним правом обирати і

бути обраним, визначати долю держави на референдумі абощо. А отже українська спільнота, хай би як те саркастично звучало, здебільшого складається зі знавців у сфері соціально-політичного життя України, у т.ч. і питання, що стосується відносин Україна – НАТО. Звісно, осторонь мас стоять дійсно обдаровані аналітики, оскільки їхні міркування, як правило, не зрозумілі, а отже і не прийнятні для мас, тим більше з огляду на те, що жоден послідовний мислитель не може собі дозволити категоричних тверджень, як до того схильні експерти з народу. Останнє також означає, що категоричного бачення, як мають розвиватися відносини Україна – НАТО, принципово бути не може. Зокрема НАТО не може бути як панацеєю для України, так і її антагоністом. Натомість НАТО насамперед слід ідентифікувати як центр світового впливу, функціонування якого суттєво визначає особливості світової політики як невпинного процесу і водночас стану людства. З огляду на історичні мірки ще донедавна таким же, симетричним першому, центром світового впливу був військово-політичний блок «Варшавський договір», ядром якого був колишній СРСР, а нині функції ядра перебрала на себе Російська Федерація.

Таким чином на поточний момент Україна опинилася поміж двома центрами світового впливу, кожен з яких прагне на свій манер «спожити» Україну. Якщо мова йде про Російську Федерацію, то її прагнення як деякого, умовно, віртуального суб'єкта щодо України більш-менш очевидні – поглинути. Що ж стосується НАТО, Україна навпаки останнім часом все більше тяжіє до консолідації в просторі НАТО, тоді як сам військовий союз воліє триматися на певній дистанції від України. Щоправда останнє не означає, що НАТО не «споживає» Україну, тобто не бачить в Україні джерело задоволення власних інтересів. Як наслідок постає питання: які заходи України як суб'єкта світової політики сприяють збереженню та кристалізації ідентичності України, а які навпаки, ведуть до розмивання або й втрати ідентичності України. Природно, щоб відповісти на це питання, потрібно прояснити чим же є Україна, тобто по мірі можливого встановити її ідентичність.

Чим є Україна? Дане питання пропорційне питанню «Чим є Людина?». Себто чіткої та конкретної відповіді принципово бути не може вже хоча б з огляду на обмеженість пізнавальних можливостей людини за визначенням, принаймні в контексті Платонової чи Кантової гносеології, Гайдеггерової фундаментальної онтології тощо. Відповідно все, що залишається у такому разі, так це осмислювати феномен України, як і феномен Людини з усіх можливих ракурсів в марній, однак нав'язливій надії, що сума сформованих бачень відкриє істину. Проте навіть найповніше інтегроване уявлення про Україну, зокрема як про суб'єкт культури та міжнародних відносин, соціокультурне середовище, природно-територіальний простір, країну, державу абощо не дозволяє раз і назавжди визначитися з ідентичністю України. Як наслідок, з ідентичністю українця й поготів не легко визначитися, зокрема ще й тому, що в даному випадку відчутної ваги набирає суб'єктивний фактор та/або людський чинник [1, с.61].

Складність щодо визначення ідентичності України та українця, окрім іншого, означає, що джерело проблем, як і їх рішення, з якими стикається постійно Україна, слід шукати в Україні та українцях, тоді як НАТО варто розглядати швидше як інструмент стабілізації ситуації України насамперед щодо протидії зазіханням Російської Федерації на ідентичність, а отже і саме існування України, а не омріяний «український рай». Тобто цілком бездумно ідеалізувати НАТО, явно безвідповідально «молитися» на НАТО, бо в іншому випадку з часом може виявитися, що Україна, відбившись від російського ведмедя, опиниться в «лапах» світових яструбів, себто, умовно кажучи, політико-фінансових структур, котрі визначатимуть долю України і українців.

Література:

1. Калуга В.Ф. Основи світової політики: навчальний посібник. – К.: Редакційно-видавничий відділ НУБіП України, 2018. –132 с.

2. Україна на шляху до НАТО: через радикальні реформи до набуття членства / О. П. Дергачов [та ін.] ; ред. Г.М. Перепелиця ; Національний ін-т стратегічних досліджень,

Фонд ім. Фрідріха Еберта. Представництво в Україні. – К. : Видавничий дім "Стилос", 2004. – 407 с.

Шинкарук Олександра Василівна,
кандидат юридичних наук, доцент,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ОСВІТНЬОМУ І НАУКОВОМУ ПРОСТОРАХ

Багато швидше вважають чеснотою каяття
в помилках, ніж бажання їх уникнути.
Г. Ліхтенберг

Без дотримання стандартів та принципів академічної доброчесності розвиток освіти і науки є неможливим. Саме доброчесність є показником розвитку суспільства, де прийнято дотримуватися певних моральних норм. Ще в епоху Відродження у Європі етичні норми були ядром культури. Наполегливі спроби видатних мислителів осягнути світ культури представлені в роздумах французьких мислителів XVI-XVIII ст. М. Монтеня, Ф. Ларошфуко, Б. Паскаля, які осмислення культури здійснювали в процесі співставлення її з людиною.

Термін «академічна доброчесність» (англ. – academic integrity) введено у науковий обіг ученим з теорії і практики наукової етики Д. Л. Мак'кейбом[1, 2], доробки якого суттєво вплинули на забезпечення академічної доброчесності в університетах США та створення Інтернаціонального центру академічної доброчесності (International Center for Academic Integrity), членами якого є понад 200 заклалів вищої освіти зі всього світу.

Питання щодо забезпечення академічної доброчесності в європейському освітньому і науковому просторах досліджують як вітчиняні, так і закордонні науковці. Зокрема, у наукових працях А. Артюхова, Н. Батечко, Т. Добко, А. Дурдас, Ю. Калиновського, Є. Недогібченко, Н. Маслової, В. Сацик, Н. Сорока, Т. Фінікова, Т. Яворської поняття академічної доброчесності включає в себе такі цінності – підтримка академічних стандартів, чесність і ретельність у наукових дослідженнях, запобігання шахрайству і плагіату. Т. Фініков у праці «Академічна чесність як основа сталого розвитку університету» відзначає, що: «…впродовж останніх п'ятнадцяти років проблема академічної недоброчесності регулярно потрапляла в фокус суспільної уваги, однак ніколи там надовго не залишалася. Регулярні кампанії з розгортання боротьби з академічною корупцією з тією чи іншою періодичністю змінювали одна одну, зазвичай стаючи результатом викриття наступного плагіатора з числа української політичної чи наукової еліти. Стандартним результатом ставала поява низки викривальних публікацій, які здебільшого не мали узагальнюючого аналітичного характеру, обмежувалися окремими персоналіями, та не справляли жодного організаційного, а, часами, навіть репутаційного наслідку» [3, с.32].

Необхідність реформування вищої освіти зумовлена євроінтеграційними процесами, зближенням України з Європейським Союзом як на рівні законів, так і на рівні правил та стандартів. Для розроблення ефективної політики забезпечення академічної доброчесності на національному рівні необхідно вивчати та удосконалювати досвід європейських держав. Вважаємо, що вровадження кращих практик реалізації політики академічної доброчесності в закладах освіти країн Європейського союзу сприятиме підвищенню якості освіти в українських університетах, дотриманні високих етичних стандартів у наукових дослідженнях.

Академічна доброчесність є надважливим складником вітчизняної освіти і науки, тому МОН України цьому питанні приділяє належну увагу. Зокрема, у 2018 році підписано міністерством меморандум з компанією Plagiat.pl. Українські заклади вищої освіти згідно цього меморандуму мають можливість протягом 5 років безоплатно використовувати сучасну систему для виявлення плагіату. Це важливий крок щодо впровадження принципів академічної доброчесності у вітчизняне освітнє і наукове середовище та дієвий інструмент дотримання академічної чесності науковцями, освітянами і студентами.

Ще у 2012 році керівництво для інституційних Кодексів етики в галузі вищої освіти, схвалене Міжнародною Асоціацією університетів спільно з Великою хартією університетів, містить такі принципи як: академічна чесність і етична поведінка при дослідженнях; рівність, справедливість і відсутність дискримінації; підзвітність, прозорість і незалежність; критичний аналіз і повага до аргументованих думок; відповідальність за управління активами, ресурсами і навколишнім середовищем; вільне та відкрите поширення знань та інформації; солідарність за справедливе ставлення до міжнародних партнерів.

Основними етичними принципами освітнього процесу визнаними Радою Європи є відданість, чесність, прозорість, порядність, довіра, повага до інших, справедливість, рівність, соціальна справедливість, демократичне управління, інституційна автономія та інституційна незалежність.

Означені принципи визначають діяльність усіх учасників освітнього-наукового процесу, зокрема організації та реалізації навчання, викладання, наукових досліджень, суб'єкт-суб'єктних відносин.

На нашу думку, якщо високий рівень взаємоповаги, чесності і довіри в освітянсько-науковій спільноті, тоді можна забезпечити академічну доброчесність і вирішити основне завдання – здобути освіту найвищої якості, що споконвіку слугувало своєрідним дороговказом розвитку нашої цивілізації та реалізувати власний потенціал, допомагати суспільству вирішувати глобальні проблеми розвитку.

Література:

1. McCabe D. L., Trevino L. K. Academic Dishonesty. The Journal of Higher Education. 1993. Vol. 64. Nr 5. P. 522-538.

2. McCabe D. L., Trevino L. K., Butterfield K. D. Cheating in Academic Institutions: A Decade of Research. Ethics & Behavior. 2001. Vol. 11. Nr 3. P. 219-232.

3. Фініков Т. Академічна доброчесність: глобальний контекст та національна потреба. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / за заг. ред. Т.В. Фінікова, А.Є. Артюхова. К. : Таксон, 2016. С. 32.

Сєкунова Юлія Володимирівна,
кандидат історичних наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

ВСТУП УКРАЇНИ ДО НАТО: МРІЯ АБО РЕАЛЬНІСТЬ?

В зв'язку із повномасштабним вторгненням росії на територію суверенної, незалежної України стало вкрай актуальним і потребує негайного вирішення питання щодо вступу до НАТО нашої держави. В сучасному світі є багато країн, які не можуть самостійно забезпечити безпеку своєї держави і тому питання щодо колективного захисту є вкрай важливим і необхідним. Враховуючи сучасну небезпеку з боку росії, позаблокові держави такі, які займали нейтральну позицію щодо вступу до військових альянсів, прийняли рішення вступити до НАТО, зокрема це Фінляндія та Швеція.

Що особливого в цій організації? НАТО – це міжнародна міжурядова організація, військово-політичний союз 30 держав Північної Америки і Європи, які прагнуть досягти

мети Північноатланти́чного договіру (міжнародна угода) укладеного 4 квітня 1949 року в Вашингтоні, США, західноєвропейськими та північноамериканськими країнами з метою об'єднання зусиль для колективної оборони, збереження миру та безпеки в Північноатлантичному регіоні. Договір став установчим документом створення Північноатлантичного альянсу.

Саме тому, розглядаючи основні засади, зміст існування НАТО на сьогодні стає очевидним наскільки важливо Україні вступ до цієї організації. Хоча буквально ще 10-12 років тому, коли ми із українськими студентами обговорювали це питання, приходили до висновку, що нам не обов'язково вступати до Північноатлантичного альянсу. Зрозуміло, що на той період на нашій землі ще не розпочалась російсько-українська війна і це було не актуально.

Дуже активна фаза підготовки вступу України до НАТО розпочалась із приходом до влади Президента України Віктора Ющенка та Прем'єр-міністерки України Юлії Тимошенко (2004 р.). Україна стала виконувати завдання, які поставила НАТО перед нами: скорочення строковиків військової служби, скорочення військових навчальних закладів, а одночасно і викладачів та військових інструкторів і т. п. І фактично до 2014 року ці всі завдання були виконані. Але на жаль шлях Плану дій щодо членства ми не подолали до вторгнення рф.

Дуже багато суперечок серед світових впливових лідерів, чи треба Україна для НАТО? Звичайно, всі не забувають перш за все за національні інтереси своїх держав. Актуальною проблемою для нас залишається те, що майже всі лідери держав заграють із Путіними і наївно думають, що з ним можна домовитись дипломатичною мовою. Ми спостерігали спроби домовитись із Путіним попередньої канцлерки ФРН Ангели Меркель і Президента Франції Емманюеля Макрона, і це, як показав досвід перемовин міжнародної політики за останніх 8 років щодо питання Україна – росія, результатів на жаль не дало, як і шляхів його вирішення. На противагу цим лідерам Прем'єр-міністр Великої Британії Борис Джонсон усіляко підтримує Україну та впевнений у перемозі над російською агресією українського народу і виступає за інтереси України на міжнародній арені, а головне це не приховує і відкрито про це заявляє.

Підсумовуючи, можна стверджувати враховуючи обставини, що для України вкрай було б на сьогодні вигідно стати членом НАТО, але це мало ймовірно, оскільки багато країн-членів блокують наш вступ, побоюючись реакції росії. При цьому є позитивний факт, 16 травня 2022 р. тимчасова повірена США в Україні Крістіна Квін заявила, що Україна може вступити без ПДЧ в НАТО. ПДЧ – це механізм, який дозволяє державі-члену досягнути вимог для сумісності, і якщо якась держава вже відповідає усім вимогам – План дій щодо членства стає непотрібним! [3] Отже, враховуючи цей факт, будемо розраховувати на позитивний результат для України, маючи підтримку міжнародної спільноти.

Література:

1. Мелещенко Т., Волошин І. Шлях України до НАТО: основні проблеми, здобутки та перспективи євроатлантичної інтеґрації // Український історичний журнал. – 2021. – Число 4. – С. 104.

2. Північноатлантичний альянс: історія, функції, структура, відносини з Україною / Під загальною редакцією проф. Д. І. Дзвінчука. – Івано-Франківськ: Місто НВ, 2012. – 604 с.

3. У США вважають, що Україна може «обійти» ПДЧ на шляху до НАТО, як Фінляндія та Швеція // Європейська правда / [Електронний ресурс] https://www.eurointegration.com.ua/rus/articles/2022/05/16/7139463/

Харчук Олександр Олександрович,
кандидат юридичних наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і

природокористування України
(м. Київ, Україна)

ВІДНОСИНИ УКРАЇНА-НАТО: ВІД ІЛЮЗІЙ ДО СТРАТЕГІЧНОЇ ЯСНОСТІ

Остання події в нашій державі засвідчили ту обставину, що архітектура міжнародної безпеки, яка мала базуватися на принципах партнерства, співробітництва та територіальної цілісності зазнала поразки. Україна знаходиться на межі двох безпекових блоків. З одного боку – це НАТО, а з іншого – Організація договору про колективну безпеку (ОДКБ). Нашою державою ще з 1992 року проводиться активна співпраця із Радою Північноатлантичного партнерства (була створена 1991 р. з метою забезпечення виконання Програми «Партнерство заради миру»), результатом якої стало укладення Хартії про особливе партнерство від 09 липня 1997 р. безпосередньо України з НАТО. У подальшому було прийнято ще низку документів, що регламентували ті чи інші аспекти співпраці і наголошували на відданості нашої держави принципам досягнення стратегічної мети – повномасштабної інтеграції до європейських структур, зокрема й НАТО. Так, це було прийняття Плану дій Україна–НАТО (2002 р.), а у 2009 р. було підписано Декларацію про доповнення до Хартії 1997 р. Протягом усього часу співпраці наша держава брала участь в усіх операціях альянсу, оскільки втілює намір пов'язати свою національну безпеку з участю в удосконаленні і розвитку євроатлантичної та європейської системи безпеки, а стратегічний курс України на членство в НАТО був закріплений у Конституції України на початку 2019 р. З 2016 року співпраця здійснюється в рамках Комплексного пакету допомоги, що включає широкий спектр програм розбудови сил та засобів і трастових фондів, спрямованих на такі ключові сфери, як кіберзахист, логістика і протидія гібридній війні. Українські військові також посилювали свої спроможності, беручи участь в навчаннях та операціях НАТО.

Фактично насьогодні Україна отримала особливий статус співпраці з НАТО який носить назву партнер із розширеними можливостями (Enhanced Opportunities Partner), мета якого полягає у посиленні оперативної сумісності військ країн-учасниць із силами НАТО (2020 р.). Саме від НАТО та його держав-членів продовжує надходити матеріально-технічна, тренувальна допомога, здійснюється підготовка військових, надання розвідданих. Водночас Україна повинна забезпечити поступовий перехід до стандартів НАТО, забезпечити розробку нових військових статутів, змінити систему військової освіти.

Натомість, існуючі реалії засвідчують наявність значної кількості підводних каменів у цих відносинах. Від початку війни в Україні ми бачимо активну і дієву роль окремих членів НАТО або груп держав. Водночас окремі члени альянсу не поділяють бажання українців приєднатися до нього. Як наслідок, позиція власне самого альянсу не є сильною і активною як єдиного об'єднання. Альянс радить, висловлює занепокоєння, неодноразово оголошує з високих трибун про те, що не бажає посилення напруженості у відносинах із росією, просуває через своїх окремих членів ідею примирення із агресором шляхом територіальних поступок. Саме тому, починаючи з 2014 року, суттєво нарощується співробітництво між Україною та державами-членами НАТО на двосторонній основі. Україна активно співпрацює з Сполученими Штатами Америки, Канадою, Туреччиною, Польщею, країнами Балтії. Такі відносини будуються на двох складових: політичний діалог і практичне співробітництво.

Бажання поставити відносини на паузу активно форсуються українською дипломатією, відбувається систематичне намагання створити українське лобі але, незважаючи на активні дії представників України, ситуація все одно пробуксовує адже існує політична складова виміру подій міжнародно-правової реальності. Саме ця компонента – вочевидь одна з визначальних.

До основних об'єктивних передумов виникнення перешкод у членстві можна віднести: тривале розхитування самого питання членства України в НАТО всередині нашої держави; перешкоди у отриманні Плану дій щодо членства (ПДЧ) з боку Франції, Німеччини, Угорщини та інших держав, які вважали, що такими діями можна створити зону

напруженості з Росією (саміт у Бухаресті, 2008 р.); втрата «вікна можливостей» яке фактично закрилося із початком анексії Криму та військовою операцією на Сході України, оскільки в НАТО існує консенсус щодо неприйняття нових членів, котрі перебувають у стадії конфлікту; повільність проведення реформ як загалом у державі Україна, так і у збройних силах зокрема.

Отже, події 2014 р. і 24 лютого 2022 р. принципово не змінили рівня співпраці між Україною та НАТО, а перспектива можливого майбутнього членства у Брюсселі й надалі сприймається критично адже 30 держав мають одноголосно погодити це рішення.

Відсутність України в альянсі – це стратегічний прорахунок НАТО. Вочевидь сьогоднішній стан безпекової складової євроатлантичного простору складно собі уявити без України і, хоча це внутрішня справа альянсу, проте майбутнє Європи вирішується на українських фронтах.

Література:

1. Енциклопедія міжнародного права: у 3 т. / НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького ; співголова Ю. С. Шемшученко, В. Н. Денисов ; редкол. В. І. Акуленко, О. В. Батанов, Ю. Л. Бошицький. Київ: Академперіодика, 2014. Т. 3 : М - Я / ред. Л. Є. Канівець. – 2019. – 990 с.

2. НАТО : веб-сайт. URL: https://www.nato.int/cps/uk/natohq/organisation.htm

Шевцова Євгенія Сергіївна,
аспірантка кафедри
міжнародних відносин і суспільних наук,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник: д.і.н., проф. ***Стрілець Василь Васильович***

АНАЛІЗ СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ З НАТО У СФЕРАХ НАУКИ Й ТЕХНОЛОГІЙ

Удосконалення та розвиток науки і техніки завжди був пріоритетним напрямом у сучасному суспільстві. З початком розвитку тісної співпраці з членами та партнерами Північноатлантичного Альянсу, яка розпочалася ще в 1991 році, Україна приділяє велику увагу питанням міжнародного співробітництва у провідних галузях науки і технологій. У Законі України «Про основи національної безпеки України» пріоритетами національних інтересів України визначено окрім, інтеграції України в європейський політичний, економічний, правовий простір, також інтеграцію в євроатлантичний безпековий простір з метою набуття членства в Організації Північноатлантичного договору [4].

Підвалини наукової програми Альянсу були закладені ще у 1956 році, коли Північноатлантична рада доручила підготувати доповідь про можливості поглиблення невійськової співпраці і координації в НАТО відповідно до статей 2 і 4 Північноатлантичного договору. Документ, відомий як «Доповідь трьох мудреців», містив пропозиції щодо конкретних заходів з посилення співпраці в сферах політики, економіки і науки. Остаточна Доповідь трьох міністрів з країн НАТО, а саме: Лестера Б. Пірсона, міністра закордонних справ Канади, Гаетано Мартіно, міністра закордонних справ Італії, і Гальварда Ланге, міністра закордонних справ Норвегії, містила розділ, спеціально присвячений науково-технічному співробітництву [1].

З 2004 року Наукова програма НАТО була замінена програмою «Наука заради миру та безпеки» (Science for Peace and Security (SPS) Programme). Поточна програма володіє цінним ресурсом накопичених знань і людського потенціалу. Вона стала однією з ключових програм

партнерства НАТО та України, що поглиблює практичну наукову співпрацю між вченими та сприяє зміцненню регіональної безпеки через актуальні та важливі дослідження та надання грантів у межах широкого кола питань, які впроваджуються шляхом багаторічних проектів, навчальних курсів та різноманітних науково-практичних заходів.

Крім застосування наукових розробок у сфері боротьби з тероризмом і новими загрозами, пріоритетними є напрямами досліджень є розвиток інформаційних технологій, сфери біології клітин і біотехнології, захисту довкілля та раціонального використання природних ресурсів. За роки свого існування Програма «Наука заради миру та безпеки» створила міжнародну мережу цивільних науковців і експертів [5].

З квітня 2014 року, у відповідь на незаконну анексію Криму Росією, Альянс вирішив поглибити практичну співпрацю з Україною у сфері цивільної науки та технологій, що пов'язані з безпекою. Сьогодні діяльність за науковим напрямом в Україні охоплює широке коло питань щодо нових викликів безпеці: боротьба з тероризмом, розвиток передових технологій, кіберзахист, гібридна війна, енергетична безпека та захист від хімічних, біологічних, радіологічних і ядерних речовин [2].

До переліку актуальних проектів взаємодії Україна – НАТО в рамках Програми Альянсу «Наука заради миру та безпеки» входять розробка передового генератора рентгенівського випромінювання, очищення води від важких металів та радіонуклідів, дистанційне зондування прибережної зони для покращення національної безпеки, розробка новітніх наноструктур для застосування в сфері безпеки, моделювання і пом'якшення наслідків соціальних лих, викликаних катастрофами та тероризмом та багато інших важливих проектів [3].

Співробітництво України з НАТО у сферах науки й технологій стосуються також гуманітарних та соціальних аспектів безпеки, таких як виконання Резолюції Ради безпеки ООН №1325 щодо жінок, миру й безпеки; сприяють розробці передових технологій безпекового призначення; підвищують ефективність виявлення і знешкодження мін та вибухонебезпечних боєприпасів.

Від 2014 року Україна є активним учасником наукових досліджень та проектів за програмами НАТО. Впродовж останніх п'яти років з Україною як провідним партнером було започатковано 69 заходів, українські науковці та експерти взяли участь у цілій низці додаткових проектів та семінарів за підтримки НАТО як дослідники або промовці. Українські наукові та освітні установи не тільки стають учасниками та кінцевими споживачами проектів, але й отримують обладнання для досліджень та стипендії для молодих науковців.

Література:

1. News: Доклад «трех мудрецов» и истоки программы НАТО – NATO. URL: https://www.nato.int/cps/ru/SID.../news_139363.htm

2. Відділ нових викликів безпеці (ВНВБ) Програма «Наука заради миру та безпеки» (НМБ). Практична співпраця з Україною. URL: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2020/5/pdf/191121-sps-info-day-ukraine-UKR.pdf

3. Перелік актуальних проектів взаємодії Україна – НАТО в рамках Програми Альянсу «Наука заради миру та безпеки». Міністерство освіти і науки України. URL: https://mon.gov.ua/ua/nauka/yevrointegraciya/nato

4. Про основи національної безпеки України. Закон України від 19.06.2003 № 964-IV. Стаття 6. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/964-15#Text

5. Програма НАТО «Наука заради миру та безпеки». Міністерство освіти і науки України. URL: https://mon.gov.ua/ua/nauka/yevrointegraciya/nato

Андрієнко Катерина Володимирівна,

студентка 1 групи, 1 курсу
ННІ лісового і садово-паркового господарства
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник: к.і.н., доц., ***Хвіст Вікторія Олексіївна***

УКРАЇНА І НАТО: КРОКИ ДО ЗБЛИЖЕННЯ

Ціль НАТО - гарантувати свободу та захист країнам, які входять до складу Альянсу, за допомогою військових та політичних засобів. Альянс забезпечує трансатлантичний зв'язок, який постійно пов'язує безпеку Північної Америки з європейською безпекою. Безпека Альянсу є єдиною, «Один за всіх, всі за одного». Багатонаціональна могутність Альянсу зобов'язана: бути готовою у тяжкий момент відбити можливу агресію проти нього, гарантувати політичну незалежність і територіальну цілісність своїх членів. Досягнувши своїх цілей, Альянс продовжуватиме поважати законні інтереси безпеки інших і гарантуватиме мирне вирішення конфліктів відповідно до Статуту ООН. Як свідчать ці положення, Альянсу потрібна нова Стратегічна концепція, але не обов'язково повна заміна. Як організація, яка забезпечує демократичні ідеали своїм хребтом і силою, єдність НАТО не змінюється.

На початку 90-х XX ст. почали розвиватися стосунки між НАТО та Україною, як одного із найважливіших партнерів НАТО. Співпраця розпочалася з приєднанням нової незалежної України до Ради Північноатлантичного співробітництва (1991) та Партнерства заради миру (1994). Відносини вийшли на новий етап після підписання в 1997 році Хартії особливого партнерства, що призвело до створення Комісії Україна-НАТО (КУН), що піклувалась про розвиток партнерства. Ці реформи мали вагоме значення для демократичного росту України та зміцнення економічної та військово-політичної спроможності її населення. З моменту нападу Росії на Україну, активність співпраці НАТО з Україною ще більше посилилася.

В 2016 році НАТО дав практичну підтримку до Комплексної програми допомоги Україні (КПД). У 2017 році Верховна Рада прийняла закон, яким перебування країни в Альянсі стало стратегічним пріоритетом її зовнішньої політики та політики безпеки. У 2019 році набули чинності деякі зміни до Конституції України. У вересні 2020 року президент України Володимир Зеленський оформив нову Стратегію національної безпеки України, яка дає основу для подальшого особливого партнерства між Україною та НАТО з остаточною ціллю вступити до Альянсу.

В ході конфлікту між Росією та Україною НАТО почав надавати значну підтримку Україні у розвиток її військового потенціалу. Збільшено присутність НАТО в Чорному морі та підвищено військово-морське співробітництво між Україною, НАТО та Грузією. Дружні країни засуджують і ніколи не визнають незаконну анексію Криму Росією, а також її напад на сході України та в Чорноморському регіоні. НАТО виступає рішуче проти повномасштабного вторгнення Росії в Україну, яке почалося в лютому 2022 року і є зовсім неаргументованим і невиправданим. Це серйозне порушення міжнародного права. Також не підтримує рішення Росії визнати сепаратистські території на сході України. Більше того країни-члени Альянсу закликають Росію негайно зупинити всі військові дії та вивести всі війська з України та її кордонів. Північноатлантичний Альянс підтримує Україну, її народ та владу.

НАТО було створено для протистояння небезпеці, яку створював Радянський Союз. На даний момент змінився характер сучасних загроз, і засоби боротьби з ними також змінилися, але принцип один – командна співпраця для захисту країн, об'єднаних спільними цінностями. Сучасне уявлення безпеки змінилося. НАТО є найефективнішою структурою безпеки, яка має змогу надійно захистити своїх членів. Після загострення російсько-

українського конфлікту НАТО надає підтримку та дав змогу реалізуватися Збройним Силам України та оборонним структурам.

Література:

1. Відповідь НАТО на вторгнення Росії в Україну. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_192648.htm?selectedLocale=uk

2. Медвідь Ф., Чорна М. Безпекова політика України в умовах зовнішньої агресії: нормативно-правове забезпечення. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/medvid_bezpekova.pdf

Аношенко Дмитро Русланович,
студент 2 групи, 1 курсу,
ННІ лісового і садово-паркового господарства,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник: к.і.н., доц., ***Хвіст Вікторія Олексіївна***

УКРАЇНА І НАТО – ОСОБЛИВОСТІ СТРАТЕГІЧНОГО ПАРТНЕРСТВА

Пріоритетною національною зацікавленістю України у сфері офіційної політики є розвиток та подальше поглиблення стратегічного партнерства між Україною та Організацією Північноатлантичного договору (НАТО) відповідно до тверджень, закріплених у Статуті Особливого спільництва між Україною та ЄС.

Основними документами, які характеризували зв’язки України з НАТО на початковому етапі, є статут партнерства між Україною та НАТО (9 липня 1997 року) та Декларація про внесення змін до Хартії Особливого партнерства (21 серпня 2009 року). Наступним кроком стало рішення Ради нацбезпеки і оборони України від 28 серпня 2014 р. «Про невідкладні заходи щодо охорони України та посилення її обороноздатності», яким зазначено, що пріоритетними національними зацікавленостями країни у галузі зовнішньої політики у 2014 р. і надалі є розвиток партнерства України з Америкою, ЄС і Організацією Північноатлантичного договору. 23 грудня 2014 року ВР України ухвалила рішення у зв’язку з відмовою від позаблокового статусу України, що виявилося неефективним в контексті захисту країни від зовнішньої агресії і тиску. Внесений Президентом України проект (реєстр. № 1014-3 – підготовлений МЗС України) був підтриманий конституційною більшістю (303 голоси «за») представників українського народу. У рекомендаціях парламентських слухань з питань про зовнішню політику країни, які відбулися 7 грудня 2016 р., визначено тимчасовий захід для посилення законодавчого процесу, спрямованого на реалізацію стратегічного підходу України до членства в НАТО та Європейського Союзу.

6 липня 2017 року Президент Петро Порошенко постановив «Про часткове внесення змін до Закону про лінію зовнішньої політики України». Вимогу (реєстр. № 6470) ухвалено ВРУ 8 червня 2017 року. За це рішення на зборах проголосували 276 народних обранців. Закон вніс зміни до «Основних засад національної безпеки України» та «Про засади внутрішньої та зовнішньої політики» щодо євроатлантичного об’єднання.

У контексті піднесення зв’язків України з НАТО рішення на найвищому рівні про відмову від політики позаблоковості України, визначення нового плану національної безпеки України (ухваленої Указом Президента України № 287/2015 від 5 травня 2015 р.) передбачено: комплексний огляд секторів безпеки та оборони; удосконалення системи координації співпраці Україна-НАТО; підвищення ефективності підготовки і виконання річних національних планів; досягнення найвищого рівня оперативної сумісності та спільних можливостей між Україна та НАТО, впровадження військових стандартів Північноатлантичного альянсу.

Реалізація Указу Президента України від 12 січня 2015 р. № 5 та Плану Кабінету міністрів України від 09.12.2014 р. № 695, затвердженого Верховною Радою України від 11 грудня 2014 р. № 26-VIII, передбачала також проведення важливої реформи сектору оборони та безпеки, оборонної промисловості та національних збройних сил. Це повинно було зробить процес інтеграції України в Європу та євроатлантичну спільноту комплексним та інклюзивним.

Отже, одним з пріоритетів зовнішньої політики України був і залишається розвиток особливого партнерства та тісна співпраця між нашою країною і НАТО. А тому, Україна буде стратегічно укріпленою державою в сфері захисту та оборони.

Література:

1. Україна і НАТО – особливе партнерство. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://pdatu.edu.ua/pro-universytet/ukrajina-i-nato-osoblive-partnerstvo.html

Баранік Артем Юрійович,
студент 4 курсу, група МВ-18002б
спеціальність «Міжнародні відносини»,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник: к.і.н., доц., ***Сєкунова Юлія Володимирівна***

СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ З НАТО ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КІБЕРБЕЗПЕКИ

Українська Стратегія кібербезпеки визначає пріоритети національного інтересу у сфері кібербезпеки, існуючі та потенційні кіберзагрози, цілі та завдання української кібербезпеки з метою створення умов для безпечного функціонування кіберпростору на благо окремих осіб, суспільства та нації.

У стратегії зазначається: «Кібербезпека є одним із пріоритетів системи національної безпеки України. Цей пріоритет буде реалізований шляхом посилення спроможності національної системи кібербезпеки реагувати на кіберзагрози в сучасних умовах безпеки».

Важливо підкреслити, що кіберпростір, як і інші фізичні простори, вважається одним із можливих полів бою. Зростає тенденція до створення кіберсил, місією яких є не лише захист критичної інформаційної інфраструктури від кібератак, а й проведення превентивних наступальних операцій у кіберпросторі.

У рамках подальшого розвитку співробітництва України з НАТО перш за все необхідно розглянути сучасні тенденції співпраці з НАТО. Подальша співпраця між НАТО та Україною у сфері кібербезпеки має бути зосереджена на таких сферах:

- завершити створення чіткої системи координації з питань кібербезпеки для залучення всіх державних суб’єктів, для повної реалізації української стратегії кібербезпеки та для того, щоб допомога НАТО та іншим організаціям була більш адресною та ефективною;
- використання досвіду і практики НАТО для побудови широкої та національної програми сертифікації кібербезпеки, розробка планів щодо масштабних інцидентів і криз, поглиблення в Державно-приватне партнерство та розширені дослідження;
- ініціювання участі України в Центрі передового досвіду НАТО з кіберзахисту, що допоможе Україні впроваджувати передовий досвід та поглибити співпрацю з Альянсом у цій сфері.

Отже, важливо розуміти, що Україна є однією із передових країн світу в напряку кібербезпеки і щодня демонструє всьому світу успіхи в цій сфері. Адже, ми єдині хто має

свою власну ІТ-армію. За весь період російсько-української війни ІТ-армії України вдалося атакувати 660 російських ресурсів.

Література:

1. Андрій Задубінний. Стратегія кібербезпеки України: цілі та пріоритети [Електроний ресурс] // Armyinform. – Режим доступу https://armyinform.com.ua/2021/08/27/strategiya-kiberbezpeky-ukrayiny-czili-ta-priorytety/. – Назва з екрана. – Дата публікації 27.08.2021
2. Про основні засади забезпечення кібербезпеки України [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : [офіційний веб портал]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19, вільний. – Назва з екрана.
3. УКАЗ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ №447/2021 Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 травня 2021 року "Про Стратегію кібербезпеки України" [Електронний ресурс] // Офіційне інтернет-представництво Президента України : [офіційний веб портал]. – Режим доступу: https://www.president.gov.ua/documents/4472021-40013, вільний. – Назва з екрана.
4. Катерина Ступп. NATO Cyber Exercise Proceeds Against Backdrop of Ukraine War [Електроний ресурс] // The Wall Street Journal. – Режим доступу NATO Cyber Exercise Proceeds Against Backdrop of Ukraine War. – Назва з екрана.

Бруслік Артур Валерійович,
студент 4 курсу, групи МВ18002б,
спеціальність «Міжнародні відносини»,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник: к.і.н., доц., ***Сєкунова Юлія Володимирівна***

ОСОБЛИВЕ ПАРТНЕРСТВО УКРАЇНИ З НАТО

Нинішні відносини України з НАТО, засновані на усталених інституційно-правових принципах, пройшли складний і суперечливий шлях модернізації, піднявшись у рамках Партнерства заради миру, Північноатлантичної ради та Ради євроатлантичного партнерства, і досягли кваліфікації. Платформи співробітництва між Україною та НАТО, з'явилися у вигляді значного досвіду, набутого у зміні відносин із переходом євроатлантичної програми на Конституцію України. Особлива співпраця між Україною та НАТО є ключовим елементом нової європейської системи безпеки, яка включає зміцнення обороноздатності нашої країни, реформування стандартів безпеки та оборони, впровадження демократичних реформ, її життєздатність, об'єктивну цінність та історичну перспективу. Практична співпраця заради миру та безпеки відіграє важливу роль в євроатлантичному регіоні [1].

Сьогодні міжнародне співтовариство зосереджується на критичному потенціалі угоди про союз Україна – ЄС. Безперечно, це один із наших найважливіших міжнародних пріоритетів, який сприятиме зміцненню регіональної цілісності, розвитку демократії та покращенню добробуту наших громадян. Проте, в наш час важливо зазначити, що забезпечення тривалих, але принаймні міцних відносин між Україною та Організацією Північноатлантичного договору (НАТО) сьогодні є не менш важливим.

Важливо відмітити, що розвиток відносин між Україною та НАТО розпочався у січні 1992 року за участі України в роботі Ради Північноатлантичного співробітництва, а згодом перейшов на пряме спілкування. Україна стала першою державою серед колишніх радянських республік, яка приєдналася до мирного партнерства в лютому 1994 року. На початку 1995 року Україна підняла питання про встановлення особливих відносин з НАТО. Цей крок України був недовгим, і 14 вересня 1995 року між Україною та НАТО була

опублікована спільна заява, в якій оголошувалося про подальше зміцнення ширших відносин між Україною та НАТО. Ця подія поклала початок новому етапу розвитку співробітництва між Україною та НАТО [1]. Наступним етапом співпраці стало підписання у 1997 році спеціальної угоди про співпрацю між Україною та Організацією Північноатлантичного договору. Розробка політичних документів і планів НАТО тривала до 2010 року. Того ж року відбулася інавгурація Віктора Януковича. Водночас Верховна Рада України ухвалила закон про засади зовнішньої та внутрішньої політики, проголосивши країну позаблоковою. Зокрема, був пункт про неучасть у військово-політичних союзах.

Слід зазначити, що вищезгадані інциденти вплинули на російсько-українську війну 2014 року. Тому, навіть сьогодні, у 2022 році, стратегічним фокусом є встановлення втрачених відносин з НАТО, як гарантії забезпечення нашої стабільності та безпеки, навіть в умовах повномасштабної російсько-української війни [2].

Сьогодні Україна бере участь у низці спільних програм з НАТО та країнами-партнерами у співпраці з Альянсом з політичних, військових, науково-технічних, економічних та екологічних питань.

В українського народу зростає суспільна підтримка українських курсів до членства в НАТО [3].

Отже, вибір України між євроатлантичною та євразійською цивілізаціями є на користь першої і є очевидним у сучасній ситуації міжнародної безпеки.

Література:

1. Трансформація відносин України та НАТО в 1991-2019 рр.: історичний аспект / Л. Алексієвець, М. Алексієвець // Український історичний журнал. – 2020. – Число 1. – С. 126-142.

http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/179726

1. Збірник тез учасників ІІ-ої заочної науково-практичної конференції / Україна – НАТО: історія та перспективи розвитку. – 2018. – С. 148.

https://lpnu.ua/sites/default/files/2020/pages/483/vipusk-2-pravovi-zasadi-evrop2018.pdf#page=118

2. Макар Ю. І. / Україна в міжнародних організаціях. Чернівці: Прут. – 2009. – С. 879.

https://archives.gov.ua/wp-content/uploads/30-3.pdf

Буяновський Роман Артурович,
студент 4 курсу, групи МВ-18003б,
спеціальність «Міжнародні відносини»,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник: к.і.н., доц., ***Сєкунова Юлія Володимирівна***

ШЛЯХ УКРАЇНИ ДО НАТО

Усі зусилля України наблизитися до вступу в НАТО досі успіху не принесли. Деякою мірою і через позицію Німеччини.

Якби Україна була членом НАТО, то у разі російської агресії усі члени Альянсу колективно були б зобов'язані до її оборони. Це передбачає стаття 5 Договору НАТО. Тобто стратегічно ситуація була б кардинально іншою, ніж зараз, коли винятково НАТО та його члени окремо вирішують, чи взагалі і у якому обсязі вони надають підтримку.

З часу здобуття Україною незалежності після розпаду Радянського Союзу державне керівництво у Києві регулярно заявляло про бажання членства в НАТО. Тоді, у 1991 році, Україна у військовому плані була особливо сильною: поряд з Росією, Білоруссю та Казахстаном вона мала ядерну зброю. Однак Київ добровільно відмовився від ядерного статусу, тоді як Росія залишилась ядерною державою.

Натомість у Будапештському меморандумі 1994 року Росія, США та Великобританія зобов'язалися гарантувати суверенітет України. Однак під час анексії Росією українського Криму у 2014 році стало остаточно зрозуміло, що ці гарантії безпеки не мають ваги. Багато українських політиків та військових шкодують про тодішнє рішення щодо відмови від ядерної зброї.

Буш хотів бачити Україну в НАТО

Колишній президент США Джодж Буш вважав, що можна скористатися відносною слабкістю Росії для розширення НАТО далі на схід. І він представив цю пропозицію у 2008 році на саміті НАТО в Бухаресті.

"Ми маємо дати чітко зрозуміти, що НАТО вітає прагнення України і Грузії до членства в Альянсі і пропонує їм чіткий шлях для досягнення цієї мети", - сказав тоді Буш. І додав, звертаючись до Володимира Путіна: "Холодна війна" завершилась". Путін тоді обурився і заявив, що РФ розцінює розширення НАТО, яке підходить безпосередньо до кордонів Росії, як "пряму загрозу безпеці країни".

Якщо згадувати події минулого, вражає той факт, що нинішній директор ЦРУ, а тоді посол у Москві Вільям Бернс написав у своєму застереженні, адресованому адміністрації Буша: вступ у НАТО "підготує плідний ґрунт для російської інтервенції в Крим та Східну Україну". Саме це і сталося майже шістьма роками пізніше - без вступу України у НАТО.

2008: Канцлерка ФРН Меркель каже "ні"

У підсумку наближенню до мети вступу України до НАТО завадили інші, перш за все, тодішні канцлерка ФРН Анґела Меркель (Angela Merkel) та президент Франції Ніколя Саркозі. Їм тоді теж йшлося про те, щоб зайвий раз не дратувати Росію та не ризикувати дестабілізацією ситуації у Східній Європі.

Отже, на саміті НАТО у Бухаресті 2008 року Україна не отримала Плану дій щодо членства (ПДЧ) в організації. Країни Альянсу погодилися тоді надати Україні разом із Грузією перспективу членства в НАТО, а ПДЧ мав стати наступним кроком до цього.

2008-й рік: на думку канцлерки ФРН Меркель, говорити про членство України в НАТО зарано

Меркель також звертала увагу на те, що питання про членство України в Альянсі було дуже суперечливим в українському суспільстві. Дискусії щодо цього точаться в країні і нині. Водночас Меркель також зауважувала, що хоча для членства ще зарано, але: "Безперечним є те, що обидві країни (Україна та Грузія) мають перспективу вступу". Двері Альянсу залишаються відкритими.

Мета вступу до НАТО закріплена в Конституції

У самій же Україні упродовж багатьох років питання щодо членства в НАТО розхитувалося як на гойдалці. Проросійський президент Віктор Янукович після приходу до влади у 2010 році заявив, що Україна має на меті нейтральний статус і розуміє себе "як міст між Росією та ЄС". Тоді планам щодо членства в НАТО було висловлено відмову і взято курс на позаблоковий статус держави.

Після анексії Росією Криму в 2014 році президент Петро Порошенко наполягав на приєднанні до НАТО, якщо таку перспективу буде підтримано на загальноукраїнському референдумі. Тоді ж було ухвалено закон про скасування позаблокового статусу України.

Після анексії Росією Криму серед українців сильно зросло бажання приєднатися до НАТО

У червні 2017 року український парламент визначив набуття членства в НАТО як зовнішньополітичну мету країни. У лютому 2019-го курс на членство в НАТО та в ЄС було закріплено в Конституції України.

2018-го року НАТО надало Україні статус країни-аспіранта, що претендує на членство в Альянсі. "Двері НАТО залишаються відкритими для кожної європейської країни, котра в стані виконувати вимоги щодо активності та обов'язків членства і робити свій внесок у безпеку європейсько-атлантичного простору", - йшлося в заяві Альянсу.

Однак Україна досі так і не отримала ПДЧ. Водночас 2020 року Україна отримала особливий статус співпраці з НАТО - партнер із розширеними можливостями (Enhanced Opportunities Partner - EOP). Мета цієї програми - посилити оперативну сумісність військ країн-учасниць із силами НАТО.

Важіль Путіна

Однак конфлікт з Росією, що й надалі існує, не сприяє зміцненню безпеки на європейсько-атлантичному просторі. А в НАТО існує консенсус стосовно того, щоб не приймати нових членів, котрі перебувають у ситуації конфлікту.

Президент РФ Путін категорично проти приєднання України до НАТО

Це надає важіль в руки президента Путіна: підтримуючи війну, він може блокувати приєднання України до НАТО. Нещодавно він застерігав перед загрозою війни між Росією та НАТО, якщо Україна, приєднавшись до Альянсу, спробує повернути собі Крим: "Переможців не буде", - сказав тоді Путін.

Що буде після Путіна?

То чи мрія України назавжди залишиться лише мрією? Німецький дипломат Крістоф Гойсґен (Christoph Heusgen), майбутній шеф Мюнхенської конференції з безпеки, нещодавно сказав в інтерв'ю, що відмовляти Україні в перспективі членства в НАТО "ані політично, ані морально" неприйнятно.

На його думку, треба думати й про час після Путіна: "Можливо, наступник Путіна скаже: "З огляду на конкуренцію з Китаєм я зацікавлений у більшій орієнтації на Європу, міжнародну демократію та правовий порядок." Я цього не виключаю". За такої ситуації Україна могла б стати членом НАТО, зауважив Гойсґен, а також додав: "Якщо Росія захотіла б, то й Росія також".

Віценко Єлизавета Олексіївна,
студентка 4 курсу групи МВ18001б,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник: к.і.н., доц., ***Сєкунова Юлія Володимирівна***

УКРАЇНА ТА НАТО: ПРИЧИНИ НЕПРИЄДНАННЯ ДО ВОЄННОГО БЛОКУ

Питання вступу України до НАТО постало після проголошення незалежності в 1991 році. З того часу прагнення України стати повноправним членом альянсу та доєднатись до європейської родини набувало все ширших масштабів. Так в 1991 році наша держава приєдналась до Ради північноатлантичного співробітництва і в 1994 році стала членом програми «Партнерство заради миру». Наступним витком у розвитку відносин став 1997 рік і підписання Хартії про особливе партнерство. В рамках цього документу було створено Комісію Україна – НАТО, першочерговим завданням, якої було опікування розвитком співпраці[1]. Україна брала активну участь в різноманітних заходах, навчаннях та операціях НАТО, проте за 31 рік спроб такого бажаного вступу до альянсу так і не відбулось. Спробуємо розібратись у причинах такого рішення, що особливо важливо у реаліях повномасштабної війни.

Українському суспільству довго розповідали, що двері НАТО для нього відкриті, однак, з початком повномасштабного вторгнення Росії в Україну прийшло розуміння, що ця відкритість є лише декларативною, а насправді ж фактичної готовності альянсу прийняти нашу державу немає. Цьому є ряд пояснень серед різних політологів, соціологів, політиків та простонароддя, які ми розберемо. Країни-учасниці НАТО не бажають провокувати Російську федерацію – ядерну державу своїм розширенням біля її кордонів. Це пояснення мало сенс до 24 лютого 2022 року. Однак, наша країна не вступаючи в НАТО та навіть не будучи близько до того зазнала жорстокого нападу. В той самий момент Фінляндія та Швеція, які межують з Росією, на початку квітня заявили про свою готовність вступити до Альянсу за прискореною процедурою [2]. Тобто, заява прозвучала, РФ погрожує, проте НАТО не відмовляє цим двом країнам в страху розбурхати гнів Путіна. Нескладними розрахунками ми явно бачимо – проблема не в небажанні альянсу провокувати ядерну державу своєю безпосередньою присутністю на її кордонах.

Іншим доводом є перебування України у стані війни з 2014 року. Приєднання в цей період означало б автоматичне втягнення НАТО в прямий конфлікт з Росією. Це не є вигідним для держав-членів. Цей аргумент є досить зрозумілим, однак, Україна отримала

відмову ще у 2008 році, коли конфлікт був ще 6 років попереду. Тоді відсутність консенсусу всередині альянсу, яка, на жаль існує і сьогодні, призвела до чергового відкладення такої омріяної події для політичних та народних кіл України. Тоді, в 2008 році в Бухаресті на саміті, Ангела Меркель, колишній канцлер Німеччини та Ніколя Саркозі, колишній президент Франції заблокували рішення про надання Україні Плану дій щодо членства, побоюючись спровокувати конфлікт на Сході [4]. Однак, конфлікт все таки стався, хоча і пізніше. Тому даний аргумент теж перестає бути таким обґрунтованим.

Важливим етапом для вступу в НАТО є боротьба з корупцією в оборонній сфері. Це важливо, адже кожна країна має бути впевнена, що її партнер витрачає на оборону домовлений відсоток коштів від бюджету і його допомога в можливому конфлікті буде на рівні з іншими членами альянсу. Україна, за оцінками експертів, сильно відстає в цьому питанні. Генеральна секретарка Незалежного антикорупційного комітету з питань оборони Олена Трегуб зазначила, що відсутність системного належного правління – це головна проблема України [3]. Оборонний сектор досі залишається не прозорим, а намічені плани щодо нормативно-правових документів, що забезпечували б прозорість укладаються дуже неохоче та з великими затримками. Цей факт очевидно грає не на користь України в питання вступу до НАТО[3]. Проблема є глобальною, та явно потребує нагального вирішення.

Жоден з перелічених фактів не може конкретно обґрунтувати відмову. Очевидним є те, що є ряд держав-учасниць, які не бажають бачити Україну в НАТО. Можливо це пов’язано з небажанням стати ворогом для путінського режиму, або ж Україна є зручною лише, як буферна зона між цивілізованим світом і диктаторською Росією, а можливо справа дійсно в непрозорості певних процесів внутрішньої політики України. Проте зрозумілим є одне: в осяжному майбутньому Україна не набуде членства в НАТО. Саме через це ми маємо створити свій безпековий простір з країнами, які готові гарантувати нам безпеку, реальну, а не ту, яка була забезпечена Будапештським меморандумом. Варіант створення такого «українського НАТО» є більш ймовірним і забезпечить нам відносну безпеку.

Література:

1. Відносини з Україною // Організація Північноатлантичного договору. -2022 – Режим доступу: https://www.nato.int/cps/uk/natohq/topics_37750.htm
2. Войтюк Тетяна. Чому Україна досі не в НАТО та що для цього потрібно. Думки експертів // Суспільне. – 2 лютого 2021. – Режим доступу: https://suspilne.media/101582-comu-ukraina-dosi-ne-v-nato-ta-so-dla-cogo-potribno-dumki-ekspertiv/
3. Ємець Марія. Фінляндія відмовляється від нейтральності: як агресія РФ штовхає країну до вступу в НАТО // Європейська правда. – 10 квітня 2022. – Режим доступу: https://www.eurointegration.com.ua/articles/2022/04/10/7137567/
4. Гассельбах Крістоф. Шлях України до НАТО - назавжди в залі очікування? // Deutsche Welle. – 21 лютого 2022. – Режим доступу: https://www.dw.com/uk/chlenstvo-ukrainy-v-nato-na-zavzhdy-v-zali-ochikuvannia/a-60772813

Григораш Олександр Сергійович,
студент 4 курсу, групи МВ-18002б,
спеціальність «Міжнародні відносини»,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник: к.і.н., доц., ***Сєкунова Юлія Володимирівна***

КОНСТРУКТИВНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНА-НАТО: ОБОРОННІ АСПЕКТИ

Україна підтримує та поглиблює відносини з Північноатлантичним альянсом у форматі конструктивного партнерства, задекларованого політичним керівництвом держави та закріпленого Законами України «Про засади внутрішньої та зовнішньої політики України», «Про основи національної безпеки України», Стратегією національної безпеки України «Україна у світі, що змінюється» та Стратегічним оборонним бюлетенем України.

Конструктивне співробітництво України з Альянсом є новою формою активного залучення до діяльності та процесів, які відбуваються в найвпливовішій у світі політиковійськовій організації. З іншого боку, інтереси національної безпеки України та продовження реформування нашого оборонного сектора забезпечуються шляхом співробітництва з НАТО, залученням не лише передових стандартів і технологій цієї організації, а й суттєвої інтелектуальної, експертної та ресурсної допомоги для вирішення практичних завдань. Вимоги часу та нові виклики безпеці спонукають до пошуку оптимальних для України шляхів власного позиціонування та реалізації національних інтересів у регіональному і глобальному безпековому просторі.

Конструктивне партнерство України з НАТО, серед іншого, зумовлюється низкою чинників, які визначають напрями розбудови прагматичних відносин з Альянсом, більше того, сприяють гарантуванню безпеки держави й дають змогу брати активну участь у європейському та світовому безпекових процесах.

Перший чинник – реалізація НАТО політики партнерства. Альянс суттєво змінився, і процес його трансформації триває. Сьогодні НАТО більше не є суто оборонним союзом західних держав, який базувався на засадах колективного захисту. Нині це – найпотужніша у світі політико військова організація, котра опікується питаннями гарантування свободи та підтримання безпеки країн членів за допомогою політичних і військових засобів, просуває цінності, які базуються на принципах індивідуальної свободи, демократії, прав людини та верховенства права. Спираючись на ці принципи, Альянс знайшов нову ідеологію та формулу функціонування в сучасних умовах.

Одна з найсуттєвіших і найглибинніших трансформацій НАТО після завершення «холодної війни» полягає у виробленні підходів та залученні з використанням механізму політики партнерств з іншими країнами для зміцнення глобальної та регіональної безпеки. Результатом нових підходів стало те, що сьогодні практично кожна військова операція під проводом НАТО здійснюється за участі партнерів. З одного боку, це є свідченням прагматичної політики, а з другого – усвідомленням необхідності глобального підходу до розв’язання проблем безпеки.

Україна й НАТО перебувають у спільному геополітичному просторі й, відповідно, стикаються зі спільними викликами безпеці. Найбільші загрози сьогодення, від яких потерпають практично всі суб’єкти міжнародного права, – терористи, держави-терористи, піратство та кіберзлочинність. Так, за статистикою, Україна посідає третє місце у світі за чисельністю моряків торговельного флоту, що значно підвищує небезпеку для її громадян опинитися в піратському полоні.

Досвід урегулювання кризових ситуацій у світі впродовж двох останніх десятиліть свідчить про те, що НАТО на сьогодні є найдієвішим інструментом гарантування безпеки. У глобалізованому світі ефективно протистояти сучасним викликам безпеці можна лише консолідованими зусиллями.

Третій чинник – реалістичність безпекової та оборонної політики Альянсу, яка базується на наявних ресурсах, з урахуванням політичних та економічних процесів, котрі відбуваються у світі. Так, основним завданням НАТО в наступному десятилітті є поступове скорочення сил та засобів з одночасним збереженням здатності адекватно реагувати на глобальні безпекові виклики, що постають перед її членами.

Вагоме місце у процесах розвитку партнерства та поєднання спроможностей посідає й наша держава. Україна, яка першою на пострадянському просторі приєдналася до програми «Партнерство заради миру» у 1994 р., має статус особливого партнера, закріплений

відповідними документами, передусім Хартією про особливе партнерство між Україною та НАТО, підписаною в Мадриді в липні 1997 р.

Важливим у відносинах Києва та Брюсселя став 2010 рік, коли керівництво нашої держави задекларувало оновлені напрями внутрішньої та зовнішньої політики України, які передбачають, зокрема, відмову від участі у воєнних блоках та союзах оборонної спрямованості. Цілком логічним відображенням цього позаблокового статусу України стало переведення відносин Україна – НАТО на рівень розвитку конструктивного партнерства.

Література:

1. NATO sees great potential for cooperation with Ukraine // New Europe. – № 1050. – 2013. – 22–28 September.

2. Желєзняк І. Трансформація та розширення НАТО: порядок денний та послідовність дій для України / І. Железняк // Наук. інформ.-аналіт. Центр НАТО Прикарпат. нац. ун-ту ім. Василя Стефаника. — 2009. — Листоп.

3. Північноатлантичний альянс: історія, функції, структура, відносини з Україною / [за заг. ред. проф. Д. І. Дзвінчука]. — Івано-Франків.: Місто НВ, 2012. — 604 с.

Гусєва Анастасія Сергіївна,
студентка 4 курсу, групи МВ-18002б,
спеціальність «Міжнародні відносини»,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник: к.і.н., доц., ***Сєкунова Юлія Володимирівна***

ШЛЯХ УКРАЇНИ В НАТО: ПЕРШІ КРОКИ ТА НЕВДАЧІ

У квітні 2008 року саміт НАТО в Бухаресті прийняв наступну декларацію про прагнення України та Грузії до НАТО: «НАТО вітає євроатлантичні прагнення України та Грузії щодо членства в НАТО. Обидві країни зробили цінний внесок у діяльність Альянсу. Ми попросили міністрів закордонних справ провести першу оцінку прогресу на своїй грудневій зустрічі 2008 року. Міністри закордонних справ мають повноваження вирішувати питання про застосування МПА України та Грузії». [2, 50 с.]

Лише через кілька місяців Москва вторглася в Грузію, потім через шість років вторглася в Україну, через фальшивий референдум анексувала частину суверенної української території, потім, вторгшись в іншу частину України, з часом вбила сотні голландських та австралійських цивільних осіб на борту Малайзійського рейсу 17, заперечувала звинувачення та звинувачувала Україну, вбила більше десяти тисяч українських військовослужбовців та цивільних осіб, примусила мільйони українців покинути місця проживання, а ще в інших частинах світу допомогла своєму союзникові президенту Сирії Асаду двічі використати хімічну зброю проти власного населення, перешкоджала демократичному виборчому процесу в Сполучених Штатах і намагалася аналогічним чином вплинути на вибори у Франції та Німеччині. [3, 400 с.]

Це обмежений варіант тривалої та тривожної хронології агресії Москви, зневаги до людського життя та суверенітету інших країн, що суперечило міжнародним угодам та цивілізованій поведінці. Україна, з іншого боку, зазнала серйозної поразки ще до того, як в 2014 році відбулося фізичне протистояння з Росією, після того, як 2010 р. сурогат Москви взяв владу в Україні, його політика руйнувала українську демократію та суверенітет шляхом шахрайських виборів, нової угоди продовження військової присутності Москви на суверенній території України на двадцять п’ять років і виключення прагнення України до

європейської інтеграції. Але український народ зумів виграти цей гібридний бій через Революцію, що проявила гідність України і її народу. [3, 360 с.]

Після цього, навіть у середині нинішнього військового протистояння з Москвою, Україна провела демократичні вибори кількаразово, їй вдалося підняти свої військові кадри та готовність з незначного та знищеного числа до більш ніж чверті мільйона сьогодні, однієї з найбільших збройних сил з демократичних держав світу і найбільшої в Європі і навіть розпочала боротьбу часто іноземно імпортованою корупцією.

Якщо Бухарестська декларація була дійсним випробуванням для України, а не просто риторикою, то Україна за останні десять років пройшла цей тест з дуже високими оцінками. Якщо б небажання Німеччини та Франції просунути Україну в Бухаресті було випробуванням для заспокоєння Москви, вона на це випробування відповіла зневажливо. Насправді, Москва була повністю викрита, як невиправний ворог і ізгой цивілізованого світу. [1, 196 с.]

Наступний саміт НАТО відбудеться у липні в Брюсселі. Не повинно бути й мови про військову неготовність України до НАТО. Не повинно бути і питання про цілі Росії незалежно від того, чи є Україна в НАТО, чи ні. Німецьке та французьке небажання десять років тому зуміло лише підняти російський апетит до агресивних пригод.

Ось що робить умиротворення. Насправді шлях України до членства в НАТО є стримуючим фактором для російської агресії. Примус є єдиним життєздатним курсом. Чим швидше визнають це країни-члени НАТО, особливо неприхильні, тим краще для НАТО. Україна, мабуть, стане найсильнішим і найбільш надійним членом НАТО після США, Великої Британії і Франції. Німеччина та Франція мають можливість виправити свою помилку Бухареста у Брюсселі. [4, 44 с.]

Отже, перебування на шляху до членства в НАТО вимагає певної поведінки, яку слід буде дотримуватися в Україні. Гарантії безпеки, такі як НАТО та військова жорсткість, яку вимагає НАТО, зробить Україну ще сильнішою як військово, так і демократично. Це явна перемога не тільки для громадян України, але й для сусідів, зокрема тих, котрі є у НАТО. Демократичний та потужний член НАТО на самому кордоні може бути найгіршим кошмаром Москви і найприємнішою мрією цивілізованого світу.

Література:

1. Горбулін В.П. Концептуальні підходи до членства в НАТО: досвід держав — членів Альянсу : Національний центр з питань євроатлантичної інтеграції України. 2005. — 208 с. https://library.sumdu.edu.ua/data/Yevroatlantychna%20intehratsiia.doc
2. Джердж С.Ф.Україна-НАТО: співробітництво заради безпеки. Т-во "Знання" України. Центр "Українознавство". 2007. — 96 с. http://eir.zntu.edu.ua/bitstream/123456789/7089/1/Practical_Tkachuk.pdf
3. Задорожній О. В. Міжнародне право у відносинах України та Російської Федерації. Видавництво:К.І.С. 2016 – 560с. https://www.twirpx.com/file/2394372/
4. Томашевич О. Концепція багатонаціональних об`єднаних оперативно-тактичних сил через призму програми "Партнерство заради миру" та перспективи участі України в БООТС // Актуальні проблеми міжнародних відносин. 2001. -44 — 47 с.

https://www.nato.int/docu/other/ukr/handbook/2001/pdf/035-060.pdf

Дзісь Іван Валерійович,
студент 4 курсу, групи МВ-18002б,
спеціальність «Міжнародні відносини»,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник: к.і.н., доц., ***Сєкунова Юлія Володимирівна***

УКРАЇНА - НАТО: НОВІ УМОВИ ТА РЕАЛІЇ СПІВРОБІТНИЦТВА

8 лютого 1994 року Україна, оцінивши ініційовану НАТО Програму «Партнерство заради миру», як важливий елемент загальної структури європейської стабільності і безпеки, спрямованої на подальший розвиток і практичне поглиблення стосунків Альянсу з країнами-членами РПАС, а також з іншими зацікавленими країнами ОБСЄ у сфері оборони, військового співробітництва та миротворчих операцій, першою з країн СНД підписала Рамковий документ ПЗМ, а 25 травня передала керівництву НАТО свій Презентаційний документ щодо участі у програмі ПЗМ. У березні 1994

року розпочались безпосередні консультації України з НАТО за формулою «16 + 1», тематика, яких доповнювала й розвивала принципи взаємодії Києва і Брюсселя, визначені в ході президентських візитів. Активними дійовими особами засідань РПАС стали міністр закордонних справ та міністр оборони України, начальник Генерального штабу Збройних Сил України.

У поглибленні взаємин між Україною і НАТО слід особливо виокремити 1995 рік, оскільки у червні генсек НАТО і міністр закордонних справ України обмінялися відповідними листами, в яких фактично сформували першу Індивідуальну програму партнерства (ІПП-95) між Києвом і Брюсселем, розраховану на 1996-1998 роки. Спільна заява сторін, датована 14 вересня 1995 року, була офіційно схвалена на спеціальному засіданні Північноатлантичної Ради НАТО. Вона задекларувала наявність «розширених і поглиблених» відносин між ними, які наприкінці 1996 року піднялися до рівня «особливих і ефективних», заклавши основу для проведення 20 березня 1997 року офіційних двосторонніх переговорів щодо формалізації особливого партнерства між Україною і НАТО.

Виконуючи заходи, передбачені Програмою ПЗМ, Україна орієнтується на врахування досвіду країн-членів НАТО для реформування і створення сучасних національних Збройних Сил. Цей підхід узгоджувався з Державною програмою будівництва та розвитку Збройних Сил України на період до 2005 року. Мета паралельного виконання Державної програми і Програми ПЗМ, як підкреслював уряд, – розбудова національної армії, яка відповідатиме сучасним вимогам, буде здатна взаємодіяти зі збройними силами НАТО, в тому числі при проведенні миротворчих і гуманітарних операцій під егідою ООН чи ОБСЄ. Кожна зі сторін чітко розуміє й усвідомлює виклики, з якими доведеться зустрітися у XXI столітті. Це агресивний націоналізм, тероризм, розповсюдження зброї масового знищення, неврегульовані територіальні суперечки тощо. Їх успішне розв’язання можливе лише завдяки спільним зусиллям, шляхом тісної співпраці між державами світу

Основні цілі такого співробітництва визначені Хартією про особливі відносини між НАТО і Україною. Їх досягнення можливе при розв’язанні широкого кола завдань, серед яких у воєнній сфері головними вважаються: запобігання воєнним конфліктам; миротворча діяльність; обмін інформацією та спільні консультації з питань стратегії, оборонної політики; контроль над озброєнням і забезпечення ядерної безпеки; співробітництво в галузі ППО; запобігання небезпечній воєнній діяльності; здійснення спільних ініціатив і навчань у галузі надзвичайних ситуацій та ліквідації наслідків катастроф. Сьогодні відносини між Україною і НАТО охоплюють галузі, співпрацю в яких неможливо було й уявити в роки «холодної війни». Безпрецедентним фактом, зокрема, є спільні дії України і НАТО у врегулюванні боснійського конфлікту. Характерним для такого співробітництва є процес його структурного оформлення, особливо в політичній і воєнній сферах. Проте необхідним є подальше вдосконалення процесу консультацій між НАТО та Україною як у кризових ситуаціях чи у випадку виникнення загроз миру і стабільності на європейському просторі, так і для прийняття колегіальних рішень (чого, наприклад, бракувало під час кризи в Косово). Керівництво Альянсу висуває завдання привести збройні сили нових членів до єдиних стандартів озброєння і воєнної техніки. Було б доцільно обговорити питання за участю представників трьох сторін – міністерства оборони України, міністерства оборони

РФ і НАТО. Така пропозиція, на нашу думку, повністю правомірна й обґрунтована, адже чимало російських і українських технологій спільного виробництва зброї та військової техніки є сучасними і конкурентоспроможними. Ці контакти також позитивно впливають на військово-виробничу сферу в Україні, на пожвавлення виробництва танків Т-72, які є на озброєнні військ нових членів НАТО – Польщі, Чехії, Угорщини .

Тим часом Верховна Рада так і не змогла інкорпорувати до тексту нової Конституції України євроінтеграційні та євроатлантичні прагнення. Під час дій НАТО в Югославії було ухвалено постанови з антинатовською риторикою. Були й спроби змінити курс зовнішньої політики України. Період певної асинхронізації дій українського парламенту та виконавчої влади завершився 17 січня 2002 року, коли Верховна Рада України прийняла Постанову Про рекомендації за результатами парламентських слухань з питань державної політики інтеграції України до ЄС». У ній чітко зафіксовано підтримку дій виконавчої влади, спрямованих на євроінтеграційний курс, наголошено, що «європейська інтеграція відповідає життєво важливим інтересам українського народу. Вона є визначальним чинником, як міжнародної діяльності, так і внутрішньої політики України на тривалу перспективу».

Отже, ключове завдання України – визначення нового формату взаємовідносин між Україною і НАТО на перспективу. При цьому, «прагнучи поглиблення особливого партнерства з НАТО, Україна виходить з того, що кінцевою метою її євроінтеграційної політики є вступ до НАТО, як основи європейської структури безпеки». Стосовно механізмів реалізації, то вони полягали в розширенні і поглибленні співробітництва між Україною і НАТО в політичному, військовому та інших вимірах. Україна також мала намір приєднатись до існуючих у межах НАТО механізмів підготовки до вступу та членства в Альянсі.

Література:

1. Бадрак В. Випробування на сумісність: Україна намагається «підлаштуватися» під стандарти НАТО // День. – 2006. – 16 березня (№ 42).

2. Березний А. Економічні наслідки розширення НАТО для України // Економічний часопис. – XXI. – 2004. – № 11-12. – С. 14-17.

3. Блек Л. Москва та розширення НАТО: готові до другої хвилі? // Національна безпека і оборона. – 2000. – № 8. – С. 53-57.

4. Борохвостов В. Оборонно-промисловий комплекс України: стан та можливі напрямки співробітництва з країнами заходу // http://www. niisp.gov.ua/vydanna/panorama/issue.php?s=prnb1&issue=2004_4 (Перегляд – 31.05.2007).

5. Варга Д. Зв'язки України з НАТО: погляд з Угорщини // Національна безпека і оборона. – 2000. – № 8. – С. 48-52.

6. Гемі Д., Вонгровска М., Граєвскі П. Доповідь Євроатлантичної асоціації «Україна ближча до Заходу» // http://www.sea-ngo.org/seango/ publikacje/raport%5Bukr%5D.doc (Перегляд – 3.05.2007).

7. Голопатюк Л. Військові аспекти співробітництва України з НАТО: стан і перспективи розвитку // Національна безпека і оборона. – 2004. – № 8. – С. 31-33.

8. Гушер А. Южный Кавказ, Америка, НАТО // Азия и Африка сегодня. – 2005. – № 11. – С. 9-13.

Іскра Карина Вікторівна,
студентка 4 курсу, групи МВ-18002б,
спеціальність «Міжнародні відносини»,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник: к.і.н., доц., ***Сєкунова Юлія Володимирівна***

ОСНОВНІ НАПРЯМИ СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ Й НАТО НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Стратегічне партнерство з НАТО для України є невід'ємною складовою євроінтеграційного курсу, оскільки доповнює процес внутрішньодержавних перетворень у контексті імплементації Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами – членами, з іншої сторони.

Сьогодні, як і раніше, консультації та співробітництво між Україною й НАТО охоплюють широкий спектр питань. Аналіз історії двосторонніх українсько-натівських відносин з урахуванням особливостей розвитку ситуації у сфері міжнародної безпеки свідчить, що й надалі найголовнішими напрямами практичного співробітництва з Альянсом залишатимуться такі:

Україна – єдина країна-партнер, що бере участь у всіх основних поточних миротворчих місіях під проводом НАТО. Українські миротворці виконують завдання у складі Міжнародних сил безпеки в Косово, Тренувальної місії НАТО в Іраку, Міжнародних сил сприяння безпеці в Афганістані (МССБ). Наша держава також є учасницею антитерористичної операції НАТО «Активні зусилля». Тобто Україна була і залишається контрибутором миру та стабільності. Свідченням тому є такі практичні кроки, здійснені за останні місяці цього року. Прийняття рішення щодо українського внеску в Тренувальну місію НАТО в Афганістані у спосіб направлення фахівців до складу литовської Групи радників з армійської авіації Афганської Національної Армії, підписання щодо цього необхідних міжнародних документів. Підготовка й оснащення українських підрозділів для спільних дій щодо стабілізації ситуації у Косово та Афганістані за допомогою американських колег.

З метою приведення сектору безпеки та оборони до сучасних реалій безпекового середовища в Україні проведено другий Оборонний огляд та відпрацьовано Стратегічний оборонний бюлетень. На підставі результатів останнього розроблено проект Концепції подальшого реформування та розвитку Збройних сил України на період до 2016 року.

Слід зазначити, що у відпрацюванні концептуальних і програмних документів щодо подальшого розвитку Збройних сил України використовуються методології держав-членів НАТО. Це стосується передусім методу, орієнтованого на спроможності.

Його запровадження у систему оборонного планування дозволяє підвищити ефективність використання ресурсів для досягнення необхідних військових спроможностей. Протягом останніх п'яти років відбувалась значна робота, як на національному рівні, так і на рівні двостороннього співробітництва.

Важливим кроком стало відновлення діяльності Комісії з координації євроатлантичної інтеграції на чолі з профільним Віце-прем'єром та утворення Управління НАТО у складі Урядового офісу з питань європейської та євроатлантичної інтеграції, що дозволило систематизувати роботу та забезпечити краще виконання поставлених завдань в рамках Річних національних програм [4].

Щорічно відбувається значна кількість візитів українських високопосадовців до Брюсселю для участі у регулярних та позачергових заходах у рамках Комісії Україна – НАТО та спільних робочих груп, а також для участі у заходах під егідою НАТО. Регулярні зустрічі на рівні президента (крім засідань Комісії Україна-НАТО на рівні глав держав та урядів, починаючи з 2018 р. по т.ч.), віце-прем'єр-міністра, міністрів закордонних справ та оборони (крім засідань Комісії Україна – НАТО на рівні міністрів закордонних справ та оборони, починаючи з кінця 2017 р. по т.ч.), народних депутатів та робочих груп, участь України у самітах НАТО. Протягом всіх років позиція НАТО щодо російсько-українського конфлікту є незмінною — підтримка територіальної цілісності та суверенітету, засудження російської агресії, зменшення співробітництва з РФ, зміцнення власної безпеки на Східному фланзі, збільшення політичної та технічної допомоги Україні.

НАТО займає значне місце у всіх документах стратегічного характеру, прийнятих в Україні в останні роки. Основна увага присвячена питанням реформування збройних сил України та загалом сектору безпеки відповідно до стандартів НАТО, співробітництву та майбутньому членству в Альянсі. У 2018-2019 рр. відбулося дві значні зміни.

Отже, фактично сьогодні курс України на членство в НАТО має достатнє закріплення на стратегічному рівні, і потребує детального опрацювання на рівні нормативних актів, практичних планів та програм реалізації.

Література:

1. Гудим В. Досвід України в миротворчій операції КФОР та участі в програмі «Партнерство заради миру» / Миротворча діяльність України: кооперація з НАТО та іншими структурами європейської безпеки. – К.: Стилос, 2002. – С. 74-85.
2. Горбулін В. П. Взаємовідносини Україна — НАТО в контексті євроатлантичних інтеграційних процесів // Національна безпека і оборона. – 2003. – № 7. –С. 5-7.
3. Поляков Л., Пашков М. Україна — НАТО: Тепло… ще тепліше // Дзеркало тижня. –2002. –11-17 травня (№ 17). – С. 1, 3.
4. http://fpp.com.ua/topic/nato/
5. https://minjust.gov.ua/m/str_951

Ковальчук Вікторія Олександрівна,
студентка 4 курсу , групи МВ18003б,
спеціальність «Міжнародні відносини»
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник: к.і.н., доц., ***Сєкунова Юлія Володимирівна***

ПЛАН ДІЙ ЩОДО ВСТУПУ УКРАЇНИ В НАТО У 2008 РОЦІ

На початку 2008 року Партія регіонів саботувала заяву генсека НАТО про те, що організація отримала листа за підписами Президента України, нового прем’єр-міністра Юлії Тимошенко та Голови Верховної Ради Арсенія Яценюка з проханням приєднатися до Плану дій. . Саботаж проросійської партії на 2 місяці паралізував роботу українського парламенту. У березні 2008 року Арсенію Яценюку вдалося досягти компромісу, і парламент відновив роботу.

Головним фактором, який відрізняє нас від НАТО порівняно з ситуацією 2008 року, є міжнародна ситуація. Тоді світ був безпечнішим і передбачуванішим, ніж зараз. Міжнародна ситуація для України продовжує змінюватися на гірше.

На саміті НАТО в Бухаресті в квітні 2008 року НАТО вирішило не пропонувати Грузії та Україні членство, але генеральний секретар НАТО Яап де Хооп Схеффер заявив, що Грузія та Україна зрештою стануть членами. Враховуючи цю проблему, опір зустріли Франція та Німеччина.

У 2008 році США та декілька країн НАТО відкрито підтримали ПДЧ України, але з тих пір багато країн змінили свою позицію, і, анексувавши Крим, Путін показав країнам НАТО, наскільки вони можуть протистояти планам розширення.

У листопаді 2008 року канцлер Німеччини Ангела Меркель, прем’єр-міністр Юлія Тимошенко та колишній міністр оборони України Анатолій Гриценко сумнівалися, що Україна приєднається до ПДЧ у грудні 2008 року. В інтерв'ю лондонській Times наприкінці

листопада президент Ющенко сказав: "Україна зробила все, що потрібно. Ми віддані цьому темпу. Все інше - це питання політичної волі тих союзників, які представляють НАТО". Хоча заступник помічника Генерального секретаря НАТО Аурелія Бучез і Генеральний секретар НАТО Яап де Хооп Схеффер все ще підтримували пропозицію України вступити в НАТО в той час, коли адміністрація Буша, здавалося, не прагнула до членства Грузії та України в ПДЧ наприкінці листопада 2008 р. Президент Росії Дмитро Медведєв відповів, що «розум переміг» 3 грудня 2008 р. НАТО вирішило розробити щорічну національну програму допомоги Україні у здійсненні необхідних реформ для вступу до Альянсу, без посилання на ПДЧ.

На консультаціях міністрів оборони між Україною та НАТО, що відбулися в штаб-квартирі НАТО в Брюсселі в листопаді 2009 року, генеральний секретар НАТО Андерс Фог Расмуссен високо оцінив першу щорічну національну програму України, окресливши кроки, які вона має намір зробити для прискорення внутрішніх реформ і приведення до євроатлантичних стандартів. як важливий крок на шляху України до членства в НАТО.

Ймовірно, десь в альтернативній реальності є інший сценарій, якщо Україна отримає статус країни-кандидата на вступ до НАТО у 2008 році. Власне, сценарій, свідками якого були українці у 2014 році, міг статися набагато раніше, у 2008-2009 роках, саме тому, що Україні надали статус країни-кандидата в НАТО. До речі, саме в серпні 2008 року Росія наважилася на військове вторгнення в Грузію, і ніщо, крім грузинської армії, не завадило агресивним планам Кремля, тому за негативного сценарію надання Україні ПДЧ у 2008 році могло стати масштабними військовими діями на території нашої держави. Крім того, як і в 2014 році, українська армія на той момент майже не могла протистояти найпотужнішим російським військам.

Тож, який би не був альтернативний сценарій, сьогодні зрозуміло, що ні Європа, ні США, ні блок НАТО навряд чи врятують Україну від агресивних намірів сусідніх країн. Звідси питання «чому ми ще не в НАТО?» навряд чи спонукатиме світову спільноту до активних дій щодо захисту суверенітету України. Як і у випадку з ядерною державою, обіцянки безпеки не працюють у реальному житті. Отже, і з історією підписання Будапештського меморандуму, і з ненаданням ПДЧ для членства в НАТО у 2008 році Україна сьогодні має зробити єдиний правильний висновок – розраховувати лише на власні сили.

Література:

1. Основні напрями зовнішньої політики України // Відомості Верховної Ради України. — 1993. — № 37. — С. 935 — 948.
2. Спільна заява України і НАТО для преси від 14.09.1995 // Політика і час. — 1995. — № 10. — С. 81 — 83.
3. Прес-служба фонду «Демократичні ініціативи». Чи треба Україні стати членом НАТО? // Урядовий кур'єр. — 1997. — 30 січня (№ 16 — 17). — С. 11.
4. Північноатлантичний альянс: історія, функції, структура, відносини з Україною: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів та слухачів магістерської підготовки за напрямом «Державне управління» / Кол. авт.;за заг. ред. проф. Д. І. Дзвінчука. — Івано-Франківськ: Місто НВ, 2012. — 604 с.

Кузьменко Валерія Борисівна,
студентка 3 курсу,
факультету захисту рослин, біотехнологій та екології
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник: к.і.н., доц., ***Сєкунова Юлія Володимирівна***

КЛЮЧОВІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ПАРТНЕРСТВА МІЖ УКРАЇНОЮ ТА НАТО

У ці важкі часи основними пріоритетами зовнішньої політики України є звичайно збереження цілісності державних кордонів та стратегічний курс держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі (ЄС) та в Організації Північноатлантичного договору (НАТО).[2]

Північноатлантичний Альянс є основним гарантом безпеки на європейському просторі.

У ході розгортання подій ми усі розуміємо, що найближчим часом вступ України до НАТО не відбудеться. Але допомога є і вона надходить щоденно.

Тож ключовими напрямками партнерства є та мають бути - спільна протидія всіх держав-учасниць Альянсу щодо військових дій на всій території України з боку держави-агресора, росії, створення гарантій національної безпеки, що буде досягнуто після набуття повноправного членства України в НАТО.[1]

НАТО повинні проводити політику “відкритих дверей” для України.

Зараз Альянс оцінив усі зусилля України, вони аплодують стоячи, дивам, які показують українські військові. НАТО стане тільки сильнішими, якщо приймуть Україну до своїх лав.

Наша армія визнана боєздатнішою за більшу частину армій країн-учасниць НАТО.

Якщо буде колективна воля більшості учасників - після закінчення бойових дій, після нашої перемоги - Україну буде прийнято до НАТО за спрощеною процедурою.

Наразі НАТО готується визнати росію “державою-агресором та прямою загрозою”.

Але, як ми бачимо, дії Альянсу не надто швидкі та рішучі. Україна дещо розчарована повільною політикою НАТО.

Також НАТО проводить заплановані військові навчання, після яких добровольці будуть відправленні в Україну.[4]

Варто відзначити, що НАТО буде роками підтримувати Україну, у цій війні та надалі. Але доречно буде нагадати й про деяку бездіяльність цієї організації. Чому так змінилось ставлення українців до НАТО?

Бо ще у перший місяць війни, українці поставили прохання: закрити небо, підписали петицію. І нічого не відбулось. Це. Саме це похитнуло нашу довіру до НАТО. Але їх точка зору на той момент складалася з боязні перед ядерною війною, яку погрожувала розвернути росія.

Тож Україні не потрібен нейтралітет. Нам потрібні гарантії національної безпеки. Ми досить мужньо показали себе на світовій арені - тому заслуговуємо стати країною-учасницею Північноатлантичного Альянсу.[3]

Україна сподівається на подальшу підтримку.

НАТО має і далі здійснювати ширше співробітництво з Україною, більш різностороннє: участь у різних програмах, цільових фондах, має захищати цивільне населення, вводити жорсткіші санкції та не визнавати захоплені окупантами території. Все ж таки Альянс захищає Україну (від загроз і з боку Москви, і Мінська), звичайно не так, як нам хотілося б, але вони стежать за усіма подіями, що відбуваються на нашій території та надають допомогу.[5]

Література:

1. Гомонай В. В. Конституційно-правове забезпечення набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальність 12.00.02 — конституційне право; муніципальне право. — Державний вищий навчальний заклад «Ужгородський національний університет». — Ужгород, 2020.

2. Закон України «Про основи національної безпеки України» // Урядовий кур'єр. — 2003. — 30 липня (№ 139). — газета в газеті Орієнтир. — № 28. — С. 1 — 6.
3. Мелещенко Т., Волошин І. Шлях України до НАТО: основні проблеми, здобутки та перспективи євроатлантичної інтеґрації // Український історичний журнал. — 2021. — Число 4. — С. 104.
4. Організація Північноатлантичного Договору [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.nato.int/cps/uk/natohq/news.htm
5. Україна - НАТО[Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.slovoidilo.ua/2021/06/06/novyna/bezpeka/nato-zayavyly-pro-hotovnist-zaxyshhaty-ukrayinu-zahroz-boku-rf-bilorusi

Кушка Яна Олегівна,
студентка 4 курсу, група МВ-18002б,
спеціальність «Міжнародні відносини»,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник: к.і.н., доц., ***Сєкунова Юлія Володимирівна***

ПИТАННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ ТА НАТО

НАТО, як організація, що спрямована на забезпечення безпеки в широкому розумінні цього поняття не обмежує свій вплив військово-політичною сферою, а впливає й на інші сфери суспільного життя, в тому числі і на екологічну. Останнім часом сутність терміну “безпека” зазнала змін – науковці дійшли висновку, що чинники навколишнього середовища, природні катастрофи й надзвичайні ситуації здійснюють значний, а подекуди й вирішальний вплив на масштаби воєнних конфліктів і політичну стабільність в окремих регіонах. Співробітництво у сфері екології й подолання наслідків природних і техногенних катастроф набули в НАТО нового значення.

Співробітництво України з НАТО в з питань екологічної безпеки розпочалося у 1991 році. Можна виділити декілька основних напрямів співпраці: подолання наслідків Чорнобильської аварії; урегулювання наслідків надзвичайних ситуацій; утилізацію небезпечних боєприпасів, їхніх елементів і палива. Чорнобильська катастрофа засвідчила, що масштабні ядерні аварії призводять до глобальних наслідків і впливають на життєво важливі інтереси багатьох країн. Ресурси, необхідні для подолання наслідків техногенних катастроф такого масштабу, виходять далеко за межі економічних і технологічних можливостей окремої країни й потребують об’єднаних зусиль світової спільноти.

У 1997 р. було укладено основоположний документ між Україною й Організацією Північноатлантичного договору – Хартію Україна–НАТО. Серед найпріоритетніших сфер консультацій і співробітництва було визначено цивільне планування на випадок надзвичайних ситуацій, аспекти безпеки у сфері довкілля та ядерну безпеку. Також в тому ж році було укладено Меморандум про взаєморозуміння щодо планування при надзвичайних ситуаціях цивільного характеру й готовності до катастроф. У ньому, зокрема, стверджується намір проводити дослідження, націлені на поглиблення, завдяки міжнародному співробітництву, загальних можливостей реагування на ядерні аварії. Спільні заходи в межах Меморандуму основані на всебічному й систематичному аналізі Чорнобильської катастрофи та здійснюються в співробітництві з відповідними технічними комітетами НАТО, підпорядкованими Головному комітету з планування при надзвичайних ситуаціях цивільного характеру, передусім Комітетом з цивільного захисту, Спільним медичним комітетом,

Комітетом з планування продуктів харчування та сільського господарства й Комітетом з планування цивільної авіації.

Взаємодія України з НАТО в сфері охорони довкілля здійснюється з використанням механізмів програми НАТО Партнерства заради миру «Наука заради миру та безпеки». Метою програми є сприяння співпраці науковців з країн-членів і партнерів Альянсу та фінансування наукових досліджень в галузі безпеки.

Між Україною й Альянсом розвивається активна співпраця в галузі знищення меланжу – окису ракетного палива, що в минулому використовувалося країнами Варшавського договору, токсичної, корозійної й високо реактивної речовини, яка становить значну небезпеку для персоналу в місцях зберігання, здоров'я місцевих мешканців і навколишнього середовища. Навіть незначне потрапляння меланжу до атмосфери призводить до серйозних і незворотних наслідків для живих організмів. Оскільки його гранично дозволена концентрація 0,005 мг/л, навіть пари меланжу можуть виявитися вкрай шкідливими. Тривале перебування в меланжевій хмарі без костюма хімічного захисту смертельне.

Загалом активно заохочуються проекти з проблематики водних ресурсів та побудови водоочищувальних споруд, які визначені пріоритетними в Україні.

Отже, за роки багаторічної співпраці між Україною та НАТО було реалізовано надзвичайно велику кількість проектів спрямованих на охорону довкілля. В основному такі проекти спрямовані на моніторинг стану навколишнього середовища, урегулювання наслідків надзвичайних ситуацій та утилізацію небезпечних боєприпасів, їхніх елементів і палива.

Література:

1. Екологічне співробітництво Україна-НАТО [Електронний ресурс] // Висоцька громада. Режим доступу: https://vysocka-gromada.gov.ua/ekologichne-spivrobitnictvo-ukraina%E2%80%93nato-1522401758/

2. Корнілова В. В. Екологічне співробітництво Україна - НАТО: сучасні напрями та перспективи подальшого розвитку / В. В. Корнілова // Вісник Київського міжнародного університету. 2009. Вип. 9. С. 257-271.

3.Хартія про особливе партнерство між Україною та Організацією Північно-Атлантичного договору [Електронний ресурс] // Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_002#Text

Латинін Сергій Віталійович,
студент 4 курсу, групи МВ-18002б,
спеціальність «Міжнародні відносини»,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник: к.і.н., доц., ***Сєкунова Юлія Володимирівна***

СТРАТЕГІЧНИЙ АЛЬЯНС: УКРАЇНА – НАТО

Найочевидніші переваги приєднання до Альянсу – це підвищення безпеки та стабільності. Зокрема, членство забезпечує страхування, яке є основою Північноатлантичного договору. Справа в тому, що в разі збройного нападу на одного з них

учасники прийдуть на допомогу один одному окремо і групою. Вирішуйте важливі питання безпеки. Проте жодна країна не позбавлена права виконувати свої національні зобов'язання перед своїм народом. Кожна країна відповідає за свою оборону. НАТО нічого для них не робить. Єдність дає їм можливість робити це разом. Це дає можливість державам-членам працювати разом для вирішення ключових проблем національної безпеки. Як наслідок, країни-члени, незважаючи на їх різноманітні позиції та військові можливості, мають відчуття рівності, що сприяє зміцненню їхньої загальної стабільності.

Незважаючи на те, що будь-яка тема допускається до консультацій громади, немає жодного втручання у внутрішні справи окремих країн-членів. Держави повинні утримуватися від порушень на рівні громади, що цілком природно. У разі суперечки або розбіжностей між країнами переваги членства в Альянсі відіграють значну роль, хоча Альянс не дозволяє йому безпосередньо втручатися у його справи. І справа не в цьому. Держави-члени можуть, якщо вони бажають, прийняти пропозицію щодо повідомлення від Генерального секретаря НАТО. Однак, незалежно від обставин, зацікавлені країни можуть скористатися своїм досвідом співпраці та співпраці в рамках альянсу і можуть продовжувати покладатися на зовнішню безпеку, яку забезпечує НАТО, доки вони вирішують свої надзвичайні проблеми. Продовжуйте шукати рішення . проблеми. Подібна перевага полягає у партнерстві з НАТО, яке вже допомогло окремим країнам-партнерам вирішувати застарілі регіональні проблеми.

Члени НАТО також виграють від примирення своїх позицій на інших міжнародних рівнях. Регулярні стосунки між цими країнами, щоденні в рамках НАТО та між їхніми столицями, а також постійні міжнародні консультації сприяють посиленню впливу та ролі кожної з них у міжнародних відносинах загалом. Вони корисні країнам-членам у разі труднощів або суперечок і дозволяють їм користуватися спільним джерелом взаєморозуміння та поваги, що допомагає їм знаходити рішення та спільні рішення, які є взаємно прийнятними. Завдяки їм країни НАТО укладають угоди на інших міжнародних рівнях, попередньо вивчивши позиції союзників. При цьому часто вони заздалегідь домовляються про свої основні цілі. Наприклад, під час двосторонніх і багатосторонніх переговорів щодо контролю над зброєю та роззброєння країни НАТО часто приходять до спільної позиції та координують свої дії таким чином, що дає їм можливість впливати та переконувати. За допомогою інших форм співпраці з Партнерством заради миру та Коаліції країни-учасниці можуть донести до світу свої погляди на міжнародні проблеми та почути свій голос.

Україна вважає Партнерство заради миру (ПЗМ) важливою частиною загальної структури європейської стабільності та безпеки, спрямованої на сприяння відносинам НАТО з євроатлантичними партнерами та іншими зацікавленими державами, які беруть участь в ОБСЄ та поглиблення. Оборона, військове та цивільне співробітництво та миротворчі операції.

Основними напрямами військового співробітництва між Україною та НАТО є:

- Створення ефективної системи цивільно-військових відносин;
- Поліпшення демократичного контролю над армією;
- Розробити ефективну систему оборонного планування, яка виключає ключові пріоритети реформування та розвитку Збройних сил України, зокрема:
- Здійснювати коротко- та середньострокові плани оборони, включаючи оновлення військово-правової бази відповідно до Огляду оборони України для всіх його цілей;
- Інтеграція процесу військового планування та оцінки в систему оборонного планування України;
- Забезпечення виконання рішень Спільної робочої групи Україна-НАТО з питань військової реформи та Спільної робочої групи з питань оборонно-технічного співробітництва;

• Домагатися співпраці українських військових частин з організацією Північноатлантичного договору для участі в миротворчих операціях під проводом НАТО, які тривають, а також для українських військ на третьому етапі ЕАР. Для досягнення цілей співпраці. ;

• Сприяти повній передачі українських військ для набору солдатів, які служать за угодою;

• Удосконалити існуючі рамки співробітництва, зокрема виконання дій у рамках Програми дій Україна-НАТО та щорічних Цільових планів Україна-НАТО на території Міністерства оборони України.

• Узгодження правової бази з юрисдикцією країн-членів НАТО, узгодження зі стандартами Альянсу та професійна підготовка у суміжних сферах;

• Реалізація пілотного проекту Україна-НАТО Майбутня організація Збройних Сил України (особливо щодо створення Об'єднаного оперативного командування);

• Реалізація пілотного проекту НАТО-НАТО з підготовки цивільного персоналу для потреб Міністерства оборони України;

• Зменшення негативних наслідків військових реформ в Україні (зміни в об’єктах оборони, утилізації надлишків боєприпасів, територій, забруднених стрілецькою зброєю та легким озброєнням (ЛЗВ), соціальні питання, меліорація, військова діяльність тощо;

• Інформування громадськості про стан співпраці з Альянсом, а також впровадження військових реформ в Україні;

• Управління повітряним рухом з НАТО, співпраця у сфері обміну аерофотоданими;

• Участь у війні з терором тощо.

Основними напрямами військового співробітництва між Україною та НАТО є:

Налагодити ефективну систему цивільно-військових відносин;

- Поліпшення демократичного контролю над армією;

- Розробити ефективну систему оборонного планування, яка виключає ключові пріоритети реформування та розвитку Збройних сил України, зокрема:

- Виконувати коротко- та середньострокові плани оборони, включаючи оновлення військово-правової бази для її повноцінного перегляду оборони в Україні;

- Інтеграція процесу військового планування та оцінки в систему оборонного планування України;

- Забезпечення виконання рішень Спільної робочої групи Україна-НАТО з питань військової реформи та Спільної робочої групи з питань оборонно-технічного співробітництва.

Література:

1. Гудим В. Досвід України в миротворчій операції КФОР та участі в програмі «Партнерство заради миру» / Миротворча діяльність України: кооперація з НАТО та іншими структурами європейської безпеки. — К.: Стилос, 2002

2. Храбан І. А. Система європейської безпеки і напрями воєнно-політичної інтеграції України до її структур: Монографія. — К.: Варта, 2005.

3. Горбулін В. П. Взаємовідносини Україна — НАТО в контексті євроатлантичних інтеграційних процесів // Національна безпека і оборона. — 2003

4. Поляков Л., Пашков М. Україна — НАТО: Тепло… ще тепліше // Дзеркало тижня. — 2002.

5. Презентаційний документ щодо участі України в програмі “Партнерство заради миру” (переданий до НАТО 25.05.1994).

6. Угода між Урядом України та НАТО про безпеку від 13.03.1995 (ратифікована Верховною Радою України 12.09.2002).

7. Індивідуальна програма партнерства України з НАТО (формується щорічно).

Морська Дар'я Сергіївна,
студентка 4 курсу, групи МВ-18001б
спеціальність «Міжнародні відносини»
Національний Університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник: к.і.н., доц., ***Сєкунова Юлія Володимирівна***

СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ ТА КЛЮЧОВІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ПАРТНЕРСТВА МІЖ УКРАЇНОЮ ТА НАТО

Україна, починаючи з 1991 року, зіткнулася з низкою проблем, які походять від глибоких регіональних розколів, розрізаючи країну за лінією ставлення до Росії, статусу російської мови, української національної культури тощо. Ці розколи глибоко вплинули на всі аспекти української внутрішньої та зовнішньої політики, і в багатьох випадках визначають позицію, яку дотримувався та відстоював український уряд. Проте слід підкреслити, що ці розколи є дуже динамічними і постійно переозначаються через впливи, що надходять від різних джерел, включаючи зовнішню політику. Питання, на яке я прагну відповісти, полягає в тому, чи вистачить нинішнього стану ліній розмежування та тенденцій їхнього розвитку, щоб послужити основою для колективних дій, мобілізованих у питанні партнерства Україна-НАТО.

Однак, варто зазначити, що існують дві серйозні перешкоди, які досі заважали широкомасштабній мобілізації громадськості на основі ідентичності проти розвитку певної політики. Однією з цих перешкод, очевидно, є низька актуальності проблем, пов'язаних із позицією України в міжнародній системі, і чіткий пріоритет, який надається питанням добробуту. Другою важливою перешкодою є явна нездатність (і певною мірою небажання) російськомовної еліти мобілізувати громадськість. Ряд доказів показує, що декілька досить перспективних можливостей не були використані проросійськими політичними групами, що дозволяє зробити висновок, що еліта не має повного контролю.

Я вважаю, що можна сформулювати три елементи, спрямовані на посилення та забезпечення поточних тенденцій:

1. Імідж НАТО закладений у структуру ідентичності Росії

Російськомовних з негативними конотаціями слід змінити, щоб виключити уявлення, що альянс може бути небезпечним для добробуту громадян України та загрожувати їх життю. Цього можна досягти насамперед шляхом організації широких освітніх програм, які пояснюють цілі присутності НАТО в українській політиці та позитивні наслідки співробітництва, а також шляхом практичної допомоги в різних проблемних сферах, в яких Україна потребує зовнішньої допомоги. Якщо така допомога призведе до позитивних результатів для держави загалом і пересічних громадян, то це може призвести до різких змін у ставленні громадськості до НАТО.

2. Оскільки НАТО не повністю відокремлено від решти західного світу, а між Заходом, з одного боку, і Росією/СНД, з іншого боку, існує розбіжність. Слід зазначити, що кардинальні зміни вже відбулися, але є ще багато можливостей для подальшого прогресу. Поглиблена та широка участь західних країн та інституцій у посткомуністичній трансформації в Україні може мати подвійні групи.

3. І, нарешті, розвиток демократичних інституцій в Україні має просуватися таким чином, щоб забезпечити найбільший простір для політичної участі кожній групі, яка прагне бути представленою. Гнучкість політичної системи призведе до ширшого набору можливостей для елітних груп для доступу до інституцій, відповідальних за прийняття

рішень і розподіл ресурсів. Беручи до уваги регіональну різноманітність України, видається доцільним запровадити систему, яка зробить акцент на індивідуальній конкуренції та сприятиме міжнародним зв'язкам.

Державні установи повинні стати символом, що об'єднують людей з різних областей разом та надання найкращих можливостей для врегулювання відмінностей. Пристосування еліти меншини в кінцевому підсумку призведе до пристосування всієї меншості та до ліквідації розмежувальних ліній, які досі закладені у свідомості людей. Україна демонструє великий потенціал і рішучість досягти успіху переорієнтація на Захід і за достатньої підтримки з боку НАТО, ЄС тощо може стати реальним гарантом стабільності в Центральній та Східній Європі, надійним партнером будь-якої країни, яка прагне посилити безпеку в регіоні та стати вирішальним фактор, що робить Європу безпечною місце.

Література:

1. Lieven A.(1999) The weakness of Russian nationalism. Survival, Summer, Vol. 41 Issue 2.
2. Ukraine and NATO: Attitudes of the Ukrainian Population Towards NATO. Kiev, 1997.
3. Pirie PS. (1996). National identity and politics in Southern and Eastern Ukraine. Europe-Asia Studies 48: (7) p. 1079-1104.

Москаленко Олександра Валеріївна,
студентка 4 курсу, групи МВ-18002б,
спеціальність «Міжнародні відносини»,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник: к.і.н., доц., ***Сєкунова Юлія Володимирівна***

ПРОБЛЕМИ В РОЗВИТКУ СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ З НАТО

Незалежна, суверенна та стабільна Україна, твердо віддана демократії та верховенству права, має вирішальне значення для євроатлантичної безпеки. Відносини між Україною та НАТО почали розвиватися на початку 1990-х років. І відтоді вона стала одним із найважливіших партнерів НАТО. Починаючи з 2014 року у зв'язку з конфліктом між Росією та Україною співпраця Україна-НАТО посилилась у ряді ключових напрямків.

Сьогодні сам Альянс описує свої відносини з Україною як своє «найміцніше» партнерство. Проте, схоже, що Київ не близький до досягнення своїх цілей щодо членства в НАТО.

З точки зору коаліції, це було б наслідком вільного темпу внутрішніх реформ, таких як корумпованість консервативного «радянсько налаштованого» військового керівництва, незалежний прогрес у зміцненні інститутів, необхідних для демократичного цивільного контролю над збройними силами, і політичне керівництво. Є існування внутрішніх бар'єрів на дорогах та в інших країнах колишнього Радянського Союзу добре задокументовано, і їх більше немає в Україні. Однак, ці перешкоди не лише тому, що Україна не наблизилася до реалізації своїх ідей про вступ.

Широта поглядів НАТО та України як найкращої оборони з 2014 року, суперечливість у припущеннях НАТО щодо успіху реформ та бачення реформ, яких потребують українські сили, – усе це сприяє нинішнім труднощам у співпраці НАТО з Україною. Зіграв важливу роль.

Водночас, хоча Україна не має реальних перспектив щодо наступного чиновника НАТО, вона жодним чином не обмежує співпрацю з альянсом і не виводить її на новий рівень. В принципі, така співпраця може мати форму та глибину публічного членства НАТО.

Україна не має активної співпраці з Організацією Північноатлантичного договору, і сьогодні є певні об'єктивні чинники, які підтримують цей процес. Найважливішими з них є:

1. Здійснення адміністративних реформ в Україні. Зокрема, швидке скорочення чисельності апарату Ради Міністрів України та скорочення кількості ЦВК створюють певні організаційні перешкоди у здійсненні операцій у рамках співпраці з Коаліцією. Це стало основною причиною затримки до лютого цього року. Завершено схвалення Радою Міністрів України щорічної програми національного співробітництва Україна-НАТО на 2011 рік (створення UkraineProm, зміни в планах та роль UkraineSpeat експорту).

2. Низька ефективність координації діяльності українських міністерств у співпраці з НАТО. Цей аспект традиційно негативно впливав на реалізацію програм співпраці України з Альянсом. Тенденція мала закінчитися тим, що Президент України «забезпечить діючу систему співпраці щодо інтеграції Північноатлантичного договору», метою якої є координація співпраці України з НАТО. Однак, на думку експертів, повністю досягти цієї мети поки не вдається.

3. Розбудова Україною співробітництва з альтернативними військово-політичних союзами за рахунок розвитку відносин із НАТО. Останнім часом ми бачили низку українських політиків про необхідність посилення співпраці України з ОДКБ. Слушно висловлювалося припущення, що Україна не повинна бути частиною єдиної системи протиповітряної оборони Союзу. За словами директора ОДКБ в Україні Олега Бондаренка, «Україна демонструє дисбаланс у міжнародних військових відносинах, посилюючи співпрацю з НАТО на основі декларації нейтралітету». Він констатує, що «погляд Китаю ґрунтується на переговорах Євгена з НАТО, жодних угод і договорів з ОДКБ не підписано», і виступає за співпрацю нашої країни з цим альянсом. Але так, як Київ домовлявся з НАТО. «З цією метою він пропонує вжити аналогічних заходів щодо спеціального співробітництва України з НАТО, як основи майбутньої угоди України з ОДКБ.

У відповідь на таких провідних українських експертів вони вважають, що для зміцнення військової співпраці на пострадянському просторі Києву не потрібно дотримуватися балансу «дисбалансу сил». Вони погоджуються, що з ОДКБ доцільно працювати в тому обсязі, який дійсно вигідний Україні, але розвиток відносин з НАТО не повинен бути компромісним. Водночас експерти зазначають, що ОДКБ України не несе геополітичної відповідальності, оскільки організація створювалася Росією та середньоазіатськими республіками колишнього СРСР, а її стратегічне завдання – захист інтересів Росії та та середньоазіатськими республіками колишнього СРСР, а її стратегічна мета обумовлена захистом російських інтересів і російської військової присутності у Середній Азії. Сумнівними є також заяви про те, що ОДКБ здатна ефективно протистояти міжнародним етнічним конфліктам.

У цьому контексті необхідно зважати на суттєві відмінності між натівськими та російськими військовими технологіями й ураховувати те, що вибір для співробітництва НАТО як пріоритетного партнера, а також поступовий перехід вітчизняних Збройних сил на стандарти Альянсу – це зразок, на який орієнтується не лише Україна, а й Росія. Одним із прикладів є скорочення останньою участі у спільних з ВМСУ навчаннях «Фарватер миру – 2011» через відбуття кораблів ЧФ на маневри з НАТО «Боулд монарх».

Отже, існує потреба проведення глибокої роз'яснювальної роботи щодо корисності та доцільності активізації співробітництва України з НАТО, в тому числі у спосіб організації конференцій, «круглих столів», публічних виступів урядовців, впливових політиків та експертів тощо.

Література:

1. Воєнна доктрина України // Законодавчі акти України з питань військової сфери. Збірник № 8. – К.: МО України, 1994. – С. 3-10.
2. Горбулін В.П. Стратегічне планування: вирішення проблем національної безпеки: монографія / В.П.Горбулін, А.Б.Качинський. – К.: НІСД, 2010. – 288 с.
3. Декларація «Про державний суверенітет України» // Законодавство України з питань військової сфери. – К.: Азимут-Україна. – 2003. – С. 12-15.
4. Довідник НАТО. Brussels: Office of Information and Press, 2001. – 608 p.
5. Заява Верховної Ради України від 20 грудня 1991 року з приводу укладення Україною Угоди «Про співдружність Незалежних Держав»// Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 13. – С. 376-377.
6. Митрофанов М.В. Міжнародна екологічна безпека в правовій системі забезпечення ВСМБ // Всеосяжна система міжнародної безпеки і міжнародне право / ред. кол.: В. С. Верещетін (відп. ред.), М.М. Славін, Р.А. Тузмухамедов. М.: Вид-во ІГіП АН СРСР, 1987. С. 66-70.
7. Постанова Верховної Ради Української РСР "Про проголошення незалежності України // Законодавство України з питань військової сфери. – К.: Азимут-Україна. – 2003. – С. 15-16.
8. Статут Організації Об'єднаних Націй і Статут Міжнародного Суду // Верховна Рада України. Законодавство України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/ laws/show/995_010#Text
9. Основи стратегії національної безпеки та оборони держави. / В.Г. Радецький, О.П. Дузь-Крятченко, В.М. Воробйов, В.П. Грищенко та ін. К.: НУОУ, 2010. – 592 с.

Носанчук Яна Дмитрівна,
студентка 4 курсу, групи МВ18003б,
спеціальність «Міжнародні відносини»,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник: к.і.н., доц., ***Сєкунова Юлія Володимирівна***

ВСТУП ДО НАТО – СТРАТЕГІЧНИЙ ВИБІР УКРАЇНИ

Євроатлантична безпека першочергово залежить від суверенної, незалежної, демократичної, соціальної, правової держави – України, а саме тому: відносини між Україною і НАТО стали одним з найбільш значущих партнерств.

Відродити Україну, як складову євроатлантичної цивілізації можливо шляхом приєднання до НАТО. Геополітичні здобутки від такого кроку очевидні:

Максимальне зміцнення державних кордонів з Україною.

Реформування та наближення Збройних Сил України до стандартів Альянсу. Військові сили будуть збагачені висококласним обладнанням та військові будуть навчатися у кращих військових академія США та Європи. [1, с. 53-55].

Ліквідація візового режиму задля безперешкодного перетину кордону до Європейського Союзу громадянами держави-члена.

Розвиток промислового комплексу України, що надасть додаткові можливості для виходу на міжнародні ринки.

Збереження територіальної цілісності та суверенності України.

Недопущення будь-яких агресивних проявів хоча б до однієї з держав-учасниць.

Активна військово-технічна підтримка з боку держав-учасниць Альянсу. [1, с. 54-56]

Усунення штучно створеного росією розподілу в Європі після колапсу СРСР.

Здійснення об'єктивізації України в рамках модернізації, оскільки вступ в НАТО являє собою цільову взаємосумісність з сталими стандартами. [2, с. 2]

Вирішення питання миру та майбутніх гарантій.

Ревіталізація Альянсу шляхом надання військової підтримки з боку нового члена – України. [1, с. 55-57]

Підтримка стабільності та миру за межами територій держав-учасниць Північноатлантичного договору.

При прийнятті міжнародних рішень, які ухвалюються консенсусом усіма країнами Альянсу, завжди враховуватиметься позиція України.

Налагодження співробітництва з країнами Балтії, а саме – шляхом побудови спільної системи трубопроводів для отримання газу і нафти з країн Ірану та Іраку. [1, с. 57-61]

Стимулюватиме консолідацію християнського світу, зближення систем цінностей західнохристиянської та православної цивілізацій, що відіграватиме стабілізуючу роль на континенті. [3, с. 8-9]

Досягнення рівноправних міждержавних відносин з російською федерацією.

Європейська інтеграція у західні економічні і політичні структури.

Модернізація міжнародного іміджу України та клімату для здійснення підприємницької діяльності. [3, с. 10]

«Ядерні гарантії» стосовно можливості застосування хімічної, бактеріологічної та ядерної зброї на Україну означатиме рішучу відповідь з боку ядерних держав-членів НАТО (Франція, США, Велика Британія).

Активне зростання іноземних інвестицій на території держави. В очах інвесторів держава перетвориться з «пострадянської» на сучасну країну, що дотримується стандартів міжнародних інститутів в економічній сфері. [3, с. 9]

Допомога у подоланні техногенних катастроф, що найбільш загострені зараз.

Побудова надійного захисту державних кордонів.

Розвиток в енергетичній сфері, а саме через формування ринку нафтопродуктів та нафти в ареалі Чорного та Каспійських морів, задля активного задіяння трубопроводів. [2, с. 1]

Отже, можна зробити висновок, що вступ України в НАТО створить поле для позитивних можливостей, прискорить створення реформ на шляху гарантування демократичного суспільного поступу України.

Література:

1. Вступ до НАТО – стратегічний вибір України. Вип. 3 / ред.: І. Соскіна; К.: Вид-во «Інститут трансформації суспільства», 2008. - 192с.
2. М. Гончар Статегія XXI. Стаття Радіо Свобода. Київ, 2021. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.radiosvoboda.org/a/ukrayina-nato-bezpeka-yevropy-ssha-rosiya/31601710.html
3. Місце України в НАТО. – К.: Центр «Демократичні ініціативи», 2006. – 252 с.

Осипчук Юлія Андріївна,
студентка 4 курсу, групи МВ-18002б,
спеціальність «Міжнародні відносини»,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник: к.і.н., доц., ***Сєкунова Юлія Володимирівна***

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ, ЩО ВИЗНАЧАЮТЬ СПІВРОБІТНИЦТВО МІЖ НАТО Й УКРАЇНОЮ

Україна почала співпрацювати з НАТО невдовзі після здобуття незалежності. Вже в 1991 р. вона приєдналася до Ради північноатлантичного співробітництва (перетвореної в 1997 р. на Раду євроатлантичного партнерства) – платформи для співпраці НАТО з країнами-партнерами. У 1994 році Україна стала першою країною-учасником програми «Партнерство заради миру». Через три роки було підписано Хартію про особливе партнерство між НАТО та Україною та створено Комісію Україна-НАТО. У тому ж році в Києві було запущено перший Центр інформації та документації НАТО в країнах-партнерах, потім Офіс зв'язку НАТО, а Україна має своє представництво в штаб-квартирі альянсу в Брюсселі.

Україна брала участь майже у всіх військових операціях альянсу: у Боснії та Герцеговині, Косові, Афганістані, Іраку (навчальна місія) та військово-морських операціях. Українські воїни беруть участь у військових навчаннях НАТО, а солдати країн-союзників тренуються на українських полігонах. Україна знову як перша країна-партнер увійшла до складу Сил реагування НАТО (СРН), які співпрацюють у сфері морських операцій, стратегічного повітряного транспорту, медичної допомоги та спеціалізованого захисту від зброї масового знищення.[5] Україна також здійснює військову співпрацю з окремими державами-членами НАТО, прикладом чого є, зокрема, створення польсько-литовсько-української бригади.

Однак ця широка співпраця в контексті загального функціонування системи оборони України принесла досить обмежені результати, що стосуються лише окремих видів діяльності. Загальну слабкість українських збройних сил яскраво продемонстрували події в Криму та на Донбасі, особливо на початковій фазі конфлікту. Отже, у співпраці з Україною альянс тепер робить акцент на підтримці розвитку спроможності українських збройних сил, їх професіоналізації та розвитку оперативної сумісності. Крім того, з метою зміцнення українського оборонного сектору, Альянс надає фінансову, технічну та суттєву допомогу у сфері: підтримки реформ у оборонному секторі, а також у контексті цивільної та демократичний контроль над збройними силами; підтримка військової освіти; консультації у сфері. Багато з цих заходів здійснюються в рамках програми «Партнерство заради миру».

Організація Північноатлантичного договору неодноразово і на різних рівнях висловлювала свою однозначну підтримку Україні в її конфлікті з Росією. Після 2014 року відбулася помітна активізація співробітництва між Україною та НАТО на багатьох рівнях, що також відбилося на формальному вимірі: у 2015 році було прийнято Дорожню карту партнерства між Україною та НАТО у сфері стратегічних комунікацій, а у 2016 році – Комплексний пакет допомоги Україні. Раніше, на валлійському саміті 2014 року була запущена платформа Ініціативи щодо сумісності партнерства.[2] Отримання цього статусу є успіхом для України та даниною її зусиллям. Однак це не означає гарантії чи навіть оголошення членства в НАТО. У жовтні 2019 року під час візиту до Києва Єнс Столтенберг зазначив, що «двері НАТО залишаються відкритими», але «шлях до членства нелегкий». Безпрецедентний масштаб співпраці не усуває численні проблеми, які перешкоджають зближенню НАТО та України.

У 1990-х роках молода українська держава намагалася влаштуватися та адаптуватися до турбулентності після холодної війни та знайти своє місце в новому середовищі безпеки та на міжнародній арені. У сфері зовнішньої політики та політики безпеки т. зв багатовекторність, що, враховуючи ступінь русифікації та радянізації політичної еліти України та загальне становище держави, не стало несподіванкою. Крім того, ключовою проблемою була дуже низька підтримка громадськістю ідеї вступу України до НАТО, незважаючи на заяви та дії влади. До 2014 року рівень цієї підтримки коливався в межах 15-40%, тоді як опоненти становили 33-70% - проте, в певний період завжди було більше, ніж прихильників. Вперше в історії кількість українців, які виступають за вступ до НАТО, перевищила кількість його противників лише у травні 2014 року. Згідно з дослідженням

Центру Разумкова від січня 2020 року, 49,8% українців хотіли б, щоб їхня країна вступила в НАТО, 29,8% — протилежної думки. Ці результати значно відрізняються залежно від регіону, наприклад, у західній частині України кількість ентузіастів НАТО перевищує 70% (опонентів – 10%), а на сході – менше 25% і майже 60% відповідно.[3]

На відносини НАТО з Україною також впливають відносини між нею та окремими країнами-союзниками. Останнім часом про це свідчить ставлення Угорщини, яка блокує посилення співпраці НАТО з Україною через українські закони про освіту та мову, на думку Угорщини, які порушують права угорської меншини в Україні. У багатьох державах-членах також існують яскраві побоювання щодо, на думку багатьох, невизначеної політичної, соціальної та економічної ситуації в Україні, а отже, і її довіри.

На ставлення країн НАТО також впливає рішуча позиція Росії, яка послідовно і рішуче виступає проти можливого вступу України до НАТО – багато з цих країн вважають пріоритетними загрози, відмінні від тих, що виходять від Росії. Наразі Україна залишається «непрямою жертвою» основної дилеми альянсу: хто / що є найважливішою загрозою та якою є ідентичність альянсу в умовах, що швидко змінюються?

Стратегічно НАТО та Україна мають схожі інтереси, і НАТО також однозначно підтримує Україну, засуджуючи анексію Криму та агресію на Донбасі, або підкреслюючи необхідність виконання Мінських домовленостей тощо. отримав значну допомогу. Надання статусу ЕОР є важливим символічним жестом, але це не заручини чи обіцянка шлюбу.

Політичний курс України у зовнішній політиці навряд чи зміниться. Курс НАТО також не зміниться – альянс усвідомлює геополітичну важливість України. На думку експертів, пов’язаних з НАТО, незалежна та суверенна Україна залишається ключовим фактором євроатлантичної безпеки, і НАТО має рішуче підтримувати трансатлантичні прагнення як України, так і Грузії. Але з цієї ж причини не зміниться ставлення Росії, тому не будемо очікувати найближчого розширення альянсу. Умовою також є стабілізація ситуації в Україні, а це означає, що поки триває конфлікт на Донбасі, немає реальної перспективи членства України в НАТО. З іншого боку, альянс все ще має проблеми з власною ідентичністю, згуртованістю та відсутністю нової стратегічної концепції – нинішню було прийнято десять років тому.

Література:

1. Бадрак В. Випробування на сумісність: Україна намагається «підлаштуватися» під стандарти НАТО // День. – 2006. – 16 березня (№ 42).
2. Голопатюк Л. Військові аспекти співробітництва України з НАТО: стан і перспективи розвитку // Національна безпека і оборона. – 2004. – № 8. – С. 31 – 3
3. Соскін О. Українська перспектива щодо набуття членства в Північноатлантичному альянсі // Економічний часопис. – XXI. – 2004. – № 3. – С. 18 – 19
4. Materniak D. Współpraca miedzy Ukrainą i NATO w sferze obronnej [Електронний ресурс] / Dariusz Materniak – Режим доступу до ресурсу: http://www.polukr.net/blog/2015/04/wspolpraca-miedzy-ukraina-i-nato-w-sferze-obronnej/.
5. Мельник О. Суспільна підтримка євроатлантичного курсу україни: оцінки та рекомендації [Електронний ресурс] /О.Мельник – Режим доступу до ресурсу: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2021-nato-ukr.pdf

Пономаренко Владислав Євгенович,
студент 4 курсу, групи МВ-18001б,
спеціальності «Міжнародні відносини»,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України,
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник: к.і.н., доц., ***Сєкунова Юлія Володимирівна***

ЧИ МОГЛИ Б МИ БУТИ В НАТО?

Досить очевидним є небажання НАТО переходити певні «червоні лінії» у конфронтації з Росією. Саме такою «червоною» лінією для Москви є можливість вступу України до НАТО, що було оголошено керівництвом РФ ще у 2005 році після перемоги в нашій державі Помаранчевої революції.

За таких обставин в НАТО поки що вважають за можливе надати Україні лише спеціальний партнерський статус — «Партнерство розширених можливостей» (ПРМ). Подібні перспективи для України окреслила колишня державна секретарка США К. Райс. На її погляд, таке партнерство могли запропонувати Україні на саміті НАТО в грудні 2021 р., що стало б важливим сигналом як для Києва, так і для Москви.

Попри те, що статус ПРМ не передбачає безпосередньої підготовки країни до вступу в НАТО, він демонструє відкритість Альянсу для неї. На сьогодні згаданий статус є у Грузії, Австралії, Фінляндії, Йорданії та Швеції. Грузія готується до членства в НАТО, а Фінляндія та Швеція розглядають таку можливість в зв'язку з підвищенням загроз з боку Росії.

В той же час Україна хоча і не має реальних перспектив у справі набуття найближчим часом офіційного членства в НАТО, але це жодним чином не обмежує її співробітництво з Альянсом та виведення його на якісно новий рівень. По суті, таке співробітництво може набути форм та глибини, характерних для офіційних членів НАТО.

Підґрунтя для цього створює наявність спільних інтересів у України та НАТО, закріплення курсу євроатлантичної інтеграції у Конституції нашої держави. Збереження такого курсу як пріоритетного напряму української політики було підтверджено новим президентом України В. Зеленським та міністром закордонних справ В. Пристайком.

Поглиблення взаємодії між Україною і НАТО стане потужним чинником стримування Росії та інших країн (в т. ч. Угорщини) від агресивних дій проти нашої держави як в формі «гібридних» війн, так і прямого збройного нападу. А НАТО матиме більші можливості у справі протидії загрозам безпеці Європи зі східного напрямку шляхом винесення вперед своїх передових позицій.

Реалізація такого підходу не потребуватиме внесення значних змін ні у внутрішнє законодавство України, ні до договірної бази відносин між нашою державою та НАТО, і може здійснюватися шляхом розширення вже існуючих напрямів співробітництва сторін. Зокрема, такі дії можуть включати:

- більш тісне узгодження політики України в сфері національної безпеки із загальною стратегією НАТО щодо забезпечення безпеки Європи. Прикладом співпраці сторін за цим напрямом є надання НАТО проекту нової Стратегії національної безпеки України з метою отримання рекомендацій та пропозицій;
- інтеграція планів бойового застосування Збройних сил України до відповідних планів Об'єднаних збройних сил НАТО на південно-східному напрямку. По суті, таку можливість відкриває новий Закон «Про оборону України», ухвалений Верховною Радою 20 вересня ц. р., що визначає комплекс заходів із захисту держави у випадку збройного конфлікту або зовнішньої агресії;
- активізація співпраці сторін у галузі проведення реформ оборонної сфери України відповідно до стандартів НАТО. З 2016 року керівництвом Північноатлантичного союзу реалізується комплексний пакет допомоги (КДП) для України. Основна мета КДП — сприяти Україні у зміцненні її оборонного потенціалу, а також забезпечити оперативну сумісність українських Збройних сил та ОЗС НАТО. Крім того, важливим інструментом просування реформ в Україні є Річні національні програми Україна-НАТО;
- посилення взаємодії по лінії розвідки, в т. ч.: на стратегічному рівні — в плані викриття загроз безпеці України та НАТО; на тактичному рівні — в рамках обміну поточною інформацією. Зокрема, це вже передбачається Законом «Про розвідувальні органи України» (стаття 11), який був ухвалений у 2001 році. Крім того, в червні 2019 року була досягнута

домовленість щодо поглиблення співпраці між Головним управлінням розвідки Міністерства оборони України та розвідувальними структурами НАТО;

- нарощування військової присутності НАТО на українській території, що може здійснюватися у різних формах, а т. ч. за рахунок: розширення мережі тренувальних місій Альянсу; проведення спільних військових навчань; надання військово-морських баз України для забезпечення передового базування кораблів НАТО. В цьому плані найбільш показовий характер мають щорічні спільні навчання ЗС України типу Sea Breeze та Rapid Trident, які проводяться на українських полігонах;
- розвиток співробітництва між Україною та НАТО за іншими напрямами, які становлять взаємний інтерес, зокрема, в рамках: спільної протидії «гібридним» загрозам та забезпечення безпеки у Чорноморському регіоні; участі Альянсу у модернізації української військової інфраструктури з можливістю її подальшого використання у своїх інтересах; кооперації у розробці та виробництві озброєння та військової техніки; організації взаємодії в галузях протиповітряної оборони та управління повітряним рухом; участі України у міжнародних операціях НАТО.

Зазначені питання обговорювались під час візиту віце-прем'єр-міністра України Д. Кулеби до штаб квартири НАТО 10 вересня ц. р., де відбулись його зустрічі із помічником генерального секретаря НАТО з політичних питань та політики безпеки Б. Каденбах, а також помічником генерального секретаря НАТО з питань операцій Дж. Манзою.

Все це створить сприятливі передумови для принципових змін у відносинах між Україною та НАТО, а саме — переходу нашої держави від положення країни, що, по суті, «нав'язує» себе Альянсу, до отримання статусу повноправного партнера Північноатлантичного союзу. І навіть більше, — зробить співробітництво НАТО з Україною необхідним для його власних інтересів. А це, своєю чергою, дасть змогу Україні отримати реальні перспективи вступу до складу Північноатлантичного союзу навіть без остаточного вирішення проблем Донбасу та Криму.

У наведеному контексті важливу роль може зіграти саміт НАТО на рівні послів країн-членів Альянсу в Брюсселі, який планується провести в Україні 31 жовтня ц. р. У саміті братиме участь президент України В. Зеленський та українські високопосадовці за відповідними профілями роботи.

Література:

1. Для чого Україні вступ до НАТО? / Національний центр з питань євроатлантичної інтеграції України ; Т-во "Знання" України ; Н.-д. центр правової інформатики Акад. правових наук України / О.В. Палій (підгот.). — К. : Т-во "Знання" України, 2007. — 24 с. — ISBN 978-966-618-2*44-2.

Шифр зберігання книги в НБУВ: Р110010

2. Європейська та євроатлантична інтеграція України: стан і перспективи : зб. наук. пр. / Ред.: Ф.Г. Ващук, І. В. Артьомов ; Закарпатський державний ун-т, Навч.-наук. ін-т філос. та євроінтеграц. дослідж. — Ужгород : Ліра, 2008. — 374 с. — (Євроінтеграція: український вимір ; Вип. 10). — ISBN 578-966-2195-19-4.https://www.nato.int/cps/uk/natohq/topics_37750.htm

3. Бази НАТО в Україні: реалії і домисли / Національний центр з питань євроатлантичної інтеграції України ; Т-во "Знання" України ; Наук.-дослід. центр правової інформатики Акад. правових наук України / С.В. Кондратюк (підгот.). — К. : Т-во "Знання" України, 2007. — 24 с. — Бібліогр.: с. 22-23. — ISBN 978-966-618-2*38-1.

4. Безпека та стабільність країн постсоціалістичної Європи в контексті розширення НАТО: ілюзії та реалії : Матеріали міжнар. наук. семінару, Чернівці / О.В. Добржанський (ред.). — Чернівці : Золоті литаври, 2003. — 129 с. — ISBN 966-8029-35-6.

Шифр зберігання книги в НБУВ: ВС40018

Попівська Ірина Олександрівна,
студентка 4 курсу, групи МВ-18002б,
спеціальність «Міжнародні відносини»,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник: к.і.н., доц., ***Сєкунова Юлія Володимирівна***

УКРАЇНА-НАТО: ВЗАЄМОВИГІДНІСТЬ СПІВПРАЦІ ТА ВІДПОВІДНІСТЬ КРИТЕРІЯМ ЧЛЕНСТВА

Суверенна, незалежна і стабільна Україна, неухильно віддана демократії і верховенству права, має першорядне значення для євроатлантичної безпеки. Відносини між Україною і НАТО почали розвиватися ще на початку 90-х років XX ст. і відтоді стали одним з найбільш значущих партнерств НАТО. Починаючи із 2014 року, внаслідок російсько-українського конфлікту, співробітництво між Україною і НАТО у низці ключових галузей було активізовано.

Взаємовигідність відносин Україна – НАТО має багатоаспектний характер. Її можна розглядати в політичному, військовому, економічному, геополітичному аспектах.

У політичному аспекті тісна співпраця з НАТО є дуже вигідною для України, оскільки дозволяє розірвати радянсько-комуністичні кайдани, які сьогодні перешкоджають розвитку нашої країни євроатлантичним курсом. Реалізація Плану дій Україна-НАТО, а також щорічні цільові плани наближають нас до Альянсу та впровадження євроатлантичних стандартів.

Незмінний вибір України до НАТО стане сигналом того, що ми європейська країна і надійний партнер у регіоні.

Військовий аспект взаємовигідності відносин Україна – НАТО полягає передусім у тому, що, співпрацюючи з Альянсом, ми швидко зможемо модернізувати національні Збройні Сили, забезпечити їх розвиток на основі сучасних технологій та механізмів управління, перевести армію на професійні засади функціонування, оснастити її новітнім озброєнням тощо. Для НАТО це означатиме готовність України інтегруватися в систему колективної безпеки.

Економічний аспект взаємної вигоди відносин Україна-НАТО можна визначити так: співпраця з Альянсом створює основу для створення в нашій державі середнього класу – національної дрібної буржуазії, підвищення інвестиційної привабливості, відкриття міжнародних ринків тощо. Звичайно, НАТО набагато вигідніше мати серед своїх стратегічних партнерів економічно сильну країну, ніж слаборозвинену країну.

Тісна співпраця з потужним військово-політичним альянсом дозволить Україні вирішувати системні геоекономічні та геополітичні проблеми. Приєднання до НАТО позбавить нас від багатьох проблем, зокрема тих, що виникли в Керченській протоці навколо української коси Тузла та інших.

Співпраця з Україною також вигідна для Альянсу, який є критичною, ключовою точкою в євроатлантичному та євразійському просторі, де перетинаються всі цивілізаційні поля влади і зустрічаються два світи. І якщо Україну запросять до НАТО і стане активним членом блоку, можна сказати, що вперше за 750 років євроатлантична цивілізація буде завершена, а вісь меридіанів Балтійсько-Чорне море повернеться до євроатлантичного.

Література:

1. Грубов В.М. Європейська колективна безпека в умовах глобалізації: ліберальна парадигма. – К.: Тов. «ФАДА». 2007. 554 с.

2. Тункин Г.И. Создание всеобъемлющей системы международной безопасности и международное право // XXX ежегодное собрание Советской ассоциации международного права 28-30 января 1987. Тезисы докладов. М., 1987. С. 3.

3. Митрофанов М.В. Міжнародна екологічна безпека в правовій системі забезпечення ВСМБ // Всеосяжна система міжнародної безпеки і міжнародне право / ред. кол.: В. С. Верещетін (відп. ред.), М.М. Славін, Р.А. Тузмухамедов. М.: Вид-во ІГіП АН СРСР, 1987. С. 66-70.

4. Резолюція 60/1, прийнята Генеральною Асамблеєю Організації Об‘єднаних Націй, «Підсумковий документ Всесвітнього саміту 2005 року», 16 вересня 2005 р. / Верховна Рада України. Законодавство України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_e56#Text

5. Статут Організації Об‘єднаних Націй і Статут Міжнародного Суду // Верховна Рада України. Законодавство України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/ laws/show/995_010#Text

6. Горбулін В.П. Стратегічне планування: вирішення проблем національної безпеки: монографія / В.П.Горбулін, А.Б.Качинський. К.: НІСД, 2010. 288 с.

7. Основи стратегії національної безпеки та оборони держави. / В.Г. Радецький, О.П. Дузь-Крятченко, В.М. Воробйов, В.П. Грищенко та ін. К.: НУОУ, 2010. 592 с.

Руденко Вікторія Юріївна,
студентка 4 курсу, групи МВ-18002б,
спеціальність «Міжнародні відносини»,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник: к.і.н., доц., ***Сєкунова Юлія Володимирівна***

УЧАСТЬ УКРАЇНИ В МИРОТВОРЧИХ МІСІЯХ НАТО

В умовах російської агресії програма співробітництва між Україною та НАТО має особливе значення для забезпечення захисту національних інтересів та безпеки України, а також у контексті використання потенціалу й практичної допомоги НАТО та держав-членів Альянсу в підвищення обороноздатності України.

Найважливішим завданням зараз для України є відновлення територіальної цілісності держави та діяльності демократичних інститутів на всій її території. Водночас Україна продовжує робити внесок у справу збереження миру та стабільності в євроатлантичному регіоні та за його межами.

Участь Збройних Сил України в міжнародних операціях також є пріоритетним завданням, яке позитивно впливає на підвищення міжнародного престижу України, сприяє розвитку співпраці з євроатлантичними та регіональними структурами безпеки, є дуже важливим аспектом для національних інтересів нашої держави.

Сьогодні участь України в місіях НАТО достатньо добре висвітлена у вітчизняній та зарубіжній літературі. Україна є єдиною країною-партнером НАТО, яка бере участь у всіх основних миротворчих місіях. Наші миротворці були задіяні в Косові, Іраку, Афганістані. Україна брала участь в антитерористичних операціях «Активні сили» та «Океанський щит». Український національний контингент також служив у місії НАТО «Reach Out Support» в Ісламській Республіці Афганістан (Mission RP) та міш-тоннаціональних силах КФОР у Косово, Республіка Сербія. Розглядаючи історію участі України у військових операціях НАТО, слід зазначити, що ще в 1996 році українські військові брали участь у миротворчій місії НАТО в Боснії та Герцеговині [5, с. 12].

Іншим напрямком роботи була Гуманітарна місія НАТО в Судані, яка була здійснена на основі офіційного звернення 7 червня 2005 року голови Комісії Африканського Союзу Альфи Омара Конарі до Генерального секретаря НАТО Дж. Х. Схеффера. Україна також

брала участь у навчальній місії НАТО в Республіці Ірак (TMN-I). Метою цієї місії було допомогти Іраку створити потужний сектор безпеки в країні шляхом навчання, оснащення та надання технічної допомоги силам безпеки країни. Діяльність місії була зосереджена на навчанні, консультуванні та наставництві середніх і вищих ланок органів управління та сил безпеки, створенні міцної системи військового управління на оперативному та стратегічному рівнях; забезпечення навчальних програм для Іраку під наглядом національних експертів [8].

Протягом кількох років український контингент (інженерний підрозділ із 40 військовослужбовців та 18 одиниць автомобільної та спеціальної техніки) брав участь в операціях Об'єднаних Сил [9]. Підрозділ розгорнуто у складі 40 військовослужбовців та 18 одиниць техніки та спецтехніки в Косово НАТО. Операція Сил (КФОР) та національний персонал (10 військовослужбовців) у складі місії НАТО «Рашівська піддержка» в Афганістані. Підставою для участі українських військовослужбовців у КФОР є Закон України № 1006-14 від 16.07.1999 р.; Указ Президента України № 852/99 від 14.07.1999; Постанова Кабінету Міністрів України № 1605 від 30.08.1999 р.; Розпорядження Кабінету Міністрів України № 1605 від 30 серпня 1999 р. 1999 р. № 1605; Постанова Кабінету Міністрів України від 30.03.2006 № 401; Угода між Україною та НАТО про участь українського контингенту в КФОР та фінансові аспекти такої участі від 20.09.1999 р.

Ще 12 червня 1999 року Альянс ухвалив рішення про створення стабілізаційних сил у Косові, а 1 листопада 1999 року Україна почала участь в операції. Польсько-український миротворчий батальйон «УкрПолбат» прибув до Косова і увійшов до складу загону «Вихід» косовських сил КФОР.

Український контингент у складі 40 військовослужбовців був сформований на базі одного з інженерних полків ЗСУ на ротаційній основі. До складу контингенту входили інженерний загін, спеціальна оперативна група штабу КФОР (входить до Об'єднаної групи матеріально-технічного забезпечення) та елемент забезпечення.

29 червня 2008 р. 79 українських миротворців у Косові були нагороджені медалями миру НАТО [4]. Станом на 2017 рік у Косові перебувало понад 40 військових, які брали участь у бойових діях на Донбасі.

Український національний персонал місії складається з 10 військовослужбовців.

Основні завдання українського національного штабу є:

- проведення інженерних зйомок маршрутів проїзду, об'єктів та місцевість;
- здійснення заходів проти використання самоактивованих вибухозахищених пристроїв та зняття вибухозахищених предметів;
- залучення до складу сил індукованого коридору швидкої реакції;
- забезпечення особливої підтримки діяльності як елементу національної безпеки.

Проте, незважаючи на переваги набуття військового досвіду, необхідно звернути увагу на те, що на початку XX століття миротворча діяльність міжнародних організацій перестала бути суто військовою справою. Зміна пріоритетів і завдань багатьох миротворчих операцій вимагає більшого залучення поліції та цивільного персоналу, крім військовослужбовців. Україна, як і раніше, переважно представлена військовослужбовцями, що потребує аналізу поточних потреб миротворчих операцій під егідою ООН, ОБСЄ, НАТО, ЄС та розробки можливого збільшення участі поліції та цивільного персоналу [3].

В Україні фактично відсутня система підготовки цивільного персоналу для миротворчих операцій, а також створення можливого національного реєстру персоналу та служб. Водночас збільшення участі цивільного персоналу могло б збільшити присутність української сторони в міжнародному миротворчому процесі та надати додаткові можливості для встановлення майбутніх взаємовигідних контактів у країнах проживання нашого миротворчого персоналу.

Водночас досвід миротворчих операцій за кордоном протягом усіх років сприяв підтримці боєздатності українських військ, накопиченню досвіду, який згодом був необхідний для реформування ЗСУ та організації АТО – ООС. Не варто забувати і про політичні та гуманітарні дивіденди, які Україна отримує від участі в миротворчих операціях.

Це передбачає підтримку двосторонніх відносин з членами коаліції та країнами регіону, а також можливість продавати свою військову техніку на міжнародних ринках. Крім того, є надія на участь у передислокації постконфліктних країн і нових контрактів. Хоча такі перспективи, на думку аналітиків та експертів, можливі за умови збереження найвищих стандартів поведінки українських миротворців та уникнення корупційних скандалів, як це було колись у Лівані та Косові.

Таким чином, участь українського миротворчого персоналу в міжнародній миротворчій діяльності зміцнила імідж України як держави, яка виконує свої міжнародні зобов'язання щодо підтримки миру в зонах військових конфліктів та наблизила Україну до реалізації євроатлантичної інтеграції. Багато експертів вважають, що лише швидке приєднання до системи колективної безпеки як повноправного члена Альянсу зможе гарантувати державність нашої країни.

Література:

1. Брежнєва Т., Шевцов О. А. Євроатлантична інтеграція України: військово-політичні аспекти: Монографія / За ред. акад. П. Горбулін. Дніпропетровськ: Пороги, 2003.160 с.
2. Відносини України та НАТО: соціально-політичний аспект: збірник наукових праць за матеріалами міжнародної науково-практичної конференції 23-24 с. 2008 р. / Інститут філософії та європейської інтеграції НАН України; редкол.: Ващук Ф.Г. (керівник), Артемов І.В., Варналій З.С. і інші. Ужгород: Ліра, 2008. 258 с.
3. Євроатлантична інтеграція України в контексті міжнародного досвіду: Освітній пакет / За ред. В. В. Балабіні. К.: ТОВ «Інфодрук», 2007. 235 с.
4. Миротворча діяльність України: співробітництво з НАТО та іншими структурами європейської безпеки / Національний інститут стратегічних досліджень. К.: Стилос, 2002. 314 с.
5. Операції НАТО. К.: Видавництво України «Знання», 2007. 24 с.
6. Партнерство заради безпеки: досвід країн НАТО та українська перспектива. Інститут трансформації суспільства. К.: Вид-во ІТС, 2007. 336 с.
7. Україна-НАТО: сучасний стан відносин і перспективи розвитку. Україна і НАТО: сучасний стан відносин і перспективи розвитку / За ред. О. С. Власюка. К.: Видавничий центр «Фоліант», 2008. 352 с.
8. Історія участі України в навчальній місії НАТО у Другій світовій війні. Республіка Ірак. Військово-науковий вісник. 2012. Він. 18. С. 47- 54. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnv_2012_18_7
9. Місія НАТО: Україна збільшить кількість військ Афганістан. Режим доступу: https://www.ukrinform.ua/

Щука Олеся Олегівна,
студентка 2 курсу, групи МВ-20002б,
гуманітарно-педагогічного факультету,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник: к.і.н., доц., ***Асатуров Сергій Костянтинович***

МІЖНАРОДНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ З ЕСТОНІЄЮ

Дипломатична співпраця України з Естонією взяла свій історичний початок ще 1992 року. Якщо звертатися до історичних даних, буде досить цікавим те, що на початку XX століття ці дві країни співпрацювали в межах Союзу автономістів (організація ліберального

напрямку у Російській імперії, яка під час революції 1905 року підняла повстання і домагалася децентралізації Російської імперії на засадах національної автономії та федералізму.), Союзу народів (це організація, (1912–1919 рр.) яка намагалася сприяти національному самовизначенню народів Центральної та Східної Європи.), Ліги інородницьких народів Росії та З'їзду народів Росії(організація (1912–1919 рр.), що намагалася сприяти національному самовизначенню народів Центральної та Східної Європи.)

Перший обмін візитами на найвищому рівні було проведено вже у травні 1992 р., коли Естонію відвідав перший Президент України Л.М. Кравчук. Основою для подальших двосторонніх відносин став підписаний 26 травня 1992 р. Договір про дружбу і співробітництво між Україною та Естонією. Через кілька років, у травні 1995 року відбувся державний візит Президента України Леоніда Кучми до Естонської Республіки, під час якого відбувалися зустрічі з Президентом Естонії Л. Мері, прем'єр-міністром Т. Вяхі, спікером парламенту Т. Саві. Завдяки цим перемовинам було підписано Декларацію про поглиблення співробітництва і партнерства між Україною та Естонською Республікою, а також пакет інших двосторонніх документів. Робочий візит Леоніда Кучми, у травні, а саме 27 числа 1997 року, до Естонської Республіки в період якого відбулась зустріч президентів п'яти держав а саме: України, Польщі, Латвії, Литви, Естонії. Під час зустрічі представники обговорили питання розвитку культури двох країн, питання державної політики України та Естонії щодо роботи із національними меншинами та релігійними організаціями, законодавчі ініціативи урядів обох країн у галузі культури .Було дуже цікавим те, що міністр культури Естонської Республіки Рейн Ланг наголосив на тому, що на тодішньому етапі Україна може стати прикладом для багатьох країн, у тому числі, і для країн Євросоюзу, у питанні налагодження міжнаціональних та міжрелігійних відносин всередині країни.

Сьогодні уряд Естонії дуже активно підтримує Україну під час російсько-української війни. Уряд Естонії одним із перших підтримав Україну у наданні статусу кандидата в ЄС. "Разом з нашими європейськими колегами ми твердо віримо в позицію України в ЄС", - сказала прем'єр-міністр Естонії Кая Карас. Таким чином, спільна заява забезпечує правову основу для процесу приєднання. Карась підкреслив, що це історичний крок для України та ЄС. Вона розповіла про наш моральний обов'язок підтримувати українців та їхнє бажання приєднатися до Європейського Союзу як ніколи вчасно. Адже ми, естонці, розуміємо, що боротьба за свободу і демократію в Україні – це боротьба за всю Європу і весь вільний світ. Президент Естонії Аралкаріс також став на бік України. Естонія також підтримує ініціативу відключення Росії від SWIFT.Вона також приєдналася до коаліції держав, яка закрила повітряний простір для країн-агресорів. Окрім важливих політичних рішень, Естонія підтримує Україну з гуманітарних міркувань. Щоб полегшити життя українцям, які вирішили залишитися чи переїхати до Естонії, державні органи зробили кілька важливих кроків. Зокрема, українці можуть залишатися в Естонії, навіть якщо у них закінчується термін дії візи або дозволу на тимчасове проживання. Крім того, українці без біометричних паспортів тепер також можуть в'їжджати в країну без візи.

Загалом, Україну та Естонію поєднують спільні бажання у політичній, економічній, соціальній та інших сферах. Визнавши Україну своїм зовнішньополітичним пріоритетом, Естонія є однією з найбільш систематичних наслідувачів європейського вибору України, підтримала підписання Угоди про асоціацію України з ЄС та однією з перших ратифікувала Угоду яка була 4 листопада 2014 р.. До того ж між країнами розвиваються досить інтерсивні двосторонні контакти між державними та приватними установами, а також у міжнародних організаціях. Між країнами розвивається співробітництво у сфері культури та освіти. Естонія підтримує вступ України до ЄС та НАТО, проте вважає, що Україні потрібна буде допомога для того, щоб швидко наздогнати темп інших держав.

Література:

1. Чорногор, Я.О. (2017) Естонія. In: Північна Європа. Західна Європа. Південна

Європа / науковий редактор 1-го тому А. Г. Бульвінський // Країни світу і Україна : енциклопедія : в 5 т. / редкол. : А.І. Кудряченко та ін. ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України». — Київ : Видавництво «Фенікс», 2017, с. 51-70. https://elibrary.ivinas.gov.ua/467/1/Entsyklopedia_verska-50-71.pdf

2. Демократичні держави й радянські республіки постімперського простору у налагодженні офіційних відносин з УСРР (1919—1923 рр.)// О. Р. Купчик. Європейські історичні студії, 206—215 с.

3. Посольство України в Естонській Республіці: Політичні відносини між Україною та Естонією;2012 р. https://estonia.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/104-politichni-vidnosini-mizh- ukrajinoju-ta-jestonijeju

Секція 3

СПІВРОБІТНИЦТВО МІЖ УКРАЇНОЮ ТА НАТО У СФЕРІ БОРОТЬБИ ПРОТИ РОСІЙСЬКОЇ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ (з 2014 р.) ТА ЇЇ ЕСКАЛАЦІЇ В 2022 р.

Кондратенко Олег Юрійович,
доктор політичних наук, доцент,
провідний науковий співробітник відділу світового політичного розвитку,
Інститут політичних і етнонаціональних досліджень
ім. І.Ф. Кураса НАН України
(м. Київ, Україна)

ЧИ ВАРТО УКРАЇНІ НАБУВАТИ ЧЛЕНСТВО В НАТО?

Вже понад тиждень на тлі тотальної російської війни точаться гострі суперечки відносно майбутнього геополітичного статусу України та гарантування безпеки у близьких та віддалених перспективах. Весь дискурс, що ведеться як у вузьких політичних, так і у широких суспільних колах переважно зводиться до двох складних запитань:

– Чи варто Україні надалі просувати стратегію набуття членства в НАТО на тлі розчарувань безкінечними обіцянками з боку членів Альянсу?

– Чи варто Україні обстоювати ідею нейтралітету, заручившись наданням гарантій безпеки з боку провідних глобальних та регіональних гравців?

Так чи інакше ці питання обумовлені проблемою вироблення своєрідного Будапешту-2 та / або створення так званого українського НАТО за умов отримання надійних гарантій від низки потенційних держав. Останнє було офіційно проголошено 29 березня – під час зустрічі делегацій з українсько-російських переговорів у Стамбулі. Як відомо, після цих перемовин гарантами безпеки України попередньо зголосилися стати: США, Великобританія, Франція, Туреччина, Німеччина, Канада, Польща, Ізраїль, врешті Італія. Між іншим, нам досить дивним видається запрошення росії до когорти гарантів української безпеки, тим паче після всіх скоєних нею злочинів проти людяності.

Отже, слід розібратися з можливостями й реальністю створення механізму безпекових гарантій України після припинення бойових дій:

По-перше, рішення щодо гарантування української безпеки слід трактувати лише як потенційну згоду лідерів зазначених країн обговорювати це питання та й то у віддаленій перспективі;

По-друге, жодна із заявлених держав (навіть ядерних) навряд чи буде готова надати безпосередню військову допомогу Україні за аналогією використання 5-ї статті Вашингтонського договору НАТО як цього прагне Україна. Адже офіційний Лондон, попри свою потужну підтримку України, прямо заявив, що «… ми не збираємося в односторонньому порядку копіювати зобов'язання НАТО [перед Україною], які поширюються на членів НАТО». Більше того, всі європейські члени НАТО чекають на офіційне рішення Вашингтона не приймаючи самостійних рішень;

По-третє, держави, що попередньо погодилися підтримувати Україну та надавати безпекові гарантії навряд чи виявлять прагнення вступати у конфлікт з ядерною росією, яка лишатиметься для нас найбільшою потенційною загрозою ще тривалий час. Саме тому США, Великобританія, Франція та Німеччина в унісон твердять, що «… ми не збираємося вступати з росією в пряму військову конфронтацію»;

По-четверте, серед заявлених країн – абсолютна більшість є членами НАТО й саме це потенційно ускладнить надання гарантій третій стороні поза Альянсом. Тим паче, що його учасники будуть зайняті проблемами власної безпеки у випадку подальшого / чергового

воєнного загострення довкола України. Тож максимум на що може розраховувати Україна так це на нове отримання від потенційних країн-гарантів озброєння та, меншою мірою, на закриття українського повітряного простору;

По-п'яте, такій великій кількості держав з досить різними геополітичними інтересами буде надто складно прийти до спільного знаменника як у своїх позиціях щодо створення «залізобетонних» безпекових гарантій для України, так і виробленні відповідного документу, що юридично б їх забезпечив. Тож як відзначив наш президент: «Різні країни готові гарантувати різне»;

По-шосте, навіть якщо такий документ і вдасться підписати між Україною та країнами-гарантами, не виключено, що одна або кілька таких держав намагатимуться по-своєму трактувати укладений договір, маскуючи тим самим власну нерішучість перед загрозою третьої світової війни. Тут варто згадати Будапештський меморандум 1994 року, який жодним чином не сприяв гарантіям захисту України з боку держав-підписантів від російської агресії.

Отже, попередньо можемо стверджувати, що Україні не варто відмовлятися від стратегічного курсу вступу в Північноатлантичний Альянс навіть попри те, що нам не гарантують такий вступ у близькій чи віддаленій перспективі. Адже прагнення до вступу в НАТО не лише дозволить постійно тримати наші Збройні Сили в тонусі, але й надалі їх переозброювати за натівськими стандартами. Це також дасть можливість Україні підтримувати динаміку необхідних реформ та долати реальні й потенційні загрози.

Хибною також видається й ідея повернення нейтрального та позаблокового статусу для Української держави. Адже навіть за умов надання безпекових гарантій це негативно вплине на внутрішньополітичну ситуацію в плані ще більших суспільних розчарувань євроатлантичним курсом. З іншого боку, чергова зовнішньополітична непослідовність остаточно зруйнує довіру колективного Заходу до України та мінімізує не лише можливості приєднання до НАТО, але й до ЄС.

Насамкінець, відмова від вступу до НАТО та проголошення нейтрального статусу України цілком відповідатиме забаганкам московії, котрі й стали одними з ключових стратегічних цілей у оголошеній нею війні. Власне та сама стратегія позаблоковості призвела нас до трагічного 2014 року, що став прелюдією до страшних реалій сьогодення. Поступившись ключовими цілями нашому ворогові Україна лише заохочуватиме кремль для посилення тиску та висування ним нових вимог (на кшталт абсурдної «денацифікації» і навіть «деукраїнізації» та «деєвропеїзації»), спрямованих на забезпечення цілковитої ліквідації української державності.

Коцур Віталій Вікторович,
доктор історичних наук,
кандидат політичних наук, професор
кафедри публічного управління та адміністрування,
ректор Університету Григорія Сковороди в Переяславі
Коцур Леся Михайлівна,
кандидат історичних наук, доцент
кафедри публічного управління та адміністрування,
кафедри політології,
Університет Григорія Сковороди в Переяславі
(м. Переяслав, Україна)

СПІЛЬНІ ВІЙСЬКОВІ НАВЧАННЯ УКРАЇНА-НАТО У КОНТЕКСТІ РОСІЙСЬКОЇ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ (2014 – 2022 рр.)

Одним із найважливіших аспектів двосторонніх відносин України з НАТО є

міжнародні військові навчання. З одного боку, військові навчання допомагають вибудувати єдину концепцію виконання бойових завдань усіма країнами-членами Альянсу та їхніми партнерами, які прагнуть вступити до НАТО. З іншого боку, міжнародні військові навчання – це демонстрація сили перед потенційним агресором, яка сигналізує супернику про перевагу в тактичному і стратегічному озброєнні. Співпраця України з НАТО в цій царині визначена в Рамковому документі «Партнерство заради миру» 1994 р. У ньому, зокрема, мова йде про розвиток відносин «для здійснення спільного планування, військової підготовки та навчальних маневрів, покликаних підвищити їхню спроможність до виконання завдань, пов'язаних із миротворчою діяльністю, пошуковими й рятувальними операціями, наданням гуманітарної допомоги та іншими, про які згодом може бути домовлено» [3]. А для налагодження практичного діалогу в цій сфері при НАТО діє програма «Процес планування й оцінювання сил» [1], унаслідок чого підрозділи ВМС ЗС України також залучаються до Процесу планування та оцінювання сил (далі ППОС) та проведення процедур самооцінювання й оцінювання НАТО на відповідність цих підрозділів вимогам, які ставляться до них під час виконання завдань у багатонаціональних миротворчих операціях. Фактично участь у ППОС є дорожньою картою до спільних багатонаціональних військових навчань, які становлять собою підготовку до миротворчих операцій НАТО [4, с. 148–149].

Російська агресія у 2014 р. актуалізувала поглиблення співпраці з НАТО. Безумовно інтеграція України до цього військово-політичного блоку мала на меті запобігти реалізації Російською Федерацією неоімперських планів й, відповідно, убезпечити демократичний поступ держави. Окупація Криму і частини Донецької та Луганської областей наклала певний відбиток на участь України у міжнародних навчаннях. По-перше, у 2014 р. українські військові через об'єктивні причини не мали змоги взяти участь у 5 військових навчаннях (2 в Україні, 3 – поза її межами). По-друге, відбулася зміна змісту навчань: якщо до 2014 р. відпрацьовувалося злагодження військових підрозділів під час миротворчих місій, то вже після російської агресії акцент здійснювався на стабілізації ситуації в умовах ведення «гібридної війни». Звісно, новітні зовнішньополітичні виклики змушували змінювати стратегію навчань, адже не лише перед Україною, а й перед іншими країнами світу постали виклики «гібридної війни» з подальшим переходом у повномасштабну.

У 2015 р. Україна взяла участь у 10 міжнародних навчаннях, де підвищувався рівень спроможності військових підрозділів Збройних Сил України і рівень їх оперативної сумісності зі збройними формуваннями країн-членів НАТО. Упродовж 2016–2019 рр. українські військові були учасниками 97 міжнародних навчань (25 з яких проводилися лише у 2019 р.). У цілому кількість навчань, до яких долучилася Україна суттєво зростає з 2014 р. Відмітимо, участь українських військових підрозділів у Об'єднані зусилля, Три мечі, Steadfast Jazz, Riverine, Combined Resolve, Saber Gurdian, Saber Junction, Fearless Guardian, Dynamic Front, Agile Spirit, Trojan Footprint, Platinum Eagle, Noble Partner, Iron Wolf, Warrior Watcher, Козацька булава, Кленова арка, Вікінг, Сільвер Сейбер, Дайв, Бриз. У 2020–2021 рр. ЗСУ брали участь у «Rapid Trident – 2020» і «Rapid Trident – 2021», спрямовані на посилення оборонної спроможності, відпрацювання спільних дій у випадку різних ситуацій, поглиблення злагодженості зі збройними силами США та інших країн партнерів. Також у ці роки проведено 9 спільних тактичних навчань у морі типу PASSEX з ВМС держав-партнерів, у 2021 р. проведено спільні з НАТО командно-штабні навчання, «Непорушна стійкість (Coherent Resilience) – 2021», українсько-американське навчання «Сі Бриз – 2021», болгарське військово-морське навчання «Бриз-2021», багатонаціональне навчання «Еджайл Спіріт – 2021», багатонаціональне протимінне водолазне навчання «Дайв-2021», протимінне навчання «NUSRET». Окрім того, представники українських ВМС залучатимуться як офіцери штабу у багатонаціональних навчаннях НАТО «Дайнемік Мерсі – 2021», «Дайнемік Мув – I – 2021», «Дайнемік Мув – II – 2021» та протимінних навчаннях ВМС Італійської Республіки «ITA MINEX – 2021», «Посейдон – 2021», «Морський щит – 2021» [1].

На геополітичному рівні Росія розглядає ці навчання як посягання на її сферу впливу [4, с. 180]. Участь у цих навчаннях досить довгий час була запобіжником посилення

російської агресії. Після початку гострої фази російсько-української війни 24 лютого 2022 р. перейнятий досвід у НАТО, а також національні особливості підготовки військових, майже 8 років досвіду ведення бойових дій на Сході України відіграли ключову роль у захисті незалежності України.

В умовах гострої фази російсько-української війни країни НАТО наразі проводять навчання без України, відпрацьовуючи ймовірні сценарії викликів і загроз із боку РФ. Враховуючи допомогу озброєнням, відбувається підготовка українських військових у контексті користування новими зразками зброї. Нині бойовий досвід українських військових для НАТО є досить цінним, адже вони на практиці довели вміння ефективно діяти проти більш численного і краще озброєного противника. Принцип якості у цьому аспекті переважає над кількісним, а отже необхідно й надалі якісно готувати військові підрозділи.

Таким чином, міжнародні військові навчання України з країнами НАТО є елементом співпраці, поглибленням відносин та зовнішньополітичної інтеграції у євроатлантичний простір. Отриманий досвід українськими військовими від цих навчань проєктується на здобуті вміння і навички після 2014 р. Надалі є взаємовигідним посилювати співпрацю та обмін досвідом між Україною і НАТО, у тому числі з подальшою інтеграцією.

Література:

1. 30 років міжнародної співпраці Збройних Сил України. URL: https://armyinform.com.ua/2021/11/30/30-rokiv-mizhnarodnoyi-spivpraczi-zbrojnyh-syl-ukrayiny/
2. The partnership for peace planning and review process.Anthony Cragg, NATO's Assistant Secretary General for Defence Planning and Policy. №. 6. Nov. 1995 Vol. 43. P. 23–25. URL: https://www.nato.int/docu/review/1995/ 9506-5.htm
3. Партнерство заради миру. Рамковий документ. Дипломатический вестник. № 13–14. 1994. С. 32–33.
4. Україна і НАТО в контексті суспільно-політичних трансформацій 90-х рр. XX – початку XXI ст.: монографія / [авт. колектив: Магомедов А.О., Коцур В.В., Коцур Л.М.]. Переяслав (Київська обл.): Університет Григорія Сковороди в Переяславі, Домбровська Я.М., 2022. 334 с.

Dr. Ibrahim Muradov,
Ph.D., Assoc. Prof. in the Department of International Relations and Audit,
Dnipro University of Technology
(Dnipro, Ukraine)

UKRAINE AS AN INTERNATIONAL AGENTIAL POWER IN THE FORMATION OF EUROPEAN SECURITY ARCHITECTURE

The illegal annexation of Crimea by the Russian Federation and the destabilization of the Donbas region led to widespread publications on the West-Russia relations in the context of European security architecture. In the academic field, scholars continue to enrich the perspectives on the analysis of Russia's aggression against Ukraine. Why Russia decided to annex Crimea and destabilize eastern Ukraine constitutes the main research question of this revived research area. In addition, Russia's large-scale invasion of Ukraine on February 24, 2022, has once again revealed the seriousness of the issue in terms of European security.

Although Russia-West relations were undulant before the Kremlin employed military force to alter its international borders with Ukraine, 2014 marked a turning point for the future of European security. Researchers looking for an answer to the question of why Russia decided to invade Ukraine reach various conclusions by drawing attention to a number of factors. In this regard, three main groups of researchers can be observed: the first group blames the Russian Federation as the main source of the war in Ukraine; the second group defines the war as a civil war

and draws attention to ethnic conflicts in Ukraine and therefore sees Russia as an innocent mediator between the pro-Western and pro-Russian Ukrainians; the last group, however, focuses on the repercussions of developments at the international system level to provide an explanation for Russia's war against Ukraine. These groups of approaches to Russia's war against Ukraine are, of course, defined in a broad sense, and each group is composed of subgroups within itself. For instance, some scholars who find Russia as the main source of the war indicate Russia's imperial political culture, while others indicate Putin's personal ambitions. Elias Götz simplifies the above-mentioned groups as Revisionist Russia, Victim Russia, and Troublemaker Russia. (Götz 2016, 3) Revisionist Russia is compatible with the point of view of the first group of researchers described above. Victim Russia is consistent with the international system level who mainly blames the West, NATO eastward expansion in particular, as the main sources of the war in Ukraine. Nonetheless, Troublemaker Russia is about the internal politics of Russia rather than Ukraine. According to this view, the Kremlin is causing trouble in neighboring countries to divert public attention from domestic problems.

Among these approaches, it can be claimed that the level of the international system stands out when it comes to the question of European security. Scholars who analyze the war in Ukraine in the context of the Russia-West tension tend to blame the West's activities in post-Soviet geography as the causes of the conflict. According to Andrew T. Wolff, NATO enlargement is the main factor behind Russia's aggression toward Ukraine. Wolf argues that the problem arises mainly from the dichotomy of the liberal-minded West versus geopolitical-minded Russia. According to him, the West has difficulty understanding the Kremlin's point of view, which sees the expansion of Western organizations into the former Soviet republics as the main threat to its national security. (Wolff 2015) To emphasize the significance of geopolitics in explaining the war in Ukraine, Götz titled his 2016-year article It's geopolitics, stupid: explaining Russia's Ukraine policy. For Götz, the following three factors constitute the main reason behind Russia's aggression: "Ukraine's geographic location; the EU's increased activism in Eastern Europe; and the pro-western orientation of the new government in Kyiv." (Götz 2016)

However, this research finds all the aforementioned perspectives problematic. Even though they provide partial explanations, the perspectives in question mostly fail to include the most critical component of the puzzle. Scholars, regardless of their abovementioned perspectives, tend to ignore the international agential power of Ukraine while explaining the war in Ukraine. It is of vital importance to pay attention to the role of Ukraine in shaping European security. The tendency of researchers to make almost no reference to Ukrainian sources when explaining Russia's invasion of Ukraine is the main indication that the will of this country has not been adequately taken into account. (Kuzio 2019)

Therefore, this research offers a new perspective to the study of European security concerning the West-Russia relations, by including Ukraine's international agent power. To this end, the research benefits from the theory of international relations developed by John M. Hobson. Going beyond the binary debate of a state-centredness (i.e., neorealists) versus international/global society-centredness (i.e., Marxists, liberals, or post-modernists) Hobson proposes an international agential power of state approach that highlight the ability of the state-society complex and the state as a unit-force `entity' to determine or shape the international realm free of international structural constraints; and at the extreme, to buck or mitigate international structural constraints and the logic of international competition. (Hobson 2003, 8) Drawing on Hobson's theory, this research aims to reveal Ukraine's international agential power in dealing with European security in light of Russia's war against Ukraine.

Instead of focusing on the effects of the international system, especially the consequences of geographical restrictions, on the question of why Russia declared war on Ukraine, this research first analyzes the interaction of the state and social forces in Ukraine and reveals to what extent these two structures shape each other, and then tries to reveal the will of Kyiv to challenge the prescriptions of the international order that compels Ukraine to follow a certain foreign policy. In other words, the research seeks to uncover Ukraine's international agential power in the formation

of the European security architecture in relation to Russia's war against Ukraine.

Варгатюк Сергій Вадимович,
кандидат історичних наук, доцент
кафедри міжнародних відносин і суспільних наук,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
м. Київ, Україна)

ПРИХИЛЬНІСТЬ ОЧІЛЬНИКІВ НАТО ДО СТАТТІ 5 СТАТУТУ АЛЬЯНСУ У РОЗРІЗІ МАСШТАБНОЇ ВІЙНИ РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

Показові навчання ВМФ РФ біля східного узбережжя США та Канади, масштабна війна РФ проти України змусила НАТО і Пентагон звернутися до статті 5 статуту альянсу і розпочати потужну збройну допомогу Україні.

7 грудня 2021 року в Москві перед аташе закордонних держав виступив керівник генерального штабу генерал В. Герасимов, який безпідставно звинуватив США у відпрацюванні агресивних дій у східноєвропейських кордонах НАТО, а також заявив, що ракетний ядерний арсенал РФ на 95% підготовлений до бойових дій. Того ж дня перед радою оборонної політики РФ виступив заступник міністра закордонних справ С. Рябков, який заявив, що відносини РФ і США наблизилися до нової Карибської кризи!

Карибська криза це - надзвичайно потужне політичне, дипломатичне і військове протистояння між Радянським Союзом та Сполученими Штатами Америки, яке відбулося у жовтні 1962 року. Воно було викликане розміщенням радянських ядерних ракет середнього радіусу дії на Кубі. Такий крок СРСР був відповіддю на розміщення США 1961 р. в Туреччині - країни учасниці НАТО ядерних ракет середнього радіусу дії «Юпітер», що були здатні досягти міст в західній частині СРСР, враховуючи Москву та головні промислові центри СРСР [1, 760 с.] Це позбавляло СРСР можливості завдати рівноцінного удару у відповідь. Тому Радянський Союз розмістив кадрові військові частини та підрозділи на озброєнні яких знаходилася як звичайна, так і атомна зброя з тактичними ракетами наземного розміщення на Кубі, яка на той час була союзницею СРСР у протистоянні з США. Карибська криза могла призвести до глобальної ядерної війни [2, 315 с.].

9 грудня 2021 року керівник міжнародного дискусійного центру Валдайський клуб М.Лук'янов підтвердив, що стосунки Сполучених Штатів Америки і РФ нагадують Карибську кризу 1962 року! Але даний момент відносини двох країн нагадують серію Берлінських, меншим за масштабом, криз кінця 40-х і початку 60-х років XX століття. Берлінські кризи - термін, яким перш за все визначають кризи політичного, міжнародного та соціального характеру, що трапилися у розділеній на окупаційні сектори столиці сучасної Німеччини (ФРН) Берліні [3. 58 с.]. Берлінська криза 1948/1949 років (мається на увазі блокада Берліна). Берлінська криза 1953 року або події 17 червня 1953 року – частина масових антиурядових виступів, що розпочалися в Берліні і охопили всю територію НДР. Берлінська криза 1961 року – становище, що виникла через ультиматум Радянського Союзу, який вимагав демілітаризації Західного Берліну [4. С. 88- 99].

Отже, заяви В.Герасимова, С.Рябкова і М.Лук'янова оголосили так званий гранд план Кремля щодо готовності до глобальної ядерної війни проти НАТО! Такі наміри підтверджують також наступні події. Восени 2021 року кораблі військового чорноморського флоту РФ залишили акваторію Чорного моря та вийшли в Атлантичний океан на показові навчання біля східного узбережжя США. З такою ж метою кораблі військового північного флоту РФ залишили свою базу і приєдналися до навчань.

Аналізуючи такі події два адмірали ВМФ США, що відповідають за систему ядерної безпеки заявили в конгресі США, що біля східного узбережжя Америки та Канади

спостерігається активність ВМФ РФ з крилатими ракетами, які здатні нести ядерні бомби!

Таким чином, напередодні масштабної війни Росії проти України політичні і військові очільники Кремля оголосили готовність до ядерної війни з НАТО і відпрацювали військово-морські навчання біля східного узбережжя США, що нагадували події літа та осені 1962 року, які були провісниками Карибської кризи, що поставила цивілізацію на межу Третьої Світової війни.

У зв'язку з цим в діалозі НАТО і США все частіше згадується прихильність до статті 5 статуту НАТО, де йдеться про те, що в разі агресії сторонньої держави до одного з членів альянсу, інші представники північно-атлантичного військово-політичного союзу наносять спільний збройний удар по агресору. Також очільники НАТО заявили про необхідність постачання в Україну сучасних високоточних артилерійських установок, протитанкових озброєнь і засобів ППО оскільки Україна хоч не є членом НАТО, але є суверенною державою, на яку здійснений широкомасштабний збройний наступ і через це інші суверенні держави мають право забезпечити Україну необхідними видами озброєнь !

Література:

1. Галака С. Карибська криза 1962 // Українська дипломатична енциклопедія: у 2-х т. / Редкол. Л.В. Губерський (Голова) та ін. – К: Знання України , 2004 – Т.1. – 760 с.

2. Галака С. Карибська криза 1962 // Політична енциклопедія. Редкол. Ю,Левенець (Голова), Ю Шаповал (заст. Голови) та ін. – К. Парламентське видавництво, 2011. – С. 315.

3. Крушинський В. Берлінська криза 1948 -49 // Політична енциклопедія/ редкол. Ю. Левенець (голова), Ю.Шаповал (заступник голови) – К. Парламентське видавництво, 2011. – С. 58.

4. Кудряченко А. Берлінська криза 1948 – 1949 рр. балансування на межі війни.- Актуальні проблеми всесвітньої історії: міжнародні конфлікти як складова міжнародних відносин. Збірник наукових праць // Державна установа «Інститут всесвітньої історії НАН України» - К.: Фенікс. С. 88- 99.

Гальченко Світлана Іванівна,
кандидатка історичних наук, доцентка,
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького
Терещенко Тетяна Вадимівна,
кандидатка історичних наук, доцентка,
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького
(м. Черкаси, Україна)

ІДЕЯ СТВОРЕННЯ «КОРИДОРІВ ЖИТТЯ» В ЧОРНОМУ МОРІ

Широкомасштабне вторгнення Росії в Україну 22 лютого 2022 р. прискорило розвиток глобальної продовольчої кризи, оскільки величезна кількість зерна та інших необхідних товарів залишається на складах, поки триває війна. Відомо, що Україна та Російська Федерація експортують третину світової пшениці та ячменю, половину соняшникової олії.

Окупація частини південного узбережжя України і блокування українських портів Російською Федерацією вже цього року, за підрахунками аналітиків, скоротить національний експорт пшениці на 35%. Негативні наслідки цього вже очевидні на Близькому Сході та в Північній Африці, де дефіцит продовольства може спричинити масовий голод та політичні заворушення. Без українського зерна, яке залишається у заблокованих Російською Федерацією портах, 400 мільйонам людей загрожує голод [2].

Керівник Світової продовольчої програми ООН (United Nations World Food

Programme) Девід Бізлі (David Beasley) засудив Російську Федерацію за «оголошення війни глобальній продовольчій безпеці» і звинуватив Путіна в тому, що блокуючи експорт зерна, він відправив сотні мільйонів людей «на голодну смерть» [1].

Нині Великобританія координує зі своїми союзниками потенційний план відправки військових кораблів до чорноморських портів України для забезпечення захисного супроводу суден, які експортують українське зерно. Мова йде про кораблі Королівського військово-морського флоту Великобританії (Royal Navy), оснащені далекобійною артилерією та протикорабельними ракетами для зняття блокади портів Одеси та Миколаєва та забезпечення свободи мореплавства та торгівлі в акваторії Чорного моря. «Коаліція охочих» [2] має на меті прорвати блокаду Росії за кілька тижнів, забезпечивши «захисний коридор» від Одеси через Босфор. Уряд Великобританії та міністр закордонних справ Ліз Трасс (Elizabeth Mary «Liz» Truss), яка підтримує відправлення в Чорне море флоту, зараз ведуть інтенсивні консультації з союзниками. Зокрема, створення такого «захисного коридору» обговорювалося з міністром закордонних справ Литви Ґабріелюсом Ландсберґісом (Gabrielius Landsbergis). Який 23 травня 2022 р. оголосив про це і також сказав, що «коаліція охочих», що складається з країн НАТО та інших країн, які залежать від зерна, таких як Єгипет [3], може бути готова виділити військові ресурси для посилення захисту та запобігання широкому дефіциту продовольства. Також напередодні Ґабріелюс Ландсберґіс звинуватив росіян у тому, що вони «тримають в заручниках уразливі країни світу», не дозволяючи Україні експортувати зерно, і попередив, що перевезення менших обсягів зерна за кордон через залізничні та автомобільні мережі не задовольнить попит [1].

Згідно з планом, союзні флоти очистять територію навколо південних портів від російських мін, перш ніж захистити вантажні кораблі, які перевозять життєво важливі продукти від військових кораблів Російської Федерації, повідомляє The Times [3]. Планується також, розгорнути ракети великої дальності для стримування будь-яких спроб росіян саботувати «коридор життя». Зокрема, Данія у спільній заяві зі Сполученими Штатами Америки 23 травня 2022 р. пообіцяла Україні партію протикорабельних ракет Гарпун (AGM/RGM/UGM-84 Harpoon, виготовлених Boeing Co.) і пускових установок, щоб збільшити дальність ударів України та захистити вантажні судна, які експортують зерно. Міністр оборони США Ллойд Остін (Lloyd Austin) позитивно охарактеризував ці кроки і подякував Данії за таке рішення [1].

Незважаючи на те, що суховантажі із зерном супроводжуватимуться військовими кораблями у повній бойовій готовності, це не вважатиметься актом війни, тому Туреччина пропустить їх через Босфор. Хоча, деякі неназвані чиновники і вважають, що перед цим необхідно заручитися згодою Путіна, щоб уникнути ескалації. Але так чи інакше, очікується, що у забезпеченні «коридорів життя», окрім Великобританії, братимуть участь сили США та Єгипту (який стоїть на порозі голоду через брак зерна). Все це відбувається на тлі поставок Україні, що набирають силу, по ленд-лізу сучасного натівського наступального озброєння. Тож, вважаємо, ці важливі, вивірені кроки західних країн сприятимуть підвищенню спроможності України протистояти агресії Росії.

Література:

1. Averre D. British warships could be sent in to protect freighters carrying crucial Ukrainian grain and break Putin's blockade of Black Sea ports that is threatening to cause a world food crisis Mailonline. 2022. 24 May. URL: https://www.dailymail.co.uk/news/article-10847419/Royal-Navy-escort-ships-carrying-Ukrainian-grain-Black-Sea.html (дата звернення: 25.05.2022).

2. Ball T. Black Sea blockade in Russia-Ukraine war threatens world food supply. The Times. 2022. Wednesday. 25 May. URL: https://www.thetimes.co.uk/article/black-sea-blockade-in-russia-ukraine-war-threatens-world-food-supply-k59bgxgjz (дата звернення: 25.05.2022).

3. Brown L, Grylls G. Royal Navy could escort grain ships through Odesa blockade. The Times. 2022. Tuesday. 24 May. URL: https://www.thetimes.co.uk/article/royal-navy-could-

escortgrain-ships-through-odesa-blockade-6cdp626xq (дата звернення: 25.05.2022).

Іржавська Анжела Петрівна,
кандидат історичних наук, доцент
кафедри всесвітньої історії та міжнародних відносин
ЧНУ ім. Б. Хмельницького
Кірєєва Вікторія Олександрівна,
кандидат історичних наук, доцент
кафедри всесвітньої історії та міжнародних відносин
ЧНУ ім. Б. Хмельницького
(м. Черкаси, Україна)

АКТИВІЗАЦІЯ СПІВРОБІТНИЦТВА МІЖ УКРАЇНОЮ І НАТО З 2014 Р.

Світовий досвід показує, що нейтралітет сьогодні економічно, політично і безпеково невигідний. Нові загрози та виклики безпеці ставлять перед кожною цивілізованою країною світу проблему вибору: військовий нейтралітет чи участь у системі колективної безпеки. Забезпечення нейтралітету вимагає залучення значних фінансових ресурсів, тому у нейтральних європейських країнах все чіткіше простежується тенденція до перегляду свого статусу. Так, нейтральні Австрія, Швеція, Швейцарія та Фінляндія, не будучи членами Альянсу, беруть активну участь, як і Україна, у програмі НАТО «Партнерство заради миру». Наприкінці XX століття Україна відігравала важливу роль в питаннях, пов'язаних з розбудовою колективної безпеки на європейському континенті та підтримувала ідею партнерства з НАТО. Приєднавшись до ПЗМ, Україна набула статусу партнера НАТО, що позначилось на політичному авторитеті держави [1, с. 144].

Ще на початку 1990-х рр. минулого століття відносини між Україною і НАТО почали розвиватися і відтоді стали одним з найбільш значущих партнерств НАТО. Відносини між Україною та НАТО мають два основних виміри: політичний діалог і практичне співробітництво. Політичний діалог України з Альянсом забезпечується шляхом двосторонніх контактів на всіх рівнях, включно з міжпарламентським виміром. Провідну роль у поглибленні цього діалогу відіграє Комісія Україна-НАТО (КУН), створена в 1997 р. на виконання положень Хартії про особливе партнерство [2].

Починаючи із 2014 р., внаслідок російсько-українського конфлікту, співробітництво між Україною і НАТО було активізовано. Україна бере активну участь в операціях і місіях під проводом НАТО. НАТО надає першорядного значення у галузі безпеки і оборони в Україні. Від НАТО та її держав-членів продовжує надходити матеріально-технічна, дорадча, тренувальна допомога українському сектору безпеки і оборони.

Україна завжди тісно співпрацювала з НАТО, беручи участь в більшості її миротворчих операціях в інших країнах, де наявні «зони нестабільності». Ось ця участь України у заходах з підтримання міжнародного миру і безпеки залишається одним з пріоритетних напрямів її зовнішньої політики. Україна має досвід в операціях під проводом НАТО у Косові, Іраку, Афганістані і т. д. Питання вступу України до НАТО це питання часу. На жаль, усі зусилля України наблизитися до вступу в НАТО досі успіху не принесли. Деякою мірою і через позицію інших країн.

У 2019 р. Україна впевнено заявила у своїй зміненій Конституції, що бере курс на вступ до ЄС та НАТО. Цей процес набув вирішального значення для демократичного розвитку України й зміцнення її здатності забезпечувати власну оборону.

У вересні 2020 р. Президент України Володимир Зеленський ухвалив нову Стратегію національної безпеки України, яка забезпечує основу для поглиблення особливого партнерства між Україною і НАТО з метою набуття країною членства в Альянсі [3].

Внаслідок російсько-українського конфлікту з 2014 р. НАТО розширила підтримку,

що надається Україні у галузі розвитку потенціалу і розбудови спроможностей. Держави-члени Альянсу засуджують та ніколи не визнають незаконну та нелегітимну анексію Криму росією, а також її дестабілізуючі й агресивні дії на сході України та у Чорноморському регіоні, що переросли у 2022 р. у повномасштабне вторгнення росії на територію України. Збільшено присутність НАТО у Чорному морі й активізовано співпрацю у військово-морській галузі між НАТО та Україною і Грузією.

НАТО у найсуворіший спосіб засуджує війну росії проти України, що розпочалася у лютому 2022 р. і є абсолютно невмотивованою. Це тяжке порушення міжнародного права й серйозна загроза євроатлантичній безпеці. Однією з причин вторгнення росії був страх того, що все більше її країн-сусідів вступають в НАТО, і, таким чином, наростає загроза для її безпеки. Росія робить все можливе, щоб запобігти цьому, стаючи на шляху України і кажучи, що координація на Європу є хибним шляхом. Держави-члени НАТО закликають росію негайно припинити військові дії і вивести усі війська з України та від її кордонів. Сьогодні НАТО надає першочергового значення у галузі безпеки та оборони в Україні.

Держави-члени Альянсу надають політичну і практичну підтримку Україні у війні. На жаль, вони не змогли виконати прохання щодо закриття неба через низку причин: Україна не є членом НАТО, вступ у війну означатиме початок Третьої світової війни, економічна залежність від газу та нафти росії.

Сьогодні НАТО стоїть на боці народу України і її легітимного, демократично обраного президента, парламенту і уряду. Цілковита підтримка Альянсом територіальної цілісності і суверенітету України у межах міжнародно визнаних кордонів ніколи не зміниться. Згідно з соціологічним дослідженням, яке провів Український інститут майбутнього спільно з соціологічною компанією «Нью Імідж Маркетинг Груп» у січні 2022 року, 64 % українців підтримують вступ України до НАТО, а 17 % не підтримують, 13 % не мають однозначної думки з цього питання [4].

Пріоритетним національним інтересом України у сфері зовнішньополітичної діяльності є розвиток та подальше поглиблення відносин стратегічного партнерства України з Організацією Північноатлантичного договору (НАТО), з дотриманням принципів, зафіксованих у Хартії про особливе партнерство між Україною та Організацією Північно-Атлантичного договору.

Література:

1. Недзельський Ю. Програма «Партнерство заради миру» та особливості приєднання до неї України. Політичний менеджмент. № 2. 2011. С. 136-146. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/08/nedzelskyi_programa.pdf
2. Комісія Україна-НАТО. URL: https://www.nato.int/cps/uk/natohq/topics_50319.htm
3. Указ Президента України №392/2020. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України». URL: https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037
4. Чи готові українці до великої війни: результати соціологічного дослідження. URL: https://uifuture.org/publications/chy-gotovi-ukrayinczi-do-velykoyi-vijny-rezultaty-socziologichnogo-doslidzhennya/

Ковач Леся Леонідівна,
кандидат історичних наук,
науковий співробітник відділу проблем світового політичного розвитку,
Інституту політичних і етнонаціональних досліджень
ім. І. Ф. Кураса НАН України
(м. Київ, Україна)

ЄВРОАТЛАНТИЧНІ ПРАГНЕННЯ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Питання вступу України в НАТО, або ж відмови від такого кроку, зокрема, закріплення за Україною статусу «нейтральної країни» як того вимагає Російська Федерація (РФ), стало однією з основних тем переговорів між Україною і Росією щодо припинення війни, які періодично відбуваються між українською і російською делегаціями після повномасштабного вторгнення Російської Федерації в Україну 24 лютого 2022 р. Втім, у Києві наголошують, що заяви уповноважених представників РФ про нібито майже досягнуту згоду з цього питання є нічим іншим, як маніпуляцією з боку російської сторони.

Водночас, маємо констатувати, що в Україні, зокрема, серед урядовців, експертів та в Засобах масової інформації (ЗМІ) все ж розпочалася дискусія щодо доцільності вступу України в НАТО. Як компромісний та альтернативний варіант пропонується створення іншого безпекового союзу, який надасть Україні не менш сильні гарантії захисту.

У зв'язку з зазначеним, існує нагальна потреба з'ясувати, суспільну думку українців з цього питання. Оскільки саме на неї орієнтуються країни-партнери України по антиросійській коаліції, більшість з яких є повноправними учасниками Північноатлантичного договору та надають Україні потужну військову підтримку.

Отже, як показують результати соціологічного дослідження, проведеного Київським міжнародним інститутом соціології, методом телефонного опитування (було опитано 2000 респондентів віком від 18 років і старше, у всіх регіонах України у межах, контрольованих Українською державою до 24 лютого 2022 р., на основі випадкової вибірки мобільних телефонних номерів), повної суспільної єдності серед українців у питання вступу країни до НАТО не спостерігається (*див. Табл. 1*) [1]. Як видно з наведених даних, готовність відмовитися від вступу в НАТО і отримати гарантій безпеки зростає із Заходу на Схід – з 35% до 50%. Водночас зменшується кількість тих (з 46% на Заході до 25% на Сході), хто прагне, щоб Україна стала повноправним учасником Північноатлантичного договору.

Таблиця 1.

Зараз обговорюється питання щодо можливих способів забезпечення безпеки України. З яким з цих тверджень Ви згодні найбільше?

(у % серед усіх респондентів)

100% у стовпчику Регіон: де проживали до 24 лютого 2022 року	Україна в цілому	*Захід (Волинська, Рівненська. Львівська, Івано-Франківська, Тернопільська, Закарпатська, Хмельницька, Чернівецька області)*	*Центр (Вінницька, Житомирська, Сумська, Чернігівська, Полтавська, Кіровоградська, Черкаська, Київська області, м. Київ)*	*Південь (Дніпропетровська, Запорізька, Миколаївська, Херсонська, Одеська області.)*	*Схід (Донецька, Луганська, Харківська області.).*
Це цілком прийнятно, якщо замість вступу до НАТО, який може блокуватися деякими членами	42	35	43	42	50

НАТО, у України будуть гарантії безпеки від таких держав, як США, Велика Британія, Німеччина, Франція тощо.					
Тільки вступ до НАТО зможе забезпечити безпеку України, тому не можна відмовлятися від цього.	39	46	42	34	25
Не згоден з жодним (не зачитувати)	4	6	3	4	5
Важко сказати (не зачитувати).	15	13	11	19	19
Відмова відповідати (не зачитувати).	0	0	0	0	0

Результати соціологічного дослідження, проведеного Київським міжнародним інститутом соціології у 2021 р. (з 13 по 16 грудня за тією ж методологією; вибіркова сукупність тоді становила 1203 респондентів) засвідчили, що у випадку референдуму щодо вступу в НАТО 59,2% серед усіх респондентів проголосували б «за», 28,1% – «проти». Серед тих, хто точно б узяв участь у референдумі 67,8% підтримали б вступ України в НАТО [2].

Наведені дані дозволяють зробити наступний узагальнюючий висновок: суспільна підтримка українців щодо вступу в НАТО є найбільшою на Заході і найменшою на Сході країни та напряму залежить від стану їхньої особистої безпеки та інтенсивності військових дій в місцях їхнього проживання. Не в останню чергу на позицію українців впливає внутрішньополітичний дискурс, зокрема початок дискусії про можливі альтернативи Альянсу. Загалом більше 40% українців готові розглядати інші варіанти колективного захисту, що є достатньо високим показником та може мати негативні наслідки для обороноздатності Української держави, особливо, коли перспектива вступу України в НАТО перетворилася з гіпотетичної на цілком реальну. У зв’язку з цим необхідно наголосити, що повноправне членство України в НАТО означатиме не лише модернізацію її військово-промислового комплексу, а й подальшу демократизацію суспільно-політичних процесів, зміцнення її національної єдності перед можливими військовими викликами в майбутньому.

Література:

1. Прийнятність відмови від вступу до НАТО при отриманні гарантій безпеки від окремих країн: результати телефонного опитування, проведеного 13 – 18 травня 2022 р. Київський міжнародний інститут соціології. URL: https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1110&page=1

2. Ставлення до вступу України до ЄС та НАТО. Київський міжнародний інститут соціології. . URL: https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1083&page=1

Кропивко Олена Михайлівна,
кандидат історичних наук, доцент
кафедри міжнародних відносин і суспільних наук,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)

ВІДНОСИНИ МІЖ УКРАЇНОЮ І ВЕЛИКОЮ БРИТАНІЄЮ В КОНТЕКСТІ РОСІЙСЬКОЇ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ

Визнання незалежності України Великою Британією 10 січня 1992 року стало точкою відліку у формуванні міждержавних відносин.

Детально проаналізувавши точки перетину інтересів та ризики і конфлікти у сфері зовнішньої політики, фахівці Інституту світової політики [1], виділили три періоди особливо активних контактів: 1992-1996 рр.; 2008-2009 рр.; 2014-2017 рр.

Сьогодні ми можемо впевнено стверджувати, що з кінця лютого 2022 р., розпочався новий період у відносинах Україна-Велика Британія.

Знаковим є візит у квітні ц.р. Б. Джонсона, заявлений як «демонстрація непохитної підтримки народові України» [2], особливо якщо зауважити, що попередній візит британського прем'єр-міністра (Дж. Мейджора) відбувся у 1996 році.

З початком російської агресії у 2014 р. Велика Британія, у рамках 4 фондів (The Conflict, Stability and Security Fund (CSSF); Good Governance Fund (GGF); Bilateral Programme Fund (BPF); DFID's Humanitarian Fund) та програм фінансування Британської Ради, надала Україні значну технічну допомогу у проведенні реформ, яка зросла із 31,6 млн.фунтів у 2017/18 рр. до майже 37 млн.фунтів у 2019/20 рр.[3].

При цьому оборонний бюджет у Великій Британії у 2020 році становив $58.485 млрд., а в Україні майже вдесятеро менше - $ 5.995 млрд. [4].

Важливим елементом допомоги Великої Британії для посилення обороноздатності стала програма тренувань Збройних сил України, вартість яких становила 6 млн. фунтів. На кінець 2016 року британські військові в Україні забезпечували проведення до 30 різних курсів і тренувань на 14 різних об'єктах [5].

За шість років, з 2015 року, 21 тисяча українських військовослужбовців пройшли навчання від протидії саморобним вибуховим пристроям до медичної допомоги, підготовки кадрів у рамках операції Orbital, а у 2021 році пройшли спільні військові навчання «Козацька булава» («Cossak Mace») [6].

В умовах повномасштабної агресії РФ Велика Британія стала надійним союзником України, з перших днів посилюючи санкційний тиск, підтримуючи фінансово та надаючи зрою.

Зокрема, Велика Британія доєдналася до спеціальної групи для розшуку та заморозки майна бізнесменів, що потрапили під санкції. На початку березня Б.Джонсон закликав лідерів інших країн приєднатися до плану відповіді на вторгнення Росії, серед пунктів якого є формування міжнародної коаліції для надання гуманітарної допомоги Україні та підтримка

самооборони України. До кінця березня 2022 року Велика Британія надіслала Україні 10 тис. ракет, а загальна фінансова підтримка становила $528 млн. [7].

Підтримуючи Україну, Велика Британія скасувала мита на українські товари, зокрема ячмінь, мед, консервовані помідори та курятину.

У квітні Б.Джонсон оголосив про постачання зброї для України на 100 млн. фунтів, а також заявив про наміри поставити додаткове військове обладнання, включно із зенітними ракетами Starstreak і 800 протитанкових ракет NLAW. У цей пакет також увійшли нелетальна допомога, зокрема балістичні шоломи, бронежилети та окуляри нічного бачення.

Новий пакет військової допомоги на $357,5 млн., виділений британським урядом на початку травня, включає обладнання радіоелектронної боротьби, контбатарейну радарну систему, обладнання для глушіння GPS і тисячі приладів нічного бачення.

Поглиблення співпраці між Україною та Великою Британією в сфері колективної системи європейської безпеки та оборони на засадах демократії, проведення послідовної зовнішньої політики на зближення в рамках європейських та євроатлантичних структур, розвиток взаємовигідних економічних відносин, забезпечать стабільність міждержавних відносин на довгострокову перспективу.

Література:

1. С.Солодкий, М.Бєлєсков. Аудит зовнішньої політики: Електронний ресурс:http://neweurope.org.ua/wp-content/uploads/2017/10/Aud_Ukr_GB_ukr_inet.pdf
2. Борис Джонсон у Києві огололосив про новий пакет фінансової та військової допомоги Україні. Електронний ресурс: https://ukrainian.voanews.com/a/boris-jonson-visit-viyna-ukraina-rf-rosia-kyiv/6522234.html
3. Напрями співробітництва Великої Британії та України/ Електронний ресурс: http://fpp.com.ua/ukrayina-velykobrytaniya-perspektyvy-spivpratsi
4. Военные расходы и затраты на оборону в Великобритании / Електронний ресурс: http:// https://take-profit.org/statistics/military-expenditure/united-kingdom//
5. Ставка Великої Британії. Як розвиваються відносини між Києвом і Лондоном/Електронний ресурс: https://m.glavcom.ua/publications/stavka-velikoji-britaniji-yak-rozvivayutsya-vidnosini-mizh-kijevom-i-londonom-424108.html
6. «Росія – загроза, Україна – партнер»: чому Велика Британія посилює українську армію і флот?/ Електронний ресурс: https://www.radiosvoboda.org/a/velyka-brytaniya-ukraina-flot/31389567.html
7. Велика Британія переходить до «нової фази» у підтримці України. Джонсон просить смертоноснішу зброю – Times/ https://forbes.ua/news/velika-britaniya-perekhodit-do-novoi-fazi-u-pidtrimtsi-ukraini-dzhonson-prosit-smertonosnishu-zbroyu-times-30032022-5155

Радченко Людмила Сергіївна,
кандидат історичних наук, викладач,
Боярський фаховий коледж екології і природних ресурсів
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Петруньок Захар Вадимович,
студент спеціальності лісові культури,
Боярський фаховий коледж екології і природних ресурсів
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
(м. Боярка, Україна)

ІНФОРМАЦІЙНИЙ АСПЕКТ У ВІДНОСИНАХ УКРАЇНИ З НАТО

Відносини між Україною і НАТО почали розвиватися ще на початку 90-х років XX ст. і з того часу стали одним з найбільш вагомих партнерств НАТО. Починаючи із 2014 року, внаслідок російсько-українського конфлікту, співробітництво між Україною і НАТО у низці ключових галузей було активізовано. [1]

Розмова і співпраця почались, коли Україна, яка тільки здобула державної незалежності, вступила до "Ради північноатлантичного співробітництва" (1991 рік) і програми «Партнерство заради миру» (1994 рік).

Відносини набули подальшого розвитку внаслідок підписання у 1997 році Хартії про особливе партнерство, на основі якої було створено Комісію Україна – НАТО (КУН), що мала опікуватися розвитком співпраці. Починаючи з 2009 року, КУН наглядала за процесом євроатлантичної інтеграції України, зокрема, за перебігом реформ за Річною національною програмою (РНП).

В подальшому співпраця продовжувала поглиблюватися на взаємовигідних засадах, причому Україна бере участь в операціях і місіях під проводом Альянсу. НАТО надає значення підтримці всеосяжних перетворень у галузі безпеки і оборони в Україні. Ці реформи мають важливе значення для демократичного розвитку України й укріплення її здатності забезпечувати власну оборону.

З часу Варшавського саміту НАТО у липні 2016 року практичну підтримку Україні з боку НАТО оформлено у вигляді Комплексної програми допомоги (КПД) Україні.

У червні 2017 року ВРУ ухвалила закон, яким членство держави в Альянсі знову визнано стратегічним пріоритетом національної зовнішньої і безпекової політики. У 2019 році відповідна поправка до Конституції України набула чинності. Президент України Володимир Зеленський у вересні 2020 року ухвалив нову Стратегію національної безпеки України, яка забезпечує основу для поглиблення особливого партнерства між Україною і НАТО з метою набуття країною членства в Альянсі.

Внаслідок російсько-українського конфлікту НАТО розширила підтримку, що надається Україні, у галузі розвитку потенціалу і розбудови спроможностей. Збільшено присутність НАТО у Чорному морі й активізовано співпрацю у військово-морській галузі між НАТО та Україною і Грузією. НАТО у найсуворіший спосіб засуджує повномасштабне вторгнення Росії в Україну, що розпочалося у лютому 2022 року і є абсолютно невмотивованим та неспровокованим. Це – тяжке порушення міжнародного права й серйозна загроза євроатлантичній безпеці.

Альянс також засуджує рішення росії про визнання сепаратистських регіонів на сході України. Держави–члени НАТО закликають росію негайно припинити військові дії і вивести усі війська з України та від її кордонів. НАТО стоїть на боці народу України і її легітимного, демократично обраного президента, парламенту і уряду. Цілковита підтримка Альянсом територіальної цілісності і суверенітету України у межах міжнародно визнаних кордонів ніколи не зміниться. Росія вже зараз платить високу ціну і має дуже серйозні наслідки через позицію усієї міжнародної спільноти.

На сьогодні Україна з НАТО співпрацюють у таких галузях як:

1. Безпека
2. Реформа оборони
3. Співробітництво у Військово-технічній галузі
4. Сфери науки та захисту довкілля
5. Планування на випадок надзвичайних ситуацій
6. Співробітництво в подолані загроз невійськового характеру [2]

Засади співробітництва України з НАТО:

Співробітництво України з НАТО як один із шляхів безпекової політики нашої держави спрямований на досягнення високих стандартів країн-членів Альянсу, взаємовигідну практичну взаємодію України з Альянсом у подоланні традиційних та нових викликів і загроз, а також на забезпечення належного місця і впливу України в міжнародній безпековій системі.

На теперішній час Україні потрібна кожна допомога, та кожне співробітництво, зі своїми союзниками, військова та матеріальна, інформаційна допомога.

Основними принципами інформаційних відносин є:

1. Відкритість, доступність інформації, свобода обміну інформацією, достовірність і повнота інформації;
2. Правомірність та одержання, використання та поширення, зберігання та захисту інформації;

Щоб подолати таку загрозу як РФ потрібна чітка інформація щодо ворога, його сил, його витривалості, його внутрішнього стану, та подальших дій ворога.

Перемогти РФ зброєю можливо, але наслідки можуть бути сумними та досить трагічними, тому що у РФ є Ядерна зброя, що робить його тяжким суперником, і хоч на сьогодні проти РФ було застосовано вже п'ять пакетів санкцій, та прогнозували швидкий розпад РФ, на сьогодні наш ворог продовжує бойові дії …[3] В інформаційної війні агресор зазнає поразки, за допомогою інформаційної перемоги можливо знищити, ослабити ворога з внутрішньої сфери, дезінформація та інформаційні диверсії приведуть Україну до Перемоги! Слава України!

Література:

1. https://www.nato.int/cps/uk/natohq/topics_37750.htm
2. https://uk.m.wikipedia.org/wiki.
3. https://www.zoda.gov.ua/news.

Радченко Людмила Сергіївна,
кандидат історичних наук, викладач,
Боярський фаховий коледж екології і природних ресурсів
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Погрібна Анна Сергіївна,
студентка 1 курсу, 1 групи
спеціальності «Біотехнології та біоінженерія»,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)

ДОПОМОГА НАТО УКРАЇНІ В ПЕРІОД РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ 2022 Р.

Із вторгненням росії на Україну Альянс активно співпрацює з нашою державою у найважливіших сферах. Напередодні повномасштабної війни в Україні НАТО посилює свою підтримку. Країни-члени Альянсу засуджують геноцид українського народу, нелегітимну анексію Криму, незаконні референдуми щодо створення ЛНР та ДНР, порушення прав людини та інші злочинства РФ [1].

Завдяки демократичній та цивілізованій спільноті світу, а зокрема й країн НАТО, росія стикається з серйозними витратами і наслідками, у результаті накладення на неї санкцій.

Активна допомога Україні надходить з Сполучених Штатів Америки. Вони надають фінансову допомогу, найновішу зброю і продовжують це робити під час війни з РФ. 28 квітня 2022 р. Конгрес США ухвалив закон ленд-лізу для України, згідно якого уряд постачатиме Україні продовольство, техніку, боєприпаси [2].

Протикорабельні ракети, радари, дрони Україні постачає Велика Британія. Постає питання бренд-лізу зі сторони Королівства [3]. Франція діє достатньо чітко та лаконічно,

завжди виконує запити України та забезпечує необхідним військом, військовим обладнанням, паливом.

Нідерланди погодились на швидку доставку «Panzerfaust 2», ракет, ракет протиповітряної оборони Stinger. Уряд Нідерландів розглядає рішення про відправку системи протиповітряної оборони Patriot. Канада надіслала Україні летальну військову зброю та позичає Києву півмільярда канадських доларів. Німеччина надає протитанкову зброю, зенітні ракет «Стінгер». Це серйозний зсув від давньої політики Берліна щодо заборони експорту зброї в зону конфлікту [4-5].

Допомагають Україні й інші країни НАТО такі як: Польща, Литва, Латвія, Естонія, Бельгія, Португалія, Фінляндія, Греція, Румунія, Іспанія, Італія, Чехія та інші [Табл. 1].

Таблиця 1. Допомога Україні від країн-членів НАТО

Дата	Країна	Допомога
1 лютого 2022	США	84 тисяч боєприпасів
3 лютого 2022	США	85 тисяч 40-мм пострілів до автоматичних гранатометів.
4 лютого 2022	Канада	Засоби ведення спостереження, розвідувальне обладнання, засоби індивідуального захисту та перенесення вантажів.
5 лютого 2022	США	86 тисяч боєприпасів
5 лютого 2022	Велика Британія	Летальна зброя
6 лютого 2022	США	Озброєння
6 лютого 2022	Велика Британія	Озброєння
8 лютого 2022	Естонія	Мобільний польовий шпиталь Role 2
9 лютого 2022	Велика Британія	Засоби індивідуального захисту для бійців територіальної оборони ЗСУ
9 лютого 2022	США	Понад 160 тисяч боєприпасів
10 лютого 2022	США	Ракети FGM-148 Javelin, постріли гранатометів та інші оборонне озброєння загальною вагою 130 тон
11 лютого 2022	США	90 тисяч летальної зброї (ракети FGM-148 Javelin тощо)
12 лютого 2022	Литва	Озброєння та амуніція
13 лютого 2022	США	Близько 180 тисяч боєприпасів
13 лютого 2022	Литва	FIM-92 Stinger, HMMWV, бронежилети
17 лютого 2022	Велика Британія	Озброєння та амуніція
18 лютого 2022	Естонія	Ракети FGM-148 Javelin. Загалом близько 120 ПТКР.
19 лютого 2022	Канада	Снайперські гвинтівки, автоматичні гвинтівки, кулемети з оптичними засобами прицілювання, пістолети, прилади нічного бачення, спостереження та військове спорядження.
23 лютого 2022	Канада	Летальна зброя.
23 лютого 2022	Латвія	FIM-92 Stinger.
25 лютого 2022	Польща	100 од. 60-мм мінометів, 8 БПЛА, 42 тис. кевларових шоломів, боєприпаси, анонсована поставка ПТРК Джавелін та 10 тис автоматів Грот.
26 лютого 2022	Німеччина	1000 одиниць протитанкової зброї (Panzerfaust 3) та 500 FIM-92 Stinger[134], 2700 одиниць ПЗРК Стріла.
28 лютого 2022	Хорватія	Автомати, кулемети та захисне спорядження, достатніх для оснащення 4-х бригад.

1 березня 2022	Польща, Словаччина, Болгарія	70 літаків Міг-29 та Су-25.Пізніше поставка була скасована.
2 березня 2022	Естонія	Ракети FGM-148 Javelin (разом з партією від 18 лютого близько 120 ПТКР), зенітні боєприпаси (23-мм постріли), інші боєприпаси, 25 тис. сухпайків, медичне обладнання, особисте спорядження.
9 березня 2022	США	ПТРК Javelin, ПЗРК Stinger, 105-мм міномети, також, можливо, гранатомети M203, бронежилети, снайперські гвинтівки та лазерні далекоміри.
16 березня 2022	Велика Британія	Новітні ПЗРК Starstreak, станом на 16 березня поставки вже відбуваються.
16 березня 2022	Словаччина	Попередня згода щодо поставок ЗРК С-300
16 березня 2022	США	ЗРК Оса та С-300, ПЗРК Стріла-3
16 березня 2022	США	Анонсована поставка 2 000 Джавелін, 1 000 од. легкої протитанкової зброї, 6 000 РПГ AT4, 800 Стінгер, 100 БПЛА-камікадзе Switchblade, 100 гранатометів, 5 000 гвинтівок, 1 000 пістолетів, 400 кулеметів, 400 дробовиків, 20 млн. од. боєприпасів, 25 000 бронежилетів, 25 000 шоломів. Перші вантажі цього пакету прибули 23 березня.
19 березня 2022	США	Приватна компанія – виробник стрілецької зброї KelTec, з власної ініціативи безкоштовно відправить до України 400 одиниць вогнепальної зброї, в майбутньому плануються щотижневі поставки.
23 березня 2022	Німеччина	2000 гранатометів Panzerfaust 3.
24 березня 2022	Велика Британія	Анонсована поставка 6 000 протитанкових ракет, що доведе чисельність протитанкових ракет поставлених урядом Сполученого Королівства до 10 000 одиниць та £25 млн. фінансової допомоги для потреб ЗСУ.
25 квітня 2022	США	Фінансова допомога для ЗСУ.
28 квітня 2022	США	За програмою ленд-лізу анонсована поставка в Україну: • танки третього покоління M1A2 Abrams; • бойові машини піхоти США M2A3 Bradley; • самохідні артилерійські установки M109A6 Paladin; • реактивні системи залпового вогню на колісному шасі HIMARS; • універсальна пускова установка / РСЗВ M270 MLRS; • пересувний норвезький ЗРК NASAMS 2; • ЗРК Patriot; • багатофункціональні легкі винищувачі 4-го покоління F-16 C/D;
29 квітня 2022	Польща	Анонсована поставка техніки: понад 200 одиниць Т-72, кілька десятків БМП, 2С1 «Гвоздика», БМ-21 «Град», ракети класу «повітря-повітря» для літаків МіГ-29 і Су-27, дрони виробництва польської компанії WB Electonics, Piorun, велику кількість боєприпасів.

Література:

1. https://en.m.wikipedia.org/wiki/Ukraine–NATO_relations
2. https://www.slovoidilo.ua/2022/04/29/novyna/svit/palata-predstavnykiv-ssha-proholosuvala-zakonoproyekt-pro-lend-liz-ukrayiny
3. https://www.ukrinform.ua/rubric-uarazom/3473902-protikorabelni-raketi-radari-i-droni-britania-nadae-ukraini-dopomogu-se-na-300-miljoniv.html
4.https://zaxid.net/lend_liz_dlya_ukrayini_2022_shho_tse_yak_vin_dopomozhe_peremogti_n1541912
5. https://www.aljazeera.com/news/2022/2/28/which-countries-are-sending-military-aid-to-ukraine

Супрун Аліна Григорівна,
кандидат філософських наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і

природокористування України
(м. Київ, Україна)

УКРАЇНСЬКА СИТУАЦІЯ ЯК МОЖЛИВІСТЬ ВСТУПУ ДО ПІВНІЧНОАТЛАНТИЧНОГО АЛЬЯНСУ

Політичний клас України давно усвідомив необхідність інтеграції країни до західних структур, зокрема: ЄС та НАТО. Відомо, що НАТО – це членська організація, та ще й закритого типу і там є чітко визначені межі, які не можливо переступити через саму суть цієї організації. Ясна річ, що саме зараз складне положення українців в умовах війни породжує емоційне загострення і цілком людське в своїй природі бажання отримати захист від такого потужного й сильного союзника у жорсткій боротьбі проти російського загарбника. НАТО складається з обмеженої кількості членів, має сувору процедуру приєднання, органи правління та систему фінансування, чітко прописані принципи та стратегічну мету. Рішення в НАТО ухвалюються консенсусом, тобто всім державам-членам треба домовитися, винятків не існує – лише одноголосно.

Наразі, не тільки держава Україна, а й сам народ підтримує інтеграцію до альянсу. Популізм та ескалація з цього питання залишилися в минулому. Як доводять сучасні дослідники, загалом кожен процес вступу до Північноатлантичного союзу є унікальним. Як таких критеріїв вступу не існує. Члени альянсу виходять з тієї безпекової ситуації, що складається на момент вступу до НАТО. Складно сказати наскільки готові зараз бачити Україну в цьому союзі, скоріше за все, ми ще не маємо одностайної та однозначної думки країн-членів альянсу. Адже головною умовою вступу є одноголосне рішення. Скоріше всього, Україна зможе стати повноправним членом Північноатлантичного альянсу тільки тоді, коли країни-члени зрозуміють, що наш вступ принесе хоч частинку безпеки для світу і буде гарантувати цю безпеку для кожного окремого члена союзу. Зараз Україна повною мірою доводить свою здатність захищати та гарантувати цей захист своїми діями перед лицем жорстокої загрози з боку росії. То ж нам можна довіряти і це потрібно визнати. Адже саме наша країна може утримувати ті рубежі, на яких Європа потребує повноцінного та надійного захисту.

Відомо, що НАТО існує давно, ще з 1949 року, і за довгі десятиліття існування Альянс пережив не одну війну в світі. Українська ситуація, хоч як нам це не подобається, в цьому контексті не є унікальною. Унікальними натомість є масштаби підтримки України від окремих держав-членів НАТО – вони значно більші, ніж ще місяць тому могла очікувати й сама Україна. Члени альянсу виважено підходять до оцінок та можливостей щодо нашого вступу саме зараз і їх можна зрозуміти. Але дуже не хочеться, щоб у ці місяці суспільна думка українців незаслужено повернулася проти НАТО. Адже це той Альянс, до якого ми маємо прагнути і колись – після нашої перемоги – обов’язково вступимо. Там – наша безпека на довгі майбутні десятиліття. А спроби повернути українців до сумнівів та неприхильністю до НАТО – тільки послабить нашу державу та зробить її ще більш вразливою до зовнішньої агресії з боку» сусідів».

Хвіст Вікторія Олексіївна,
кандидат історичних наук, доцент
кафедри міжнародних відносин і суспільних наук,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)

ЩОДО ПИТАННЯ ЧЛЕНСТВА УКРАЇНИ В НАТО

Про вплив міжнародних міжурядових організацій на сучасні політичні процеси в світі говорить той факт, що вони займаються розробкою і здійсненням міжнародно-правових норм, якими згодом у своїй діяльності керуються держави. Крім того, останнім часом, часто сама участь в міжнародних міжурядових організаціях говорить про визнання авторитету національних держав на міжнародній арені.

У нинішній період створюється нова архітектура міжнародної безпеки, головним імперативом якої є партнерство і співробітництво. Сьогодні жодна країна світу не може забезпечити свою безпеку тільки власними силами. У цьому зв'язку особливого значення набуває розширення Організації Північноатлантичного договору (НАТО) як ключової міжнародної структури безпеки в Європі.

У регіональному безпековому просторі навколо України відбувалися масштабні інтеграційні процеси. З одного боку, НАТО розширює свої кордони та сфери впливу у Центральній та Південно-Східній Європі, з іншого, на пострадянському просторі йдуть динамічні процеси формування Організації договору про колективну безпеку (ОДКБ), що розвиваються у взаємодії з НАТО з актуальних питань боротьби з міжнародним тероризмом та програми «Партнерство заради миру» (ПЗМ).

На тлі сучасних змін у системі міжнародних відносин для України є нелогічним і надалі свій внесок у зміцнення європейської безпеки та роль відносин з НАТО зводити тільки до меж особливого партнерства, дотримуючись позаблокового чи нейтрального статусу.

Прийняття Радою національної безпеки і оборони України ще за президентства Л. Кучми у 2002 р. політичного рішення щодо набуття Україною у перспективі повноправного членства в НАТО стало переломним етапом у відносинах нашої держави з Альянсом, закономірним кроком на тлі його трансформації з військово-політичної організації у політично-військову, глобалізації міжнародного середовища безпеки після 11 вересня 2001 року, реалізації стратегії розширення НАТО на Схід.

Це рішення мало винятково важливе значення для майбутнього України як впливової європейської регіональної держави, оскільки остаточно визначило внутрішньополітичні пріоритети і зовнішньополітичні орієнтири розвитку, а також складні, але конкретні завдання перед органами державної влади, поклало край багаторічним ваганням і невизначеності.

Здійснюючи курс на євроатлантичну інтеграцію, Україна як невід'ємна частина, Європи прагне у співпраці з іншими європейськими державами долучитися до розбудови загальноєвропейської системи безпеки. Відмова від участі у такій системі об'єктивно створила б для нашої держави загрозу опинитися на периферії європейських інтеграційних процесів.

Так, українське керівництво багато уваги присвячує вступу в НАТО, що видно, зокрема, з виступів офіційних осіб, а також на законодавчому рівні.

Після початку російської агресії на Донбасі й анексії Криму в 2014 році підтримка українцями членства в НАТО помітно зросла. А у 2017 році президентом України П. Порошенко висловлювався намір щодо проведення референдуму про перспективи членства України в НАТО, який так і не відбувся [3]. Однак, вже 2019 року він підписав закон, який попередньо було ухвалено парламентом, про внесення змін до Конституції щодо визначення стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства в ЄС та НАТО [2].

Однак, після обрання задля забезпечення власної безпеки Україною курсу на членство в НАТО, тривалий час «відстань» до Альянсу для нашої країни так і не скоротилася. Більше того, саме Росія максимально протидіяла цьому наміру, а також саме це було названо однією з причин початку так званої спецоперації.

Після ескалації збройної агресії Росії проти України в лютому 2022 року риторика навколо взаємин України та НАТО значно посилилася.

Президент України наголошував про готовність нашої країни вступити в НАТО попри погрози РФ, але цього, на жаль, ми не бачимо з боку самого Альянсу і саме тому Україна

зараз змушена шукати нові гарантії безпеки. А ще 24 березня 2022 року на саміті НАТО В. Зеленський зауважив, «… Більше, прошу, ніколи, ніколи не говоріть нам, що наша армія не відповідає стандартам НАТО.» [1]. Свою позицію щодо цього питання глава держави висловив також в інтерв'ю американському телеканалу Fox News: «Нам важко говорити про НАТО, тому що НАТО не хоче нас приймати. Я думаю, що це помилка, тому, що якщо ми приєднаємося до НАТО, ми зробимо НАТО набагато сильнішим. Ми не слабка держава. Ми не пропонуємо робити нас сильнішими за рахунок НАТО. Ми є доповненням, ми локомотив. Я вважаю, що ми є однією з важливих складових європейського континенту.» [4].

Отож, питання членства України в НАТО на сьогодні лишається відкритим і переходить у вимір далекоперспективних. Саме тому нашим політикам та дипломатам доводиться шукати альтернативні, але не менш якісні гарантії національної безпеки.

Література:

1. Виступ Президента України Володимира Зеленського на саміті НАТО. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.president.gov.ua/news/vistup-prezidenta-ukrayini-volodimira-zelenskogo-na-samiti-n-73785
2. Зміни до Конституції, які закріплюють курс України на членство в Європейському Союзі та НАТО з 21 лютого набули чинності. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.ukrinform.ua/rubric-polytics/2644931-zmini-do-konstitucii-pro-kurs-na-es-i-nato-nabuli-cinnosti.html
3. Порошенко запевнив, що рішення про вступ України до НАТО прийматиметься на референдумі. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.slovoidilo.ua/promise/25155.html
4. Північноатлантичний Альянс міг би стати набагато сильнішим, ніж зараз, якби Україна стала його повноцінним членом. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.ukrinform.ua/rubric-polytics/3446356-zelenskij-mi-ne-slabka-derzava-ukraina-mogla-b-posiliti-nato.html

Прончук Ольга В'ячеславівна,
викладач історії,
Боярський фаховий коледж екології і природних ресурсів
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Тернова Анна Олександрівна,
студентка 2 курсу,
Боярський фаховий коледж екології і природних ресурсів
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
(м. Боярка, Україна)

УКРАЇНА-НАТО У СФЕРІ БОРОТЬБИ ПРОТИ РОСІЇ

Росія від початку агресії проти України намагалася звільнитися від відповідальності за кровопролитну війну та активно поширювала сфабриковані пояснення причин своїх воєнних дій. Москва заявила про «ворожу поведінку НАТО» та звинуватила у всьому Альянс, з метою посилити негативне ставлення Організації Північноатлантичного договору до населення росії та України, особливо на такі території, як Крим та Донбас. Російські і проросійські ЗМІ на сході України спонукали більшість населення регіону сприймати НАТО як агресивний військовий блок.

Україна не змогла отримати військової підтримки організації у вигляді втручання, адже вона не є членом НАТО. Але 25 червня 2014 року під час засідання Комісії Україна-

НАТО, міністри оборони країн-членів організації повідомили про перегляд питання щодо надання летальної зброї Україні, при умові порушень Мінських домовленостей країною-агресором, тобто РФ [1].

Від самого початку агресії росії НАТО осудила дії РФ та повністю підтримала територіальну цілісність і суверенітет України. У квітні 2014 року Організація Північноатлантичного договору призупинила роботу Ради росія-НАТО до моменту відновлення територіальної цілісності України. Згодом на різних міжнародних заходах представники Альянсу розкрили причетність російської федерації до бойових дій на Донбасі та анексії Криму, продемонструвавши знімки своєї космічної розвідки, підтверджуючи присутність російських військ на території України. Для України важливими напрямками допомоги від Організації Північноатлантичного договору стали: лікування та медична реабілітація поранених, забезпечення обладнанням медичних та лікувальних закладів України, підготовка фахівців. 27 квітня 2014 року між НАТО та Кабінетом Міністрів України було підписано Угоду про співробітництво, що дало можливість Україні отримати допомогу для фізичної реабілітації військовослужбовців, які були поранені в антитерористичних операціях у Луганській і Донецькій областях. Після повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну, 24 березня 2022 року, у Брюсселі 30 країн – членів НАТО зібрались для обговорення «найбільшої загрози євроатлантичній безпеці за десятиріччя», де звернулись до президента РФ: «Ми найрішучіше засуджуємо російське вторгнення в Україну. Ми закликаємо президента Путіна негайно припинити цю війну і вивести збройні сили з України, а також закликаємо Білорусь припинити своє пособництво, відповідно до Резолюції «Про агресію проти України», ухваленої Генеральною Асамблеєю ООН 2 березня 2022 року. Росія повинна виконати вердикт Міжнародного суду ООН від 16 березня і негайно зупинити військові операції. Напад росії на Україну загрожує світовій безпеці. Напад на міжнародні норми робить світ менш безпечним. Ескалаційна риторика президента путіна безвідповідальна і дестабілізуюча». Під час зустрічі 6-7 квітня 2022 року, в Брюсселі, міністри закордонних справ країн НАТО домовились продовжувати і посилювати підтримку України: «Ми домовились, що ми повинні посилювати і зберігати нашу підтримку України. Так, щоб Україна перемагала перед лицем російського вторгнення. Ми домовились, що нам потрібно підтримувати інших регіональних партнерів, які перебувають під тиском. І ми домовились активізувати нашу співпрацю з нашими партнерами з азіатсько-тихоокеанського регіону, тому що ця криза має глобальні наслідки» [2].

На даний момент НАТО допомагає координувати українські запити на допомогу, надає гуманітарну допомогу та нелетальну зброю. Деякі країни-члени надсилають в Україну допомогу у вигляді озброєння, боєприпасів, медикаментів, а також іншого необхідного військового обладнання, яке потрібне, щоб забезпечити кібербезпеку і захист від біологічних, ядерних, хімічних, радіологічних загроз. Крім цього вони надають Україні фінансову допомогу на мільйони євро, чимало держав надають притулок та гуманітарну допомогу українським біженцям. Держави, які входять до Альянсу, також приймають участь в міжнародному розслідуванні нелюдських злочинів російської федерації. Україна отримала суттєві поставки від членів НАТО, а особливо від Сполучних Штатів Америки. Під час зустрічі Консультативної групи щодо оборони України у німецькому Рамштайні стало відомо, що військова підтримка для України буде прискорюватись. 28 квітня 2022 року Конгрес Сполучених Штатів Америки погодив документ, який має назву «Ukraine Democracy Defense Lend-Lease Act of 2022» . Він надає ширші повноваження щодо наданні зброї та іншої допомоги президенту США Джо Байдену [3].

Література:

1. https://www.nato.int/cps/uk/natohq/topics_192648.htm
2. https://zaxid.net/lend_liz_dlya_ukrayini_2022_shho_tse_yak_vin_dopomozhe_peremogti_n1541912

3. http://www.ucipr.org.ua/ua/med-a/research-updates/nev-yskova-dopomoga-nato-ukra-n-v-umovah-agres-ros

Ждамарова Анна Володимирівна,
аспірантка кафедри міжнародних відносин і суспільних наук,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник: д.і.н., проф. ***Білан Сергій Олексійович***

РЕАКЦІЯ НАТО НА РОСІЙСЬКУ ЗБРОЙНУ АГРЕСІЮ ПРОТИ УКРАЇНИ

Суверенна, незалежна і стабільна Україна, неухильно віддана демократії і верховенству права, має першорядне значення для євроатлантичної безпеки.

Основоположними документами, що визначають відносини між Україною та НАТО на сучасному етапі, є Хартія про особливе партнерство між Україною та Організацією Північноатлантичного договору (9.07.1997 р.) і Декларація про доповнення Хартії про особливе партнерство (21.08.2009 р.).

Відносини Україна-НАТО були започатковані значно раніше – у 1991 році, коли Україна, здобувши незалежність, приєдналася до Ради північноатлантичного співробітництва (з 1997 року перетворена у Раду Євроатлантичного партнерства). Україна першою серед держав СНД приєдналася до Програми НАТО «Партнерство заради миру» (8.02.1994р.) [1].

Від самого початку російсько-українського конфлікту у 2014 році, НАТО дотримувалася непохитної позиції цілком на підтримку суверенітету і територіальної цілісності України у межах міжнародно визнаних кордонів. Держави–члени Альянсу суворо засуджують і ніколи не визнають незаконну та нелегітимну анексію Криму Росією, також засуджуючи його тимчасову окупацію. До того ж НАТО засуджує рішення, ухвалене Росією у лютому 2022 року, щодо визнання самопроголошених «Донецької Народної Республіки» і «Луганської Народної Республіки» на сході України, яке є кричущим порушенням міжнародного права, що ще більше підриває суверенітет і територіальну цілісність України. НАТО також засуджує у найсуворіший спосіб повномасштабне вторгнення Росії в Україну, яке розпочалося у лютому 2022 року і є абсолютно невмотивованим і неспровокованим. Це – тяжке порушення міжнародного права і серйозна загроза євроатлантичній безпеці.

Внаслідок незаконної і нелегітимної анексії Криму Росією у 2014 році держави–члени Альянсу вирішили призупинити усіляке практичне цивільне та військове співробітництво з Росією, втім залишивши відкритими політичні і військові канали зв’язку. У лютому 2022 року держави–члени Альянсу ухвалили безпрецедентний пакет обмежувальних заходів, накладених на Росію внаслідок її повномасштабного вторгнення в Україну, включаючи суворі великомасштабні санкції. Держави–члени Альянсу закликають Росію негайно припинити військові дії й вивести усі війська з території України і від її кордонів, забезпечити цілковите дотримання норм міжнародного гуманітарного права і гарантувати безперешкодний і безпечний доступ для гуманітарних потреб і надання допомоги усім, хто цього потребує. Вони також закликають Росію припинити обмежувати судноплавство в окремих районах Чорного моря і перешкоджати доступу до Азовського моря [2].

З огляду на безпосередні загрози, яких зазнавали територіальна цілісність, політична незалежність і безпека України, упродовж кризи регулярно проводилися консультації на рівні Комісії Україна – НАТО (КУН). У листопаді 2018 року через необґрунтоване застосування Росією військової сили проти українських суден у Керченській протоці та

загрози нарощування Росією військової моці у квітні 2021 року, було скликано позачергові засідання КУН. Інші екстрені засідання КУН, присвячені продовженню нарощування Росією військової сили і невиправданому нападу на Україну, відбулися у штаб-квартирі НАТО в січні та лютому 2022 року.

Окрім політичної підтримки України, НАТО також істотно збільшила практичну допомогу країні. Негайно після незаконної та нелегітимної анексії Криму Росією у 2014 році, міністри закордонних справ держав–членів НАТО узгодили низку заходів, спрямованих на підвищення здатності України гарантувати власну безпеку. Вони також ухвалили рішення про подальше розширення практичної допомоги Україні з боку НАТО завдяки істотному зміцненню поточних програм співробітництва, а також запровадженню нових вагомих ініціатив. На Варшавському саміті 2016 року заходи НАТО на підтримку України було оформлено у вигляді Комплексної програми допомоги Україні (КПД), яка має на меті сприяти розбудові здатності України гарантувати власну безпеку та запроваджувати у життя широкомасштабні реформи у галузі безпеки і оборони відповідно до євроатлантичних принципів та передових методів.

Держави-члени Альянсу збільшують політичну і практичну підтримку Україні, яка продовжує захищатися від повномасштабного вторгнення з боку Росії. НАТО координує запити України про допомогу, а також надає підтримку своїм країнам–членам щодо доставки гуманітарної допомоги і нелетального озброєння. Окремі держави–члени Альянсу передають Україні зброю, боєприпаси, предмети медичного призначення та інше військове обладнання життєвої важливості. Вони також надають Україні фінансову допомогу, що вимірюється мільйонами євро. Чимало членів Альянсу також надають гуманітарну допомогу цивільному населенню України і відкривають кордони для українських біженців [3].

НАТО стоїть на боці народу України, її демократично обраних президента, парламенту і уряду.

Література:

1. Газін В.П. Історія міжнародних відносин XX ст. [Текст] / Газін В. П., Скрипник А. Ю., Завадська І.М.; Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, МАППУ, ПДАТУ. – Кам'янець-Подільський, 2011. – 200 с.
2. https://www.nato.int/cps/uk/natohq/topics_37750.htm#
3. https://www.president.gov.ua/news/naslidki-mozhlivoyi-rosijskoyi-eskalaciyi-shodo-ukrayini-bud-72117

Андрусик Богдан Володимирович,
студент 4 курсу, групи МВ-18003б,
спеціальність «Міжнародні відносини»,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник: к.і.н., доц., ***Сєкунова Юлія Володимирівна***

НАТО ЯК ОСНОВА СТАБІЛЬНОСТІ СУЧАСНОЇ БЕЗПЕКОВОЇ СИСТЕМИ

У XX столітті спроби вирішення проблеми світової безпекової системи, призвели до двох світових війн. На сьогодні, після нападу 24 лютого 2022 Росії на Україну, й початок російсько-української війни відповідно, проблема світової безпеки вкотре стала однією з головних проблем світового порядку денного.

Сучасну систему міжнародної безпеки розглядали такі науковці як: Абрамов В.І., Ситник Г.П., Смолянюк В.Ф., Загурська-Антонюк В.Ф., Максимчук В. О., Кравченко В., Давимука О., Тимошенко Р. І., Федянович Д. Л. та ін.

У забезпеченні стабільності одними з найвпливовіших гравців на міжнародній арені є міжнародні організації. Вони не лише відіграють важливу роль в забезпеченні верховенства права, але й виступають об'єднуючою ланкою між урядами та суспільством, між різними країнами, іншими міжнародними органами та діячами.

З кожним роком спостерігається стійка тенденція посилення ролі НАТО у врегулюванні військово-політичних конфліктів [2, с. 25]. Інтерес до врегулювання конфліктів пов'язаний з відсутністю стримування радянської військової загрози. Функції врегулювання конфліктів сприяли "збереженню блоку, його оновленню і забезпеченню стабільності військово-політичних зв'язків між європейськими державами"[2, с. 27].

НАТО на сьогодні є організацією зі сформованою концепцією миротворчої діяльності. Ця активність також виявляється у регіонах за межами "зони відповідальності" НАТО, наприклад, Північна Африка і Близький Схід (Пакистан, Афганістан, Іран, Ірак, Лівії, Судан, Середземне море, біля узбережжя Африканського Рогу та у Сомалі й на Балканах) [3, с. 530].

Розширення зон стабільності стало головною передумовою трансатлантичної безпеки. Звичайно, колективна оборона альянсу залишається головним її завданням, однак, поява нових викликів і загроз, які виникають далеко за межами зони відповідальності НАТО, не можуть бути поза її увагою. Зокрема, тероризм, розповсюдження зброї масового знищення і проблема "країні-відчужників" становлять собою виклики, які неможливо подолати, виходячи лише з "територіального" розуміння безпеки. Нині найбільш ефективним інструментарієм подолання кризи на глобальному рівні є ресурси НАТО як воєнно-політичного блоку та ресурси країн-членів і країн-партнерів в зоні відповідальності Альянсу та поза його межами [4, с. 43].

Сучасна та майбутня роль НАТО набуває усе більшого значення для стабільного і відкритого міжнародного порядку. Хоча історичний досвід дає підстави для оптимізму щодо довгострокового майбутнього НАТО, він також застерігає від самозаспокоєння і самовдоволення. Політична адаптація є життєвоважливою силою НАТО, але водночас, це також є основною умовою її виживання.

Тероризм у всіх його формах і проявах залишається однією з найбільших та найнебезпечніших загроз. Простір між світом, дезінформація і підривна діяльність створюють серйозні проблеми для демократій. Гібридні атаки вимагають нового підходу до стримування та оборони, частково завдяки новим технологіями. Узгодження спільної відповіді на ці виклики часом піддає єдність НАТО випробуванню, при цьому союзники займають позиції, що відображають неспокій. Ці проблеми не можна вирішити самотужки. Тому важливо, щоб усі союзники підтверджували свою політичну прихильність один одному, підтримували свою відданість демократичним цінностям і отримувати вигоду з проєктування колективної сили.

В цілому, зараз НАТО покращує свою здатність реагувати на існуючі та нові загрози, які виходять як від державних, так і недержавних суб'єктів, розширює свій спектр політичних інструментів для стримування супротивників і захисту Альянсу в умовах сучасних загроз. Альянс повинен бути здатним до постійної адаптації для відображення мінливих стратегічних обставин, адже триваючий протягом чверті століття процес розширення НАТО на Схід, істотно трансформує сформовані інтеграційні зв'язки в рамках ОДКБ і в певній мірі ускладнює взаємодію держав-членів Організації. Північноатлантичний альянс прагне в середньостроковій перспективі інтенсифікувати свою політику «відкритих дверей» на пострадянському просторі, що спричиняє послаблення політики та впливу Росії у цьому регіоні. РФ не може допустити розвиток такого сценарію, адже пострадянський простір – останній регіон у якому вона має вплив.

Література:

1. Горбатюк С. Еволюція феномена оборони: від давніх політичних та правових досліджень до сучасної науки. Вісник Національної академії України при Президентові України. Київ, 2016. Вип. 2. С. 28–34.

2. Власюк О. С. Яворська Г. М. Стратегічна адаптація НАТО до нових проблем безпеки: варіанти стратегічної панорами України. Стратегічна панорама: наук.-практ. журн. Нац. ін-т стратег. досліджень. Київ, 2016. No 1. С. 19–25.

3. Boyer M.. N. Hudson Global Politics: Applying Theory to a Complex World. Oxford University Press. N.Y., 2019. 529 p.

4. Горбулін В. Світова гібридна війна. Український фронт. Нац. ін-т стратег. досліджень. Київ: НІСД, 2017. 496 с.

5. Шпура, М.І. Аналіз підходів, механізмів і способів, що використовує НАТО та інші міжнародні організації з безпеки для врегулювання сучасних воєнних конфліктів. Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень. 2019. 3(67). 28-34.

Бартовщук Катерина Олександрівна,
студентка 3 курсу, групи МВ-19001Б
кафедра міжнародних відносин і суспільних наук,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник: к.політ.н., доц. ***Грушецький Богдан Павлович***

ВІЙСЬКОВА ТА ПОЛІТИЧНА ДОПОМОГА НАТО УКРАЇНІ (2014-2021)

Представництво НАТО в Україні, яке було створене в 2016 році забезпечує розвиток партнерства безпосередньо в країні. До його складу входить Центр інформації та документації НАТО, який сприяє інформуванню громадськості про діяльність НАТО та переваги, які дає співробітництво між Україною і Альянсом, і Офіс зв'язку НАТО, створений у 1999 р., який сприяє участі України у програмі НАТО «Партнерство заради миру». НАТО в Україні – це найбільший дипломатичний офіс НАТО в країні, яка не є членом НАТО. Створення NRU відображає більшу роль НАТО у підтримці демократичних перетворень України.

Офіс зв'язку НАТО є складовою Відділу політичних справ і політики безпеки НАТО.

Поточні пріоритети Офісу зв'язку НАТО в Україні включають: [1, с. 272].

-Сприяти політичному та військовому діалогу та співпраці між НАТО та Україною.

-Підтримувати реалізацію цільових фондів та програм розвитку потенціалу.

-Надавати консультативну підтримку щодо структурних реформ у сфері безпеки України та оборонний сектор.

-Надавати регулярні звіти про події в Україні до штаб-квартири НАТО.

У рамках відповіді на російсько-український конфлікт, Північноатлантичний Альянс значно посилив свою підтримку для розбудови безпекових можливостей України. Відколи вибухнув російсько-український конфлікт, НАТО послідовно дотримується чіткої позиції яка повністю підтримує суверенітет і територіальну цілісність України у межах міжнародно визнаних кордонів. Держави – члени Альянсу не визнали і ніколи не визнають незаконну і нелегітимну анексію Криму росією, а також засудили цілеспрямовані дії росії з метою дестабілізації ситуації на сході України із проведенням військового втручання і підтримкою бойовиків.

Після першого вторгнення Росії в Україну в 2014 році НАТО відновила свою увагу на територіальній обороні та стримуванні російської агресії, в тому числі за допомогою розширеної передової присутності (EPP) з чотирьох осіб.

Багатонаціональні бойові групи, дислоковані в країнах Балтії (Естонія, Латвія, Литва) та Польщі. Бойові групи, чисельність яких з початку лютого збільшилася більш ніж втричі — з приблизно 5000 до 18 200 у середині березня – очолюють Сполучене Королівство (Естонія), Канада (Латвія), Німеччина (Литва) та Сполучені Штати (Польща). НАТО також створило

багатонаціональний відділ на південному сході зі штаб-квартирою в Румунії для координації спеціальної передової присутності (TFP) у Чорноморському регіоні.

За даними НАТО, зараз під прямим командуванням НАТО у східній частині альянсу перебувають 40 000 військовослужбовців союзників, а також понад 130 винищувачів союзників у підвищеній бойовій готовності та понад 200 кораблів союзників у морі в регіоні [2, с. 157].

На додаток до розгортань США, нові розгортання НАТО включають понад 1000 солдатів із Великобританії до Естонії та Польщі; 800 французьких і бельгійських військ до Румунії; 350 додаткових німецьких військ до Литви та німецько-голландська система протиповітряної оборони Patriot у складі нової бойової групи НАТО у Словаччині; і додаткові винищувачі, кораблі та війська численних союзників. На Брюсельському саміті 2018 р. глави держав і урядів країн членів НАТО підтримали пропозицію щодо продовження Комплексної програми допомоги та її ролі у вдосконаленні оборонних можливостей України і розбудові оперативної допомоги. НАТО знову підтвердила те, що Альянс готовий і надалі допомагати Україні щодо реалізації порядку денного реформування національних структур та систем безпеки і оборони, зокрема, у рамках Комплексної програми допомоги, з тим, щоб Україна могла ще більш ефективно забезпечувати власну безпеку та оборонятися у випадку ескалації конфлікту.

Глави держав і урядів також підтвердили свою підтримку зусиллям України з посилення стійкості до гібридних загроз, у т.ч. через активізацію співпраці в рамках Платформи НАТО Україна з протидії гібридним загрозам.

Отже, можна зробити висновок, що НАТО твердо підтримує суверенітет та територіальну цілісність України та її право вирішувати своє майбутнє та зовнішньополітичний курс без стороннього втручання. Союзники не визнають і не визнають незаконну анексію Криму Росією.

Література:

1. План дій Україна–НАТО / Організація Північноатлантичного договору. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nato.int/cps/uk/natohq/official_texts_19547.htm?selectedLocale=uk

2. Міжнародні відносини та світова політика [Електронний ресурс] : навчальний посібник / О. М. Кузь, Д. С. Коротков, Д. Ю. Михайличенко, О. В. Бровко ; за заг. ред. д-ра філос. наук, професора О. М. Кузя. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2020. – 201 с.

3. Міжнародні відносини і зовнішня політика України: підручник / колектив авторів; за заг. ред. Пошедіна О. І. – Київ: НУОУ, 2013. – 374 с.

Брик Роман Юрійович,
студент І курсу, 2 групи,
ННІ лісового і садово-паркового господарства,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник: к.і.н., доц., ***Хвіст Вікторія Олексіївна***

ПІДТРИМКА НАТО УКРАЇНІ У БОРОТЬБІ ПРОТИ РОСІЙСЬКОЇ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ

Насамперед, виникає потреба з'ясувати, що ж таке взагалі НАТО. НАТО – це є військово-політичний союз 30 держав Європи та Північної Америки. Він існує для того, щоб країни-учасники могли підтримувати однин одного, а також захищати від країн-агресорів, оскільки напад на одну з країн-учасниць НАТО буде вважатися нападом на весь Альянс.

На жаль, Україна не є членом НАТО, але за останні роки налагоджено тісну співпрацю з Альянсом, хоча при цьому на Україну не розповсюджується гарантії безпеки, які були запроваджені в Альянсі. Однак, після збройної агресії Російської Федерації проти України в 2014 році, під час якої був анексований Крим і частина Донецької і Луганської областей, НАТО допомагав Україні реформувати Збройні сили і оборонні структури, а також надавав різнобічну допомогу у підготовці українських воїнів. Зокрема, у 2016 році одним із Комплексних пакетів допомоги Україні передбачалося також навчання українських воїнів за програмою НАТО та їх безпосередня участь у військових операціях Альянсу.

Наразі, під час повномасштабної війни України проти Російської Федерації, НАТО зацікавлений та приймає активну участь у тому, щоб Україна здобула перемогу у цій війні. НАТО координує дії інших країн-учасниць Альянсу, в наданні ними гуманітарної та військової допомоги Україні. Якщо співставити допомогу Україні у 2014 і 2022 році, то тепер в нашу державу направляють уже, навіть, летальне озброєння, яке допоможе нам розбити загарбників, а також надають боєприпаси, озброєння, каски, бронежилети, військове обладнання і навіть військову техніку, захист від хімічної і ядерної загрози. Країни-учасниці Альянсу надають гуманітарну допомогу, медикаменти, їжу, одяг й інше. Так само країни-учасниці надають притулок біженцям з нашої країни, які намагаються втекти від війни і зберегти своє життя, та підтримують проведення міжнародного розслідування, тих нелюдських злочинів, що скоїла російська армія. Також, НАТО надає нам фінансову допомогу, яка дає можливість втримати нашу економіку. Отож, ми отримуємо різнобічну допомогу та підтримку.

Виникає цікаве питання, чому НАТО не закриває повітряний простір над Україною і не вводить війська в нашу країну, відповідь проста: дії Альянсу є виключно оборонними і покликані запобігати конфліктам, а не провокувати їх, оскільки, введення військ і закриття неба над Україною призведе до стовідсоткового зіткнення збройних сил Росії і НАТО, і зможе привести до ще більших страждань нашого населення і взагалі може призвести до ядерної війни, а це нікому вже не потрібно. Відтак Альянс допомагає Україні всім чим може.

Підбиваючи підсумки вище сказаного, можемо з впевненістю стверджувати, що НАТО стоїть на боці українського народу, на боці нашого Президента і Парламенту, на боці ЗСУ. Також Альянс цілковито підтримує територіальну цілісність і суверенітет України у межах міжнародно визнаних кордонів.

Література:

1. North atlantic treaty organization. Офіційний сайт НАТО: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.nato.int/

Вітковський Анатолій Анатолійович
студент 1 року навчання магістратури,
спеціальність «Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії»,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник: к.і.н., доц. ***Лановюк Людмила Петрівна***

ДІЯЛЬНІСТЬ НАТО ТА ЇЇ НАЙБІЛЬШ АКТИВНИХ ДЕРЖАВ-ЧЛЕНІВ ПІД ЧАС ПЕРШОЇ ФАЗИ РОСІЙСЬКОГО ВТОРГНЕННЯ В УКРАЇНУ 24 ЛЮТОГО 2022 р.

Організація Північноатлантичного договору з самого початку російського вторгнення заявила про свою підтримку України. Альянс та лідери його держав-членів засудили російську агресію, але 24 лютого 2022 року, у день початку вторгнення, генеральний

секретар НАТО Й. Столтенберг, заявив, що організація не планує направляти війська в Україну, проте вона «перебуває у близькій координації з ЄС, а також партнерами по всьому світу, щоб запровадити жорсткі санкції проти РФ» [1]. Подальша діяльність НАТО, як організації, звелась до дипломатичної роботи та політичних заяв. Також, показовим є проведення екстреного саміту НАТО 25 лютого, без запрошення на нього України, хоча Фінляндія та Швеція взяли в ньому участь.

На відміну від НАТО як організації в цілому, її окремі члени надали не тільки символічну та моральну підтримку. Найбільш активно допомогу надали такі країни, як США, Велика Британія, Польща та країни Балтії. 11 березня президент Сполучених Штатів Д. Байден підтримав виділення Україні 13,6 млрд. дол., з яких половина призначена на озброєння. Польща, окрім значної військової допомоги, прийняла до себе величезну кількість біженців – більше 2,5 млн. Країни Балтії, зокрема Естонія, надали найбільшу військову допомогу у відсотках від свого ВВП. Велика Британія ж відрізнилась активною дипломатичною діяльністю, роботою власної розвідки та інших спецслужб, які надавали данні українським військовим [4].

Важливим є розуміння мотивації цих країн. США та Велика Британія давні конкуренти РФ, які активно намагаються знизити її вплив на світовій арені та максимально її ослабити, не допустивши її становлення як «полюса». Про це свідчать чисельні заяви їхніх чиновників, зокрема заява міністра оборони США Л. Остіна від 25 квітня 2022 р.: «Ми хочемо, щоб Росія була ослаблена такою мірою, щоб більше не могла робити те, що вона зробила під час вторгнення в Україну» [3]. Необхідно також враховувати кількість, параметри та терміни поставок Україні військової допомоги. Незважаючи на те, що керівництвом США та Великої Британії протягом декількох місяців до початку вторгнення заявлялось про його неминучість, Україна протягом двох місяців з його початку практично не отримувала важких озброєнь, необхідних для наступальних дій. Прохання Президента України про «закриття неба», або надання достатньої кількості літаків, були проігноровані. Проте звичайної зброї та ресурсів необхідних для оборони надається в досить великій кількості. Це також свідчить про те, що головною ціллю є максимальне виснаження Росії, а не швидкий порятунок України.

Стимулом ж допомоги Польщі та країн Балтії, є зрозуміле бажання забезпечити свою безпеку. Через геополітичне положення ці країни знаходяться в зоні високого ризику агресії з боку Росії. Від України їх відрізняє, насамперед, статус члена НАТО, проте навіть це не є гарантією безпеки, враховуючи специфіку зовнішньої політики РФ. Деякі російські лідери неодноразово заявляли про необхідність ліквідувати суверенітет даних країн. Зокрема колишній (помер 06.04.2022) лідер партії ЛДПР Володимир Жириновський, заявляв про можливість «четвертого розділу Польщі» [2].

З іншого боку, є держави-члени НАТО, які не бажають розривати стосунки з Росією та намагаються вирішити конфлікт, максимально швидко – дипломатичним шляхом, навіть зі значними поступками за рахунок України. Такими країнами, насамперед, є Німеччина, Франція та Туреччина. Лідери цих країн постійно виходять на зв’язок з президентом Росії та беруть активну участь в організації переговорів та здійсненні комунікації між сторонами конфлікту (напр. переговори в Стамбулі 29.03.2022). Німеччина також постійно блокує санкційні ініціативи проти Росії з боку Європейського Союзу, в першу чергу на енергоносії, від яких сама Німеччина значною мірою залежить. Туреччина, окрім закриття проходів для військових кораблів РФ та закриття повітряного простору, практично не приєдналась до санкцій проти неї. До цієї категорії також можна віднести Угорщину, яка майже відверто демонструє свою підтримку владі Росії та неприязнь до українського керівництва. Таку політику можна пояснити, в першу чергу, економічними інтересами та відсутністю прямої загрози безпеці цих держав з боку Росії.

Отже, країни-члени НАТО можна умовно поділити на дві категорії:

1) Ціль яких є максимальне ослаблення Росії, не рахуючись при цьому з втратами, які несе Україна. Вони реалізують це шляхом надання Україні допомоги, яка достатня для оборони, проте якої замало для рішучої перемоги.

2) Ціль яких у якнайшвидшому припинені конфлікту, задля нормалізації економічних відносин з РФ, також при цьому не рахуючись з втратами, які понесе Україна.

В таких умовах Україні, тим більше, потрібно використовувати всі можливі засоби, задля забезпечення власних інтересів. Буде це допомога країн Альянсу, чи якихось інших держав, нею не можна нехтувати, але потрібно добре розуміти природу такої допомоги, щоб в майбутньому вибудувати свою зовнішню політику на основі максимального забезпечення своїх національних інтересів.

Література:

1. Генсек НАТО уникнув відповіді щодо надання допомоги Україні, війська не надсилатимуть // ЄВРОПЕЙСЬКА ПРАВДА, 24 лютого 2022. URL: https://www.eurointegration.com.ua/news/2022/02/24/7134583/

2. Жириновский: Четвертый раздел Польши будет последним! // YouTube канал ЛДПР-ТВ. 18 листопада 2021 г. URL: https://www.youtube.com/watch?v=B91W2sdfOwk

3. Мерфі. М. США хочуть ослабити Росію, щоб уникнути нових воєн // BBC. 25 квітня 2022. URL: https://www.bbc.com/ukrainian/news-612184803)

4. Вальтер. Я. Тяжелые вооружения для Украины: какие страны что поставляют // Deutsche Welle. 26 квітня 2022. URL: https://www.dw.com/ru/tjazhelye-vooruzhenija-dlja-ukrainy-kakie-strany-chto-postavljajut/a-61586186

Волошин Єгор Олександрович,
студент 4 курсу, групи МВ-18002б,
спеціальність «Міжнародні відносини»,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник: к.і.н., доц. ***Сєкунова Юлія Володимирівна***

РОСІЙСЬКА АГРЕСІЯ ЯК КАТАЛІЗАТОР ВІДНОСИН УКРАЇНА-НАТО

Від початку вторгнення в Україну Російська Федерація прагнула зняти з себе відповідальність за розв'язання кровопролитної війни і активно поширювала надумані нею пояснення причин своїх дій. Однією з таких причин Москва задекларувала «ворожу поведінку НАТО» та звинуватила в усьому Альянс, одночасно намагаючись посилити негативне ставлення населення Росії та України (особливо Криму та Донбасу) до нього. Москва активізувала свою пропаганду в цьому напрямку.

Революція Гідності та зміна влади в Україні призвела до змін зовнішньополітичних настанов. Зокрема, було переглянуто і принципи позаблоковості. Держава повернулась до євроатлантичного вектору як одного із засадничих при формуванні зовнішньої політики.

Військові дії на сході України у 2014 році започаткували новий етап співпраці України з НАТО. Указом Президента України від 24.09.2014 р. No 744/2014 уведено в дію рішення Ради національної безпеки і оборони України від 28 серпня 2014 р. «Про невідкладні заходи щодо захисту України та зміцнення ї обороноздатності», яким визначено, що пріоритетним національним інтересом України у сфері зовнішньополітичної діяльності 2014 р. та наступних роках е подальший розвиток відносин стратегічного партнерства України зі США, ЄСі НАТО [4]. Уже 23 грудня того ж року Верховна Рада України ухвалила рішення про відмову від позаблокового статусу України.

Після того, як Росія вдалася до незаконних військових дій проти України, Північноатлантична рада скликала екстрене засідання для обговорення наслідків ситуації, що склалася. 2 Березня 2014 року ПАР виступила з заявою, де зазначалося, що «країни Альянсу й надалі підтримуватимуть суверенітет, незалежність і територіальну цілісність України та право її народу визначати своє майбутнє без зовнішнього втручання»; союзники дійшли згоди, що «військові дії збройних сил Російської Федерації проти України є порушенням міжнародного права і суперечать принципам, на яких ґрунтується робота Ради Росія-НАТО та Партнерство заради миру» [1]. Того ж дня було проведено екстрене засідання Комісії Україна-НАТО.

5 Березня Рада Росія-НАТО скликала засідання для обговорення кризи. Пізніше Генеральний секретар НАТО Андерс Фог Расмуссен оголосив, що країни Альянсу дійшли згоди посилити підтримку реформ в Україні шляхом поглибленого політичного діалогу, подальших навчань та зміцнення потенціалу українського війська [2].

1 Квітня 2014 року міністри закордонних справ країн НАТО та України прийняли спільну декларацію, в якій засудили дії Росії і ухвалили конкретні заходи, спрямовані на підтримку здатності України забезпечити свою безпеку, у тому числі шляхом зміцнення потенціалу та удосконалення спроможностей українського війська [3].

У протистоянні російській військовій агресії Україна не отримала безпосередньої військової підтримки Альянсу у вигляді втручання, оскільки вона не є членом НАТО і, відповідно, не входить до його системи безпеки. Таке військове втручання, та ще й без міжнародного мандату, якому Росія, безсумнівно, перешкоджатиме, може призвести до військової конфронтації між НАТО і Росією і створити загрозу глобальній безпеці та передумови для виправдання Кремлем своїх агресивних дій. Ця загроза не дає Брюсселю піти на такий крок, а от Москва своїми діями постійно доводить, що вона не піклується про глобальну стабільність. Сьогодні Альянс об’єктивно відмовляється від безпосереднього втручання у російсько-український конфлікт та затримує постачання летальної зброї Україні.

Отже, анексія Росією Автономної Республіки Крим, військові дії на Сході України 2014 року стали поворотним моментом у новому етапі співпраці України з НАТО. Відмова України від позаблокового статусу та проголошення курсу на поглиблення європейської та євроатлантичної інтеграції відкрили нові можливості для двостороннього та багатостороннього співробітництва з державами-членами Альянсу. Оскільки Україна перебуває у стані війни з Росією, Україна отримує значну фінансову та матеріально-технічну підтримку від НАТО через трастові фонди, створені державами-членами Організації. Україна отримала консультативну та політичну підтримку на найвищому рівні. Військова агресія Російської Федерації у 2014 році стало каталізатором зміцнення співпраці з НАТО.

Література:

1. North Atlantic Council statement on the situation in Ukraine [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_107681.htm?selectedLocale=en
2. Remarks [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nato.int/cps/en/natolive/opinions_107743.htm?selectedLocale=en
3. Statement of the NATO-Ukraine Commission [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nato.int/cps/en/natolive/news_108499.htm?selectedLocale=en
4. Про невідкладні заходи щодо захисту України та зміцнення її обороноздатності» : рішення Ради національної безпеки і оборони України від 28 серпня 2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/n0011525-14

Гаврилюк Юлія Анатоліївна,
студентка 2-го курсу, групи МВ- 20003б,

гуманітарно-педагогічного факультету,
спеціальність «Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії»,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник: д. політ.н., доц., ***Гольцов Андрій Геннадійович***

ЕСТОНСЬКА ПІДТРИМКА УКРАЇНИ ЗА УМОВ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ

Організація Північноатлантичного договору (НАТО) є об'єднанням, яке було створено з метою досягнення цілей Північноатлантичного (інша назва- Вашингтонського договору), підписаного 4 квітня 1949 року. Згідно з договором, фундаментальною роллю НАТО є збереження свободи та безпеки країн - членів шляхом використання політичних та військових засобів. НАТО відіграє важливу роль, яка дедалі зростає, у сфері подолання кризових ситуацій та миротворчої діяльності. На сьогодні 30 країн є членами НАТО . Ще 20 квітня 1994 року була підписана угода між Міністерством оборони України та Міністерством оборони Естонської Республіки про військове співробітництво у якій зазначено такі основні аспекти: ремонт та експлуатація військової техніки та озброєння; матеріально-технічне забезпечення військ; військова освіта і перепідготовка військових кадрів [1].

Особливу увагу звернемо на те, як Естонія (член НАТО) допомагає Україні під час російської агресії. По-перше, Естонія відразу оголосила свою позицію щодо вторгнення військ РФ до України. 24 лютого 2022 р. представники української діаспори та мешканці Естонії пікетували посольство РФ у Таллінні, протестуючи проти нападу Росії. Зазначимо, що 26 лютого 2022 року на площі Свободи в столиці Естонії відбувся наймасовіший мітинг (понад 30 тис. людей) на підтримку України за останні 30 років. Більш того, Естонія ще до агресії 24 лютого 2022 р. була серед тих країн НАТО, які виступали за вступ України до цієї організації.

По-друге, Естонія була однією з перших країн, яка підтримала в наданні статусу кандидата на членство в ЄС України. Прем'єр–міністерка Естонії Кая Каллас наголосила, що вони одноголосно з європейськими колегами впевнені в тому, що місце України в Європейському Союзі. До того ж , і президент Естонії Алар Каріс став на бік України. На одному інтерв'ю 9 лютого 2022 року Надзвичайний та Повноважний Посол Естонії в Україні Каімо Кууск розповів про перспективи естонсько–українського партнерства у сфері безпеки та оборони. Він зауважив, що відносини між державами дуже тісні, і співпраця триває та розвивається, навіть домовилися поглибити співпрацю з українською кіберполіцією та у військовій сфері [2]. Питання військової співпраці з Україною є важливим.. Естонська держава робить усе можливе, щоб тренуватися з українськими військовими разом та отримувати український військовий досвід і навпаки.

По-третє, Естонія є однією з країн, яка допомагає Україні в часи війни з РФ. Відправляє на українські землі гуманітарну, медичну, військову допомогу, яка зараз нам необхідна для захисту своєї країни. Також естонські волонтери збирають гроші на закупівлю шоломів, бронежилетів, дронів, одягу хімічного захисту та багато іншого і передають це Україні. Тобто, як ми бачимо Естонська Республіка підтримує Україну у різних сферах, починаючи від дипломатичної і до гуманітарної, це засвідчує надійне партнерство між двома країнами на міжнародній арені за всіма міжнародними нормами.

З розглянутого можна зробити такі висновки, що співпраця між двома державами стала і дуже важлива, особливо на сьогоднішній день під час Російської агресії. Естонія як і решта країн Балтії зацікавлена надавати Україні підтримку у сфері оборони, оскільки російська загроза для неї є актуальною. Більш того, з початком війни РФ проти України Естонська Республіка (якої площа становить близько 44,5 тисяч кв. км.) прийняла понад 34 тисячі біженців з України. Також зазначимо, що Естонія була однією з країн, яка підтримала

у відключенні РФ від SWIFT та закриття неба від агресора, що й доводить її не байдужість до українського народу. Тому українсько-естонські відносини розвиваються у різних сферах: політичних, військових, культурних та інших. Ця співпраця полягає у підписані двосторонніх договорів, які допомагають налагоджувати відносини між державами на міжнародній арені.

Література:

1. Угода між Міністерством оборони України та Міністерством оборони Естонської Республіки про військове співробітництво. Верховна Рада України. Законодавство України. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/233_029#Text

2. Естонія робить усе, щоб Україна якнайшвидше стала членом НАТО — Каімо Кууск. Інформаційне агентство АрміяInform.

https://armyinform.com.ua/2022/02/09/estoniya-robyt-use-shhob-ukrayina-yaknajshvydshe-stala-chlenom-nato-kaimo-kuusk/

Гнатенко Антон Володимирович,
студент 4 курсу, групи МВ-18002б,
спеціальність «Міжнародні відносини»,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник: к.і.н., доц., ***Сєкунова Юлія Володимирівна***

ПЕРСПЕКТИВИ ЧЛЕНСТВА УКРАЇНИ З НАТО, ПЕРЕМОГИ, ПОРАЗКИ ТА СПОДІВАННЯ

Відносини України з Організацією Північноатлантичного договору базувалися на прийнятті Угоди про спеціальне співробітництво між Україною та Північноатлантичним договором НАТО 1997 року. Відповідне розпорядження Президента України було підписано 8 липня 2002 року. У жовтні 2002 року Верховна Рада на основі відповідних рекомендацій скликала парламентське засідання з питань відносин та співробітництва України з НАТО. 19 червня 2003 р. наміри України в євроатлантичному регіоні були підтверджені українським Законом «Про основні засади національної безпеки України», до якого входить «... Угода про ЄС та Північноатлантичний договір. Водночас, організація має добросусідські відносини та стратегічне співробітництво з Росією, Співдружністю Незалежних Держав та іншими країнами, а також іншими країнами.

Огляд виконання Цільової програми Україна-НАТО та Плану дій Україна-НАТО відрізнявся, критикуючи недбалість відповідальних за її місію та, загалом, певний прогрес України на шляху до ПДЧ. Суперечливим є те, що з приходом до влади Віктора Ющенка відбулися певні невдачі у відносинах з НАТО.

16 жовтня 2005 року в Україну прибув президент Асамблеї НАТО П'єр Лелуш. Знову ж таки зміст його висловлювань був таким: Україна є однією з держав демократичної сім'ї. Проте зміст переговорів Україна-НАТО залежатиме від демократичних та економічних реформ. Зокрема, Генеральний секретар НАТО Яап де Хооп Схеффер відвідав Україну 18 жовтня 2005 року. Проте головним питанням були не відносини України з Альянсом, а внутрішньополітичні дебати України щодо вступу України до Альянсу. Були певні складнощі під час підготовки та затвердження стратегії НАТО щодо України у 2007 році. По-перше, документ був підписаний президентом 18 червня 2007 року, як і було задумано, наприкінці першого півріччя. Впроваджуватись, а в деяких випадках – виконувати. По-друге, більшість конкретних операцій потрапила в руки Міністерства оборони, яке фактично ретельно працювало з планом. Натомість багато інших виконавців Цільової програми навіть на етапі підготовки абстрактно обмежували пропозиції щодо «вирішення проблеми» чи «поради», що, очевидно, не відповідало документу. Не брав участі в контенті.

Сполученим Штатам не вдалося переконати своїх європейських партнерів у необхідності ПДЧ, тому Бухарестський саміт 2008 року став для України втраченою можливістю. Відносини з альянсом погіршилися, коли до влади в Україні прийшов Віктор Янукович. За її ініціативою та підтримкою 81 липня 2010 року Верховна Рада України прийняла Закон України «Про засади внутрішньої та зовнішньої політики», який закріпив так звану «несекретну» позицію як основу зовнішньої політики. Узаконено заперечення євроатлантичної інтеграції.

Історія України в контексті НАТО та нові «можливості», які відкрилися після саміту Альянсу у Варшаві, яскраво свідчать про потенціал цієї зовнішньої політики та політики безпеки України. Головне – не зупинятися на досягнутому і намагатися зробити те, що ви задумали, правильно. У цьому контексті здаються доречними наступні кроки для підтримки позитивного підходу. На національному політичному рівні:

1) Українські політики та чиновники повинні намагатися підтримувати та зміцнювати консенсус щодо ролі НАТО в Україні, членства в НАТО як одного з пріоритетів України у зовнішній політиці України.

2) За наявності політичної солідарності в урядовій коаліції та збереження наявних доказів підтримки євроатлантичної інтеграції українського народу Президенту слід утриматися від обговорення необхідності референдуму щодо членства України в НАТО.

3) На сьогодні оголошено комітет факультету з питань співробітництва в євроатлантичній інтеграції України, але парламентський аспект співпраці залишається важливим.

4) Інформаційна робота з питань євроатлантичної інтеграції, особливо в частині підготовки та реалізації Програми інформування громадськості про євроатлантичної інтеграції на 2017-2020 роки, має здійснюватися на належних рівнях та за відповідного державного фінансування.

У сфері зовнішньої політики:

1) Україна повинна спробувати зміцнити альянс на своїх північно-східних і південно-східних кордонах.

2) Важливим фактором протидії російській агресії та гібридній війні є обмін інформацією між Україною та Альянсом.

3) Необхідність вагомих аргументів для вступу України до Альянсу вимагатиме посилення співробітництва України в діяльності Альянсу (реальний вступ до Альянсу), особливо у боротьбі проти гібридної війни, як це вже має Україна. Досягнув певних успіхів. Брати участь у громадських проектах за межами області

4) Україна вже є лідером серед партнерів Альянсу у низці дослідницьких проектів (особливо в рамках програми «Наука заради миру та безпеки»), але з можливістю подальших підходів між Україною та Альянсом.

Виконання цих рекомендацій разом із належним і своєчасним виконанням Стратегічних документів, що регулюють відносини з Альянсом, відіграє ключову роль у поглибленні співпраці з НАТО та ролі України на саміті НАТО у Брюсселі 2017 року.

Література:

1. Декларація «Про державний суверенітет України» // Законодавство України з питань військової сфери. — К.: Азимут-Україна. — 2003. — С. 12 — 15.

2. Постанова Верховної Ради Української РСР "Про проголошення незалежності України // Законодавство України з питань військової сфери. — К.: Азимут-Україна. — 2003. — С. 15 — 16.

3. Закон України «Про оборону України» від 6 грудня 1991 р. № 1934-XII // Законодавчі акти України з питань військової сфери і державної безпеки. — К.: Верховна Рада України. — 1992. — С. 17 — 25.

4. Заява Верховної Ради України від 20 грудня 1991 року з приводу укладення Україною Угоди «Про співдружність Незалежних Держав»// Відомості Верховної Ради України. — 1992. — № 13. — С. 376 — 377.
5. Довідник НАТО. — Brussels: Office of Information and Press, 2001 — 608 p.
6. Воєнна доктрина України // Законодавчі акти України з питань військової сфери. Збірник № 8. — К.: МО України, 1994. — С. 3 — 10.
7. Основні напрями зовнішньої політики України // Відомості Верховної Ради України. — 1993. — № 37. — С. 935 — 948.4. Резолюція 60/1, прийнята Генеральною Асамблеєю Організації Об‘єднаних Націй, «Підсумковий документ Всесвітнього саміту 2005 року», 16 вересня 2005 р. / Верховна Рада України. Законодавство України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_e56#Text
8. Статут Організації Об‘єднаних Націй і Статут Міжнародного Суду // Верховна Рада України. Законодавство України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/ laws/show/995_010#Text

Єрмаков Георгій Сергійович,
студент 4 курсу, групи МВ-18002б,
спеціальність «Міжнародні відносини»,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник: к.і.н., доц., ***Сєкунова Юлія Володимирівна***

СПІВПРАЦЯ УКРАЇНИ ТА НАТО В РАМКАХ ПРОГРАМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ ОСВІТИ

Початок взаємовідносин між Україною та НАТО випав на початок 90-х років XX ст. У сфері зовнішньополітичної діяльності Україна чітко визначає розвиток та поглиблення відносин з Організацією Північноатлантичного договору, як один з пріоритетних напрямків. НАТО в свою чергу зазначає, що партнерство з Україною є одним із найбільш значущих для організації.

Співробітництво ведеться в двох основних вимірах. Перший – це політичний діалог. Політичний діалог між Україною та Альянсом здійснюються шляхом двосторонніх контактів на різних рівнях. Другий – це практичне співробітництво. Україна долучається до програм, створених НАТО, які сприяють розвитку країн в певній сфері. Однією з таких програм стала програма вдосконалення військової освіти (ПВВО).

Від початку російської агресії на сході України у 2014 році, НАТО дотримується чіткої позиції – підтримка суверенітету та територіальної цілісності України. З метою допомоги та сприянню розвитку безпекового потенціалу України, зі сторони Альянсу було запроваджено низку Цільових фондів. Загалом в дію вступило 16 програм. Один з яких – це програма вдосконалення військової освіти.

Загалом ПВВО є засобом реформування, надаючи індивідуальну практичну підтримку окремим країнам у розвитку та реформуванні їхніх професійних військових навчальних закладів. Завдяки розвитку викладачів та розробці навчальної програми, ПВВО сприяє розвитку оборонного потенціалу та інституційного розвитку [3].

Рівень прогресу та трансформації залежить від того, скільки зусиль освітні заклади докладають, щоб реалізувати зміни, що виникають у результаті проведення заходів ПВВО, зокрема у сферах розвитку викладачів та розробки навчальних програм.

Метою програми вдосконалення військової освіти в Україні є забезпечення підтримки щодо вдосконалення та реструктуризації системи військової освіти і професійної підготовки. В рамках програми основні заходи зосереджено на восьми закладах військової освіти у Києві, Львові, Одесі, Харкові та Житомирі, а також п’яти центрах підготовки сержантського

складу у Василькові, Десні, Миколаєві, Старичах та Яворові. Додатково НАТО надає дорадчу підтримку з питань управління закладами військової освіти, допомагаючи викладацькому складу щодо методики викладання та розробки курсів [2].

Отже, співпраця між Україною та НАТО в безпековій сфері відбувається не тільки в межах матеріальної та практичної взаємодії, а й у освітній сфері. Дана програма на даний момент має вибіркову направленість. Співпраця та втілення ПВВО має більший потенціал, ніж те, як це відбувається зараз. Необхідно втілювати дану програму на загальнодержавному рівні, створивши загальний стандарт навчального процесу.

Література:

1. Беззуб І. Україна – НАТО: стан та перспективи взаємовідносин [Електронний ресурс]: http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=2751:ukrajina-nato-stan-ta-perspektivi-vzaemovidnosin&catid=8&Itemid=350
2. НАТО Відносини з Україною [Електронний ресурс]: https://www.nato.int/cps/uk/natohq/topics_37750.htm
3. NATO Defence Education Enhancement Programme (DEEP) [Електронний ресурс]: https://www.nato.int/cps/uk/natohq/topics_139182.htm?selectedLocale=en

Жутник Ілля Вікторович,
студент 4 курсу, групи МВ-18003б,
спеціальність «Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії»,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник: к.і.н., доц., ***Сєкунова Юлія Володимирівна***

ВІДНОСИНИ ТА СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНА-НАТО

НАТО – регіональна міжнародна військова, політична та міжнародна організація. Організація Північноатлантичного договору – це союз 28 країн Північної Америки та Європи, що мають за мету Північноатлантичний договір, підписаний у Вашингтоні 4 квітня 1949 року. Основна функція НАТО відповідно до конвенції полягає у забезпеченні свободи та захисту її членів у політичному та військовому плані.

9 липня 1997 року між НАТО та Україною було підписано спеціальну угоду про співпрацю, після якої створили Комітет Україна-НАТО, відкриття місії України при НАТО, відкриття Центру інформації та документації НАТО в Україні. До цього у 1991 р. коли Україна, після здобуття незалежності, увійшла до Північноатлантичної Ради (з 1997 р. перетворена на Євроатлантичну Раду). Україна приєдналася першою у світі до програми НАТО «Партнерство заради миру» (8 лютого 1994 р.).

Поглиблення інтеграції НАТО-ЄС є пріоритетом державної політики, закріпленої в Конституції України. Реалізація реформ на цьому шляху має стати основою для вступу України до альянсу.

12 червня 2020 року відбулося посилення спроможності України НАТО, в результаті отримання статусу партнера. Програма національної безпеки України від 14 серпня 2020 року передбачає, що для посилення спеціального співробітництва з НАТО та для того, щоб стати повноправним членом Організації Північноатлантичного договору Україна планує: значно посилити реформи у сфері безпеки та оборони для виконання вимог членства в НАТО в рамках реалізації щорічних національних програм під егідою Комісії НАТО та України; отримати запрошення та приєднатись до програми членства в НАТО.

Політичний діалог України з коаліцією забезпечується двосторонніми відносинами на всіх рівнях, у тому числі між народними депутатами. Комісія Україна-НАТО (КУН), створена у 1997 році для виконання положень Угоди про спеціальне співробітництво, відіграє ключову роль у поглибленні цієї дискусії.

Парламентський вимір співпраці України з НАТО складається з трьох елементів: співпраця між Верховною Радою України (ВРУ) та Парламентською асамблеєю НАТО (ПА НАТО). законодавче забезпечення питань, пов'язаних з відносинами між Україною та НАТО, а також парламентський контроль за реалізацією законодавчих рішень щодо інтеграції України в євроатлантичний безпековий простір, досягнення критеріїв, необхідних для набуття членства в НАТО.

Практична співпраця між Україною та НАТО. У липні 2016 року розпочала роботу Комісія з координації євроатлантичної інтеграції України.

Для сприяння практичному співробітництву під брендом КУН Україна-НАТО має 4 спільні робочі групи (СРГ); з питань військової реформи (СРГ ВР); оборонно-технічного співробітництва (СРГО); зі співробітництва з питань науки і довкілля (СРГ СНД; з питань планування на випадок надзвичайних ситуацій цивільного характеру (СРГ ПНС).

Вже восьмий рік поспіль (з 2014 року) Україна посідає перше місце серед союзників за кількістю науково-дослідних проектів та обсягом фінансування за програмою «Наука заради миру та безпеки».

Співпраця з Альянсом у сфері цивільної оборони відбувається в рамках спільної робочої групи з питань планування на випадок надзвичайних ситуацій НАТО та України.

З моменту початку конфлікту між Росією та Україною в 2014 році НАТО зайняло рішучу позицію на повну підтримку суверенітету та територіальної цілісності України в межах її міжнародно визнаних кордонів.

Україна все частіше бере участь у міжнародних навчаннях НАТО з реагування на катастрофи.

У результаті конфлікту між Росією та Україною 24 лютого 2022 року НАТО збільшило підтримку України у сфері розбудови потенціалу. Союзники засуджують і ніколи не визнають незаконну анексію Криму Росією, а також нестабільність та агресію на сході України та в Чорноморському регіоні. Посилено присутність НАТО в Чорному морі та посилено морське співробітництво між Україною-НАТО та Грузією.

НАТО рішуче засуджує вторгнення Росії в Україну, яке почалося в лютому 2022 року і є абсолютно безпідставним. Це серйозне порушення міжнародного права та серйозна загроза безпеці євроатлантики. Коаліція також засуджує рішення Росії визнати сепаратистські території на сході України. Члени НАТО закликають Росію негайно припинити війну та вивести всі війська з України та її кордонів.

Таким чином, НАТО підтримує народ України та її легітимний, демократично обраний президент, парламент та уряд. Абсолютна підтримка Альянсом територіальної цілісності та суверенітету України в межах міжнародно визнаних кордонів ніколи не зміниться. Росія вже заплатила велику ціну і має серйозні наслідки через позиції всього світового співтовариства.

Література:

1. Юрчак Ю. 25 років співпраці: фактор НАТО у відносинах України та Європейського Союзу / Марія Юрчак // Україна-Європа-Світ: міжнар. зб. наук. пр. – 2016. – Вип. 17. – С. 50-57. – Режим доступу: https://pdatu.edu.ua/images/struktura/biblioteka/nato/nato-article-1.pdf

2. Мельник С. НАТО й надалі підтримуватиме суверенітет та цілісність нашої країни / С. Мельник // Голос України. – 2017. – № 26, 10 лют. – С. 1, 3.

3. Відносини з Україною [Електронний ресурс] / 1 // NATO. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: https://www.nato.int/cps/uk/natohq/topics_37750.htm.

Зальвовська Вікторія Вікторівна,
студентка 4 курсу, групи МВ-18002б,
спеціальність «Міжнародні відносини»
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник: к.і.н., доц. ***Сєкунова Юлія Володимирівна***

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ ТА НАТО

Сьогодні європейська політика НАТО зосереджена, здебільшого, на безпекових питаннях, а також на розширенні діалогу, як з країнами-членами, так і з країнами-кандидатами. Укріплення безпеки в Європі постає одним з ключових завдань для Організації Північноатлантичного договору, з огляду на появу нових викликів та загроз.

Агресія Російської Федерації проти України, незаконна анексія Автономної Республіки Крим, ведення проти незалежної держави «гібридної війни», військове втручання у східних регіонах України, постійний військовий, політичний, економічний та інформаційний тиск з боку Росії зумовлюють необхідність пошуку Україною ефективніших гарантій її незалежності, суверенітету, безпеки і територіальної цілісності.

Сьогодні консультації та співробітництво між Україною і НАТО охоплюють широке коло галузей, починаючи від операцій з підтримання миру, реформування структур безпеки й оборони, безпосереднього військового співробітництва та озброєнь до планування на випадок надзвичайних станів цивільного характеру науки і довкілля й громадської дипломатії. З огляду на конфлікт з Росією, співробітництво у багатьох галузях нині активізується з метою підвищення здатності України гарантувати власну безпеку.

Війна з Росією на Сході України надали ідеї вступу до НАТО нового звучання. Якщо до подій 2014 р. населення, здебільшого, вважало, що можлива інтеграція до Атлантичного договору може мати негативні наслідки для країни, то тепер, за результатами останніх соціологічних досліджень, українці підтримають двосторонні відносини і не проти подальшого приєднання України до блоку НАТО (2012 р. 62% українців не хотіли вступати в НАТО (тільки 15 % - «за»), у березні 2014 р. ситуація кардинально змінилася - 47 % українців виступали «за» і стільки ж - «проти», найменше «проти» було в серпні 2014 р. - 19% і 52% - «за») [1].

Українці переосмислили загрози, які стоять перед державою, і розуміють, у чому, власне, полягає перевага колективної безпеки. Однак, виникає питання: наскільки стабільною буде ця підтримка та до якої міри це є усвідомленим вибором, а до якої міри є лише реакцією на зовнішню загрозу.

Зрозуміло, що громадянська підтримка членства України в НАТО значною мірою легітимізує відповідний вектор зовнішньої політики України всередині країни та є значущим аргументом у міжнародних переговорах стосовно перспектив інтеграції України, проте аж ніяк не е вирішальним інструментом для практичної реалізації теперішніх євроатлантичних прагнень України.

З метою підвищення рівня підтримки громадськістю державної політики у сфері євроатлантичної інтеграції та рівня довіри громадян України до НАТО, як ключової інституції у зміцненні міжнародної безпеки Глава держави 21 лютого 2017 р. затвердив Концепцію вдосконалення інформування громадськості щодо співробітництва України з НАТО на період 2017-2020 років [4].

Її реалізація покликана забезпечити якісне інформування громадськості з питань євроатлантичної інтеграції, зокрема, шляхом тлумачення засад, принципів, політики та діяльності НАТО, змісту і засад взаємодії України із НАТО, стану та перспектив такого співробітництва, а також ролі НАТО У зміцненні міжнародної стабільності й безпеки.

Зокрема, передбачено проведення на постійній основі брифінгів з актуальних і поточних питань співробітництва, конференцій, круглих столів, семінарів, інформаційних заходів на тему євроатлантичної інтеграції України, днів євроатлантичного партнерства та тижнів НАТО.

Розбудова оперативного потенціалу й взаємосумісності зі збройними силами НАТО у рамках широкого спектра заходів і військових навчань, які проводяться у рамках програми «Партнерство заради миру» і які іноді приймає на своїй території Україна, є одним з важливих напрямів співпраці. Завдяки цим навчанням військовослужбовці мають змогу відпрацьовувати дії під час операцій з підтримання миру і набувати практичного досвіду взаємодії зі збройними силами країн НАТО та інших партнерів.

Ефективність спільних військових навчань з країнами-членами НАТО доведена на етапі залучення ЗСУ ДО виконання завдань у рамках Антитерористичної операції на Сході України. Високий рівень вишколу боєздатності демонстрували саме ті підрозділи, які на регулярній основі залучали до багатонаціональних військових навчань і операцій під проводом НАТО.

Отже, на думку переважної більшості українців, саме вступ до НАТО гарантуватиме безпеку для країни. Однак, подальший рух України до повної взаємосумісності з Альянсом виглядає безальтернативним в умовах міжнародної та регіональної безпекової обстановки. А взаємовідносини України з НАТО сьогодні відіграють важливу роль у забезпеченні обороноздатності України. Надання НАТО Україні в березні 2018 р. статусу країни-аспіранта означає чіткий курс держави на вступ до НАТО та підтверджує взаємозацікавленність обох сторін у євроатлантичній співпраці.

Література:

1. Беззуб 1. НЮБ НБУВ Україна-НАТО: стан та перспективи взаємовідносин / 1. Беззуб

http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view =article&id=2751 ukrajina-nato-stan-ta-perspektivi-vzaemovidnosin&catid=8&ltemid=350.

2. Військова сила не е вирішальною у гібридній війні з Росією. Результати круглого столу <<Україна-НАТО>> // Цензор Реформ https://reforms. censor.net.ua/news/3020532/viyiskova_syla_ne_yevyrishalnoyu_u_gibrydniyi_viyini_z_rosiyeyu_rezultaty_kruglogostoluukrayinanato.

3. Вонсович О. С. Безпековий вимір европейського геополітичного регіону / О. С. Вонсович // Гілея. Історичні науки. Філософські науки. Політичні науки: зб. наук. праць / Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова, Українська АН. – К.: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2012. – Вип. 59(№ 4). – С. 739-748

4. Порошенко затвердив концепцію інформування щодо співпраці з НАТО // Європейська правда [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.eurointegration.com.ua/news/2017/ 02/22/7062028/

5. Референдум щодо членства в НАТО: стратегічна перспектива чи інструмент тактичной політичної гри? // Новинарня [Електронний ресурс]. - Режим доступу : https://novynarnia.com/ 2017/02/06/referendum-shhodo-chlenstva-v-nato-strategichna-perspektiva-chi-instrument-taktichnoyipolitichnoyi-gri/.

Знов'як Дарина Володимирівна,
студентка 4 курсу, групи МВ-18003б,
спеціальність «Міжнародні відносини»,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник: к.і.н., доц., ***Сєкунова Юлія Володимирівна***

СПІВРОБІТНИЦТВО МІЖ УКРАЇНОЮ ТА НАТО У СФЕРІ БОРОТЬБИ ПРОТИ РОСІЙСЬКОЇ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ

Розвиток відносин між Україною та НАТО починається ще з початків 1990-х, які стали одними з значущих партнерств НАТО. Співпраця почалася після того, як Україна приєдналася до Ради північноатлантичного співробітництва в 1991 року, а також програми "Партнерство заради миру" в 1994 році. Підписання Хартії про особливе партнерство в 1997 році, а згодом і Декларація про доповнення Хартії підписана у 2009 році, зміцнили відносини між Україною та НАТО [3].

Після вторгнення Російською Федерацією на територію України в 2014 році, відносини на співпраця між НАТО та Україною активізувалися у ключових сферах. З початку конфлікту НАТО заявили на повну підтримку суверенітету та територіальної цілісності України в її міжнародно визнаних кордонах. Також НАТО засуджує повномасштабне вторгнення РФ на територію України та рішення щодо визнання самопроголошених "ДНР" та "ЛНР", вважаючи це грубим порушенням всіх міжнародних прав та загрозою євроатлантичній безпеці [2].

Після того як РФ незаконно анексувала Крим у 2014 році, НАТО призупинило цивільне та військове співробітництво з Росією. У лютому 2022 року, коли РФ повномасштабно вторглася на територію України, члени НАТО разом з союзниками прийняли пакет суворих економічних санкцій, які були накладенні на Росію [2].

НАТО неодноразово закликають РФ негайно припинити військові дії та вивести свої сили з території України та навколо її кордонів. Закликають поважати та дотримуватися міжнародного гуманітарного права, надати гуманітарний безпечний доступ, щоб допомогти тим хто цього потребує. Також закликають Росію перешкоджати доступ до Азовського та Чорного морів.

Потрібно зазначити, що від початку конфлікту, активно відбуваються регулярні консультації в Комісії Україна - НАТО, на яких обговорювалися всі загрози та проблеми з якими стикається Україна, а саме це територіальна цілісність, політична незалежність та безпека [4].

НАТО підтримує Україну не тільки політично, але і практично теж. З 2014 року міністри закордонних справ НАТО домовилися про заходи щодо підвищення спроможності України забезпечити власну безпеку. Також було вирішено вдосконалювати вже існуючі програми співробітництва, та розробляти нові програми [1].

В той час коли Україна продовжує захищатися від повномасштабного вторгнення РФ, союзники НАТО посилюють допомогу як політичну, так і практичну. Альянс допомагає підтримує союзників у доставці гуманітарної та нелетальної допомоги Україні. Окремі країни-члени НАТО відправляють в Україну зброю, боєприпаси, військове обладнання, медичну, фінансову та іншу гуманітарну допомогу України. Багато країн Альянсу допомагають українським переселенцям та відкривають свої кордони [2].

Отже, НАТО підтримує народ України та її президента, парламент і уряд. Альянс завжди підтримуватиме територіальну цілісність та суверенітет України.

Література:

1. Мелещенко Т., Волошин І. Шлях України до НАТО: основні проблеми, здобутки та перспективи євроатлантичної інтеґрації // Український історичний журнал. — 2021. — Число 4. — С. 104.

2. НАТО: [Електронний ресурс] - Режим доступу https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_37750.htm?selectedLocale=en

3. Північноатлантичний альянс: історія, функції, структура, відносини з Україною / Під загальною редакцією проф. Д. І. Дзвінчука. — Івано-Франківськ : Місто НВ, 2012. — 604 с.

4. Україна-НАТО: від знайомства до повноцінного членства / Укладач Павлюк М. В. — Чернівці, 2008. — 38 с.

Керницька Анастасія Іванівна,
студентка 4 курсу, групи МВ-18002б,
спеціальність «Міжнародні відносини»,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник: к.і.н., доц., ***Сєкунова Юлія Володимирівна***

СПІВПРАЦЯ НАТО З УКРАЇНОЮ В ГАЛУЗІ ОБОРОННОЇ РЕФОРМИ З 2014 РОКУ

Існують розбіжності в поглядах НАТО та України на пріоритети оборонної реформи починаючи з 2014 року, що призвело до відчуття певного розчарування та втрати ілюзій з обох сторін.

НАТО оцінило анексію Криму як серйозну загрозу європейській та трансатлантичній безпеці. Альянс якнайрішучіше засудив дії Російської Федерації та запропонував міцну підтримку Україні. Проте російська агресія особливо не змінила погляд НАТО на траєкторію співробітництва з Україною в сфері оборонної реформи.

Хоча підтримка України НАТО значно посилилася з 2014 року, основна увага Альянсу зосереджується на реформах сектору безпеки і оборони, що мають визначення «нелетальна допомога». Сильний акцент робиться на демократичному розвитку як основі для створення більш ефективних збройних сил та надійного військового стримування Росії в довгостроковій перспективі.

Повільне просування політичних аспектів реформ призвело до певних сумнівів у НАТО щодо відданості України демократичному розвитку та питань щодо ефективності дорогих програм допомоги.

Україна має багатий, накопичений протягом десятиліть, досвід взаємодії з військами НАТО, а нещодавні реформи та Комплексний пакет допомоги ще більше посилили оперативні спроможності згідно зі стандартами Альянсу. Однак, вважається, що Україні ще далеко до досягнення повної взаємосумісності через недоліки її демократичного розвитку.

І НАТО, і Україна погоджуються, що безпосередньою метою оборонної реформи є взаємосумісність із НАТО та надійне військове стримування Росії.

Партнери по НАТО, які співпрацюють з Україною в галузі військової реформи, вважають консультації з питань оновлення доктрини особливо важливим напрямком діяльності, але висловлюють розчарування повільним прогресом засвоєння та впровадження сучасних концепцій Альянсу, наприклад, в українських військових навчальних закладах.

НАТО та Україна незабаром відзначать 30 років співробітництва. Хоча партнерство не було безпроблемним, воно було переважно позитивним із довгостроковими зобов’язаннями обох сторін. У межах своїх можливостей Україна робить значний внесок в операції Альянсу з 1990-х років, а нещодавно Київ чітко заявив про свій євроатлантичний вибір. У свою чергу НАТО підтримує Україну і сприяє реформам сектору безпеки та оборони. Коли Україна зіткнулася з ворожими військовими діями з боку Росії у 2014 році, НАТО висловило свою рішучу підтримку та солідарність. Значно активізувалася допомога в галузі реформування сектору безпеки та оборони, і ці зусилля вже принесли свої плоди.

Проте останні кілька років спостерігаються ознаки наростання розбіжностей у відносинах між НАТО та Україною. З боку Альянсу є певне розчарування, пов’язане з

повільними темпами внутрішньополітичних реформ, а в Україні зростає відчуття, що НАТО могло би робити більше, щоб допомогти посилити її спроможність стримувати подальші ворожі дії Росії. Попри те, що Київ вочевидь має впоратися з низкою серйозних внутрішніх факторів, які стоять на заваді успішному реформуванню сектору безпеки та оборони, не лише він винен у проблемах із партнерством. НАТО також має поставити собі серйозні питання щодо своїх відносин з Україною.

Література:

1. Горбулін В. П. Взаємовідносини Україна — НАТО в контексті євроатлантичних інтеграційних процесів // Національна безпека і оборона. — 2003. — № 7. — С. 5 — 7.
2. Тодоров І. Я. Україна на шляху до європейської та євроатлантичної спільноти: Монографія / Ігор Ярославович Тодоров. — Донецьк: ДонНУ, 2006. — 268 с.
3. Мелещенко Т., Волошин І. Шлях України до НАТО: основні проблеми, здобутки та перспективи євроатлантичної інтеґрації // Український історичний журнал. — 2021. — Число 4. — С. 104.

Кіфа Дарія Ярославівна,
студентка 4-го курсу, МВ-18002б,
спеціальність «Міжнародні відноносини»
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник: к.і.н., доц., ***Сєкунова Юлія Володимирівна***

ВІДНОСИНИ МІЖ УКРАЇНОЮ І НАТО НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Після подій повномасштабного вторгнення РФ на Україну 24 лютого 2022 року, зрозуміло, що думки та міркування з приводу цієї теми докорінно змінились.

НАТО, або Організація Північноатлантичного договору, є єдиною дієвою системою колективної безпеки в Європі. В умовах коли війська Російської Федерації вторглися на територію України, а російське політичне керівництво заперечує право держави на самостійне існування, вступ до НАТО була на сьогодні ключовим питанням збереження незалежності та територіальної цілісності України.

На проблему стосовно закриття неба над Україною, західні країни вважають, що будуть змушені атакувати наземні системи протиповітряної оборони Москви, щоб захистити власні літаки від збиття. Це може створити значні проблеми для Альянсу, оскільки деякі з цих систем можуть бути розміщені за межами України, що змусить НАТО завдати удару по території Росії чи Білорусі, щоб гарантувати перевагу в повітрі.

Цей сценарій, найймовірніше, призведе до відкритого та прямого протистояння, якого союзники так прагнуть уникнути, і, можливо, спровокує статтю 5 колективної оборони НАТО. Побоювання руйнівної ядерної війни за одну ніч з надуманих перетвориться на правдоподібні.

"Ми не є частиною цього конфлікту. І ми несемо відповідальність за те, щоб він не загострився і не поширився за межі України", - сказав Столтенберг.

Напевно, як і у більшості громадян, наша думка різко змінилась щодо діяльності НАТО та кількох інших міжнародних організацій. А саме це стосується питання щодо закриття неба, за допомогою якого могло би вирішитись мабуть і рішення війни в Україні.

Країни НАТО активно допомагали Києву переносними протитанковими ракетами, проте кілька тижнів утримувалися від постачання важких видів озброєнь та літаків. Як

писали західні аналітики, деякі члени альянсу боялися, що пряме постачання бронетехніки та винищувачів може призвести до ескалації конфлікту та підвищити можливість його поширення за межі України. Проте після появи свідчень масових убивств в окупованій російськими військами Бучі та інших українських містах позиції Заходу почали змінюватися.

Збройні Сили України використовуватимуть зброю за стандартами НАТО. Про це повідомив Міністр закордонних справ України Дмитро Кулеба.

Міністр зазначив, що ще два місяці тому ніхто не замислювався про те, що Україна перейде на зброю та стандарти НАТО, проте це стало можливо завдяки роботі українських дипломатів і Президента України Володимира Зеленського, який переконав свого американського колегу Джо Байдена в необхідності надати важливу зброю Україні.

У своєму зверненні Зеленський заявив, що якби допомогу зброєю надали вчасно, російські війська можна було б зупинити набагато раніше. Також наголосив український Президент: «Якби ми отримали доступ до всієї зброї, яка нам потрібна, яка є у наших партнерів і яку можна порівняти зі зброєю, яку використовує Російська Федерація, ми вже завершили б цю війну».

Отже, допомога саме США та деяких членів альянсу НАТО є неоціненою. Дякуючи їх допомозі, Україна скоро здобуде перемогу над ворогом.

Література:

1. Alec Greaney "Ukraine waned to Join NATO's Alliance for Years.What Stopped It?" 22 April 2022 [Електронний ресурс]: – Режим доступу: https://www.nbcchicago.com/news/national-international/ukraine-wanted-to-join-natos-alliance-for-years-what-stopped-it/2813488/
2. Edward Wong and Jakes Larise "NATO Won't Let Ukraine Join Soon. Here's Why." January 14, 2022 [Електронний ресурс]: – Режим доступу:https://www.nytimes.com/2022/01/13/us/politics/nato-ukraine.html
3. Michael Birnbaum and Missy Rain " NATO says Ukraine to decide to peace with Russia – within limits" April 5,2022 [Електронний ресурс]: – Режим доступу: https://www.washingtonpost.com/national-security/2022/04/05/ukraine-nato-russia-limits-peace/
4. Пухальська Я. П. Інтеграція України в НАТО: переваги та недоліки / Я. П. Пухальська // Вісник ХНУ. – 2014. - № 5, т. 1. – С. 219-222 Електронний ресурс]: – Режим доступу: https://pdatu.edu.ua/images/struktura/biblioteka/nato/nato-article-1.pdf

Костіна Аліна Вячеславівна,
студентка 4 курсу, групи МВ-18002б,
спеціальність «Міжнародні відносини»,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник: к.і.н., доц. ***Сєкунова Юлія Володимирівна***

ПОЗИТИВНІ НАСЛІДКИ ВСТУПУ УКРАЇНИ В НАТО

Після проголошення незалежності 24 серпня 1991 р. Україна стала суб'єктом повноцінних міжнародних відносин. Ця обставина зумовила різноманітні наукові та практичні досягнення у сфері міжнародних відносин. Проте реалізація ефективної зовнішньої політики держави потребує постійного вивчення зовнішньополітичного та комунікаційного регулювання, а також наукового обґрунтування, досліджень і практичних розробок з цих питань. Як наслідок, значна кількість українських та зарубіжних вчених приділяє велику увагу географічному положенню України, історико-політичному аналізу її

зовнішньої політики, розробці нових методів її відносин з іншими країнами. Насправді політики не розуміють цього питання, бо це питання дуже важливе для керівництва держави.

Переваги вступу в НАТО для країни та її громадян:

1) забезпечити Україні міцні гарантії національної безпеки, незалежності, суверенітету та територіальної цілісності;

2) відмова від географічного контролю Росії і досягнення з нею рівноправних міжнародних відносин;

3) створення важливих передумов для інтеграції в західні політичні та економічні системи Європи;

4) сприяння міжнародній безпеці та стабільності в регіоні Центральної та Східної Європи;

5) зміцнення внутрішніх стовпів національної безпеки України. Використання досвіду та співпраці членів НАТО для підвищення ефективності оборонного сектору в Україні;

6) створення важливих умов для ліквідації російських військ на території України;

7) поліпшити міжнародний імідж України;

8) Зміцнення громадських інститутів;

9) посилення прозорості уряду;

10) реальне положення про права і свободи громадян, верховенство права;

11) зменшення впливу російської торгівлі на внутрішню економіку та внутрішню політику України;

12) заохочувати економічну реформу;

13) співпраця з НАТО покращить розвиток української зброї на світовому ринку.

Отже, Україна приєдналася до Партнерства НАТО з розширення можливостей. Це дає додаткові можливості для спільних навчань із силами коаліції.

Література:

1. Семчинський К.В. Україна в НАТО: переваги чи витрати? / К.В. Семчинський // Науковий вісник Національного аграрного університету. – 2006. – No 99. – С. 187–200.

2. Храбан І. НАТО і безпека Європи / І. Храбан // Політика і час. – 2006. – No 7/8. – С. 35–40.

3. Интеграция Украины в ЕС и НАТО является возвращением в Европу [Електронний ресурс].

Подчеко Поліна Антонівна,
студентка 4 курсу, групи МВ-18002б,
спеціальність «Міжнародні відносини»,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник: к.і.н., доц. ***Сєкунова Юлія Володимирівна***

АЛЬТЕРНАТИВА НАТО: ЧИМ ЗАГРОЖУЄ ВІДМОВА УКРАЇНИ ВІД АЛЬЯНСУ ЗА ДОМОВЛЕНІСТЮ З КРЕМЛЕМ

Питання вступу України в НАТО (або відмови від вступу на прохання рф) останніми днями стало великою темою. І Україна, і рф визнали, що «нейтралітет» України був однією з тем переговорів. Це, звісно, припинило публічну домовленість сторін, і в Києві наголосили, що смілива заява російського представника про нібито близьку угоду є пропагандою. Ключові питання залишаються невирішеними. Проте в Україні почалася дискусія про те, чи варто нам прагнути вступити до коаліції.

Одночасно з цією дискусією помітні також значні інформаційні зусилля, спрямовані на критику НАТО, на формування за ним іміджу "недієздатної організації", яка "не підтримує Україну". Хоча слід визнати, що Альянс іноді заслуговує на критику, його координація також заслуговує на увагу.

Зараз частіше, ніж будь-коли, лунають заяви про те, що Україну гарантовано не візьмуть до Альянсу. Мовляв, члени НАТО відверто повідомляли про це керівництво України. Забігаючи наперед: це неправда. А реальність полягає у тому, що саме зараз перспектива вступу перетворилася з гіпотетичної на цілком досяжну.

Причому цей вступ може статися значно швидше, ніж багато хто уявляє, якщо Україна зараз не відмовиться від євроатлантичного спрямування.

Варто пам'ятати, що відвага ЗСУ доповнена технологіями та підготовкою за стандартами НАТО, яка передувала вторгненню. Україна зараз воює натівською зброєю та отримує натівські розвіддані у режимі реального часу. Завдяки цьому втрати наших військових у бойових зіткненнях значно нижчі, аніж в орків [1].

Водночас те, що ми отримуємо зброю від держав-членів, має зв'язок із нашою тривалою співпрацею з Альянсом. Він менш виражений, ніж у випадку розвідданих, але він є. Такий потік до України не просто набоїв та снарядів, а високоточного та новітнього озброєння не був би можливими без впевненості союзників у тому, як налагоджені військові процеси у ЗСУ. А реформуванням нашої армії, її логістики, управління, зв'язку тощо Альянс опікується з 2014 року.

Безперечно, що до Альянсу є купа претензій. Його можна критикувати за нерішучість, за боязкість, за небажання вийти за межі власних кордонів. Однак ця критика також стосується рівною мірою його членів.

Ми чули від влади, про варіанти відмови від НАТО і замінити його новим створеним альянсом. Ця обіцянка наївна і навряд чи буде виконана.

Важливо розуміти, що однією з умов інтеграції з ЄС та НАТО є закінчення «гарячої фази» війни. У той же час неможливо створити будь-який інший безпековий альянс, який міг би забезпечити безпеку України під час збройного протистояння, оскільки для його учасників це означало б автоматичне втягування у війну [2].

Якщо Сполучені Штати, Польща чи Британія готові приєднатися до війни на нашому боці, їм не потрібні нові союзи. Країни НАТО можуть приймати рішення самі і можуть робити це без згоди союзників. На жаль, на практиці нам навіть літаки не хочуть давати з тієї простої причини, що Україна не входить до НАТО.

А те, що у цей союз "гарантів" хочуть залучити також Китай (який цього не прагне), лише додає небезпеки "нового Будапешта". Безпековий союз, в якому "гарантами", що пообіцяли захищати України, одночасно будуть держави-вороги, Китай та США, а також Росія – це нонсенс. Навіть на папері ця структура навряд чи спрацює [3].

Та й у паперовому вимірі Штати не погодяться на зобов'язуючий документ. Після того, як Байден публічно назвав Путіна військовим злочинцем, чи погодиться він на угоду з ним щодо спільного захисту України? Питання риторичне.

Таким чином, можна лише погодитися зі словами Кулеби, Зеленського тощо про те, що безпекова архітектура світу потребуватиме перебудови після війни. Важливо розуміти, що НАТО ще до нашого вступу допомагає Україні не лише зброєю.

Наш рух до Альянсу – це дорога реформ, які змінюють державу, включно з її безпековим сектором та розвідкою, роблять їх ефективнішими, запроваджують кращі практики держав НАТО. Відмовлятися від цього за умови російської загрози, яка нікуди не подінеться навіть після підписання мирного договору – точно не найкраще рішення.

Література:

1. Бадрак В. Випробування на сумісність: Україна намагається «підлаштуватися» під стандарти НАТО // День. – 2006. – 16 березня (№ 42).

2. Гемі Д., Вонгровска М., Граєвскі П. Доповідь Євроатлантичної асоціації

«Україна ближча до Заходу». – 2016. – С. 13.
3. Голопатюк Л. Військові аспекти співробітництва України з НАТО: стан і перспективи розвитку // Національна безпека і оборона. – 2014. с № 8. – С. 31 - 33.
4. Соскін О. Українська перспектива щодо набуття членства в Північноатлантичному альянсі // Економічний часопис. – XXI. – 2016. – № 3. – С. 18 – 19.
5. Olszanski T. Ukraina wobec Rosji: stosunki dwustronne i ich uwarunkowania // Osrodek Studiow Wschodnich. – 2001. – Wrzesien. – 162 s.

Руденко Володимир Юрійович,
студент 1 року навчання магістратури,
спеціальність «Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії»,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник: к.і.н., доц. ***Лановюк Людмила Петрівна***

ВНЕСОК КРАЇН НАТО В ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ ЗА УМОВ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ В УКРАЇНІ

Національна безпека країни є чи не найбільш важливим показником розвитку в сучасному світі. В першу чергу, звісно, враховується рівень розвитку економіки, тобто економічна безпека. Проте сьогодні все більше необхідно приділяти увагу досягненню та підтримці іншого фактору – продовольчої безпеки. Особливо в умовах теперішньої ситуації на території України.

Тож що таке продовольча безпека і як війна впливає на її стан в Україні та світі? Продовольча безпека – здатність країни забезпечити людям доступ до якісних та корисних продуктів харчування. Це питання слід розглядати у двох площинах: як обов’язок держави і як складову частину її національної безпеки.

Згідно з Римською декларацією про всесвітню продовольчу безпеку, кожна країна повинна забезпечити право людини на повноцінне харчування. В цьому документі зазначені такі компоненти продовольчої безпеки: фізична і економічна доступність, продовольча незалежність, надійність відносно сезонних і погодних коливань та стійкість зростання виробництва.

Інша площина – національна безпека держави – вимагає від неї проведення ефективної аграрної політики, створення умов для повноцінного розвитку сільськогосподарської галузі, розбудову розвиненої інфраструктури тощо.

На рівень продовольчої безпеки в окремій країні впливає декілька чинників: обсяги виробництва, погодні умови, географічне розташування та багато інших, навіть корупція. У 2012 році дослідницький підрозділ журналу Economist запропонував Глобальний індекс продовольчої безпеки, який до 2017 року складався з трьох загальних показників: якість та безпека, фінансова доступність і фізична доступність. Тоді додали четвертий показник – природні ресурси та стійкість [1]. Якщо розглянути наведені чинники в умовах війни, то можна помітити, що рівень продовольчої безпеки перебуває під загрозою падіння.

В першу чергу на це впливає фізична доступність продовольчої продукції. Через постійну загрозу обстрілів людям стає важко діставатися до місць продажу цієї продукції. Це стосується як покупців, так і постачальників. Тобто певна частина населення перебуває під загрозою голоду через наявну ситуацію. До того ж це стосується й інших країн, оскільки Україна є потужним експортером продовольчої продукції. Так, блокування російською федерацією морських портів України створює великі проблеми для всього світу, оскільки порушує глобальну продовольчу безпеку. Про це на прес-конференції з нагоди подання

Щорічної доповіді НАТО за 2021 рік заявив генеральний секретар НАТО Йенс Столтенберг. За його словами, Чорне море та порти України є ключовим елементом для експорту зерна та продуктів харчування для решти світу. Відтак, російська блокада українських портів — це не лише проблема України, а й всього світу. Він нагадав, що Чорне море має велику стратегічну вагу для НАТО. Три країни-союзниці (Туреччина, Болгарія та Румунія) та два ключові партнери Альянсу (Україна та Грузія) є прибережними державами [2]. Україна також є важливим торговельним партнером Європейського Союзу, більшість членів якого також є членами НАТО. Отже, торгівля продовольчою продукцією між ЄС та Україною сприяла підтримці продовольчої безпеки обох сторін.

Під час війни Європейський Союз активно підтримує Україну. Європейський парламент 19 травня підтримав скасування на один рік імпортного мита ЄС на весь український експорт. Вирішено повністю скасувати ввізне мито на промислову продукцію, ввізне мито на фрукти та овочі, а також антидемпінгове мито та захисні заходи щодо імпорту сталі терміном на один рік. «Перед обличчям російської агресії Україна бореться не лише за свою свободу та безпеку, а й за свободу та безпеку всієї Європи. Тому ми маємо підтримувати Україну на всіх рівнях усіма доступними нам засобами: не лише зброєю та санкціями, а й нашою торговельною міццю. Надання Україні підтримки, необхідної для самозахисту, не закінчується на полі бою; це включає забезпечення того, щоб економіка України залишалася стійкою та конкурентоспроможною», – заявила постійна доповідачка по Україні Сандра Калнієте [3].

Зрештою, не варто забувати і про фінансову допомогу від країн-партнерів, які є членами НАТО. Велика частина коштів спрямовується на відбудову звільнених населених пунктів, розвиток інфраструктури, покращення умов життя. Все це є складовими продовольчої безпеки. До того ж деякі країни виділяють кошти саме на покращення рівня продовольчої безпеки в Україні. Наприклад, як повідомляє «Європейська правд» із посиланням на CNN, про нову допомогу Україні заявив держсекретар Ентоні Блінкен під час міністерської зустрічі в ООН, присвяченій викликам глобальній продовольчої безпеки. «Сьогодні, враховуючи невідкладність кризи, ми оголошуємо про ще $215 млн нової екстреної продовольчої допомоги, і ми зробимо набагато більше», – стверджує Блінкен. CNN уточнює, що дана сума буде направлена саме на допомогу Україні. Інших подробиць щодо цієї допомоги видання не дає. Держсекретар США закликав й інші країни також долучитися у протидію глобальній продовольчій кризі, що виникла через вторгнення Росії в Україну. Він додає, що вже незабаром Конгрес США «затвердить приблизно $5,5 млрд додаткового фінансування на гуманітарну допомогу та продовольчу безпеку». Також, за словами Блінкена, США планують виділити $500 млн на збільшення виробництва в США добрив. Це дозволить компенсувати відмову від імпорт добрив з РФ [4]. Таким чином, Сполучені Штати є однією з країн, які активно роблять внесок в посилення продовольчої безпеки у світі.

Отже, країни НАТО є ключовими партнерами України щодо посилення продовольчої безпеки. Особливо співпраця в цій сфері посилилась в умовах теперішньої війни в Україні. Надається як фінансова допомога, спрямована саме на потреби продовольчої безпеки, так і вводяться нові засоби полегшення торгівлі між сторонами для досягнення цієї мети.

Література:

1. Що таке світова продовольча безпека і чому Україна посідає 63 місце у рейтингу — 23 квітня 2018.

2. Блокада українських морських портів військами рф порушує продовольчу безпеку світу — Генсек НАТО — 31 березня 2022.

3. Європарламент схвалив скасування мит на весь український експорт — 19 травня 2022.

4. США нададуть Україні термінову продовольчу допомогу на $215 млн — 18 травня 2022.

Рябушкіна Олеся Володимирівна,
студентка 2 курсу, групи МВ-20003Б,
спеціальність «Міжнародні відносини»,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник: д. політ.н., доц., ***Гольцов Андрій Геннадійович***

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ У СПІВРОБІТНИЦТВІ МІЖ НАТО ТА УКРАЇНОЮ

Розпад СРСР підштовхнув Україну до необхідності пошуку свого місця у системі європейської безпеки. Беручи певну участь у діяльності СНД та реалізації її окремих економічних програм, вона розвивала також співпрацю з країнами Європейського союзу. Паралельно з цим українське керівництво робило спроби домогтися вступу до НАТО, які останні два роки помітно активізувалися. По-перше, відсутність єдності серед країн – членів НАТО [2]. А відповідно до ст. 10 Північноатлантичного договору всі члени НАТО повинні одностайно схвалити кандидатуру держави-члена. Наразі деякі держави-члени навряд чи підтримають питання про прийняття України до свого складу через можливе погіршення відносин із Росією. По-друге, Україна має територіальні суперечки з Росією щодо Криму та Донбасу, які найближчими роками вирішити не вдасться. По-третє, серед самих держав-членів виникли концептуальні протиріччя у зв'язку зі зміною політики США та реальною можливістю отримати від НАТО ефективний захист у разі гіпотетичного вторгнення Росії. У зв'язку з цим експерт Міжнародного центру перспективних досліджень О.І. Ярошенко рекомендує Україні «скористатися шведською моделлю політики безпеки, яка полягає у тісній євроатлантичній співпраці та досягненні військових стандартів НАТО без формального членства в Альянсі»[4]. Західними, насамперед американо-британськими, дослідниками створено великий заділ у вивченні історії взаємовідносин України та НАТО до початку 2010-х років. Підвищена увага аналітиками країн – учасниць Альянсу приділяється впливу погіршення відносин Росії та Заходу з 2014 р. на розвиток військово-політичного співробітництва останнього з Україною [1, с. 320]. Проте безпосередньо проблематика самого вступу країни до Альянсу у реаліях кінця 2010-х років залишається, як не здається це парадоксальним перший погляд, у тіні.

Необхідність вступу України в НАТО як основний спосіб забезпечення безпеки країни викристалізувалась після початку війни Росії в Україні у 2014 році. З того часу цю ідею стабільно підтримували приблизно 45-50% громадян. Напередодні повномасштабного військового вторгнення Росії в Україну у лютому 2022 року за членство України в Альянсі виступали 62% громадян, а вже через тиждень після початку повномасштабних військових дій рівень підтримки стрімко зріс до рекордних 76% (1 березня 2022 року). Однак у перші тижні війни в Україні розпочалася інформаційна кампанія з дискредитації НАТО. І вже на 30-31 березня соціологи зафіксували зменшення підтримки вступу до НАТО – 68%. Проте курс на членство в Альянсі досі підтримує переважну більшість населення, а говорити про стрімке зниження підтримки було б відвертим перебільшенням. Тепер, коли інформаційна хвиля з дискредитації Альянсу поступово вщухла, необхідно зрозуміти, скільки всього НАТО зробило для України та яку допомогу надало за роки співпраці. Тривале співробітництво та наявність довіри між Альянсом та Україною сприяло наданню Україні зброї та введенню санкцій проти країни-агресора після початку повномасштабної війни Росії проти України [3, с. 23]. Ці дії приймають держави-члени НАТО, а не сам Альянс, однак у цих питаннях він відіграє координуючу роль. Крім того, завдяки поглибленій співпраці з Альянсом Україна отримала можливість проводити обмін розвідданими з державами-членами НАТО.

Завдяки підтримці з боку держав-членів НАТО в Україні було зроблено перші кроки на шляху до встановлення демократичного та цивільного контролю над збройними силами – запроваджено норму, що міністром оборони має бути громадянська особа; були запущені реформи СБУ та розвідки; відбулися позитивні зміни у ЗСУ: реформування сержантського корпусу ЗСУ, покращено медичне забезпечення військових. Відсутність мети стати членом НАТО може загальмувати проведення таких реформ у майбутньому. Поодинці відмовившись від курсу в Альянс, Україна лише полегшить завдання противникам вступу нашої держави до НАТО, а у разі нового нападу Україна може залишитись без підтримки та допомоги партнерів.

Література:

1. Азаров Н.Я. Уроки Майдана. Украина после переворота. – М.: Вече, 2017. – 320 с.
2. Питання вступу до НАТО, як і раніше, розколює Україну надвоє // Regnum. - 2018. - 26.06. – Режим доступу: https://regnum.ru/news/ 2437849.html (Дата звернення – 04.05.2022)
3. Курильов К.П. Невоєнні аспекти співробітництва України та НАТО// Вісник РУДН. Серія міжнародних відносин. - М., 2012. - № 4. - С. 21-27
4. Ярошенко Є. Три причини, чому Україна не буде у НАТО // Апостроф [сайт]. – 2017. – 26.02. – Режим доступу: https://apostrophe.ua/ article/politics/foreign-policy/2017-02-26/tri-prichinyi-pochemu-ukraina-nebudet-v-nato/10524 (Дата звернення – 04.05.2022).

Самородченко Сергій Володимирович,
студент І курсу, 2 групи,
ННІ лісового і садово-паркового господарства,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник: к.і.н., доц., ***Хвіст Вікторія Олексіївна***

НАДАННЯ НАТО НЕВІЙСЬКОВОЇ ДОПОМОГИ УКРАЇНІ ПІД ЧАС РОСІЙСЬКОЇ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ

Від початку російської збройної агресії в Україну, РФ не визнає своїх терористичних дій і через вразливість ЗМІ на сході України намагається пропагувати «ворожу поведінку Альянсу», особливо на території Донбасу та Криму, де частина громадян вже зазнали впливу російської пропаганди.

В опорі агресії з боку Російської Федерації Україна не може отримати військову підтримку НАТО безпосереднім втручанням, тому що не входить до складу Альянсу. Таке втручання та ще й без міжнародного схвалення може спровокувати загрозу й світовій безпеці та стати ще однією можливістю для Кремля усправедливити своїх агресивні дії. Тим часом НАТО не посприяло прийняттю рішення щодо надання так званого летального озброєння Україні в зв’язку с побоюванням планомірного нарощування військової сили агресором на Донбасі. Втім, в червні 2015 року на засіданні Комісії Україна-НАТО було розглянуто силовими міністрами країн-учасників Альянсу пропозиції щодо можливого надання Україні летального озброєння у разі продовження порушень Мінських домовленостей з боку країни-агресора.

Невійськову допомогу надали у вигляді екіпірування та обладнання, також були проведені вишкілу інструкторами НАТО українських військових такі як Rapid Trident і Saber Guardian. Більшість існуючих Цільових фондів НАТО, які допомагають Україні у вирішенні

питань з кіберзахисту, логістики, переходу від військової до цивільної кар'єри й надання медичної реабілітації теж стосуються невійськової допомоги.

В політичній площині НАТО засудив дії Москви від самого початку збройної агресії і повністю підтримує суверенітет і територіальну цілісність України, про що свідчать відповідні заяви Північно-Атлантичної Ради від 2 березня 2014 року.

На сьогоднішній день співпраця між Україною та НАТО відбувається на взаємовигідних засадах. Наразі НАТО допомагає в координації запитів допомоги Україні і забезпечує гуманітарну, нелетальну зброю, необхідне військове обладнання, надає фінансову допомогу на мільйони євро. На політичній арені партнери НАТО разом з Європейським Союзом допомагають у координації пакету жорстких і масштабних обмежень для агресора, для припинення фінансування воєнної машини. Росія фактично повністю ізольована на світовій арені, а десятки років економічного прогресу РФ були зведені нанівець.

Література:

1. Мартинюк В. Невійськова допомога НАТО Україні в умовах агресії Росії // Український незалежний центр політичних досліджень. – №15/740, 20 серпня 2015. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ucipr.org.ua/ua/med-a/research-updates/nev-yskova-dopomoga-nato-ukra-n-v-umovah-agres-ros

2. Невійськові ініціативи НАТО Україні // Енергодарська міська рада. Офіційний сайт, грудень 2018. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.en.gov.ua/spvrobtnictvo-ukrani-z-nato/nevysykov-ncativi-nato-ukran

Слєпов Олександр Юрійович,
студент 4 курсу, групи МВ-18002б,
спеціальність «Міжнародні відносини»,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник: к.і.н., доц., ***Сєкунова Юлія Володимирівна***

НАТО І БОРОТЬБА З ТЕРОРИЗМОМ

НАТО може пишатися своїми успіхами у війні з тероризмом. Примітні моменти включають Центральну політику (2012), Новітню військову концепцію (2015), Навчальний план (2015) та Плани дій (2014, 2017, 2018). Ми також розглядаємо вплив проектів на самітах і нашу взаємодію з країнами-партнерами та партнерськими організаціями у боротьбі з тероризмом.

Хоча боротьба з тероризмом не є основною роллю НАТО, широко визнано, що вона підтримує три основні цілі НАТО: спільну оборону, управління кризою та безпеку через співпрацю. Це також розглядається як частина роботи над поточними пріоритетами, спрямованими на зміцнення можливостей стримування та оборони НАТО у вразливому середовищі безпеки та сприяння стабільності шляхом кращої співпраці з ключовими країнами та врегулювання криз.

Шкода буде повільно згадувати кроки, які привели нас до цієї ситуації. Проте деякі приклади можна взяти з тих, хто допоміг НАТО досягти цього. Окрім спільного з НАТО бажання протистояти команді терористів якнайкраще використати НАТО для вирішення глобальної проблеми тероризму, ці особи мають мало спільного. Ми всі розуміємо, що НАТО є лише одним членом на міжнародному рівні, але його унікальна сила, особливо у сфері цивільного та військового співробітництва, є особливо важливою в цій тривалій боротьбі, особливо коли інші будуть використані у співпраці з

У той же час відносини з ЄС у боротьбі з тероризмом були переважно неформальними та особистими, допоки у 2016 році та знову в 2018 році не були зроблені кроки для поглиблення співпраці ЄС-НАТО.

Тероризм – це всесвітнє лихо, яке не визнає кордонів, національних чи релігійних відмінностей. Саме тому міжнародне співтовариство повинне розв'язувати це завдання колективно. З моменту нападів 11 вересня 2001 року НАТО бере активну участь у міжнародній боротьбі проти тероризму. У відповідь на ці напади НАТО вперше за свою історію послалася на статтю 5 Вашингтонського договору – пункт, що передбачає колективну оборону Альянсу. Північноатлантична рада (ПАР) – головний політичний керівний орган Альянсу – приймає рішення щодо загальної ролі НАТО у боротьбі проти тероризму.

Багатоаспектний характер тероризму вимагає від НАТО, для розв'язання цієї проблеми, брати участь у різних ініціативах політичного, оперативного, концептуального, військового, технологічного і наукового характеру. Створення у структурі штаб-квартири НАТО у серпні 2010 року Відділу нових викликів безпеці, відображає намір НАТО невпинно боротися з дедалі зростаючою кількістю нетрадиційних ризиків і загроз, у тому числі тероризмом, у міждисциплінарному наскрізному розрізі.

Отже, Альянс виділяє міжнародному співтовариству свої військові сили і засоби для боротьби з тероризмом. По-перше, НАТО є постійним трансатлантичним консультаційним форумом, здатним перетворювати обговорення на колективні рішення і дії. По-друге, НАТО має у своєму розпорядженні унікальні військові і цивільні сили і засоби, що можуть зробити внесок до боротьби з тероризмом або з наслідками нападу. По-третє, НАТО співпрацює в рамках величезної мережі партнерських відносин з іншими державами й міжнародними організаціями.

Література:

1. Смирнов П.Е. США и НАТО: есть ли будущее у альянса? // США-Канада: экономика, политика, культура. – № 11. – 2002. – С. 41.

2. Бірд Ю. / Протидіяти тероризму разом з партнерами / 2019.

https://www.nato.int/docu/review/uk/articles/2019/05/16/protidyati-terorizmu-razom-z-partnerami/index.html

Солодка Катерина Віталіївна,
студентка 4-го курсу, групи МВ-18001б,
спеціальність «Міжнародні відносини»,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник: к.і.н., доц., ***Сєкунова Юлія Володимирівна***

РОЛЬ НАТО У НОВІТНІЙ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКІЙ ВІЙНІ: КОМУНІКАЦІЙНИЙ АСПЕКТ

Після повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну 24-го лютого 2022 року, весь світ спостерігає за цією війною в мережі Інтернет. Комунікація Києва з різноманітними міжнародними організаціями стала суттєвою в наданні гуманітарної, військової та фінансової підтримки, зокрема від країн-партнерів, ЄС, МВФ та НАТО. Розглянемо роль останньої у вимірі комунікації та надання допомоги впродовж двох місяців війни.

24-го лютого 2022 року, НАТО провела позачергове засідання у відповідь на невиправданий і неспровокований напад на Україну. «Союзники по НАТО найрішучіше засуджують російське вторгнення в Україну», – сказав Генеральний секретар Єнс Столтенберг. «Ми закликаємо Росію негайно припинити свою військову акцію, вивести свої війська з України і обрати дипломатію. Ми повною мірою підтримуємо суверенітет і територіальну цілісність України, а також право України на самооборону»[4]. Попри такі заяви, НАТО не мала намірів розгортати сили Альянсу в Україні. Прем'єр-міністр України Денис Шмигаль та інші високопосадовці неодноразово закликали НАТО закрити небо над Україною в своїх офіційних заявах. Після ще одного екстреного саміту, генсек Столтенберг заявив, що НАТО не закриє повітряний простір України, проте поставлятиме системи ППО та більше зброї.

На початку березня ми побачили, що держави-члени НАТО дійсно допомагають Україні. За даними генштабу, Туреччина закрила Чорне море для проходу російських військових кораблів, Данія передає Україні протитанкову зброю для боротьби із російською армією, Королівство Бельгія надає автоматичну та протитанкову зброю тощо[1]. Очільники урядів Європейських держав заявляли про плани та результати відправки вантажів та конвоїв в Україну. Проте це радше були рішення окремих держав, Альянс же тільки заявив, що “вітають те, що члени Альянсу активізують підтримку України, надаючи додаткове військове обладнання, фінансову та гуманітарну допомогу”.

Голова МЗС Дмитро Кулеба в ефірі телемарафону "Єдині новини" заявив: Ми прямо говоримо НАТО: “ви можете скільки завгодно уникати зіткнення з Росією, але якщо ви нам не допоможете зараз ви будете наступними”. А вже наступного дня, 4-го березня, Президент України Володимир Зеленський виступив із рішучою промовою щодо пасивності НАТО: «Усе, на що спромігся Альянс на сьогодні, це провести через систему своїх закупівель 50 т дизпального для України… Хіба такий Альянс ви будували?»[3] Проте Північноатлантичний Альянс не змінив своєї позиції, Столтенберг заявив: «Продовжуємо підтримку України. НАТО не братиме участь у військовому конфлікті шляхом надання наземних військ або закриттям неба. Такі кроки можуть призвести до подальшої ескалації».

Україна довела, що наша армія відповідає стандартам НАТО. Кожна держава і організація має допомагати нам, тому що саме Україна зараз захищає весь цивілізований світ. "Нам потрібно продовжувати постачати озброєння Україні стільки, скільки знадобиться, тому що Україна бореться за наші цінності, свободу та демократію", - заявив 31-го березня генсек НАТО Є. Столтенберг[2].

Останньою заявою офіційного Києва щодо НАТО стала прес-конференція Володимира Зеленського для міжнародних та українських ЗМІ 14-го квітня 2022 року. На думку Глави держави, завдяки Україні у європейських країнах почали розуміти справжній сенс існування НАТО, про що говорять деякі європейські високопосадовці у приватних розмовах.

Отже, комунікація Україна-НАТО проходила впродовж двох місяців війни здебільшого шляхом офіційних заяв двох сторін пресі, і лише одного разу Володимир Зеленський виступив на саміті НАТО онлайн. Вважаємо, що посилення комунікації з офіційними представниками НАТО сприятимуть щільнішій підтримці і допомозі з боку останньої.

Література:

1. WorldSupportsUkraine [Електронний ресурс] // Генеральний штаб ЗСУ. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: https://www.facebook.com/GeneralStaff.ua/posts/262166566096429

2. Генсек НАТО на заяви РФ про деескалацію: "Будемо судити за діями" [Електронний ресурс] // Європейська правда. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: https://www.eurointegration.com.ua/news/2022/03/31/7136982/

3. Ми продовжуємо боротися, ми захистимо нашу державу і звільнимо нашу землю завдяки нашим героям – звернення Президента України [Електронний ресурс] // Офіційне інтернет-представництво Президента України. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: https://www.president.gov.ua/news/mi-prodovzhuyemo-borotisya-mi-zahistimo-nashu-derzhavu-i-zvi-73357

4. Союзники по НАТО найрішучіше засуджують російське вторгнення в Україну [Електронний ресурс] // Організація Північноатлантичного Договору. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: https://www.nato.int/cps/uk/natohq/news_192406.htm

Ткаченко Юлія Віталіївна,
студентка 4 курсу, групи МВ-18003б
спеціальність «Міжнародні відносини»,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник: к.і.н., доц., ***Сєкунова Юлія Володимирівна***

УКРАЇНА-НАТО: ОСНОВНІ ГАЛУЗІ СПІВРОБІТНИЦТВА

Незалежна, суверена та стабільна Україна, віддана демократії та верховенству права, має прешорядне значення для євроатлантичної безпеки . Розвиток відносин між Україною та НАТО почався ще на початку 90-х років XX ст. Відтоді стали одним з найбільш значущих для НАТО. З 2014 року, внаслідок російсько-українського конфлікту , співробітництво між НАТО та Україною було активізовано у низці ключових питань.

Розпочалася співпраця, коли Україна здобула незалежність та вступила до Ради північноатлантичного співробітництва та програми "Партнерство заради миру". Після підписання Хартії у 1997 році про особливе партнерство майбутнього розвитку набули відносини. Після цього, започаткували Комісію Україна-НАТО(КУН), яка опікувалася розвитком співпраці.

З 2009 року, КУН слідкувала за процесом інтеграції України, окремо за перебігом реформ за Річною національною програмою (РНП).

У подальшому співпраця поглиблювалася на основі взаємних принципів. Також, Україна під керуванням НАТО бере участь в різних операціях та місіях.

НАТО надає важливість підтримці всіх трансформацій в галузі оборони та безпеки України. Завдяки цим реформам Україна набула здатність забезпечити свою безпеку та оборону, отримала демократичний розвиток .

Липень 2016. Рік проведення Варшавського саміту НАТО . Україна отримала підтримку з боку НАТО у вигляді КПД (Комплексна програма допомоги).

Після розгортання українсько-російського конфлікту НАТО розширює свою підтримку, у сфері розвитку ресурсів та спроможностей. Члени Альянсу не визнають анексію Криму Росією , та загарбницькі дії на сход і України .НАТО збільшує свою присутність в Чорному морі та посилює співпрацю у військово-морській галузі між НАТО, Україною та Грузією.

НАТО висловлює осуд, щодо рішення Росії визнати сепаратистські регіони на сході України.

Повномасштабне вторгнення Росії на територію України, яке відбулося 24 лютого 2022 року, НАТО засуджує найсуворішими способами . Це є тяжким порушенням міжнародного права та серйозною загрозою євроатлантичній безпеці.

НАТО цілком і повністю стоїть на боці українського народу, уряду, президента та парламенту. Повна підтримка з боку НАТО територіальної цілісності та суверенітету

України ніколи не зміниться. Росія вже почала розплачуватись, та має серйозні наслідки через стійку позицію міжнародної спільноти.

Література:

1. Довідник НАТО. — Brussels: Office of Information and Press, 2001 – 608 p.
2. Основні напрями зовнішньої політики України // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 37. – С. 935-948.
3. Співробітництво України з НАТО в рамках програми «Партнерство заради миру» (інформаційна довідка) // Наука і оборона. – 1998. – № 4. – С. 23-32.
4. Тодоров І. Я. Україна на шляху до європейської та євроатлантичної спільноти: Монографія / Ігор Ярославович Тодоров. – Донецьк: ДонНУ, 2006. – 268 с.

Товкун Інна Іванівна,
студентка 4 курсу, групи МВ-18001б,
спеціальність «Міжнародні відносини»,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник: к.і.н., доц., ***Сєкунова Юлія Володимирівна***

ПОЗИЦІЯ НАТО В РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОМУ КОНФЛІКТІ

Україна уже багато років має велике бажання і намір стати членом НАТО. За словами Володимира Зеленського: «Питання НАТО є одним із тих, через які на Україну здійснюється тиск. Головне питання — це незалежність України і її самостійний вибір у будь-яких питаннях, і Україна багато років виборює своє право на це. І це не філософське питання, а є конкретні причини — через протидію і Росії, яка не хоче, щоб Україна була членом НАТО, і деяких країн – членів Альянсу» [3].

Ще на початку 90-х років XX ст. започаткувалися відносини між Україною і НАТО. Відтоді це партнерство стало значимим у НАТО. Активізувалися ці відносини із 2014 року внаслідок російсько-українського конфлікту [1].

Від початку російсько-українського конфлікту і до сьогодні НАТО має чітку позицію — підтримка суверенітету та територіальної цілісності України у межах своїх міжнародно визнаних кордонів. НАТО відкрито засудив незаконну російську "анексію" Криму в березні 2014 року. НАТО засудив і дестабілізацію Росією Східної України, викликану її військовим втручанням та підтримкою бойовиків. Альянс вирішив призупинити практичне цивільне та військове співробітництво з Росією.

НАТО наполягає врегулювати російсько-український конфлікт засобами дипломатії. Підтримує Мінські угоди та прийняття Пакету заходів щодо їх імплементації у лютому 2015 року. Постійно наголошує, що всі підписанти Мінських угод несуть відповідальність за дотримання зобов'язань, які вони підписали. І саме відповідальність Росії у цій ситуації є значимою — вона повинна припинити свідому дестабілізацію Східної України через політичну, військову та фінансову підтримку бойовиків, вивести свої сили та військову техніку з території України.

НАТО засуджує рішення, ухвалене Росією у лютому 2022 року, щодо визнання самопроголошених «Донецької Народної Республіки» і «Луганської Народної Республіки» на Сході України, яке є кричущим порушенням міжнародного права, що ще більше підриває суверенітет і територіальну цілісність України. НАТО також засуджує у найсуворіший спосіб повномасштабне вторгнення Росії в Україну, яке розпочалося у лютому 2022 року і є абсолютно невмотивованим і неспровокованим. Це — тяжке порушення міжнародного права

і серйозна загроза євроатлантичній безпеці.

У результаті незаконної анексії Криму Росією у 2014 році НАТО вирішив зупинити співпрацю з Росією, як цивільну, так і військову. Відкритими залишилися політичні і військові канали зв'язку. А у лютому 2022 року НАТО ухвалив цілий пакет обмежувальних заходів, накладених на Росію, включаючи суворі великомасштабні санкції. Держави–члени Альянсу вимагають від Росії терміново припинити військові дії й вивести усі війська з території України, забезпечити цілковите дотримання норм міжнародного гуманітарного права і гарантувати безперешкодний і безпечний доступ для гуманітарних потреб і надання допомоги усім, хто цього потребує. Паралельно з цим НАТО закликає Росію припинити обмежувати судноплавство в окремих районах Чорного моря і перешкоджати доступу до Азовського моря.

Держави–члени Альянсу збільшують політичну і практичну підтримку Україні, яка продовжує захищатися від повномасштабного вторгнення з боку Росії. НАТО координує запити України про допомогу, підтримує своїх країн–членів у доставці в Україну гуманітарної допомоги і нелетального озброєння. Окремі держави–члени Альянсу передають Україні зброю, боєприпаси, предмети медичного призначення та інше військове обладнання життєвої важливості. Вони також надають Україні фінансову допомогу, що вимірюється мільйонами євро. Чимало членів Альянсу також надають гуманітарну допомогу цивільному населенню України і відкривають кордони для українських біженців.

Отже, Україна — мирна, незалежна, самодостатня і демократична країна. НАТО справедливо засуджує повномасштабне вторгнення Росії в Україну. Альянс закликає президента путіна «негайно припинити цю війну, повністю і без застережень вивести російські війська з України і по-справжньому взятися до дипломатії» [2]. НАТО стоїть на боці народу України, всіляко підтримує її демократично обраних президента, парламенту і уряду. І завжди буде підтримувати територіальну цілісність і суверенітет України в межах міжнародно визнаних кордонів.

Література:

1. Відносини з Україною [Електронний ресурс] // Організація Північноатлантичного договору. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: https://www.nato.int/cps/uk/natohq/topics_37750.htm (дата звернення 19.04.2022.)

2. Відповідь НАТО на вторгнення Росії в Україну [Електронний ресурс] // Організація Північноатлантичного договору. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: https://www.nato.int/cps/uk/natohq/topics_192648.htm. (дата звернення 19.04.2022.)

3. Україну хочуть бачити в НАТО, але не всі члени Альянсу – Володимир Зеленський [Електронний ресурс] // Офіційне інтернет-представництво Президента України Володимира Зеленського. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: https://www.president.gov.ua/news/ukrayinu-hochut-bachiti-v-nato-ale-ne-vsi-chleni-alyansu-vol-72945. (дата звернення 19.04.2022.)

Секція 4

ОБОРОННА ТА БЕЗПЕКОВА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В ІСТОРИЧНІЙ РЕТРОСПЕКТИВІ

Борчук Степан Миколайович,
доктор історичних наук, професор,
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
Лизень Євген Володимирович,
аспірант,
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
(м. Івано-Франківськ, Україна)

ЗУНР – ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНИЙ АСПЕКТ (1918–1923 рр.)

Уже з перших днів існування ЗУНР загострився польсько-український конфлікт. Тому зовнішньополітична діяльність уряду ЗУНР спрямовувалася на виконання двох головних завдань: по-перше, домогтися від країн Антанти розв'язання східногалицької проблеми на засадах визнання права націй на державне самовизначення; по-друге, перешкодити польському урядові домогтися інкорпорації українських земель у склад Другої Речі Посполитої.

У перші дні існування нової держави поряд із планами національно-державного будівництва перед очільниками ЗУНР постала проблема формування концептуальних засад зовнішньої політики, визначення її пріоритетів. Галицькі політики усвідомлювали, що доля української державності здебільшого залежала від її міжнародного визнання. З цією метою в уряді було створено Державний секретаріат зовнішніх справ (ДСЗС). Загальне керівництво дипломатичною діяльністю ЗУНР здійснював глава західноукраїнської держави Є. Петрушевич; оперативне – державні секретарі зовнішніх справ В. Панейко, Л. Цегельський, М. Лозинський і уповноважені в закордонних справах екзильного уряду ЗУНР у Відні С. Витвицький і К. Левицький [3, с. 292]. Проте, міжнародна діяльність очільників ЗУНР ускладнювалася багатьма чинниками. Поява ЗУНР занепокоїла представників сусідніх держав, в руках яких на цих теренах перебувала реальна влада. Зарубіжні монополії так само мали тут свої інтереси, особливо нафтові у Дрогобицько-Бориславському районі [4, с. 377]. Від самого початку ЗУНР опинилася на перехресті стратегічних інтересів великих і сусідніх держав. Якщо в зовнішньополітичних планах Франції домінувала ідея утворення «Великої Польщі», яка мала стати стабілізуючим фактором в регіоні, то Велика Британія декларувала підтримку «малим народам», а США виступали за демократизацію Східної Європи із збереженням неподільності Росії [2, с. 348]. Поляки з перших днів існування ЗУНР стали чинити військовий опір. Маючи потужні дипломатичні зв'язки з країнами Антанти, США та використовуючи недостатню поінформованість про українську проблему, поляки розгорнули широку пропагандистську кампанію, стверджуючи, що ЗУНР і Українська Галицька Армія (УГА) – «австро-німецька інтрига» [3, с. 104]. Виходячи із політичних і міжнародних реалій, уряд ЗУНР свою зовнішньополітичну діяльність сконцентрував у двох напрямках: визначитися у відносинах з УНР і домогтися визнання ЗУНР країнами Антанти та США і за їх сприяння припинити агресію з боку Польщі. Стратегічним пріоритетом українські очільники визначили об'єднання всіх українських земель в єдиній і неподільній країні. У передвступному договорі від 1 грудня 1918 р. з УНР надавалися певні територіальні гарантії автономії для ЗУНР [4, с. 382]. Проте, об'єднання з УНР, не виправдало сподівань керманичів ЗУНР, бо й сама УНР не була визнана країнами Заходу, до того ж перебувала у

стані війни з кількома сильними супротивниками – зовнішніми і внутрішніми [5, с. 265]. Найважливішою метою для уряду ЗУНР стало визнання її державності Паризькою мирною конференцією (січень 1919 р. – січень 1920 р.). Головним противником визнання ЗУНР була Франція, яка розглядала Польщу як союзника у стримуванні Німеччини та надійний бар'єр проти більшовицької експансії на Захід [5, с. 293]. Одним із заходів Антанти у Східній Галичині щодо польсько-українського примирення була миротворча місія під керівництвом французького генерала Жозефа Бартелемі, який запропонував керівництву ЗУНР укласти тимчасове перемир'я із Польщею для створення об'єднаного фронту проти більшовиків. За участь у цій боротьбі ЗУНР гарантували визнання її суверенітету, повноправну участь в Паризькій мирній конференції, а також матеріальну та військову допомогу. За планом угоди під польський контроль відходили Львів, Дрогобицько-Бориславський нафтовий район. Делегація ЗУНР очікувано відкинула неприйнятні для неї запропоновані місією Ж. Бартелемі умови перемир'я [4, с. 409]. Керівництву Паризької мирної конференції вдалося створити спеціальну міжсоюзну комісію у справі мирних переговорів між представниками Польщі і України, яку очолив член британської делегації південноафриканський генерал Луїс Бота. Члени комісії підготували проект договору про польсько-українське перемир'я, який був більш реалістичний, ніж проект Ж. Бартелемі. Запропонована демаркаційна лінія залишала Львів під польською окупацією, а Дрогобицько-Бориславський нафтовий басейн – під владою ЗУНР [4, с. 423]. Урешті українська делегація заявила про прийняття умов перемир'я. Проте, польська сторона в умовах успішного наступу польських військ відхилила пропозиції комісії Л. Боти [4, с. 433]. А 25 червня 1919 р. Рада чотирьох надала Польщі право на окупацію Східної Галичини до р. Збруч. Польський уряд був уповноважений встановити у Східній Галичині цивільне управління під мандатом Ліги Націй, яка повинна забезпечити автономію цієї території [4, с. 447].

Отже, незважаючи дипломатичні зусилля делегацій УНР та ЗУНР, головні діячі Паризької мирної конференції так і не забажали визнати Українську державу, забезпечивши українцям по обидва береги р. Збруч реалізувати право на національне самовизначення і творення власної держави. Після Паризької мирної конференції державно-правовий статус Східної Галичини залишався невизначеним. У цій ситуації зовнішньополітичні курси ЗУНР і УНР розійшлися. Проблема Східної Галичини ще більше загострилася після укладання С. Петлюрою з Ю. Пілсудським Варшавсього договору в квітні 1920 р. [3, с. 297]. Надії на визначення державно-правового статусу ЗУНР галицькі політики покладали на чергові міжнародні переговори у Ризі, у вересні 1920 р. Однак, галицьким політикам не вдалося вплинути на результати переговорів [1, с. 232]. Після польсько-української війни 1918–1919 рр. керівники ЗУНР переїхали до Відня, зосередившись на досягненні міжнародного визнання західноукраїнської державності [4, с. 286]. Керівництво ЗУНР наполегливо добивалося вирішення проблеми своєї державності і через Лігу Націй. Рада Ліги Націй у лютому 1921 р. прийняла рішення, що Східна Галичина не є частиною Польщі, бо Польща «є тільки мілітарним окупантом» Східної Галичини. Сувереном її є держави Антанти: «щодо правового становища Галичини і відносин в тім краю відступити Раді Амбасадорів» [3, с. 308]. Проте, ні Ліга Націй, ні Рада послів країн Антанти не поспішали повернути Східній Галичині державність. У ставленні великих держав до ЗУНР домінували геополітичні розрахунки та власні інтереси, що зумовило рішення про юридичне включення Східної Галичини до складу Речі Посполитої (14 березня 1923 р.), що деморалізувало галицьку політичну еліту [5, с. 350].

Отже, зовнішньополітична діяльність уряду ЗУНР актуалізувала проблему західноукраїнської державності на міжнародній арені. Однак розрахунки й сподівання більшості західноукраїнського політикуму на добру волю й справедливість урядів країн Антанти при вирішенні проблеми державної незалежності Східної Галичини виявились хибними. Створення західноукраїнської держави не входило в геополітичні плани великих держав Європи, які, присвоївши собі право суверена, після тривалого зволікання, всупереч власним деклараціям про права народів на національне самовизначення та волі самого

українського народу, передали Східну Галичину під владу Польщі. Історичний шанс утвердження українцями власної державності на початку XX ст. у силу зовнішньополітичних чинників так і не було реалізовано.

Література:

1. Галицька-Дідух Т. Східногалицьке представництво на Ризькій конференції 1920–1921 рр. // Галичина. 2014. Ч. 25–26. С. 231–242.

2. Дацків І. Діяльність дипломатичної служби Західно-Української Народної Республіки // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. Львів, 2009. Вип. 18. С. 346–352.

3. Західно-Українська Народна Республіка. 1918–1923: Ілюстрована історія / ред. М. В. Кугутяк. Львів – Івано-Франківськ: Манускрипт, 2008. 524 с.

4. Західно-Українська Народна Республіка. 1918–1923: Історія / відпов. ред. О. Карпенко. Івано-Франківськ: Сіверсія, 2001. 628 с.

5. Тищик Б. Й. Західно Українська Народна Республіка (1918–1923). Історія держави і права. Львів: Тріада плюс, 2004. 392 с.

Губицький Любомир Володимирович,
доктор історичних наук, доцент,
Державний торговельно-економічний університет
Мельник Ганна Мирославівна,
кандидат історичних наук, доцент,
Київський університет імені Бориса Грінченка
(м. Київ, Україна)

ГЛОБАЛЬНА ЗАГРОЗА МИРУ: УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКИЙ ПРОЕКТ ВІДПОВІДІ

Повернення у минуле як запит російського агресора на світове панування сприймалося перебільшенням чи недоречністю у світі, що звик до миру і бізнесу. Оскільки європейським оглядачам і аналітикам на лютий 2022 р. доречнішим виглядало доводити собі і своїм суспільствам спроможність цивілізованих урядів надати виключної переконливості у питаннях співробітництва з Російською Федерацією засобами виваженості, релевантності, відповідальності, то неабиякої актуальності набувають дослідження сукупності заходів і структур, покликаних запобігти і протистояти відкритій і прихованій агресії у Східній Європі.

Актуальність проблеми військового співробітництва України та Республіки Польща зумовлена практичною складовою, а також підтверджується інтересом як українських, так і польських вчених. Серед них варто виокремити дослідження: М. Алексієвця, Н. Лис, Л. Алексієвець, І. Ільчук, С. Шестопалова, С. Герасимчука, Н. Андріянової, М. Шпури, П. Кусписа, Т. Кубачика, М. Жили, П. Рашевського, А. Славінського.

Перманентна загроза з боку Російської Федерації для України та Польщі сприймалася особливо гостро після подій квітня 2010 р., пов’язаних із Катинню та після анексії Криму і бойових дій на українському Донбасі з 2014 р., але попередня співпраця заклала міцні підвалини для військово-технічної співпраці в умовах російської агресії.

Готовність до підтримання миру в світі, підготовка до міжнародних місій стали міцними підвалинами для поглиблення співпраці в умовах протистояння російській армії, яка вдалася до реалізації імперських планів кремлівського керівництва. Військова співпраця між Україною та Польщею розпочалася зі створення ПОЛУКРБАТу згідно із угодою, укладеною у Варшаві 26 листопада 1997 р., яка передбачала створення спільного військового підрозділу для участі в міжнародних миротворчих та гуманітарних операціях під егідою міжнародних організацій. На 1999 рік до складу батальйону входили три механізовані роти

(дві польські та одна українська) та національні спеціалізовані взводи [6, s. 374]. Підрозділ набув вагомого досвіду у врегулюванні конфлікту в Косово (2000-2010 рр.) в рамках місії НАТО (KFOR). Польська частина батальйону була розформована 30 вересня 2010 р. [7].

Спільна українсько-польська військова ініціатива виявилася доречною для литовської сторони, яка в 2005 р. запропонувала створити тристоронній підрозділ LITPOLUKRBAT. У 2007 р. керівниками військових відомств України, Республіки Польща та Литовської Республіки було підписано Лист намірів щодо створення литовсько-польсько-українського миротворчого батальйону "ЛИТПОЛУКРБАТ" [1]. А рішенням міністрів оборони Литви, Польщі та України восени 2008 року бойовий потенціал батальйону було заплановано збільшити до рівня бригади [4]. На заваді реалізації цього рішення стала зміна вектору зовнішньої політики України каденції президента В.Януковича. І лише 19 вересня 2014 р. міністри оборони Литви, Польщі та України підписали угоду про створення об'єднаної тринаціональної бригади [5]. 4 лютого 2015 р. Верховна Рада України ратифікувала Угоду між урядами України, Литви і Польщі щодо створення спільної військової частини LITPOLUKRBRIG [1]. Процес створення Літполукрбригади завершився 15 грудня 2016 р., коли відбулася атестація боєготовності литовсько-польсько-української військової частини [8]. Завданням Літполукрбриг визначено участь у міжнародних операціях на підставі міжнародного права [10]. Співпраця у військовій сфері України, Польщі та Литви не в останню чергу зумовило поглиблення і розширення дипломатичних стосунків, які з липня 2020 р. набули форми Люблінського трикутника [2].

Вагомим прикладом військового українсько-польського співробітництва стало підписання 2 грудня 2016 р. Генеральної угоди між Польщею та Україною про взаємне співробітництво у сфері оборони (ратифіковано Законом № 2526-VIII від 06.09.2018 р.), яка повністю замінила угоду про співробітництво у сфері оборони від 3 лютого 1993 р. Українсько-польське співробітництво передбачало взаємодію за 24 напрямами у сфері оборони, зокрема, у військовому зв'язку та інформаційних системах, проведенні науково-дослідних робіт для потреб збройних сил, оборонній політиці та плануванні, логістичному забезпеченні збройних сил та ін.

З початком повномасштабного вторгнення РФ в Україну в лютому 2022 р. спостерігається подальше розгортання Стратегічного партнерства Польщі та України (військова співпраця, співпраця спецслужб і співпраця в рамках військової промисловості), суспільного діалогу і партнерства (співпраця засобів масової інформації, молодіжні обміни, партнерства громад, дослідження громадської думки, сприйняття українських мігрантів у польському суспільстві), конструктивного історичного діалогу, спрямованого на поліпшення стосунків, подальший пріоритет участі в ЛИТПОЛУКРБРИГ. Польща у співпраці з іншими партнерами допомагає і лобіює розширення допомоги Україні в забезпеченні озброєнням для посилення української авіації, артилерії, протиповітряної оборони.

Польська сторона усвідомлює, що Україна захищає всю Європу. Президент Республіки Польща А. Дуда підписав

Закон про спеціальні рішення у сфері протидії підтримки агресії проти України та захисту національної безпеки від 13 квітня 2022 р. [9]. Документ, зокрема, заборонив ввезення до Польщі вугілля та коксу з Росії та Білорусі. Тим польським підприємствам і установам, які постраждали від цього рішення, держава гарантувала відшкодування збитків. Тобто, Польща стоїть у авангарді країн, що надають Україні політичну, фінансову та військово-технічну підтримку.

Ще напередодні широкомасштабної війни Росії проти України, Польща разом із Великобританією заявили про створення «Малого альянсу». Про це оголосили 1 лютого 2022 р. президент України Володимир Зеленський та прем'єр-міністри Польщі та Великої Британії Матеуш Моравецький і Борис Джонсон. Що є надзвичайно важливим, реальні кроки з реалізації «малого альянсу» розпочалися ще до його створення - прем'єр-міністр Великобританії Борис Джонсон у січні 2022 р. наголосив, що Британія не толеруватиме дестабілізаційної діяльності Росії і буде підтримувати своїх союзників у НАТО: «Якщо

президент Путін обере шлях кровопролиття і руйнування, це стане трагедією для Європи. Україна повинна мати можливість вільно визначати своє майбутнє». Наприкінці січня 2022 р. Британія передала Україні 2000 одиниць легкої протитанкової зброї та інструкторів, які навчатимуть українських військових [3].

Отже, глобальна загроза миру спонукала Україну та Польщу відсунути на другий план непорозуміння на історичному грунті та сформувати альянси, до яких увійшли як країни регіону, так і країни, які знаходяться далеко від регіону Центрально-Східної Європи. Спонукаючою передумовою військової співпраці, яка поглиблюється, залишається зростаюча роль України, як держави, що виступила на захист Європи.

Література:

1. Андріянова Н. М., Шпура М. І., Ковальчук П. А., Голопатюк Л. С. Українсько-польська оборонна співпраця: визначення пріоритетних подальших напрямів. URL : http://znp-cvsd.nuou.org.ua/article/view/201542/201509 (дата звернення: 13.05.2022)
2. Герасимчук С. Люблінський трикутник – як уникнути «бермудизації»: пріоритети – драйвери – спойлери. URL : http://prismua.org/l3/ (дата звернення: 13.05.2022).
3. Британія готова спрямувати більше своїх військових у Східну Європу // URL : https://www.eurointegration.com.ua/news/2022/01/30/7133291/ (дата звернення: 13.05.2022).
4. Historia LITPOLUKRBRIG. URL : https://litpolukrbrig.wp.mil.pl/pl/pages/historia-2018-02-23-b/ (дата звернення: 10.04.2022).
5. Kubaczyk T., Żyła M. Polska w międzynarodowej współpracy wojskowej. Warszawa, 2016. - S. 217.
6. Kuspys P. Współczesne stosunki polsko-ukraińskie 1991–2008, polityka, gospodarka, wojsko, sektor pozarządowy. Kraków, 2009. - S. 374.
7. Polsko-Ukraiński batalion Sił Pokojowych im. Hetmanów Jana Karola Chodkiewicza i Piotra Konaszewicza Sahajdacznego (1998–2010). Rys historyczny. URL : https://www.jednostki-wojskowe.pl/index.php?option=com _content&view=article&id=360&Itemid=27 (дата звернення: 10.04.2022).
8. Raszewski P. Wielonarodowa Brygada osiągnęła pełną gotowość bojową. URL : http://polska-zbrojna.pl/home/articleshow/21366?t=Wielonarodowa-Brygada-osiagnela-pelna-gotowosc-bojowa (дата звернення: 05.05.2022).
9. Ustawa z dnia 13 kwietnia 2022 r. o szczególnych rozwiązaniach w zakresie przeciwdziałania wspieraniu agresji na Ukrainę oraz służących ochronie bezpieczeństwa narodowego https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20220000835 (дата звернення: 13.05.2022).
10. Zadania LITPOLUKRBRIG. URL : https://litpolukrbrig.wp.mil.pl/pl/pages/zadania-2017-01-16-4/ (дата звернення: 10.04.2022).

Коляда Ігор Анатолійович,
доктор історичних наук, професор,
заслужений працівник освіти України,
Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова
(м. Київ, Україна)
Дудник Олександр Артемович,
викладач предметно-методичної комісії
тактико-спеціальної підготовки, кафедра військової підготовки
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
(м. Івано-Франківськ, Україна)

ВІЙСЬКОВО-ОБОРОННА СКЛАДОВА ЗУНР В УМОВАХ ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ 1918 – 1919 РР.

Після Першої світової війни з розпадом Австро-Угорської, Російської, Оманської, Німецької імперій відбувається активізація національно-визвольних рухів, внаслідок яких на політичній карті Європи постає низка нових держав. Галичани-українці, виборюючи своє право на державне життя, прагнули наслідувати Велику Україну, де 1917 р. було проголошено Українську Народну Республіку (УНР). 1 листопада 1918 р. галицькі українці офіційно проголосили про створення власної держави – Західноукраїнської Народної Республіки (ЗУНР). Однак уже з перших днів свого існування вона змушена була захищатись від загарбницьких зазіхань з боку сусідньої Польщі. За таких умов безперервних військових дій здійснювалась організація збройних сил ЗУНР, яка, за висловом військового історика Антона Крезуба, була «великою імпровізацією від початку до кінця». Концепція їх будівництва одразу не була визначена, оскільки творці Листопадового зриву не передбачали тривалої війни [2, с. 266–267].

Одним з перших кроків Державного Секретаріату Військових Справ (ДСВС) ЗУНР було оголошення 13 листопада 1918 р. про демобілізацію всіх органів військового управління, військових частин, установ та закладів колишньої австро-угорської монархії на території ЗУНР. Їх майно від цього часу ставало власністю республіки і передавалося українським окружним командам. Того самого дня було затверджено військову організацію ЗУНР, за якою територія новоутвореної держави поділялася на військові області у складі 12 військових округів, що охоплювали територію кількох повітів: область Львів (округи Львів, Перемишль, Рава-Руська, Самбір), область Станиславів (округи Станиславів, Стрий, Коломия, Чернівці), область Тернопіль (округи Тернопіль, Золочів, Чортків, Бережани). Нарешті, було оголошено часткову мобілізацію всіх військовозобов'язаних громадян ЗУНР «української народности» [4, с. 119–119]. Загалом нові збройні сили творилися повільно: військове керівництво і уряд ЗУНР знаходилося у Львові, зв'язки з провінцією були слабкими. На базі легіону УСС було створено перші бойові групи «Старе Село» отамана О. Микитки і «Схід» полковника М. Тарнавського [3, с. 160]. Керівники ЗУНР, у першу чергу військові, терміново шукали союзника в боротьбі за незалежність. На їх заклик відгукнулась УНР. Директорія УНР надіслала загін імені І. Гонти отамана А. Долуда, Козятинську стрілецьку бригаду полковника М. Кравчука (близько 1000 стрільців і старшин), артилерійську бригаду [5, с. 276]. Одразу ж після підписання передвступного договору між УНР і ЗУНР 1 грудня 1919 р. УГА отримала 20 тис. гвинтівок, 80 млн. патронів, 300 кулеметів, 80 гармат, а невдовзі – 20 літаків для авіазагону в Красному і Стрию [3, с. 154]. 10 грудня 1918 р. до ЗУНР прибув М. Омелянович-Павленко, обійнявши відповідальну посаду командувача УГА. Начальником штабу армії було затверджено полковника Є. Мишковського. Саме він став автором творення нової сучасної армії, яка була завершена в січні 1919 р. [3, с. 161]. На жаль, УГА постійно не вистачало гармат і боєприпасів до них. Поставки Директорії УНР не забезпечували потреби фронту. Практично у всіх операціях польська армія переважала УГА [3, с. 164].

У цих складних умовах чи не найважливішим політичним рішенням обох українських держав було проголошення Акту Злуки 22 січня 1919 р., за яким ЗУНР офіційно входила до складу УНР як її Західна область (ЗОУНР) [5, с. 277]. Укладання Акту злуки забезпечило надання військової допомоги ЗОУНР: виділено 5 млн. гривень «на перешивку вузькоколісних рейкових шляхів Галичини» (16 січня 1919 р.); асигновано 17 млн. гривень «на експлуатацію залізниць, заготовку палива і металу» (28 02. 1919 р.). для відбудови зруйнованих у Східній Галичині помешкань і інших будівель виділено 0,5 млн. грн.(15 березня 1919 р.). Водночас прийнято ухвалу про одноразове виділення родинам стрільців УГА 120 млн. гривень і, починаючи з 1 квітня, – 30 млн. гривень щомісячно. 19 липня 1919 р. «На військові потреби Галицької армії» перераховано 70 млн. гривень [3, с. 150].

Серед головних напрямків посилення обороноздатності ЗУНР було встановлення добросусідських відносин з Чехословаччиною та Угорщиною. Зокрема між ЗУНР та Чехословаччиною було укладено торгівельну угоду і за отриману зброю та інші промислові

товари, ЗУНР надала Чехословаччині 9 тис. цистерн бориславської нафти. У лютому 1919 р. підписано торгівельний договір з Угорщиною, яка продавала українцям зброю, вугілля, промислові товари, а Галицька республіка постачала нафтопродукти [1, с. 340–342]. Проте відсутність боєприпасів, дефіцит офіцерських кадрів, малочисельність військ змусили УГА унеможливити подальші воєнні дії проти Польщі. 16–18 липня 1918 р. уряд ЗУНР і 50-тисячна УГА перейшли р. Збруч, щоб об'єднатися з Армією УНР. Польща зайняла всю територію Східної Галичини.

Отже, творення Збройних сил ЗУНР мало важливе історичне значення, адже вони відновивши українську військову традицію на західноукраїнських землях, забезпечили формування одного з важливих атрибутів державності. Необхідно зазначити, що дослідники історії вказують, що підрозділи УГА відзначалися своєю дисциплінованістю та високо організованістю, моральністю духу та моделей правової поведінки. Так, польське населення за весь час ведення бойових дій не відчувало утисків чи дискримінації зі сторони підрозділів УГА. Це пояснюється тим фактом, що цілі боротьби Української Галицької Армії були високоморальними - боротьба за національне визволення. Історичний досвід УГА засвідчив, що будівництво вільної та незалежної Української держави потребує власних національних збройних сил.

Література:

1. Дацків І. Б. Дипломатія українських національних урядів у захисті державності 1917–1923 рр.: дис. докт. іст. наук: 07.00.02. Дипломатична академія України при МЗС України : К., 2010. 489 с.
2. Західно-Українська Народна Республіка. 1918–1923. Історія / кер. авт. кол й відп. ред. О. Карпенко. Івано-Франківськ: Сіверсія, 2001. 628 с.
3. Литвин М. Проект «Україна». Галичина в Українській революції 1917–1921 рр. Харків: Фоліо, 2015. 379 с.
4. Пінак Є., Чмир М. Військо Української революції 1917–1921 років; під. заг. ред. К. Галушка. Харків, 2017. 432 с.
5. Поле битви – України. Від «володарів степу» до «кіборгів». Воєнна історія України від давнини до сьогодення / Упоряд. К. Галушко. Харків, 2016. 352 с.

Коляда Ігор Анатолійович,
доктор історичних наук, професор,
заслужений працівник освіти України,
Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова
Волинець Микола Васильович,
студент історико-філософського факультету,
Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова
(м. Київ, Україна)

УКРАЇНА У БОРОТЬБІ ЗА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ: БОЙОВІ ГЕНЕРАЛИ НА ЗАХИСТІ УКРАЇНИ СТО РОКІВ ТОМУ І СЬОГОДНІ

Через сто років Україна знову має відповідати тим викликам, які унеможливили відродженню її державної незалежності на початку XX ст. Україна у XXI ст. має того ж самого ворога. Але і у сучасній Україні, як і сто років тому, у вирі Української революції 1917-1921 рр., є українські генерали, які своїм талантом, військовими здібностями і героїзмом боронять незалежність нашої держави. Саме мужність, професійні дії цих генералів, яким присвячено нашу розвідку, Україна зберігає свою незалежність. Приклад життя і бойовий шлях генералів Михайла Омеляновича-Павленка і Валерія Залужного є безцінним, тому що ворог використовує аналогічні тактики як в XX столітті, так і в XXI ст.

Саме тому вивчення постатей цих непересічних військовиків, які мали справу з ворогом нашої незалежності та самостійності, є науково важливим і суспільно значимим. Досвід військових, які побудували успішну кар'єру і були вправними командувачами заслуговують уважного дослідження, адже це безцінний досвід, як історикам історії України, так і історикам воєнної історії України. Для сучасних військових досвід генерала Михайла Омеляновича-Павленка є цінним тому, що він в складних воєнно - стратегічних та суспільно-політичних й економічних умовах зумів організувати дієвий спротив проти дій того ж ворога, з яким вже сучасні українські військові ведуть боротьбу. Серед них вирізняємо постать генерала Валерія Залужного, який зміг організувати вже в сучасній історії Україну оборону нашої країни та успішно протистояти агресії збройних сил РФ.

Михайло Омелянович-Павленко народився 8 грудня 1878 р. у Тифліській губернії у дворянській родині. Приклад батька відіграв ключову роль під час вибору юнаком свого життєвого шляху. Інакше і не могло бути, адже син сотника Задунайського козацтва і нащадок грузинських князів міг бути тільки мужнім військовиком, адже в його судинах текла кров шляхтичів та дворян. Михайло Володимирович, здобувши військову освіту у Сибірському кадетському корпусі (1890 – 1898) та Павловському військовому училищі (1898 – 1900), розпочав військову кар'єру у Лейб-гвардії Волинському полку (1900 р.). Бездоганне навчання в військових навчальних закладах дало Михайлу Омеляновичу-Павленку змогу будувати успішну кар'єру. Перед Першою світовою війною М. Омелянович-Павленко був очільником Другої Одеської школи прапорщиків [2]. Ветеран кількох воєн. Він полководець у дні, коли його батьківщина Україна, виборює свою незалежність він без будь – яких вагань вирішує присвятити себе служінню свого народу, ставши видатним військовим очільником доби Української революції. Його навички стратегічного планування операцій і командирський досвід дозволило перемагати на проблемних місцях фронту. Саме завдячуючи стратегічному мисленню та вмілому командуванню М. Омеляновича-Павленка на вапнярсько-одеському напрямку сили Армії УНР змогли перехопити воєнно-стратегічну ініціативу восени 1919 р. [3]. Восени 1919 року внаслідок політичних та військових помилок українського керівництва Дієва армія УНР воювала на кілька фронтів: проти більшовицьких військ, білогвардійських військ. Перед М. Омеляновичем-Павленком було поставлено завдання зупинити наступ денікінців на вапнярсько-одеському напрямку та перехопити ініціативу [3]. 8 жовтня 1919 р. Запорізька група (20 000 бійців при 100 гарматах) вступила у безпосередні бойові дії з супротивником. Надвечір 9 жовтня 1919 р. поразка денікінців була беззаперечною [3]. Так, вміле командування генерала М. Омеляновича-Павленка на вапнярсько-одеському напрямку забезпечило силам Армії УНР восени 1919 р.. перехопили воєнно-стратегічну ініціативу у переважаючих сил супротивника.

Майбутній генерал незалежної України Валерій Залужний народився 8 липня 1973, м. Новоград-Волинський, Житомирська область. Після закінчення середньої школи та Одеського вищого командного училища, розпочав службу у лавах ЗСУ. Одночасно здобуває освіту на загальновійськовому факультеті Одеського інституту Сухопутних військ, закінчує Національну Академію оборони України та магістеріум Національного університету «Острозька академія». У своїй воєнній кар'єрі пройшов усі східні воєнної кар'єри: командир взводу, командир навчального взводу, командир бойового взводу, командир навчальної роти, командир роти курсантів, командир батальйону, начальник штабу, перший заступник командира 24-ї окремої механізованої бригади, командир 51-ї окремої механізованої бригади, перший заступник командувача військ Оперативного командування «Захід», начальник Об'єднаного оперативного штабу ЗСУ, перший заступник Командувача об'єднаних сил, командувач Оперативного командування «Північ». 27 липня 2021 року В. Залужного призначено новим головнокомандувачем Збройних сил України [3]. Високопосадовці та очільники НАТО високо оцінили організаторські здібності та стратегічне планування й організацію оборони Київської області генералом Валерієм Залужним в умовах відкритої агресії РФ проти України [1]. «Військові успіхи стали можливими завдяки сучасному способу ведення бойових дій та новому поколінню генералів,

зокрема головнокомандувачу ЗСУ Валерію Залужному» [1].

Отже, боротьба українського народу за свою незалежність має чимало прикладів вірного служіння своїх синів. До таких славних синів української землі належать генерали Михайло Омелянович-Павленко і Валерія Залужного, які є дійсно вправними військовими, хоч вони і жили і діяли в різні часи нашої історії, які доклали максимальних зусиль, щоб оборонити нашу землю, відстояти незалежність Української держави. Вони, незважаючи на складну ситуацію, завдяки своїм знанням і досвіду, отримали блискавичні перемоги, які є прикладом стійкості та мужності, професійної вправності та героїзму вояків Збройних сил України. Їхній досвід назавжди вписано золотими літерами в анали української військової історії.

Література:

1. Politico: Ukraine’s 'iron general' is a hero, but he's no star. URL: https://www.politico.com/news/2022/04/08/ukraines-iron-general-zaluzhnyy-00023901
2. Коваленко Сергій. Омелянович-Павленко Михайло Володимирович / Чорні запорожці: історія полку. 2-ге видання. Київ: Видавництво «Стікс», 2015. 268 с.
3. Радіо Свобода: Хто такий головнокомандувач ЗСУ Валерій Залужний. URL: https://www.radiosvoboda.org/a/valeriy-zaluzhnyi-komanduvach-zsu/31379957.html
4. Тютенко Р. В. Соціальний портрет офіцера українських армій періоду національної революції (1917-1921 рр.). URL: https://ukrliteratura.com/literature/istorichna/7243-socialnij-portret-oficera-ukrayinskih-armij-periodu-nacionalnoyi-revoljuciyi-1917-1921-rr.html

Реєнт Олександр Петрович,
доктор історичних наук, професор,
член-кореспондент Національної академії наук України,
заступник директора Інституту історії України
Національної академії наук України,
завідувач відділу історії України XIX – поч. XX ст.
(м. Київ, Україна)

ВОЄННО-ПОЛІТИЧНІ АЛЬЯНСИ: ВІД АНТАНТИ ДО НАТО

Альянс як воєнно-політичний союз між державами спрямований на утвердження взаємних інтересів чи взаємну підтримку у разі агресії інших держав, на перемогу у війні чи її відвернення, на досягнення балансу сил та забезпечення національної безпеки [1].

Домінуючою в міжнародних відносинах перших двох десятиліть XX століття була Антанта, ставши потужнім військово-політичним об’єднанням, базовим для союзників у Першій світовій війні. Країни Антанти вийшли переможцями у цій війні та закріпили свої досягнення на Паризькій мирній конференції виробленням та підписанням договорів з переможеними державами, та серією договорів на Вашингтонській конференції. Таким чином, була сформована Версальсько-Вашингтонська система міжнародних відносин.

Північноатлантичний альянс є військово-політичним союзом і на сьогодні налічує тридцять країн Північної Америки та Європи. Почав своє формування як нова архітектура європейської безпеки після Другої світової війни в умовах реваншизму нацизму та загрози комунізму і передбачає забезпечення безпеки країн-членів військово-політичними засобами. Альянс фундується на системі колективної безпеки, що звернена на зовні проти третьої сили.

Для України перспективним на часі є формат малих альянсів, що закріплений в Стратегії зовнішньополітичної діяльності України від 26 серпня 2021 року і сприятиме «стабілізації безпекової ситуації в регіоні шляхом участі України у спільних безпекових та оборонних ініціативах» [2]. На сьогодні діючі - «Люблінський трикутник» (Україна-Польща-

Литва), «Асоційоване тріо» (Україна-Грузія-Молдова), «Квадрига» (Україна-Туреччина), Альянс України, Великої Британії, Польщі.

Література:

1. Велика українська енциклопедія. URL: https://vue.gov.ua/Альянс (у міжнародних відносинах).
2. Стратегія зовнішньополітичної діяльності України. URL: https://www.president.gov.ua/documents/4482021-40017

YUSOV Yuri V.,
Author-translator
(New York City, USA)
YUSOV Sviatoslav L.,
Candidate of Historical Sciences, Senior Research Fellow,
the Department of Ukrainian History in the Second Half of the 20th Century,
Institute of History of Ukraine
(Kyiv, Ukraine)

MEMORANDUM ON CENTRAL EUROPE (SUMMER 1938), BY CLARENCE A. MANNING, PHD, IN THE CONTEXT OF RUSSIAN INVASION INTO INDEPENDENT UKRAINE

During his lifetime, Dr. Clarence Augustus Manning (1893–1972), a member of the Columbia University faculty for 43 years, was an undisputed U.S. authority on Ukraine and its history. In 1922, after visiting the capital cities of the Balkans, Czechoslovakia, and Poland, he also traveled to Lviv and Chernivtsy.

While in Prague, he met Professor Kolessa of the Ukrainian Free University, and later, in Lviv, Professor Kholodny of the Schevchenko Society. That experience left him with a life-long fascination with Ukrainian culture and its diverse dialects. According to Manning's testimony, "…the introduction of Slavic Studies into the American university system has been a late development," whereas "…various foundations have expended large sums to promote Slavic studies interpreted all too often from the narrow Russian imperial point of view…"

A few years later, Manning met Metropolitan Sheptytsky when he paid a formal call on President Butler of Columbia University. He noticed that both men had known Lenin personally and assessed him in a similar way. However, President Butler thought education was the best weapon against communism, while the Metropolitan favored combatting it with the Christian faith.

In 1964, Professor Wasyl Lew (1903–1991), stated that, "Prof. Manning decided to defend the freedom-loving Ukrainian people and their just claims for independence. He found many arguments for such defense in Ukrainian history and literature."

Manning's pro-Ukrainian arguments were also noticed by the 'evil empire.' On February 15, 1956, Alexei I. Kirichenko (1908–1975), then the First Secretary of the Communist party of Ukraine (1953–1957), harshly criticized Manning's Twentieth Century Ukraine (1951) from the podium of the Kremlin during the pivotal 20th Congress of the Communist Party. However, Manning's literary and academic output goes well beyond the subject of Ukraine. He wrote over 1,100 articles on various subjects ranging from Slavic history and culture to ancient Greece, the Baltic countries, Rumania and Asia.

For this reason, our recent discovery of a previously unknown carbon copy of Manning's manuscript entitled Memorandum on Central Europe may be important from both an historical and a cultural perspective. Apparently that document was composed in the summer of 1938, during Manning's vacation from academia. Having very scarce additional documentation at our disposal, we can only guess about Manning's target audience. However, we do know that in 1938 Professor

Manning, who occupied the rank of Lieutenant Colonel of Military Intelligence in Reserve, was also an active member of the Military Intelligence Reserve Society of New York and an appointed member of the Military Instruction Committee located in New York City.

Nevertheless, 84 years after Professor Manning compiled his Memorandum for an unknown audience, we must address its important historical similarities and objectives from the Ukrainian point of view. During the summer of 1938, Ukraine was still divided among the former USSR, Poland, Czechoslovakia, and the Rumanian Kingdom, and Ukrainians were struggling for unification and independence. Today, Ukrainians are still struggling for their independence, for their territorial integrity and for their very right to exist, as well as for their right to integrate into the European Union.

However, destructive forces have come again from the usual source. The Russian Federation is dragging Ukraine back into the past, causing death, pain and suffering to the Ukrainian people, and as much damage to Ukrainian infrastructure and culture as possible, this despite the condemnation of the international community and the sanctions they have imposed.

In the conclusion of his Memorandum written in the summer of 1938, Manning wrote: "If the U.S.S.R collapsed, as Germany expects, perhaps in consequence of a joint attack by Japan and Ukrainian revolt, Poland would endeavor to join with England and France if it were not too late." The tables were turned.

Since then, Germany, Poland, England, and France have all joined NATO while three decades ago the former USSR downsized into the current Russian Federation. It still pursues the aggressive ambitions of its defunct Tatar-Mongolian and Russian Empire predecessors and still uses hateful ideology and genocidal practices in a futile attempt to regain total control over the entirety of Ukraine. Those who do not know their past do not have a future. The 1938 Memorandum on Central Europe composed by Dr. Clarence A. Manning, PhD., Columbia University Professor and Lieutenant Colonel of Military Intelligence in Reserve, is another reminder of that maxim.

Literature:

1. Юсов С. Кларенс Меннінг як українофіл та українознавець (з нагоди 125 річчя від дня народження) [Електронний ресурс] / Святослав Юсов // Україна XX ст.: культура, ідеологія, політика: зб. ст. / Гол. ред. В. Смолій, відп. ред. В. Даниленко, ред.-упоряд. В. Швидкий. – К.: Інститут історії України НАН України, 2018. Вип. 23. – С. 425–454. Режим доступу: http://resource.history.org.ua/issue/xxx/2018/23

2. Collection of papers honoring Prof. C.A. Manning on his 70th birthday anniversary / Ред. проф. д-р В. Стецюк. – New York: Shevchenko Scholarly Soc., Inc., 1964. – 30 p.

3. Yusov Y, Yusov S. Memorandum on Central Europe by Professor Clarens A. Manning: A Review from a modern perspective // Україна XX ст.: культура, ідеологія, політика: зб. ст. / Гол. ред. В. Смолій, відп. ред. В. Даниленко, ред.-упоряд. В. Швидкий. – К.: Інститут історії України НАН України, 2022. Вип. 26. (Передано до друку в травні 2022 р.).

Загребельна Ніна Іванівна,
кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри методики навчання суспільних дисциплін і
гендерної освіти історико-філософського факультету,
Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова
Яретик Микола Миколайович,
студент 4 курсу історико-філософського факультету,
Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова
(м. Київ, Україна)

ВІЙСЬКОВО-ОРГАНІЗАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ КОЗАЦЬКОГО ГЕТЬМАНА БОГДАНА РУЖИНСЬКОГО

Дослідження військової діяльності гетьмана Богдана Ружинського лишається актуальним для сучасної української історичної науки. Сучасна російсько-українська війна зумовлює популяризацію козацької героїчної історії.

Одним із виразників козацької героїки був гетьман Богдан Ружинський, нащадок відомого князівського роду Ружинських. Практично всі представники цього роду пов'язали своє життя з війною, з боротьбою проти мусульманських країн, Московії, Угорщини [1, с. 276].

Найвизначнішим із князів Ружинських був князь Богдан Остафійович Ружинський, відомий серед козаків як Федір Богданко [2, с. 4]. Поява на історичній арені князя Богдана Ружинського відбувалася в умовах внутрішньої політичної нестабільності Речі Посполитої та перманентного військового протистояння з Османською імперією та Московією [3, с. 36].

На середину XVI ст. боротьба з мусульманськими агресорами перетворилася для українсько-литовської аристократії на організацію своєрідних хрестових походів, участь у яких для шляхти була виявом честі та звитяги. Представники української, литовської та польської знаті почали створювати козацькі загони, які стали серйозною протидією подальшої експансії Османської імперії у Східну Європу. Перші козацькі підрозділи, на нашу думку, були своєрідними волонтерськими загонами, які складалися з різного люду. В основному, це були вихідці з дрібної шляхти, міщани-уходники та «шукачі пригод» (авантюристи). Зустрічались серед козаків і селяни, що в умовах прикордоння не зав'язувались тільки на сільськогосподарських заняттях, а досить часто займались і промислами, теж певною мірою становивши напіввійськовий стан, до чого їх зобов'язувало життя в небезпечних умовах.

У 70-ті рр. XVI ст. ми маємо яскравий приклад козацького формування, яке складалося з козаків Волині та Поділля. Це був загін князя Богдана Ружинського з представників дрібної та розореної шляхти, які втратили свої маєтки внаслідок спустошення татарською ордою цього регіону. Побачивши спільність інтересів як прикордонної шляхетської міліції, так і запорозьких козаків, Богдан Ружинський почав з'єднуватися з загонами князя М. Вишневецького та запорозькими козаками з Томаківської Січі [4, с. 6].

У 1574 р. Зустрічаємо Б. Ружинського на посаді військового полковника в загонах отамана І. Свірчовського. Він організував похід козаків у Молдавію при неофіційній підтримці короля Генріха Валуа. Дана військова акція була здійснена з метою підтримки господаря Іоанна Воде (Івоні Лютого), який виступив проти турецької залежності. Після походу та зіткнення з регулярними турецькими військами уціліло лише 300 запорожців на чолі з полковником Б.Ружинським, які не повернулися на службу «королівській милості», а прибули на Томаківську Січ. Невдовзі на Січі козаки, визнаючи військовий і організаторський талант, обирають Богдана кошовим отаманом [5, с. 52].

Перемоги кошового отамана справили неабияке враження на короля, і він спробував перетворити січовиків у бойову одиницю військ Речі Посполитої. Восени 1576 р. На Січ прибули посли від Стефана Баторія до Б. Ружинського і всього низового товариства. У листах повідомлялось про надання Богдану чину гетьмана Війська запорозького Низового. Корона визнавала запорожців вільною військовою одиницею і надавала їм привілеї. Король прислав на Січ гетьманські клейноди: булаву, бунчук, печатку і корогву з королівським гербом. У січовому війську встановлювався чітко організований старшинсько-управлінський апарат. Місто Трахтемирів надавалось як шпиталь для ветеранів та поранених козаків [2, с. 5-6].

Отже, саме Богданко став першим офіційним гетьманом запорозьких козаків. Більше того, на думку авторів «Малої енциклопедії етнодержавства», слово «гетьман» стало власного назвою лише після 1576 р., коли король Речі Посполитої дав запорожцям привілеї та клейноди, а князя Ружинського вперше офіційно іменував гетьманом Війська Запорозького [5, с. 276].

Таким чином, представник русько-литовської князівської родини Богдан Ружинський опинився в епіцентрі боротьби держав Східної Європи й Азії та виступив послідовним захисником християнського світу від подальшої експансії Османської імперії у Східній Європі. На Запорозькій Січі він був обраний кошовим отаманом і здійснив чотири успішні військові кампанії, під час яких виявив себе як талановитий воєначальник та полководець. Уперше в історії українського козацтва князь використав модерну тактику ведення війни з (суші та моря, а також застосував тактику ведення війни двома-трьома напрямками, розділяючи акцію на сухопутну й морську.

Гетьман Б. Ружинський був талановитим козацьким організатором, зіграв помітну роль у завершальний стадії генезису козацтва як окремого стану. Його діяльність отримала визнання не тільки в Речі Посполитій, а й за її межами, а Османська імперія і Кримське ханство з цього часу мусило рахуватись з новою військовою силою – запорозьким козацтвом.

Література:

1. Федорук А. В. Наймане козацьке військо (XVI - середина XVII ст.): ідеологія, організація та військове мистецтво : автореф. дис. ... канд. іст. наук. - Чернівці : «Золоті литаври», 2000. - 19 с.

2. Грушевськуй М. Гетьман Богданко / Михайло Грушевський. - Львів : [Б. в.], 1846. - 18 с.

3. Яковенко Н. М. Українська шляхта з кінця ХУП до сер. ХУП сг. (Волинь, Центральна Україна) / Наталя Яковенко. - К. : Наукова думка, 1993. - 416 с.

4. Леп'явко С. Українське козацтво у міжнародних відносинах (1451-1591 рр.) / Сергій Леп'явко. - Чернігів : Сіверянська думка, 1999. - 212 с.

5. Мала енциклопедія етнодержавства / НАН України, Інститут держави і права ім. В. М. Корецького / Від. ред. Ю. І. Римаренко. - К. : Довіра-Генеза, 1996. - 942 с.

Камбалова Яніна Миколаївна,
кандидат історичних наук, доцент,
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова
(м. Київ, Україна)

ВПЛИВ АМЕРИКАНСЬКОЇ ПОЛІТИКИ ЛЕНД-ЛІЗУ НА ХІД ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

Українські дослідниці Барановська та І.Дахно стверджують: «Здавна відомо, що нове – це добре забуте старе. Значною мірою це прислів'я стосується і ленд-лізу» [1, с. 10].

У вересні 1939-го, після початку Другої світової війни, в США почав діяти закон про нейтралітет, що забороняв постачання зброї сторонам конфлікту. Проте за два місяці президент Франклін Рузвельт наполіг, щоб дружні США держави змогли купувати американську зброю.

15 травня 1940 року британський прем'єр Вінстон Черчилль попросив у президента США Франкліна Рузвельта надати Англії на тимчасове користування 40-50 старих есмінців в обмін на доступ до британських військово-морських та повітряних баз в Атлантичному океані. Англійці запропонували три схеми розрахунку: безоплатне дарування, оплата готівкою або оренда, тобто лізинг. В результаті зійшлися на третьому варіанті. Так у травні 1940 року розпочалася історія ленд-ліза. На цей час Німеччина практично захопила Західну Європу, і загроза вторгнення нависла над Великобританією. У вересні 1940 року перші американські есмінці вже були направлені в оренду до Британії. А в грудні 1940-го, невдовзі після перемоги на президентських виборах, запропонував ухвалити закон про ленд-ліз, який дозволив би надавати військову допомогу. Відомий влучний вислів американського президента про ініціативу запровадження ленд-лізу: «Якщо горить будинок сусіда, а в тебе є

садовий шланг, позич його сусідові, поки не спалахнув твій дім».

На прес-конференції у Вашингтоні 17 грудня 1940 року президент Ф. Рузвельт заявив, що найкращою безпосередньою обороною США є успіхи Британії у справі її самооборони. Ф. Рузвельт вважав, що для допомоги Великій Британії слід знайти щось середнє між наданням їй позик та передачею американських воєнних матеріалів просто як дарунка [4, с. 198].

Закон ухвалили в березні 1941 року. Подією, що вплинула на американську громадську думку і прискорив ухвалення закону став напад Італії на нейтральну Грецію. Першими країнами, які в березні 1941-го отримали американську військову допомогу, стали Великобританія і Греція. На той час ще діяло американське ембарго на продаж зброї СРСР, яке наклали через радянську агресію проти Фінляндії.

Дію ленд-лізу на СРСР поширили лише 7 листопада 1941 року. Але близько 70% ленд-лізівських вантажів СРСР отримав, вже починаючи з другої половини 1943-го. З логістичної точки зору оптимальним маршрутом поставок був арктичний. Британські конвої доправляли вантажі в Мурманськ, Молотовськ (Сєвєродвінськ) і Архангельськ. Спочатку арктичні конвої проходили успішно, але на початку 1942 року німці зосередили проти них значні сили авіації та флоту. Через це значна частина вантажів була втрачена. Найбільш нищівним став розгром конвою PQ-17, коли із 36 транспортів німці потопили 23 і знищили близько 3350 автомашин, 430 танків, 210 літаків та 100 тисяч тон інших вантажів. Саме тому в 1942-1943 роках із поставками виникли проблеми.

Сучасна російська історіографія постійно стверджує про малу роль поставок за ленд-лізом у перемозі радянських військ над німецькими загарбниками. Проте, на думку радянського урядовця Анастаса Мікояна, який свого часу безпосередньо займався ленд-лізом, незначні за обсягом поставки 1941-1942 років відіграли дуже важливу роль. «…восени 1941 року ми все втратили, і, якби не ленд-ліз – зброя, продовольство, теплі речі для армії та чимало іншого – ще питання, як повернулася би справи», – так цитував Мікояна у своїх спогадах сталінський перекладач Валентин Бережков [2]. Ф радянська дослідниця А. Дунаєва писала про те, що «СРСР впродовж війни отримав за ленд-лізом 14795 літаків, 7056 танків, 8213 зенітних гармат, 131600 кулеметів [3].

США поставляли СРСР все - від танків та літаків до тушонки и валянок, а після завершення війни Радянський Союз тягнув з оплатою до самого свого розпаду. Власне угоду про погашення боргів по ленд-лізу вдалося укласти у 1972 році – СРСР зобов'язувався до 2001 року сплатити США 722 млн. доларів, включаючи проценти. Але вже наступного року відносини між країнами знову погіршились і Радянський Союз припинив виплати. Лише в 1990 році радянський лідер Михайло Горбачов та американський президент Джордж Буш-старший домовились про те, що СРСР виплатить 674 млн. доларів до 2030 року. Після розпаду СРСР борг переоформили на його правонаступницю, Російську Федерацію, яка і погасила борг у серпні 2006 року.

Література:

1. Барановська В.М., Дахно І.І. Деякі аспекти ленд-лізу // Економіка та держава. - 2011 – 12. - С. 10-14.
2. Валентин Бережков. Как я стал переводчиком Сталина. Москва, 1993.
3. Дунаева А. Ленд-лиз: факты и вымыслы//Военно-исторический журнал. — 1977. — №2.
4. История Второй мировой войны. 1939—1945. В двенадцати томах. Том третий. Главная редакционная комиссия. Председатель А.А. Гречко. — М.: Военное издательство Министерства обороны СССР, 1975. — 504 с.

Махінько Анна Іванівна,
кандидат історичних наук, доцент,

Національний технічний університет України
«КПІ ім. І. Сікорського»
(м. Київ, Україна)

СИСТЕМА ВІЙСЬКОВОЇ ОСВІТИ У НАДДНІПРЯНСЬКІЙ УКРАЇНИ (XIX – ПОЧАТОК XX СТ.)

Належна підготовка офіцерського складу армії є запорукою державної безпеки. Досягнення цієї мети має гарантувати та належно забезпечувати система військових навчальних закладів. В цьому контексті завжди актуальним є звернення до історичного досвіду для модернізації військової освіти. Метою цього повідомлення є дослідження аспектів функціонування військових навчальних закладів Наддніпрянської України у означений період.

Система військової освіти, яка існувала у Російській імперії, є триступеневою і складалася з кадетських корпусів, юнкерських та військових училищ, а також академії Генерального штабу. Відповідно кожен рівень мав особливу програму підготовки. Кадетські корпуси знаходилися на першому рівні і надавали випускникам знання у межах загальноосвітньої програми з елементами профільної підготовки. Військові училища безпосередньо готували фахових офіцерів, а академія Генерального штабу – вищі командні кадри. Саме така структура утворилася в результаті реформ 60 – 70-х рр. XIX ст., оскільки попередня не відповідала вимогам якісної підготовки офіцерського складу, який переважно мав практичний досвід без належної профільної освіти [5, с. 4].

На українських землях функціонувало чотири кадетські корпуси: у Полтаві, Києві, Одесі та Сумах. До реформування саме ці заклади здійснювали підготовку офіцерського складу для армії. Термін навчання складав 7 років, що відповідало цивільним середнім навчальним закладам. Подібними були і програми у їх загальноосвітній підготовці. Винятком було лише профільне навчання, яким охоплювалися учні старших класів: стройова підготовка, гімнастика, фехтування, плавання. Влітку вони мали можливість перебувати у польових таборах. Вагому роль відігравала позакласна і виховна робота, метою якої було прищеплення традицій, створення атмосфери своєрідного братства. Цьому сприяла атрибутика: прапор училища, погони і форма, нагрудний знак. Крім того вимоги дисципліни та режим дня намагалися наблизити до військових. Таким чином, а період навчання підліток мав можливість зробити свідомий вибір на користь військової служби або відмовитись і продовжити навчання у цивільному вищому навчальному закладі. Прикметно, що вихователя у цих навчальних закладах були офіцери, на відміну від педагогічного складу, який комплектувався і викладачами цивільних навчальних закладів. Нерідко питома вага останніх була трохи більше половини. Динаміка чисельності випускників свідчить, що половина вихованців обирала майбутнім фахом військову службу, продовжуючи навчання у військових училищах. Так, за 50 років функціонування Полтавського корпусу його закінчило 1795 осіб. За цей час за різними причинами вибуло 1520 вихованців з яких 66 % звільнено додому [3, с 119]. За аналогічний термін діяльності Київського корпусу його закінчило 2050 кадетів з 4630 осіб, які вступили до нього. Водночас майже 50 % не завершило курс навчання, з них 22 % відраховано додому [3, 18 – 19].

Метою юнкерських та військових училищ було визначено фахову підготовку офіцерських кадрів. Дані заклади функціонують при військово-окружних управліннях і безпосередньо комплектують молодшими офіцерами підрозділи даних округів. На території наддніпрянських округів у 1865 р. було засновано чотири військово-навчальні заклади: піхотні юнкерські училища у Чугуєві, Одесі і Києві, кавалерійське юнкерське училище у Єлисаветграді. Згодом для збільшення кількості офіцерів артилерії відкривають училище у Одесі, яке було єдиним, що готувало спеціалістів важкої артилерії.

Юнкерські та військові училища не були однотипними навчальними закладами. По-перше, відрізнялися програми навчання (у юнкерських училищах вони були спрощені та

мали практичний характер). По-друге, випускники юнкерських училищ після випуску не отримували офіцерського звання (мали на нього право і очікували вакантного місця безпосередньо у військовій частині). По-трете, навчальна програма військового училища готувала офіцера, який у перспективі мав командувати полком (юнкерське училище давало підготовку командира роти) [2, с. 157]. Згодом нерівність між навчальними закладами була подолана 1910 р. реорганізацією юнкерських училищ у військові, програми уніфіковані для підготовки офіцерів на посаді командира взводу [4, с. 10]. Особливістю було також те, що слухачі вважалися на дійсній військовій службі, приймали присягу і до них застосовувався увесь комплекс дисциплінарних стягнень відповідно статуту.

Навчальна програма училищ розраховувалася на два роки і складалася з загальноосвітнього курсу на першому році навчання та спеціального на другому. Останній відповідав фаховій практичній підготовці відповідного роду військ для якого безпосередньо готували офіцерів. Важливою складовою був курс методики навчання нижніх чинів, що передбачав не тільки військову підготовку солдат, а й навчання їх грамоті та моральному вихованню [1, с. 52]. Даний предмет надавав майбутнім офіцерам елементарні знання основ психології та педагогіки. Проте аспекти взаємодії з солдатами офіцер практично завжди освоював безпосередньо у військовій частині. Теорія доповнювалася практичними заняттями у літніх таборах та участю у військових навчаннях округів. Важливою залишалася виховна і позакласна робота.

Отже, за період свого функціонування військово-навчальні заклади внесли вагомий внесок у підготовку військових кадрів. Переважна більшість офіцерів та генералітет імператорської армії мали базову фахову підготовку на основі курсу військового училища. Реорганізація навчальних закладів, удосконалення змісту навчання свідчить про їх важливість та значення у системі освіти.

Література:

1. Алексеев К. Подготовка офицерских кадров в военных и юнкерских училищах (1863 – 1917 гг.). Вестник Военного университета. 2010. № 1 (21). С. 51 – 55.

2. Воробьева А. Российские юнкера, 1864 – 1917; История военных училищ. Москва: АСТ, Астрель, 2002. 61 с.

3. Греков Ф. Краткий исторический очерк военно-учебных заведений 1700 – 1910. Москва: Типог. Вильде, 1910. 192 с.

4. Журавлев А. Подготовка обер-офицерского состава русской армии в юнкерских военных училищах второй половины XIX - начала XX в.): автореф. дис. … канд. ист. наук: 07.00.02. С-Петербург, 2008. 26 с.

5. Столетие Военного Министерства, 1802 – 1902: в 13 т. С.-Петербург: Типогр. тов. М.О.Вольф, 1902 – 1914. Т. 10: Главное управление военно-учебных заведений. Ч. 3. 215 с.

Новородовський Валерій Вікторович,
кандидат історичних наук, молодший науковий співробітник,
Інститут політичних і етнонаціональних досліджень
ім. І.Ф. Кураса НАН України
(м. Київ, Україна)

МІСЦЕ ДОБРОВОЛЬЧИХ ФОРМУВАНЬ У РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКІЙ ВІЙНІ

В умовах сучасних викликів національної безпеки все більше актуалізується питання вивчення феномену добровольчих збройних формувань в Україні. Самоорганізація суспільства з метою захисту державності є історичною національною особливістю українців. Використовуючи ці традиції, у 2014 р. сформувалася низка добровольчих батальйонів, які одними із перших виступили на захист територіальної цілісності та державного суверенітету

України. Цим підрозділам вдалося об'єднати людей, незалежно від їхньої етнічної, релігійної належності, політичних вподобань, громадянської позиції чи мови спілкування. Це зруйнувало ряд російських пропагандистських міфів і сформувало поле для контрпропаганди. Тобто добровольчі формування відіграють важливу роль не лише у захисті територіальної цілісності й державного суверенітету, але й під час інформаційних кампаній.

Формування перших добровольчих підрозділів відбувалося у період російської окупації Криму і подій на Сході України. Суспільство, охоплене хвилею високого рівня патріотизму і самосвідомості, зумовленого емоційним піднесенням через події Революції Гідності, готувалося до цього виклику. Добровольчий рух став унікальним явищем українського суспільства, оскільки участь добровольців у воєнних діях є продовженням історичних традицій самоорганізації населення України для захисту від зовнішньої агресії (повстанські загони 1919 р. – сер. 1920-х рр., ОУН-УПА). З іншого боку, поява добровольчих підрозділів обумовлювалася не готовністю держави (через певні об'єктивні фактори) скористатися монопольним правом на застосування сили для захисту державного суверенітету. Це явище з 2014 р. перебувало у постійному суспільному, науковому, медійному і політичному дискурсах. Особливо важливим питанням, яке порушувалося – це їхній статус, забезпечення, соціальні гарантії учасникам бойових дій серед добровольців тощо [5, с. 184]. Серед найбільш відомих добровольчих формувань 2014 – 24 лютого 2022 рр. відзначимо Добровольчий Український Корпус «Правий Сектор», «Донбас», Айдар», «ОУН», «Азов», «Кривбас», батальйон «Крим», «Аскер», «Шалена зграя», «Грузинський легіон» та ін. Фактично з 2014 р. відбувався процес легалізації, а точніше входження до ЗСУ, МВС, НГУ. Єдиний підрозділ з перелічених, який лишався у статусі добровольчого до квітня 2022 р. став Добровольчий Український Корпус «Правий Сектор» [1].

Політико-правовий статус добровольців порушувався окремими депутатами Верховної Ради України, які вважали за необхідне закріпити його на законодавчому рівні. Одним із документів, який подано на розгляд парламенту став Законопроєкт «Про правовий статус і соціальні гарантії учасників добровольчих збройних формувань в Україні», який передбачав надання правового статусу і соціальних гарантій усім добровольця, незалежно від громадянського походження. Документ не було прийнято, оскільки він потребував удосконалення [4, с. 262]. Водночас частина Народних депутатів України, з проросійською позицією намагалися блокувати подібні ініціативи. Варто також відмітити ще «Про внесення змін до деяких законодавчих актів (щодо правового статусу іноземців та осіб без громадянства, які приймали участь у захисті територіальної цілісності та недоторканності України» (№ 3433 і № 3433-1) і «Про визнання добровольців учасниками бойових дій, їх соціальний і правовий статус» (№ 7190), які передбачали врегульовувати питання статусу добровольця. Лише у 2019 р. вдалося прийняти два важливих документи, які врегульовували б питання визнання добровольців (у тому числі іноземців) і створювала б умови для їхньої соціальної адаптації в Україні: Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів (щодо правового статусу іноземців та осіб без громадянства, які приймали участь у захисті територіальної цілісності та недоторканності України» [2] і Закон України «Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях» [3]. Наприкінці 2021 р. Постановою Кабінету Міністрів України було затверджено Положення про добровольчі формування територіальних громад [6]. Це ще один крок, який стимулює українське суспільство до самоорганізації в умовах зовнішньополітичних викликів і загроз.

Отже, в умовах російсько-української війни добровольці відіграли вагоме значення у захисті територіальної цілісності та державного суверенітету України. Їхній досвід є важливим для реформування системи національної безпеки. Сучасні процеси лише підтверджують необхідність вивчення феномену добровольчого руху в Україні, їхнє значення і перспективи при подальшій модернізації оборонної сфери України за стандартами НАТО.

Література:

1. ДУК «Правий сектор» у структурі ЗСУ. Велика мобілізація. URL: https://pravyysektor.info/novyny-oficiyno/duk-pravyy-sektor-u-strukturi-zsu-velyka-mobilizaciya
2. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо правового статусу іноземців та осіб без громадянства, які брали участь у захисті територіальної цілісності та недоторканності України». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2743-19#Text
3. Закон України «Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2268-19#Text
4. Новородовський В. Статус іноземних добровольців в Україні (2014-2018): політико-правове забезпечення. Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України. Київ: ІПіЕнД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2019. № 3–4 (95–96). С. 254–271.
5. Новородовський В., Новородовська Н. Феномен добровольчого і волонтерського руху в Україні. Трансформаційні процеси у пострадянських країнах: 30 років поступу до демократії. Монографія. Переяслав (Київська обл.): ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди», Домбровська Я.М., 2021. С. 183–207.
6. Постанова Кабінету Міністрів України № 1449 «Про затвердження Положення про добровольчі формування територіальних громад» від 29 грудня 2021 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1449-2021-%D0%BF#Text

Сорокін Андрій Анатолійович,
аспірант,
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник: д.і.н., проф. ***Стрілець Василь Васильович***

УЧАСТЬ ПРЕЗИДІЇ КИЇВМІСЬКРАДИ І (XXI) СКЛИКАННЯ У ПРОЦЕСІ СТАНОВЛЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

В сучасних умовах важливим є вивчення участі органів державної влади та місцевого самоврядування України у формування силових структур останньої на поч. 1990-х рр., що наразі не має достатнього ступеня дослідженості.

Мета доповіді – дослідити роль президії Київміськради І (XXI) скликання у процесі формування створеної 4 листопада 1991 р. [1, с. 3; 2, с. 3] Національної гвардії України.

Питання про становлення прототипу вказаної структури постало на засіданні президії Київміськради означеного скликання 6 вересня 1991 р. [3, арк. 62–68], що тривало 4 години з 16:00 до 20:00 за присутності 17-ти членів президії та 21-го запрошеного депутата Київміськради [3, арк. 62]. В порядку денному названого засідання із 16-ти пунктів 12-им за чергою було питання «Про запис добровольців до республіканської гвардії України та підготовку до військового призову» [3, арк. 63], що тематично було пов’язано із 14-им питанням «Про доформування складу комісії для розгляду конфліктних ситуацій, пов’язаних з призовом та проходженням строкової військової служби киян» [3, арк. 63]. Назване 12-те питання розглядалося після 3-ої за рахунком перерви [3, арк. 63–67] під час ведення засідання в. о. голови Київміськради І. Українським [3, арк. 67]. Із доповіддю стосовно питання виступив депутат В. Мірошниченко [3, арк. 67], який отримав запитання від 5-ти депутатів: Є. Пронюка, В. Рощіна, В. Жовтянського, Л. Скрипки та Л. Сафонова [3, арк. 67]. Прикметно, що означене питання надалі обговорювали 10 осіб, зокрема 4 автори запитань до

доповіді: В. Жовтянський, П. Світличний, В. Конфедератенко, Панфіленко, М. Грабар, Г. Артюх, Л. Сафонов, Є. Пронюк, М. Збирко та В. Рощін [3, арк. 67], тобто загалом у озвученні запитань та подальшому обговоренні 12-го пункту порядку денного взяло участь 11 осіб, зокрема 8 членів президії [3, арк. 62, 67]. За підсумками обговорення розгляд проєкту рішення було перенесено: «Доопрацювати даний проект рішення та винести на наступне засідання президії 12.09.[19]91 р.» [3, арк. 67], що контрастувало з ухваленням рішення із 14-го питання [3, арк. 68].

Обговорення питання стосовно комплектування добровольцями республіканської гвардії України відобразилося й на шпальтах номера газети Київміськради від 11 вересня 1991 р., де було прямо згадано Національну гвардію і початок добровільного набору до неї [4], що уможливлює припущення про наявність зв'язку між обговоренням названого питання на засіданні президії Київміськради та інформаційною діяльністю останньої загалом.

Вже на наступному засіданні президії Київміськради 12 вересня 1991 р. [3, арк. 69–71], а також на наступних [3, арк. 72–90] питання стосовно набору добровольців до Національної гвардії не обговорювалося [3, арк. 69–71], що дає підстави твердити про розгляд названим органом даного питання лише на одному своєму засіданні 6 вересня 1991 р., що, втім, також було важливим з огляду на офіційне затвердження Національної гвардії України лише на початку листопада 1991 р. [1, с. 3; 2, с. 3], тобто практично через 2 місяці після названого засідання.

Таким чином, внесок президії Київміськради I (XXI) скликання у процес становлення Національної гвардії України полягав у постановці та обговорення питання про комплектування республіканської гвардії України добровольцями за 2 місяці до офіційного затвердження НГУ, що посилювало сприятливий для останньої події інформаційний супровід. Надалі ж перспективним є вивчення Київміськради I (XXI) в цілому та інших самоврядних органів України у розбудові державних силових структур.

Література:

1. Аллеров Ю. В., Кривенко О. В. Роль і місце Національної гвардії України у структурі сектору національної безпеки і оборони України. Наука і оборона. 2018. № 3. С. 3–9. URL: http://nio.nuou.org.ua/article/view/158986/216855 (дата звернення: 15.05.2022).
2. Бересток Б. П. Історичні аспекти створення та відродження Національної гвардії України. Прикарпатський юридичний вісник. 2017. Вип. 6 (21). Т. 2. С. 3–6. URL: http://www.pjv.nuoua.od.ua/v6_2017/part_2/3.pdf (дата звернення: 15.05.2022).
3. Державний архів м. Києва (ДАК). Ф. 1697. Оп. 1. Спр. 28. 90 арк.
4. Куликов А. Демократи, струнко! Напра-во! Хрещатик : Газета Київської міської Ради народних депутатів. 1991. № 53. 11 верес. С. 2.

Запорожченко Марина Ігорівна,
студентка 2 курсу,?????
гуманітарно-педагогічного факультету
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник: к.і.н., доц., ***Асатуров Сергій Костянтинович***

РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКА ВІЙНА КРІЗЬ ПРИЗМУ КИТАЙСЬКО-ТАЙВАНСЬКИХ ВІДНОСИН

Історія завжди повторюєтеся: неважливо скільки часу пройшло - 3 століття підряд з дати офіційного визнання «тайванської проблеми», рівно 2 місяці 19 днів з початку російського повномасштабного вторгнення на територію України чи майже 8 років як триває

російсько-українська війна. Важливим є лише те, чи навчилися ми за цей період вирішувати схожі проблеми дипломатичним шляхом. Адже люди Заходу та Сходу - всі єдині в бажанні жити під мирним небом.

Інтерес до цієї теми виник під час перегляду орфографічного форуму «ВСЕ ПРО ВСЕ», де йшла цікава дискусія про те, як правильно говорити – «в Тайваню» чи «на Тайваню». Деяким учасникам полеміки вдалося притягнути Україну до цієї теми – на кшталт, «де ж правда – на Україні чи в Україні?» [5].

Окремо вражає фраза інтернет-користувача: «Вираз «на Тайваню» використовують китайці, які до цього періоду вважають Тайвань частиною своєї території. Використовуючи термін «в Тайваню», ми маємо на увазі, що це назва незалежної держави. Теж саме стосується й України по відношенню до Росії».

Ця доволі цікава гіпотеза призвела до аналізу співвідношення російсько-українських відносин та китайсько-тайванського конфлікту, а саме до виникнення ряду питань: що ж спільного між Донбасом, Кримом і Тайванем та чи проводять єдину політику Російська Федерація та Китайська Народна Республіка?

Широко відомо, що Тайвань – це великий острів поблизу південно-східного узбережжя Китаю, який протягом тривалого історичного періоду бажає відокремитись від КНР. Більшість дослідників вважає цю територію «пороховою бочкою», яка неодмінно «вибухне» призведе до війни між Китаєм та США. Адже Вашингтон вже протягом багатьох століть веде «човникову політику» по обидва боки Тайванської протоки, для недопущення війни – домовляється з Пекіном про співпрацю і постачає зброю Тайбею. Проте позиція нового президента Америки Джо Байдена вирізняється від його попередників – він відкритий прихильник острова. Лідер держави також заявив про «непохитну підтримку Сполученими Штатами українського суверенітету і територіальної цілісності перед лицем російської агресії в Донбасі і Криму» [3].

І президент Російської Федерації Володимир Путін, і лідер Китайської Народної Республіки Сі Цзіньпін схожі на тих очільників держав, які будуть намагатися відвернути увагу від внутрішніх проблем: перший піднімає свій рейтинг на виборах за допомогою збройних наступів на українську територію, в той час як другий - погрожує війною на будь-які спроби незалежності острова.

Відокремлення Тайваню може сильно погіршити становище Сі на міжнародній арені, що там вже говорити про становище всередині держави та ресурсним потенціалом. Те ж саме можна сказати про Україну, яка намагається знайти серйозних союзників в НАТО. Якщо нам вдасться вступити у військовий альянс, то Російська Федерація буде оточена з усіх боків кордону, а, отже, втратить всі сфери впливу. Тому ці два лідери намагаються співпрацювати між собою, а зі сторони Росії ніколи не буде ніяких заперечень щодо політики «одного Китаю». Причини виникнення суперечок в обох випадках схожі: Китай потребує від Тайваню припинити брати участь в американській антикитайській «грі». Російська Федерація ж намагається зупинити Україну від перетворення на Анти Росію, яку спонсорують США [5].

Отже, можна одразу провести багато паралелей: Донбас, Автономна Республіка Крим та Тайвань. Так, острів виражає особисте бажання відокремитись, аналізуючи свою власну історію та поведінку китайського лідера, який погрожує збройним наступом, а Донбас та Автономна Республіка Крим відіграють нав’язану Росією думку про свободу.

Як описав це один експерт з Китаю: «Попередники Сі мали правильну ідею – заманити добру жінку на поганий шлюб. Поводьтесь з нею люб'язно, любіть її, ніколи не критикуйте. Купуйте їй подарунки, познайомте з родиною (наприклад, це про обміни студентами та робота тайванців у Китаї). Нехай вони самі приходять до вас. Зав’яжіть її з вами фінансово спільними інвестиціями» [6].

Це довгий процес, і Сі вже зараз втомився від тривалого «ритуалу залицяння», висуваючи гіпотезу, що «незалежність Тайваню означає війну». А Володимир Путін довів цей процес до кінця – багато жителів Донбасу мріяли про повернення до радянських часів,

коли їх поважали та винагороджували як великих робітників, що було підтверджено медалями та зарплатами. На той час Донбас перебував в економічній кризі – український уряд не міг виплачувати зарплатні військовим, держслужбовцям та шахтарям, а російський лідер просто скористався цим положенням. Тож якби Сі Цзіньпін зіграв цю ж роль кілька років тому, уряд Китаю міг б просто пом'якшити відносини з Тайванем до такої міри, то тайванці повторили б ситуацію на Донбасі, самовільно прийшовши до Китаю за допомогою [1].

Щодо схожості з Кримом, то російський посол в липні 2021 року заявив, що «не треба зв'язувати теми Криму та Тайваню», «природа цього явища міжнародного життя зовсім інша. Якщо говорити про позиції Китаю, то в 2014 році, коли населення Криму фактично повністю на референдумі на абсолютно законних підставах висловилося про входження до складу Російської Федерації, то в Китаї було офіційно заявлено, що тут бачать історичні корені і розуміють політичні причини цієї події». Але ж Володимиру Путіну вдалося грубою силою змінити міжнародні кордони, ігноруючи санкції, які ввели США і Євросоюз. І сьогодні кримський сценарій може запросто повторитися в Південно-Китайському морі, але на цей раз агресором буде Китайська Республіка, а Тайвань стане потенційною жертвою [2].

24 лютого 2021 року, одразу після того, як Росія позіхнула на територіальну цілісність України, пані президент Тайваню Цай Інвень повідомила про свою позицію в цій війни – «Наш уряд засуджує порушення Росією суверенітету України... і закликає всі сторони продовжувати вирішувати суперечки мирним та раціональним способом» [3]. На це одразу відповіла речниця МЗС Китаб За Чуньїн, що «Тайвань – це не Україна. Тайвань завжди був невід'ємною частиною Китаю. Це незаперечний юридичний та історичний факт» [8].

Тайвань та Україна – це ті сильні території, які не будуть зупинятися перед жодною перепоною щодо своєї незалежності. Різниця лише в тому, що Україна є офіційно визнаною незалежною державою на весь світ, в той час як Тайвань - самоврядна частина КНР. Обидві території просто попали під вплив більш могутніх держав, які ставлять за свої цілі возз'єднання (версія Китаю) або «неминуче відновлення дружби між двома братніми і спорідненими народами» (версія Росії). І як вирішити ці проблеми? Адже всі ми люди, не зважаючи на те, що живемо на Заході чи Сході – ми всі заслуговуємо на мирне та спокійне життя! Ніякі людські втрати не варті особистих ігор людей з гаманцями, набитими грошима.

Таким чином, надважливими та актуальними питаннями залишаються прагнення Тайваню та України до економічної незалежності та свободи перед такими світовими гігантами як Російська Федерація та КНР.

Література:

1. Байден у розмові з Зеленським пообіцяв підтримку перед загрозою з боку РФ. URL: https://www.dw.com/uk/baiden-u-rozmovi-z-zelenskym-poobitsiav-pidtrymku-pered-zahrozoiu-z-boku-rf/a-57087962
2. Доля Тайваню може вирішитися в Україні. URL:https://thehill.com/opinion/international/556826-taiwans-fate-may-be-decided-in-ukraine
3. МЗС Китаю: Тайвань – «не Україна». URL: https://www.radiosvoboda.org/a/news-ukrayina-kytai-tayvan/31718282.html
4. Москва не буде зв'язувати теми Криму і Тайваню, заявив російський посол. URL: https://ria.ru/20210714/krym-1741232020.html
5. Україна і Тайвань неминуче повернуться в рідну гавань. URL: https://ria.ru/20210415/agressiya-1728285781.html
6. Форум «ВСЕ ПРО ВСЕ» щодо Тайвані та України. . URL: http://vw-golfclub.ru/forum/archive/index.php/t-36043.html
7. China Is Not Russia. Taiwan Is Not Ukraine. URL:https://www.usip.org/publications/2022/03/china-not-russia-taiwan-not-ukraine
8. China says Taiwan is 'not Ukraine URL:https://www.youtube.com/watch?v=zwiD32UzSUM

Майстренко Ірина Валеріївна,
студентка 4-го курсу, групи 18002б,
спеціальність «Міжнародні відносини»
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник: к.і.н., доц., ***Сєкунова Юлія Володимирівна***

ЕФЕКТИВНІСТЬ ТА РОЛЬ СТРАТЕГІЙ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ЗА РОКИ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ

Стратегія національної безпеки України – це офіційний документ, в якому визначаються: принципи, пріоритетні завдання, цілі і механізми забезпечення життєво важливих (людських, суспільних, державних) інтересів від загроз ззовні та всередині.

Першу Стратегію національної безпеки України «Україна у світі, що змінюється» було затверджено за часів президентства Віктора Ющенко у 2007 р. У ній визначався достатньо широкий спектр загроз національній безпеці, багато з яких залишаються актуальними й донині. Зокрема, йдеться про невідповідність сектору безпеки України потребам суспільства, недостатню єдність нації та консолідацію суспільства, негативні впливи на інформаційний простір ззовні, про тероризм тощо. Варто зазначити, що завдання державної політики у сфері національної безпеки були визначені значною мірою декларативно, і це не сприяло досягненню зазначених цілей з подолання або мінімізації дії загроз [3].

Друга Стратегія національної безпеки України була затверджена 26 травня 2015 р. тогочасним Президентом Петром Порошенком. У документі відображалися зміни, які відбулися у безпековому середовищі України, а також окреслювались пріоритетні завдання у сфері захисту інтересів особи, суспільства та держави. Зокрема, стратегією було передбачено: проведення судової та адміністративної реформ; протидії корупції; реформування сектору безпеки і оборони, зміцнення рівня його функціональності; підвищення ефективності використання державного бюджету; диверсифікації джерел постачання енергоресурсів та підвищення ефективності їх використання; подолання диспропорцій у соціально-гуманітарній сфері; створення безпечних умов для життєдіяльності населення та інші важливі заходи [4].

Проте і в цій Стратегії значного прогресу за багатьма напрямами не було досягнуто, адже визначені в документі завдання залишилися здебільшого нереалізованими. Хоча переважна більшість загроз і пріоритетів державної політики у сфері національної безпеки станом на початок 2014 р. залишалися не виконаними, ситуація в державі радикально змінилася – розпочалася широкомасштабна агресія Російської Федерації проти України. Потрібна була швидка реакція, оскільки йшлося про захист національного суверенітету і територіальної цілісності держави, збереження життів українських громадян. Тому у 2015 р. було затверджено нову редакцію Стратегії. У ній було чітко зазначено, що найбільшу загрозу для України на поточному етапі становлять агресивні дії РФ, які здійснюються для виснаження української економіки та підриву суспільно-політичної стабільності з метою знищення держави Україна та захоплення її території. Серед основних напрямків державної політики національної безпеки України було визначено: відновлення територіальної цілісності України; створення ефективного сектору безпеки і оборони; підвищення обороноздатності держави; забезпечення інтеграції в ЄС і особливого партнерства з НАТО. Крім того, було визначено низку важливих заходів у ключових сферах національної безпеки: зовнішньополітичній, економічній, енергетичній, інформаційній, кібернетичній, екологічній, захисту критичної інфраструктури [1, с. 7].

Чинна і остання на даний момент Стратегія національної безпеки України «Безпека людини – безпека країни» затверджена Указом Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020. Вона спрямована на реалізацію визначених у ній пріоритетів державної політики національної безпеки, а також низки відповідних реформ до 2020 р. [5].

Якщо говорити про нинішню Стратегію, то робити конкретні висновки ще зарано. Однак, варто зауважити, що даний документ ґрунтується на трьох основних засадах державної політики у сфері національної безпеки: стримування (розвиток оборонних і безпекових спроможностей); стійкість (здатність суспільства та держави швидко адаптуватися до змін безпекової галузі); взаємодія (розвиток стратегічних відносин із ключовими іноземними партнерами, та співробітництво з іншими державами та міжнародними організаціями на основі національних інтересів України). Пріоритетами національних інтересів стали: відстоювання незалежності й державного суверенітету, відновлення територіальної цілісності у межах визнаного державного кордону України, суспільний розвиток, насамперед розвиток людського капіталу, захист прав, свобод і законних інтересів громадян України, європейська та євроатлантична інтеграція.

Серед головних елементів кожної із вказаних стратегій можна визначити: конкретизацію загроз національним інтересам та національній безпеці України у поточний момент, а також визначення основних напрямів внутрішньої та зовнішньої діяльності держави з питань забезпечення національних інтересів і безпеки.

Також слід вказати на надмірну декларативність Стратегій національної безпеки України 2007 та 2012 рр., які мало що змінили у практичній діяльності державних органів з питань убезпечення України. Стратегія 2015 р. як документ держави, поставленої перед необхідністю збройного захисту в умовах нав’язаної РФ війни, було конкретно зазначено такі поняття − окупація, воєнна агресія, безкарне застосування сили, російська загроза, бойові дії, квазідержавні утворення, незаконні збройні формування тощо. Остання стратегія також додала конкретних формулювань. А після того, як Російська Федерація 24 лютого 2022 р. розпочала повномасштабну війну проти України, в нас також з'явився шанс досягти одних з найголовніших цілей Стратегії і нарешті закінчити затяжну війну на території нашої країни [1, с.175].

Отже, хоч із певними проявами декларативності та утопічності Стратегія національної безпеки України, попри певні прояви декларативності, це безперечно важливий документ для нашої країни, завдяки якому конкретизуються цілі на майбутнє в даній сфері.

Література:

1. Резнікова О.О. Розробка стратегії національної безпеки з урахуванням принципів національної стійкості. Стратегічна панорама. – 2018. – С. 5-11.

2. Смоляк В.Ф. Національна безпека незалежної України: осягнення сутності. Політичні дослідження. – 2021. – С. 163-186.

3. Указ Президента України «Про Стратегію національної безпеки України» від 12 лютого 2007 р. № 105/2007 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/105/2007/ ed20070212.

4. Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року «Про Стратегію національної безпеки України» від 26 травня 2015 р. № 287/2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/287/2015.

5. Указ Президента України «Про Стратегію національної безпеки України» від 14 вересня 2020 року № 392/2020 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037.

Мосюк Ігор Володимирович,
студент 4 курсу, групи МВ-18003б,

спеціальність «Міжнародні відносини»,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник: к.і.н., доц., ***Сєкунова Юлія Володимирівна***

ФОРМУВАННЯ ВІДНОСИН УКРАЇНА – НАТО В ПЕРІОД СТАНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ: 1990-ТІ РР.

Проголошення Україною незалежності 24 серпня 1991 року, що стало продовженням традиції державотворення на теренах нашої країни, викликало досить неоднозначну реакцію у світової спільноти, зокрема й у сусідніх країн. Багато з яких намагалися використати досить нестійку політичну ситуацію в тодішній Україні задля задоволення власних інтересів, зокрема перегляду існуючих кордонів і розширення власних територій.

За допомогою моральної та матеріальної підтримки з боку окремих кіл сусідніх держав (РФ, Угорщини, Румунії, Молдови та Словаччини) певні сепаратистські налаштовані сили намагалися дестабілізувати геополітичну ситуацію на Закарпатті (через підбурювання до сепаратизму «русини», «національних культурно-просвітницьких» товариств угорців, румунів, німців), Буковині, Бессарабії та в Криму [1, с. 362].

Курс України на дистанціювання від Кремля та провадження власної політики негативно сприймався в російських правлячих елітах, які хоча й проголошували ліберальні ідеї та позиціонували себе, як реформатори у внутрішньо- та зовнішньополітичному житті все ж не хотіли втрачати контроль над колишніми республіками Радянського Союзу. Все це призводило до спекуляцій щодо статусу російської мови та захисту російськомовних громадян в Україні, які лише виступали умовним підґрунтям для провадження заходів економічного та політичного тиску на нашу державу. В 1990-ті роки Російська Федерація неодноразово ставила під сумнів суверенітет України щодо Криму та Одеської області.

В умовах зростання загрози територіальній цілісності розгортається початок співробітництва України з Організацією Північноатлантичного договору, що сприяло поступовому врегулюванню існуючих конфліктів та створювало тенденції відносної стабілізації як внутрішнього так і зовнішньополітичного становища нашої держави.

Історія налагодження політичних контактів між Україною й НАТО почалася восени 1991 р., а у січні наступного року представник нашої країни взяв участь у засіданні робочої групи високого рівня Ради північноатлантичного співробітництва, 22–23 лютого 1992 р. відбувся перший візит ґенерального секретаря НАТО М. Вернера до Києва та відтоді розпочався активний діалог України з альянсом. 8 липня 1992 р. з візитом до штаб-квартири блоку прибув президент України Л. Кравчук. 16 листопада того року українську столицю відвідав головнокомандувач збройних сил альянсу в Європі ґенерал Дж. Шалікашвілі, а 1993 р. штаб-квартиру НАТО – міністр закордонних справ України А. Зленко. Знаковою подією стало відкриття у вересні 1992 р. посольства України у Брюсселі, що було сполучною ланкою у відносинах між нашою державою та альянсом. Поглибленню взаємодії між Україною й НАТО сприяло приєднання нашої держави 10 березня 1992 р. до Ради північноатлантичного співробітництва [2, с. 130].

Таким чином, Україна стала на шлях посилення співробітництва із Західними країнами, які ще декілька років тому виступали в ролі основного противника та антагоніста, що знаходило відображення в обережному ставленні українського народу до такого військово-політичного блоку, як НАТО, звичнішим здавалася інтеграція у бік Москви. При цьому з подібною пересторогою ставився Захід й до України, яка на той час володіла третім ядерним арсеналом у світі. І хоча наша держава від самого початку наголошувала на мирному співіснуванні та встановленні добросусідських відносин країни Заходу адекватно не сприймали дані заяви, оскільки за довгі роки звикли вважати, що слова радянських чиновників не мають жодної вартості і довіритися їм фактично означає обманути самих себе.

Тобто, взаємна пересторога заважала об'єктивному співробітництву та розвитку відносин із Західними партнерами та призводила до тиску на Україну, як з боку США так і Росії, які безумовно прагнули підвищити власну національну безпеку за рахунок відмови України від ядерної зброї.

З огляду на сукупність несприятливих обставин, що загрожували державному суверенітету, Україна змушена була погодитись на підписання угоди про ядерне роззброєння. Підписання 14 січня 1994 р. президентами України, Росії і США трьохсторонньої заяви та угоди про ліквідацію ядерної зброї в Україні сприяло помітному поліпшенню американсько-російських відносин. Реакція офіційних кіл і світової громадськості на Тристоронню угоду була неоднозначною. Проте характерно, що американські, російські та українські урядові кола сприйняли факт підписання Угоди, як спільну гучну перемогу [3, с. 102].

Фактично відмова від ядерної зброї позитивно відзначилась на відносинах України та НАТО, адже вже 8 лютого 1994 року наша держава приєдналася до програми «Партнерство заради миру». Надалі в березні 1994 року відбулися безпосередні перемовини України з альянсом за формулою «16+1» (кількість на той час країн-членів НАТО та Україна), їх основна мета полягала у визнанні політичної цілісності й недоторканності кордонів України, а також її без'ядерного статусу. У червні 1995 року Україна та НАТО сформували першу індивідуальну програму партнерства, яка встановлювала стратегічні цілі на 1996 – 1998 рр., формуючи відповідно більш якісно нову концепцію безпеки нашої держави. Наступним важливим кроком у розвитку співробітництва є підписання в Мадриді 9 липня 1997 р. Хартії про особливе партнерство між Україною та Організацією Північноатлантичного договору, яка по сьогоднішній день визначає ключові аспекти українсько-натовських відносин, виступаючи базою для проведення спільної політики забезпечення стабільності та розвитку демократії у Центрально-Східній Європі. Поступово відбувалася інтенсифікація співпраці в рамках Ради євроатлантичного партнерства шляхом формування плану дій на 1998 – 2000 рр., зокрема створювалися нові проекти зміцнення партнерства на основі пропозицій альянсу. При цьому протягом зазначеного періоду Україна взяла участь у 369 заходах альянсу, у тому числі 38 військових навчаннях у рамках програми «Партнерство заради миру», «Щит миру», «Сі-Бриз», «Козацький степ-2000» та ін. Підвищенню рівня партнерства сприяли взаємні робочі та офіційні візити, зокрема 24 квітня 1999 р. в рамках саміту глав держав та урядів альянсу у Вашинґтоні президент України взяв участь у першому засіданні комісії Україна – НАТО, що надало відповідний імпульс подальшому розвитку взаємовигідної співпраці.

Отже, початковий етап становлення відносин між Україною та НАТО характеризується наступним чином рух у бік Північноатлантичного альянсу дозволив дещо знизити відцентрові сили в середині держави за рахунок зменшення підтримки сепаратистських рухів з боку сусідніх країн на тлі поглиблення співробітництва з альянсом. Проте формування реальної вагомої взаємодії фактично відбувалося в умовах значного зниження рівня міжнародної та національної безпеки України за рахунок проведення політики ядерного роззброєння та закріплення нейтрального статусу.

Література:

1. Магомедов, А. Становлення відносин Україна – НАТО в умовах зовнішньополітичних викликів безпеці України: 1990–і рр. Соціум. Документ. Комунікація, 1(10). С. 360 – 392. – Режим доступу: https://doi.org/10.31470/2518-7600-2020-10-360-392

2. Алексієвець Л. Трансформація відносин України та НАТО в 1991–2019 рр.: історичний аспект / Л. Алексієвець, М. Алексієвець // Український історичний журнал. – 2020. – Число 1. – С. 126. – Режим доступу: http://resource.history.org.ua/publ/UIJ_2020_1_10

3. Сотник Е. Відносини Україна – НАТО. Збірник наукових праць «Геополітика України: Історія та сучасність». 2014. №12. С. 100 – 112.

Потрійний Данило Юрійович,
студент 4 курсу, групи МВ-18003б,
спеціальності «Міжнародні відносини»,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник: к.і.н., доц., ***Сєкунова Юлія Володимирівна***

ОБОРОННА ТА БЕЗПЕКОВА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В ІСТОРИЧНІЙ РЕТРОСПЕКТИВІ

Розробка ефективних шляхів удосконалення роботи державних механізмів у сфері Стратегічні Комунікації в секторі оборони й безпеки України станом на сьогоднішній день лишається актуальним. Адже, сьогодні питання функціонування системи Стратегічних Комунікацій у секторі оборони й безпеки, висвітлені в повній мірі, хоча для дослідження становлення системи в країні не звертають достатньо уваги. Стратегія національного розвитку України, котра базується на системі національних інтересів та пріоритетів, включає й стратегію національної безпеки країни, яка визначає принципи, пріоритетні цілі, завдання й механізми забезпечення важливих інтересів особи, суспільства та держави від зовнішніх і внутрішніх загроз. Політика національної безпеки країни формується й реалізується за умов, якщо у світі існує різниця між внутрішніми і зовнішніми аспектами безпеки, наприклад політичних, економічних, соціальних, енергетичних, екологічних, інформаційних складових [3].

Політологи зазначають, що в 2014 році підрозділи, котрі частково виконували функції Стратегічних Комунікацій, які входять до складу оборони й безпеки України, не готові були до протистояння гібридним атакам противника. Зокрема, у 2015 році Місія України при НАТО була готова розпочати переговори щодо започаткування програми Партнерства у сфері Стратегічних Комунікацій та запропонувала Раді Національної Безпеки Оборони стати координаційним центром й головним партнером від України. Саме Указ Президента України від 14 березня 2016 року «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України» є нормативним актом, в якому створення та впровадження системи Стратегічні Комунікації в секторі оборони й безпеки України, також окреслюється один із основних напрямків ефективного розвитку оборони й безпеки в сучасних умовах та вказані ефективні Стратегічні Комунікації між суб'єктами сектору оборони й безпеки України [2].

Варто згадати, що у 2014 – 2016 роках комунікаційні спроможності Міністерства оборони та ЗСУ реалізовувалися силами відомчого координуючого підрозділу комунікації та залучених сил і засобів АТО, представників військових ЗМІ. Партнери з держав – членів НАТО підтримували Україну від початку російської агресії проти України. У 2015 році Міністерство оборони України та Служби безпеки України удосконалило систему акредитації журналістів, розробило систему акредитації для роботи на сході країни. Ця система передбачала видачу персоналізованих карток акредитованим представникам ЗМІ [4]. З 2014 – 2019 року більшість журналістів отримали акредитацію у районі бойових дій. Взагалі, у 2020 році Міністерство оборони України прийняло рішення щодо створення Директорату інформаційної політики у сфері оборони та Стратегічних Комунікацій Міністерства оборони України, завданням якого є участь у формуванні, координації та моніторингу реалізації державної інформаційної політики з питань національної безпеки, тощо [5].

В цілому, національна безпека виступає важливою функцією кожної держави, яка гарантує сприятливі умови для життя й продуктивної діяльності громадянам, захищати важливі інтереси людини та суспільства від зовнішніх й внутрішніх загроз. Національна безпека, як зазначено у ЗУ, виступає як «захищеність важливих для життя інтересів людини і

громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечуються сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам». Отже, національна безпека є інструментом інтересів та потреб соціальних суб'єктів. Агресивні дії РФ, які чиняться для зламу української економіки та підриву суспільно-політичної стабільності задля знищення держави й захоплення території країни. Корупція і неефективна система державного управління, економічна криза, виснаження фінансових ресурсів держави, зниження рівня життя населення це і не тільки є загрозами національної безпеки [5].

Наприклад, на думку фахівців та аналітиків, зміни в зовнішньому й внутрішньому середовищі безпеки країни потребують нову модель гарантування національної безпеки, для створення котрої спрямовано Стратегію національної безпеки України, реалізуючи її, держава захищатиме свої фундаментальні національні цінності, визначені Конституцією і ЗУ. Для Створення ефективного сектору оборони й безпеки країни ключовим завданням є нова модель гарантування національної безпеки. Сектор має функційно об'єднати військові формування, правоохоронні, розвідувальні органи, спеціальні державні органи і служби, котрі захищають національні інтереси від зовнішніх й внутрішніх загроз шляхом застосування зброї, спеціальних заходів чи правового примусу у межах наданих їм повноважень. Щоб вирішувати завдання оборони й безпеки України, суб'єкти цього сектору взаємодіють із іншими державними органами, неурядовими організаціями і об'єднаннями, установами й підприємствами оборонно-промислового комплексу [1].

Можна зазначити, що відновлення територій країни, верховенства права на всій її території, реінтеграція тимчасово окупованих та неконтрольованих територій, зараз це головні пріоритети політики національної безпеки. Їхня реалізація вимагає формування політичних передумов, які досягатимуть мирних заснувань за допомогою принципів міжнародного права. На думку військових аналітиків, експертів за допомогою політичного діалогу, забезпеченням захисту громадянських, політичних, економічних, соціальних, релігійних, культурних прав етнічних груп – такі пріоритети передбачають проведення складових реформ для життєдіяльності суспільства і держави. Вони гадають, що це може бути реалізовано, за допомогою консолідованих зусиль державних інститутів країни [5].

Отже, можна сказати, що початковий етап ведення РФ інформаційної агресії проти України, вітчизняні державні органи продемонстрували певну недостатню спроможність протидіяти агресору в інформаційній сфері. В процесі, розвиваючи співпрацю з НАТО з питань Стратегічних Комунікацій, країна започаткувала процес розбудови Стратегічні Комунікації, який триває й сьогодні. Створює систему Стратегічних Комунікацій у секторі оборони й безпеки. Результатом з 2014 – 2021 років є ефективність проведених заходів в умовах протистояння гібридній війні. Таким чином, НАТО засуджує російсько-українську війну, яка розпочалася 24 лютого 2022 року, адже війна є тяжким порушенням міжнародного права і серйозною загрозою оборонній та безпековій політиці країни. Держави-члени НАТО закликають країну агресора припинити військові дії та вивести війська з України й від її кордонів. НАТО стоїть на боці народу України та президента, парламенту і уряду.

Література:

1. Аналітична доповідь Національного інституту стратегічних досліджень до позачергового Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє і зовнішнє становище України у сфері національної безпеки». 2014. 148 с. URL: https://niss.gov.ua/publikacii/poslannya-prezidenta-ukraini/analitichna-dopovid-nacionalnogo-institutu

2. Концепція розвитку сектору безпеки і оборони України: Указ Президента України №92/2016 від 14.03.2016. URL: https://www.president.gov.ua/documents/

3. Концепція стратегічних комунікацій Міністерства оборони України та Збройних Сил України, Наказ Міністерства оборони України № 612 від 22.11.2017. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0612322-17#Text.

4. Попова Т.В., Ліпкан В.А. Стратегічні комунікації. 2016. 416 с. URL: https://jpl.donnu.edu.ua/article/view/3103
5. Смолянюк В. Ф. Національні інтереси України: еволюція в політичному часі. 2021. С. 163–186. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2021/06/smolianiuk_natsionalna.pdf

Секція 5

СУСПІЛЬНІ, ПРАВОВІ І ГУМАНІТАРНІ АСПЕКТИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ТА МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ

Даниленко Василь Михайлович,
доктор історичних наук, професор
(м. Київ, Україна)

НАУКОВО-ОСВІТНІ ВИКЛИКИ В КОНТЕКСТІ СТРАТЕГІЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Гуманітарна складова національної безпеки України відіграє особливу роль у захисті територіальної цілісності і суверенітету держави. Людина, її життя, добробут, культура знаходяться в центрі уваги цивілізованого демократичного суспільства. 14 вересня 2020 р. Указом Президента України введено в дію рішення Ради національної безпеки і оборони України «Про стратегію національної безпеки України» [1]. В умовах розв'язаної Росією повномасштабної війни проти України визначені в Стратегії положення набули нового актуального значення, що потребує переосмислення загроз та викликів в гуманітарній, зокрема науково-освітній, сфері.

Рефлексії на збройну агресію Росії української та світової громадськості мають і емоційний, і суто військовий вимір. Чимало освітян і науковців у лавах Збройних Сил України й територіальної оборони захищають країну, тому ще зарано говорити про історіографічні аспекти проблеми. Вони можуть розглядатись лише в історичній ретроспективі, ґрунтуючись на наукових працях та навчальних виданнях, опублікованих до 2022 р. [2].

Аксіомою є необхідність оптимального вибору методів дослідження гуманітарних викликів в контексті інформаційної безпеки України. Першочерговими з них, очевидно, виступатимуть методи структурно-функціональний, герменевтичний, узагальнення, моделювання, прогнозування. Варто виділити традиційно ефективний аналіз – системний, темпоральний, порівняльно-історичний, а також імагологічний інструмент дослідження. Історична імагологія дає змогу вивчати ґенезу уявлень одного народу/суспільства/групи індивідів про «інших», причому ці образи можуть творити не тільки пропагандисти, але й історики, філософи, письменники, публіцисти, журналісти [3]. Прикметною рисою обраної методології буде її міждисциплінарний характер і можливість використання в різних галузях науки (історія, соціологія, філософія, право, політологія, психологія, педагогіка). На сьогодні закономірно превалюють емпіричні методи дослідження, різновиди абстрагування – конструктивізації та актуальної нескінченності.

Викликом для науково-освітньої сфери є зміна парадигми й переоцінка історичного минулого. За інерцією радянських часів частина українського суспільства сприяла укоріненню на побутовому й офіційному рівнях міфологеми про «дружбу братніх російського й українського народів», не задумуючись над тим, що в Україні і в Росії в цю тезу вкладають різний смисл. Російські великодержавні політики ніколи не припиняли спроб відібрати в українців історію і культурну спадщину, приналежність яких Українському народу, як і тяглість українського державотворення, блискуче довів Михайло Грушевський. Отже, пошуки в українських і зарубіжних архівах і публікація документів, праць українських науковців, політичних і культурних діячів, котрі не йшли в руслі тоталітарних режимів, залишаються, як ніколи, затребуваними наукою і практикою.

Нові підходи до висвітлення питань з історії України й зарубіжних країн, відносин України з Росією, країнами Європейського Союзу і НАТО, окремо Росії зі світовою спільнотою, слов'янознавства нині перебувають на стадії формування. Новітні концепції

виходять з того, що поразка Української революції 1917-1921 рр. призвела до російської окупації українських земель. Україна не тільки в царські, але й в радянські часи мала колоніальну залежність від Росії. Термінологічний інструментарій із застарілими визначеннями «окупація», «колоніальна політика» неспроможний адекватно передати картину російсько-українських відносин і очікує уточнень. На часі створення енциклопедичних видань та монографічних досліджень, нарисів з історії Північноатлантичного альянсу та Європейського Союзу – завдання, які були «нічийними» з-поміж наукових інституцій в Україні. Наразі суто інформаційних видань представництв цих організацій в Україні не вистачає.

Досягнення науковців, як правило, знаходять своє віддзеркалення на сторінках навчальних видань. На сьогодні можна спостерігати картину, коли автори підручників випереджають наукову думку і хрестоматійними стають тези, які викликають дискусії в наукових колах. Інколи за реакцією російських політиків і пропагандистів можна оцінювати ефективність навчального матеріалу. Бігле вивчення у школах і закладах вищої освіти історії, яка може дати вагому пізнавальну інформацію, навести багато повторюваних прикладів, життєвих уроків перетворюється на пряму загрозу для національної безпеки України.

Українська історія та культура в особі Тараса Шевченка, Івана Франка, Лесі Українки, наших сучасників Ліни Костенко, Івана Дзюби та когорти інших національних духовних провідників створила передумови формування в Україні цивілізованого європейського суспільства. Натомість російська культура, яка століттями просувалася в Україні і світі, показала свою цивілізаційну неспроможність, породила або розвинула такі явища, як українофобія і рашизм. Її не забороняють, від неї відвертаються, все більше цікавлячись мовами і культурою західних цивілізацій. У підсумку, перед українськими освітянами і науковцями постала проблема пояснення викривленого розуміння стану російського суспільства, значна частина якого несподівано підтримала війну Росії проти України. Очевидно, на окрему тему для висвітлення на сторінках українських наукових і навчально-освітніх видань заслуговує і психологічний, світоглядний чинник – обсесійна ненависть керівництва РФ до України й українців.

Формування єдиного науково-освітнього простору, інтеграція до європейських та євроатлантичних структур передбачає інституційні й змістові зміни у сфері науки та освіти в Україні. Їх метою є утвердження Української держави, зміцнення економічних, політичних і духовних зв’язків з народами, які надають нам всебічну допомогу і спільно захищають цінності європейської цивілізації. Остаточно позбавившись рудиментів великоімперських впливів ще радянської (російської) ідеології українська історіографія та джерелознавство творять своєрідний стратегічний внесок у інформаційну безпеку України.

Література:

1. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України». Указ Президента України №392/2020 https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037

2. Брехуненко В., Ковальчук В., Ковальчук М., Корнієнко В. «Братня навала». Війни Росії проти України XII – XXI ст. / В. Брехуненко. – К., 2016. – 248 с.

3. Куций І. Імагологія як стратегія дослідження цивілізаційних образів в українській історіографії / https://shron1.chtyvo.org.ua/PHPSESSID=9551n4unnk5844t6vsuqfm10j.

Киридон Алла Миколаївна,
доктор історичних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України,
Державна наукова установа «Енциклопедичне видавництво»
Троян Сергій Станіславович,
доктор історичних наук, професор,
Національний авіаційний університет
(м. Київ, Україна)

ПОЛІТИКО-БЕЗПЕКОВА СФЕРА ЄС: СТРАТЕГІЧНИЙ КОМПАС

21 березня 2022 р. на зустрічі у Брюсселі міністри закордонних справ та оборони 27 країн-учасниць Євросоюзу схвалили рішення про прийняття першої в історії спільної стратегії ЄС в галузі безпеки та оборони – «Стратегічний компас безпеки та оборони для Європейського Союзу, який захищає своїх громадян, цінності й інтереси та сприяє міжнародному миру і безпеці» (далі – Стратегічний компас) [4]. Робота над Стратегічним компасом розпочалася влітку 2020 р., а його реалізація розрахована на середньострокову перспективу – до 2030 року. «Це не просто ще один політичний документ. Це програма дій з конкретними заходами та строками їхнього виконання» [2], – наголосив верховний представник Євросоюзу з зовнішньої та безпекової політики Ж. Боррель, представляючи проект Стратегічного компасу 16 листопада 2021 р. на прес-конференції в Брюсселі.

Структурно Стратегічний компас поділяється на резюме, вступ, п’ять блоків-розділів, висновки. Документ надав стратегічну перспективу і детальний опис інструментів та ініціатив, необхідних для забезпечення швидших, рішучіших і надійніших дій ЄС у політико-безпековій сфері.

У вступі відзначено, що людство живе в епоху стратегічної конкуренції та складних загроз міжнародній безпеці як у вигляді гібридних викликів, так і актів прямої агресії. Особливо наголошується на факті повернення війни в Європі з невиправданою і неспровокованою агресією Росії проти України.

Перший розділ – СУЧАСНИЙ СВІТ (дослівно в документі – THE WORLD WE FACE) – носить загальний характер і присвячений характеристиці глобального ландшафту безпеки, який став більш мінливим, складним і фрагментованим, ніж будь-коли, через багаторівневі загрози. Відповідно, для підготовки Стратегічного компасу був проведений перший в історії комплексний аналіз загроз ЄС у 2020 р. Це допомогло виробити спільне розуміння загроз і викликів, з якими ЄС зіткнеться найближчим часом.

У другому розділі – ДІЇ (дослівно в документі – ACT) – підкреслено, що Євроспільнота повинна мати можливість діяти швидко й рішуче, коли вибухає криза: з партнерами, якщо це можливо, і наодинці, коли це необхідно. Розвиток сил ЄС швидкого реагування має дозволити розгорнути до 5000 військових з метою подолання різних типів криз [1].

Третій розділ – БЕЗПЕКА (дослівно в документі – SECURE) – спрямований на необхідність покращення здатності ЄС передбачати загрози, гарантувати безпечний доступ до стратегічних доменів і захищати своїх громадян. З цією метою передбачається підвищення розвідувального потенціалу Євросоюзу, планується створити спеціальний гібридний інструментарій ЄС для захисту кіберпростору, для боротьби з маніпулюванням іноземною інформацією та втручанням у внутрішні справи держав.

Четвертий розділ – ІНВЕСТУВАННЯ (дослівно в документі – INVEST) – відзначає нагальну потребу більше і краще інвестувати в інноваційні технології, зменшити технологічну та промислову залежність держав-членів ЄС. Тут важливо повністю використовувати співробітництво для спільного розвитку передового військового потенціалу

й інвестування в технологічні інновації для оборони та створення нового центру оборонних інновацій у рамках Європейського оборонного агентства.

У п'ятому розділі – ПАРТНЕРСТВО (дослівно в документі – PARTNER) – звернена особлива увага на посиленні співпраці з партнерами глобального та регіонального рівня з метою подолання спільних загроз і викликів. При цьому насамперед треба зміцнювати стратегічне партнерство з НАТО та ООН, а також розробити Форум партнерства ЄС з безпеки та оборони.

У висновку до Стратегічного компасу відзначається, що ЄС в умовах великої війни в Європі вживає негайних і безпрецедентних дій. Він разом з партнерами захищає європейський і глобальний порядок безпеки, а також зміцнює свої геополітичні позиції.

Загалом, на думку керівника МЗС Латвії Е. Ринкевичса, документ «дає необхідний інструментарій для того, щоб ЄС разом з НАТО став реальним гравцем у геополітичній обороні та безпеці» [3]. Закріплення визначення російської агресії в Україну змінило практичний підхід ЄС у бік консолідації зусиль по наданню нам потужної комплексної допомоги. Вагоме значення тут має співпраця держав ЄС з партнерами у рамках колективних домовленостей у Рамштайні і спільність дій з США. На перспективу Стратегічний компас може бути одним із вагомих імпульсів для підвищення рівня і змісту співробітництва між Євроспільнотою і Україною як державо-кандидатом у члени ЄС.

Література:

1. Європейські сили швидкого реагування – ЄС затвердив першу оборонну стратегію [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.pravda.com.ua/news/2022/03/22/7333453/index.amp
2. Стратегічний компас ЄС: від морських дронів до діалогу з Україною [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://amp.dw.com/uk/stratehichnyi-kompas-yes-vid-morskykh-droniv-do-dialohu-z-ukrainoiu/a-59843928
3. Яворович Т., Богданьок О. ЄС затвердив «стратегічний компас» у сфері безпеки та оборони. Про що йдеться у документі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://suspilne.media/amp/220073-es-zatverdiv-strategicnij-kompas-u-sferi-bezpeki-ta-oboroni/
4. A Strategic Compass for Security and Defence For a European Union that protects its citizens, values and interests and contributes to international peace and security (Brussels, 21 March 2022) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-7371-2022-INIT/en/pdf

Коляда Ігор Анатолійович,
доктор історичних наук, професор,
заслужений працівник освіти України,
Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова
Гаркуша Владислав Валерійович,
студент І курсу магістратури,
Історико-філософський факультет,
спеціальність «Історія. Середня освіта»,
Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова
(м. Київ, Україна)

АНДРІЙ ШЕВЧЕНКО: УЧАСТЬ У ВОЛОНТЕРСЬКОМУ РУСІ ТА ЙОГО РОЛЬ У МІЖНАРОДНІЙ СОЛІДАРНОСТІ УКРАЇНИ ЗІ СВІТОМ НА ТЛІ ПОВНОМАСШТАБНОЇ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

24 лютого 2022 року – найстрашніша дата в історії незалежної України. Напад Росії на Україну викликав багато невирішених, здавалося, питань для українського суспільства: що

робити далі, куди тікати, як довго протримається Україна тощо. Однак, як б не було тоді надзвичайно складно, народ витримав нищівний та раптовий удар агресора. Продовжує надалі боротися насамперед з власними страхами та чинити беззаперечний опір ворогу. Такий опір має вигляд у розвиненні потужної та густої мережі волонтерського руху, зокрема, серед, так би мовити, бійців спортивного фронту. Мова іде про Андрія Шевченка – знакову фігуру в історії вітчизняного та світового футболу. Зокрема, він був одним з перших хто назвав речі своїми іменами: футбол не є поза політикою, кровопролитну війну розв'язала держава-агресорка Росія тощо. Свої слова видатний гравець «Мілана», «Челсі» та київського «Динамо» підкріпив реальними вчинками – зайнявся справою забезпечення житлом переселенців із зони бойових дій в Україні. Без сумніву, це стало предметом жвавих обговорень в українському та світовому товаристві, адже Андрій Миколайович не просто займається волонтерством, а і заявляє про звірства агресора та понівечені долі тисячі українських родин на увесь світ.

Перші вибухи розбудили киян близько 5-ї години ранку 24 лютого. Переживши перший страх під дзеленчання шибок у вікнах та спрацювання сигналізації автомобілів у київських дворах, частина мешканців столиці стала поспіхом вантажити найнеобхідніше у авта і вивозити свої родини. Загальний шок та невідомість зумовила в Києві транспортний колапс.

Війна застала кожного без винятку українця зненацька. Андрій Миколайович Шевченко був на мітингах в Лондоні із закликом припинити воєнні дії. Варто зазначити, що його рідня, зокрема, мама та сестра на початку військового вторгнення Росії на Україну перебували під Києвом у безпосередній зоні бойових дій. «У Лондоні проходить багато протестів. Спілкуємося на рівні уряду, щоб організувати ту допомогу, яка зараз необхідна, робимо все можливе", - наводить слова Шевченка інтернет-видання Sport.unian.ua [2].

Шевченко не приховує свою біль та розпач через те, що відбувається в Україні та водночас підкреслює героїзм українських захисників. Зокрема, він зазначає: «Батьки, мама і сестра під Києвом. Все нормально, але те, що відбувається - це жах. Я просто хочу сказати слова підтримки і подяки нашій доблесній українській армії, президенту, нашим людям, які захищають нашу країну сьогодні. Все роблять для того, щоб ми вистояли в цей момент. Ви - мої герої, я пишаюся своєю країною, пишаюся своїми людьми»[2].

Уродженець Київщини Андрій Миколайович в одному із інтерв'ю італійським засобам масової інформації розповів про прагнення українців бути частиною європейських демократичних цінностей. Та на превеликий жаль, як виявилося впродовж активної фази війни, ціна європейської демократії – у смертях десятків, сотень, а то й тисяч цивільних громадян України. Дітей, кількість смертей яких сягнула більше двохсот осіб. Шевченко не пройшов повз уваги прагнення багатомільйонної України до вступу у європейське цивілізоване співтовариство. Зокрема, він зазначив: «Україна хоче бути частиною Європи. Це було наше рішення. Зеленський – великий президент, який веде нас до нашої свободи та незалежності» [1].

Видатний в минулому футболіст підкреслює роль та беззаперечну важливість відомих людей – політиків, журналістів, спортсменів, громадських діячів та інших представників публічної царини, що перебувають за кордоном. Саме вони доносять світовому співтовариству справжню сутність жорстокого та неадекватного режиму російської верхівки по відношенню до українських територій. Як зазначає сам Андрій Миколайович в інтерв'ю Українській Правді, «Сьогодні Україна має величезну підтримку у світі. І насамперед тому, що всі розуміють, що сьогодні Україна захищає усі демократичні країни. Україна не має впасти, вона не повинна програти. Це сьогодні для всіх важлива позиція. І цю позицію я чую з екранів телевізорів, виступів у парламенті, від політиків, на вулицях» [3]. І дійсно, Європа та світ в загалом, на відміну від залізної ширми російського суспільства, завжди відкрита перед своїм народом та готова до жвавих політичних дискусій у питанні вирішення повномасштабного російсько-українського конфлікту.

Варто зазначити, що потуги на ниві волонтерського ремесла з боку Андрія Шевченка та його знайомих є надзвичайними. Зокрема, видатним гравцем «Мілана» та «Челсі» були подані документи на прийом у своє помешкання двох родин біженців з України. Маючи гарні стосунки з мерією Мілана в Італії, Шевченко працює над впровадженням програми прийому дітей в місті та вирішення питання їхнього розміщення. Згадав екс-керманич збірної України і про надання відповідної допомоги з боку місцевої системи шкільництва, оскільки левова частка переселенців - це діти шкільного віку. Невдовзі Шевченком та представниками футбольного клубу «Мілан» був запущений благодійний проєкт, успіхи якого вражають – буквально за десять днів було зібрано кошти, які одразу ж спрямували на допомогу в Україну. Словом, успіхи на фронті волонтерському вражають своїм розмахом та надзвичайною ефективністю.

Таким чином, Андрій Миколайович як представник спортивної світової спільноти взяв на себе долю відповідальності у висвітленні справжніх фактів агресії російської армії по відношенню до жителів українських міст, селищ, сіл тощо. Його внесок у допомозі українців носить насправді не лише загальноєвропейське, а й в загальносвітове значення. Ця місія насамперед полягає в згуртуванні Європи та прискоренні санкційної політики по відношенню до Росії, адже маючи імідж яскравого тренера та не менш якісного тренера, Андрій Миколайович власними волонтерськими зусиллями розширює горизонти демократичної проукраїнської спільноти, що прагне жити цивілізованому світі миру та спокою.

Література:

1. Владислав Печерний "Зеленський – великий президент": Тренер Шевченко емоційно відреагував на війну з Росією» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://sector.depo.ua/ukr/football/zelenskiy-velikiy-prezident-trener-shevchenko-emotsiyno-vidreaguvav-na-viynu-z-rosieyu-202203081432427 (дата звернення: 08.03.2022).
2. Володимир Медяник "Ви - мої герої": Андрій Шевченко звернувся до армії і народу України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://sport.unian.ua/football/vi-moji-geroji-andriy-shevchenko-zvernuvsya-do-armiji-i-narodu-ukrajini-novini-futbolu-11720599.html (дата звернення: 27.02.2022).
3. Михайло Ткач «Андрій Шевченко: Я пишаюсь, що я українець, і тим, як наші військові захищають країну» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.pravda.com.ua/articles/2022/04/4/7337037/ (дата звернення: 04.04.2022)

Максюта Микола Єгорович,
доктор філософських наук, професор,
Національний університет біоресурсів і природокористування України
Соколова Олександра Максимівна,
аспірантка кафедри філософії та міжнародної комунікації,
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

«АЛЕКСАНДРІЯ» - УКРАЇНСЬКІ ВИМІРИ «МОРАЛЬНОСТІ ІДЕАЛУ ВІЙСЬКОВОГО ВОЖДЯ»: РОЗМИСЛИ В УМОВАХ ЦИВІЛІЗАЦІЙНОЇ ВІЙНИ РФ ПРОТИ УКРАЇНИ

Аналізуючи характер і спрямованість національно-культурної, філософсько-світоглядової діяльності й творчості українських інтелектуалів, особливо в період нової

історії, Юрій Липа зазначав: «Було щось Сковородинське в інтелігентськім сприйманні історичної місії України. Вони могли б не раз повторити за філософом, що їм миліший свій чесний швець, ніж «безрідний державний радник» [1, с.200]. Життєздійснюючись на засадах «сродності», людина реалізує свої можливості та здібності також на благо суспільства, свої доброчинні якості по відношенню до інших, як відповідально-зобов'язальна особистість. Для людини як громадянина доброчинність по відношенню до інших, наголошував І. Кант, має бути у першу чергу обов'язком. Крім того, що особливо важливо, і на думку німецького мислителя, чим більшою мірою людина доброчинна, тим вона вільніша, тим більшою мірою є свободною.

Лише як свобода, людина спромагається на, по суті, максимально соціально й культурно значуще життєздійснення – як щаслива в умовах реалізації своєї «сродності», наголошується, зокрема, у вірші «De Libertate» Григорія Сковороди.

Юрій Липа зазначає, що легенда Олександра Великого – «Александрія» була найпопулярнішою книгою серед еліти Києва аж до XIX ст., і на початку навіть XX ст. вона зустрічалася по глухих гірських селах. У ній розповідається, що Олександр Македонський проводив усі завоювання як «скромний і розважливий виконавець Божих розпоряджень. Його вищість – це моральна вищість. Такий ідеал вождя українців… Найвищий, найвеличніший провідник для українців – це той, що найповніше висловлює собою моральну справедливість. На другім місці лишень треба згадати про те, що має він бути особисто талановитим, і продовжувати давні традиції, і бути зичливим для людей української крови, як того вимагали еллінство, готизм і трипільство… Потяг до справедливости – це найважливіший рушійний наказ української раси» [1, с.166]. В «Александрії» під своєрідним кутом зору – сприймання діяльності видатного полководця – розуміється значущість моральних принципів, що впливали на розвиток ідей громадянського гуманізму. Адже грецька (візантійська) релігійна і культурна традиція, зазначав І. Лисяк-Рудницький, впливала на український характер «зсередини, формуючи саму духовність суспільства» [2, с.517] та, додаймо, засади громадянського суспільства і громадянського гуманізму. Бо ж, наголошував Юрій Липа, «ні кількість, ні багатство, ні фізичні можливості не творять світу. Творять його моральні підстави. Це спадщина» [1, с.249]. А світоглядова, цивілізаційна війна рф проти України, боротьба українського народу за незалежність – це захист європейської свободи, європейських цінностей, по суті, історичне підтвердження ідей «Призначення України» Ю. Липи. Він, зокрема, також писав, що «українські моральні підстави важливі не тільки для українців, але й народів Европи, особливо східної Европи» [1, с.249]. Розвинене громадянське суспільство засвідчує про рівень цивілізованості, зокрема, державної влади та державних структур, які при цьому не є самодостатнім суб'єктом базових відносин, порушення чого свідчить про появу тоталітарних суспільств, коли поступово деформуються, відмирають як «непотрібні», важливіші складові існування суспільства як громадянського, скажімо, різноманітні громадські (неполітичні) організації, творчі спілки і т. д., принцип справедливості, прав і свободи людської особистості. Реалізуючи у розмаїтті процесів комунікації, пізнавального освоєння світу та самопізнання, зобов'язально-відповідальна особистість стверджує, розвиваючи, свою неповторність в умовах громадянського суспільства, на засадах цінностей громадянського гуманізму, суспільства, що, отже, має бути захищеним як суспільство свободне. Свобода людини – її найістотніша філософсько-антропологічна умова життєздійснення, як індивідуальної особистості: свобода людина – член громадянського суспільства, суспільства громадянського гуманізму. Громадянське суспільство зароджується й розвивається виключно як тією чи іншою мірою зреалізовуване, у його потенціальних можливостях, в статусі суб'єкта буття суспільства. Якщо, отже, громадянське суспільство розуміється як «базис» держави, державних структур, зініційовуючи їх постійні зміни у відповідь на ускладнення проблем соціокультурного розвитку, що за сучасних умов особливо значуще, то громадянська позиція особистості, як громадянина, зокрема, у тому, щоб захищати конституційні засади громадянського суспільства, цінностей громадянського гуманізму, справедливості та свобод. Це споконвічно

визначало характер і спрямованість життєдіяльності української людини, захист своєї батьківщини для якої споконвічно є моральним обов'язком. Української людини як людини високої моральності, випробуваної самою її історією. «Історіє, суко, // ти знову хапаєш мене за горло, // ти знову витрушуєш з мене душу, // ти знов заганяєш мої думки // в чорний тунель нутряного крику: // «No pasaran! Вони не пройдуть!»… (Оксана Забужко)

Література:

1. Липа Ю. Призначення України. Львів: «Просвіта», 1993. 274 с.
2. Лисяк-Рудницький І. Україна між Сходом і Заходом: Історія філософії України: Хрестоматія. С. 511-520.

Максюта Микола Єгорович,
доктор філософських наук, професор,
Національний університет біоресурсів і природокористування України
Соколова Олександра Максимівна,
аспірантка кафедри філософії та міжнародної комунікації,
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

ІСТОРИКО-ФІЛОСОФСЬКІ ВИМІРИ ЄВРОПЕЙСЬКОСТІ УКРАЇНИ: ОСВІТНІЙ КОНТЕКСТ

Онтологія європейськості України спрямовує на нові поглиблені пошуки шляхів і способів інтенсифікації питомо українського у світлі вимог збереження й примноження історичних і культурних традицій розвитку української духовності як співучасті в сучасному європейському поступі. «Україна є західною», зазначає І. Лисяк-Рудницький, позаяк «вона становить органічну складову частину європейської спільноти народів. І тут не йдеться про простий факт фізичної географії. Для історика Европа – це щось більше, ніж великий півострів євразійського суходолу; вона – сім'я народів, які, не зважаючи на політичну роз'єднаність та часті жорстокі антагонізми в минулому, поділяють спільну культурну і суспільну спадщину» [2, с.512]. У дослідженнях І. Лисяка-Рудницького наголошується на «західних первнях у формації українського національного типу» [2, с.513]. Особливо дійовим чинником, на наш погляд, покликана бути система освіти, що традиційно реалізує завдання об'єднання національних, культурних, інтелектуальних цінностей та здобутків із загальнолюдськими. Важливішими завданнями сучасної вітчизняної освітньої системи мають бути переспрямовування навчальних курсів з гуманітарних, суспільних дисциплін з метою сприяння формуванню високої політичної культури та громадянської зрілості молодих науковців і фахівців народного господарства, зорієнтованих на європейські цінності, але що, по суті, передбачає послідовне й всебічне відродження європейськості української культури та духовності, поглиблене перепрочитання, переживання та «вживання» у вже відомі, але недостатньо вивчені філософські, історичні, духовні джерела. Юрій Липа наголошував: «Душа сильної людини мусить бути суцільна, і душа раси в історії – одністю. Це є закон Провидіння… Але коли для здобуття одности з недавньою історією не треба посередників, то для одности з давніми віками треба істориків із суцільними переживаннями історії. Тоді виросте велика історія. Лишень треба визволитись. Треба визволитись від змови істориків» [3, с.229]. Дійовим чинником культивування європейськості самосвідомості національної особистості є поглиблення розуміння засадничих принципів ідеалу людської особистості в західній культурі. Це, на наш погляд,

глибоко гуманістичні зманіфестування вимоги утвердження освітніми засобами цінностей співучасті в усіх сферах суспільного буття носія національно-культурних відмінностей, життєздійснення й творчість якого є, як відомо, доконечним чинником онтології культурного розмаїття сучасного європейського культурного поступу, заснованого на принципах демократизму, плюралізму, толерантності, взаємоповаги, відповідальності, зобов'язальності та співробітництва. «Європейців зробили європейцями надбання грецької філософії, світ критики та біблійна спадщина, християнська традиція. Їхнє засвоєння в сучасності – головна контраверза й наших часів» [4, с.432]. Разом з тим, наголошує Поль Рікер: «Покликання України сьогодні мені уявляється пов'язаним із загальною цивілізаційною справою – відновленням після катастроф XX століття певного «європейського палімпсесту» [4, с.433]. Істотну роль в зазначених процесах покликана виконувати історико-філософська освіта, поглиблене «перепрочитання-переживання» вітчизняного історико-філософського досвіду. Адже, за виразом А.К. Бичко: «Історія філософії в Україні є не просто історією філософського знання, а й історією відношення до нього, бо полонізація українського народу вимагала від українських мислителів збереження, розвитку і захисту кращих традицій національної філософської думки з урахуванням досягнень європейської культури, в лоні якої вона, власне, й розвивалася» [1, с.5]. Під зазначеним кутом зору повинні переосмислюватись та освоюватись твори представників філософської думки Київської Русі, філософські ідеї Братських шкіл XIV-XV ст., філософсько-політичної та філософсько-правової думки XVI-XVIII ст., твори Інокентія Гізеля, Георгія Щербицького, Григорія Сковороди, Миколи Гоголя, Миколи Костомарова, Пантелеймона Куліша, Тараса Шевченка, представників академічної вітчизняної філософської думки XIX ст., а також української філософської та суспільно-політичної думки XX ст.: вітчизняної філософської думки – антропологічної за її природою. З одного боку, і антропоцентризм європейських цінностей, засадничих інтегративних процесів існування європростору, потребують нині і потребуватимуть також в майбутньому свого захисту, у тому числі й політичного та військового. З іншого боку, європейськість України означає рівною мірою також необхідність України для Європи, її історичного, культурного, філософського досвіду творчості європейськи значущих за смислом і національно українських за формою цінностей, істинність чого підтверджується їх захистом українцями, ЗСУ у сучасній цивілізаційній, світоглядовій війні проти московії.

Література:

1. Бичко А.К. Передмова: Історія філософії України: Хрестоматія. Київ: Либідь, 1993. С. 3-5.
2. Лисяк-Рудницький І. Україна між Сходом і Заходом: Історія філософії України: Хрестоматія. С. 511-520.
3. Липа Ю. Призначення України. Львів: «Просвіта», 1993. 274 с.
4. Рікер П. Сам як інший / Пер. із фр. Київ: Дух і Літера, 2002. 458 с.

Титар Олена Володимирівна,
доктор філософських наук, професор,
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
(м. Харків, Україна)

КУЛЬТУРНІ АСПЕКТИ ВЗАЄМОДІЇ УКРАЇНИ І НАТО

Відносини між Україною та НАТО є результатом процесів глобалізації. Культура виступає тут як суміш політичних, економічних, соціальних, стратегічних інтересів тощо. За культурною подією, наприклад перемогою України на Євробаченні Kalush Orchestra, стоїть сукупність євроінтеграційних, соціально-політичних та стратегічних інтересів.

Сучасна філософія пов'язує становлення глобалізації з новітнім капіталізмом та індустріалізацією. Як показано Іммануєлем Валлерстайном, результатом європейської експансії стала світова капіталістична система, заснована на розподілі праці між центром (ядром – індустріалізованими країнами), периферією та периферійними областями. Фордизм та ефективна індустріалізація стала часом модерного етапу глобалізації, під час постмодерного етапу ми можемо говорити про якісні зміни глобалізації: «Постфордизм являється одним з аспектів того, що відоме нам як стан постмодерну. Другим дуже важливим аспектом є стискання як простору, так і часу…Коли модернізм став періодом гомогенізації культури та споживацтва, то доба постмодерну обіцяє світ багатоманіття, майже безконечний доступ до товарів згідно індивідуальних смаків. Зафіксованим та обов'язковим тлом нашого життя стає розпливчатість, що надає можливість гетерогенності, фрагментації та узгодженості нашого способу життя» [2, с.22]

Сучасні філософи і антропологи все більшою мірою спрямовують свою увагу до так званого «голосу пригнічених» – точки зору людей постколоніального світу та способом сучасного донесення досвіду суб'єктивності декласованих та пригнічених елементів усього світу – це засвідчує, що різні люди відповідають на глобальні тиски «дуже різноманітними шляхами» [2, с.23]. Україна та її культура нарешті мають бути почуті в європейському світі, стати рівноправними партнерами країн НАТО.

Один з розділів «Антропології глобалізації» має назву «Глобалізація – регіоналізація – локалізація» [2], в цій назві підкреслюється, що локалізація та регіоналізація є неодмінною зворотною стороною процесів глобалізаційного характеру, Європа складається з країн Європи.

Ця суперечливість постмодерністської етнографії та постмодерністської глобалізації є її сутнісними рисами, характеризують її осердя: «Глобальна етнографія не просто містить суперечливі поняття, але ця термінологічна суперечливість стає одним з способів розуміння суперечливої природи самого явища» [2, с.26].

Новітні способи бачення досліджує сучасна культурна антропологія та філософська антропологія. Важливим для окреслення як «зорового мислення», так антропологічних моделей цього зорового мислення, зокрема моделей, які використовуються певними етнічними культурами та етнічними групами, та моделей, що використовуються антропологом-дослідником, етнографом, що проводить польові дослідження у певній культурі, стає теоретична рефлексія такого філософсько-антропологічного досвіду, представлена зокрема у праці «Етнографічне око: способи бачення в антропології» [1]. Масова культура, коли перетворюється на пропаганду, руйнує основи такого зорового мислення, як і здатність мислити критично загалом.

Розходження між звичним «зоровим мисленням» дослідника та тим «зоровим мисленням», що властивий досліджуваній культурі, може бути значним. Одними з перших на цю особливість культурно-антропологічних та філософсько-антропологічних досліджень звернули увагу Б. Маліновський та К. Гірц. Навіть найоб'єктивніший дослідник оперує тими способами бачення, що закладались його культурою (європоцентризм), тут застосування різних способів спостереження та зорового мислення дозволяє виявити справжню філософсько-антропологічну сутність різних інших етнічних культур.

Дослідник, що використовує польові методи дослідження, може стикнутись з такою дезорієнтацію та хаотичною невпорядкованістю досвіду, що призведе до намагання обмежити свою наукову творчість, надаючи досліднику право відтворити нову ясність пізнання та перекласти дослідницькою мовою невідоме та незнане досі світові.

Використовуючи характеристику К. Гірца для подібних досліджень, можна сказати, що поширюється культурний функціоналізм, схожий з дослідницьким підходом Малиновського. Він описує це як буття, що засновується на переконаності читача, що «актуально занурюється в іншу форму життя, чи побутування, один спосіб чи інший, більш справжній спосіб «перебувати тут»» [1, с.53-54]. Таким чином К. Гірц переносить увагу на надзвичайну, непересічну якість спостереження як безумовну, достовірну сутність філософії

та антропології, в котрій суб'єктивний елемент є інтегральною частиною світової картини буття. «Обсерваційна, фантазійна якість польового досвіду дослідника насамперед передається і відчувається в межах самоспостереження і самоопису» [1, с.53-54].

Сучасна філософія намагається виявити нове проблемне поле антропології. При цьому методологічні розробки сучасних філософів мають враховувати як глобалізаційні тиски, що виникають у сучасному світі, так і постання нового постколоніального досвіду, а також можливості мультидисциплінарного розгляду багатьох глобальних проблем. Культурні аспекти взаємодії України та НАТО полягають як у врахуванні українського досвіду, так і відкритості до глобальних змін країн НАТО.

Література:

1. Grimshaw A. Ethnographer's Eye: Ways of Seeing in Anthropology. – Cambridge: Cambridge University Press, 2001. – 236 p

2. Lewellen T. Anthropology of Globalization: Cultural Anthropology Enters the 21st Century. – New-York–London: Greenwood Publishing Group, Incorporated, 2002. – 293 p.

Чеховська Марія Миколаївна,
доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри фінансово-економічної безпеки,
Національна академія Служби безпеки України
(м. Київ, Україна)

ВПРОВАДЖЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ ПЕРСПЕКТИВИ В ДІЯЛЬНІСТЬ СПЕЦСЛУЖБ КРАЇН-ЧЛЕНІВ НАТО ЯК ЕЛЕМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Застосування принципу рівних прав та можливостей для жінок і чоловіків в усіх сферах життєдіяльності надало поштовх до залучення жінок у сектор безпеки і оборони, де раніше їх представництво було обмеженим. Передбачається, що саме різноманіття у складі персоналу забезпечить подальший сталий розвиток, зокрема, суб'єктів сектору безпеки, що сприятиме ефективному забезпеченню національної безпеки. Важливо наголосити, що мова здебільшого йде про використання жінками можливості вчитися у військових навчальних закладах, а також про можливість обіймати посади різних рівнів управління.

На сьогодні доволі відкритим, у тому числі й точки зору інформаційної підтримки, є сектор оборони як країн-членів і партнерів НАТО, так і України. У той же час кадрові питання системи розвідки та контррозвідки зазначених країн лише розпочинають відкриватися для аналізу. Наявність знань про чисельність жінок, їх представництво на різних рівнях управління, систему оплати праці, стаж роботи тощо дозволить побудувати стратегію подальшої їх підготовки та залучення до служби і роботи у спецслужбах.

Останні десятиріччя свідчать про підвищення уваги громадянського суспільства, а відтак і керівної ланки спеціальних служб, до проблематики ґендерного різноманіття. Доволі поширеною є думка, що відсутність різноманіття, у тому числі в контексті ґендерного аспекту, може поставити під загрозу забезпечення національної безпеки, адже у діяльності спецслужб достовірна інформація отримується та обробляється персоналом, який є відображенням суспільства.

Проблема нерівності між жінками і чоловіками у секторі безпеки чи не вперше була визнана Центральним розвідувальним управлінням (ЦРУ, Central Intelligence Agency, CIA) ще на початку 50-х років. Саме тоді за наказом директора Аллена Даллеса було здійснено внутрішню перевірку для вивчення різниці в оплаті праці та відомчих рангах між співробітниками жіночої та чоловічої статі [1]. У звіті було зазначено, що чоловіки отримували більший розмір заробітної плати, а серед керівників вищого рівня не було жодної жінки.

Перші три жінки-спецагенти Федерального бюро розслідувань (ФБР, Federal Bureau of Investigation, FBI) мали змогу служити ще у 1920-х роках, хоча вони вийшли у відставку до 1928 року, коли тодішній директор ФБР Дж. Едгар Гувер прийняв рішення брати на посади спецагентів виключно чоловіків [2]. Лише з 1972 року керівництво ФБР дозволило жінкам претендувати на вище вказані посади. Варто наголосити, що за останні роки ЦРУ збільшило кількість жінок серед свого персоналу і станом на 2018 рік відсоток жінок становив трохи менше 50, у тому числі серед співробітників, що працюють повний та неповний робочий день [1]. Зокрема, скорочення кількості жінок серед співробітників ФБР було визнано його керівництвом як кризове явище, для подолання якого було розроблено план для збільшення загальної кількості жінок-агентів до 33 %. Серед заходів – надання структурним підрозділам даних щодо набору персоналу з метою відстеження таких, що успішно найняли співробітників, та зв'язку вказаних даних із оцінками ефективності роботи.

Зазначимо, що протягом 2016, 2017 та 2018 років британська MI5, за рейтин¬гом журналу The Times (The Times Top 50 Employers for Women), визнавалася лідером встановлення ґендерної рівнос¬ті, зокрема, у створенні робочих місць, де жінки могли розвиватися і реалізовувати свій потенціал. Цей список формується в рамках національної кампанії щодо впровадження ґендерної рівності. Нагороди, які є одними з найбільш престижних нагород за ґендерну різноманітність та інтеграцію, виз¬нають досягнення організацій і бізнесу у створенні інклюзивних робочих місць, де жінки мають змогу досягати прогресу та максимальної реалізації свого потенціалу. Зокрема, представники команди з різноманіття та інклюзивності MI5 при врученні нагород наголосили, що серед напрямів професійного розвитку їх програма «Надихаємо майбутнє жінок-лідерів» є ключовою частиною зусиль MI5, спрямованих на реалізацію принципів забезпечення рівних прав і можливостей жінок та чоловіків [3]. Це найвидатніший показник Великобританії щодо ґендерної та расової різноманітності на робочому місці, який оцінює організації в різних сферах, включаючи просування по службі, підбір персоналу, а також представництво вищих керівників.

На початку 2017 року уряд Великої Британії ухвалив законодавство, яке встановлює законодавчу вимогу для організацій з 250 і більше працівниками щорічно повідомляти про свій ґендерний розрив у заробітній платі. Важливо, що спецслужби не зобов'язані публікувати дані щодо заробітної плати, однак їх керівництво вважає за необхідне оприлюднювати звіти для висвітлення прогресу у встановленні рівності.

Щорічні звіти «Ґендерний розрив у заробітній платі» показують різницю у середній заробітній платі між чоловіками та жінками у відповідних спецслужбах, які виконують однакові чи подібні роботи, або працю однакової вартості. Так, у звітах спецслужби наголошують, що сприяють справедливому ставленню до всіх працівників у зарплаті та винагороді.

Для прикладу зазначимо, що аналіз даних про оплату праці у MI6 показує, що основною причиною розриву в оплаті праці є більша частка жінок, які працюють на нижчих посадах, в результаті чого середня заробітна плата для жінок нижча [4]. У той же час зростання питомої ваги жінок з вищою заробітною платою свідчить про те, що все більше жінок користуються можливостями просування по службі і досягають у цьому успіху. Загалом, у MI6 у 2020 році середня заробітна плата для чоловіків була на 9,3 % вище, ніж для жінок.

Зазначимо, що досягнення ґендерного паритету у спецслужбах Великої Британії зосереджується на таких аспектах: залучення різноманітного кола фахівців, як чоловіків, так і жінок, на всіх рівнях; усунення бар'єрів та збільшення можливостей; оцінка та аналіз прогресивних змін та виявлених недоліків.

Серед механізмів, покликаних збільшити представництво жінок серед персоналу та керівної ланки, дієвими є наставництво, зворотнє наставництво та спонсорство кар'єри, програма «Надихаючі лідери», покращення інклюзивності оголошень про роботу,

заохочення використання ґендерного мовного інструменту, покращення процесу найму менеджерів, різноманітність та структурованість панелі інтерв'ю [4].

Крім того, для всього персоналу є доступними курси електронного навчання з питань рівності, різноманітності та інклюзії разом із політикою щодо спільної відпустки по догляду за дитиною, гнучкої роботи, розподілу робочих місць, стислої роботи та політики неповного робочого часу.

Підсумовуючи зазначимо, що на сьогодні беззаперечною є думка, що одним із елементів подолання різноманітних викликів національній та глобальній безпеці є просування культурного, структурного та особистісного різноманіття, у тому числі, й у спеціальних службах, зокрема, країн-членів НАТО. Саме різноманітність у складі персоналу, що є відображенням суспільства, надає синергії у виконанні завдань із забезпечення національної безпеки, адже призводить до кращої реакції на цілий ряд загроз.

Література:

1. Shapira I. New CIA Director Gina Haspel follows in footsteps of legendary female spies. URL : https://www.washingtonpost.com/news/retropolis/wp/2018/03/13/a-woman-atop-the-cia-was-once-unthinkable-but-female-spies-have-always-been-remarkable/ (дата звернення: 10.05.2022).
2. Gray G. In push to diversity force, FBI works to recruit women to becom special agents. URL : https://kstp.com/news/in-push-to-diversify-force-fbi-works-to-recruit-women-to-become-special-agents/6179374/ (дата звернення: 10.05.2022).
3. MI5 named as a leader in gender equality. URL : https://www.mi5.gov.uk/news/mi5-named-as-a-leader-in-gender-equality. (дата звернення: 10.05.2022).
4. Secret Intelligence Service MI6 Gender Pay Gap 2020. URL : https://www.sis.gov.uk/media/1476/sis-gender-pay-gap.pdf. (дата звернення: 10.05.2022).

Шинкарук Лідія Василівна,
д.е.н., професор,
член-кореспондент НАН України
Дєліні Марина Миколаївна,
д.е.н., професор,
в.о. зав. кафедри виробничого та
інвестиційного менеджменту
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)

МІЖНАРОДНА ТОРГІВЛЯ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ: ЗАГРОЗИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Сучасний розвиток міжнародної торгівлі є нерівномірним через фактори, які впливають на нього, а саме: пандемія COVID-19 в останні 2 роки, коли світ зіштовхнувся із карантинними обмеженнями та світова спільнота вирішувала як вплинути на можливі майбутні загрози; криза СОТ, яка проявлялась у кризі апеляційного органу та неможливістю проводити слухання через відсутність членів в цьому органі; торгівельні протистояння України та ЄС, а також України та Росії; але водночас спостерігався розвиток двосторонніх та багатосторонніх торгівельних відносин таких як Україна-Іспанія, Україна-Великобританія та підписання першої угоди про вільну торгівлю між країнами-учасницями АСЕАН. Але на сьогоднішній день основним чинником впливу та загрозою для міжнародної торгівлі є військові дії на території України, які розпочались із військової агресії Росії 24 лютого 2022 р. На цей час очікується, що глобальне зростання у 2022 році сповільниться до 4,1% в

порівнянні з 5,5%, що очікувалось раніше та до 3,2% у 2023 році. Обсяг світової торгівлі товарами зросте на 3,0% у 2022 році, що на 1,7% менше, ніж прогнозувалось раніше, а у 2023 році зростання буде на 3,4%. Але ці дані є не остаточними через те, що спрогнозувати розвиток подій в Україні наразі є неможливим через описані вище обставини.

Генеральний директор СОТ зауважила, що війна в Україні призведе до великих продовольчих та соціальних проблем не тільки в самій Україні, але й по всьому світові й найбільше вплине на країни з низьким рівнем доходу. Це випливає з того, що є проблема з експортом продовольства з України, що спричинює брак продуктів харчування та, відповідно, підвищує ціни на них. Таким чином, бачимо, що війна в Україні стає світовою проблемою.

Для підтримки України Європейський Союз запропонував заходи, які підвищать український експорт та зменшать вірогідність загроз у міжнародній торгівлі, а саме: скасував торговельні обмеження на український експорт. Це рішення ЄС діє один рік та набуло чинності 4 червня. Вважається, що дані заходи допоможуть нашим виробникам зміцнити свої позиції на ринку ЄС та зменшити негативний вплив військових дій на економіку України. Але слід зауважити, що це не стосується неторгівельних обмежень, а саме вимогам відповідності стандартам якості ЄС. Також, надання такої можливості не вирішує всіх проблем в нашій державі через логістичні обмеження в постачанні сировині, виробництві товарів, перевезень готової продукції тощо.

Можна виділити декілька прогнозів розвитку світової торгівлі, які є наслідками військового вторгнення Росії в Україну:

1. Зміни на сировинних ринках: за прогнозами МВФ ціни на нафту в 2022 р. зростуть, але у 2023 р. вони впадуть нижче 100 доларів за барель.
2. Проблеми в експорті з Росії, вихід міжнародних компаній з російського ринку призведе до зниження рівня доходів трудових мігрантів з країн Середньої Азії та Кавказу й, відповідно, знизять купівельну спроможність цих країн.
3. Через війну зупинилось виробництво українського неону, які є важливими для виробництва автомобілів і техніки, а також постачання українських кабелів та кабельних джгутів. Таким чином, бачимо вплив на автомобільну промисловість в ЄС.
4. Наявні ризики на світовому ринку спричинить інфляцію, яка може сягнути в Європі двозначних показників. Крім того, очікується, що високі темпи інфляції у всьому світі, а не тільки в Європі, триватимуть довше, ніж можна було очікувати. Саме в ЄС найбільше вона буде в країнах, що розвиваються, а найменшою – в розвинених країнах.
5. Збільшення кількості біженців у ЄС спричинить соціально-економічне навантаження на державу та загострить проблему антимігрантських настроїв.

Таким чином, можемо сказати, що військова агресія Росії проти України з 24 лютого 2022 року має негативні наслідки не тільки для економіки України, але й всієї світової спільноти, адже виникає продовольча проблема у світі через неможливість вивезення зерна та пшениці, а також іншого продовольства. Також ситуація в Україні загострює соціальні питання по всьому світові, що має негативний вплив на рівень доходів в інших країнах світу, а, відповідно, й на купівельну спроможність даних країн. Тому, допомога Україні має стати важливим питанням сьогодення для всієї світової спільноти, адже це зможе знизити ризики загроз, які несе війна не тільки для України, але й всього світу.

Inna V. Grabovska,
PhD in Philology, Associate Professor,
Head of the Department of English
for Technical and Agrobiological Specialities,
National University of Life and
Environmental Sciences of Ukraine
(Kyiv, Ukraine)

ENHANCING SPEECH ETIQUETTE SKILLS OF AGRICULTURAL SCIENCES STUDENTS' IN BUSINESS ENGLISH COMMUNICATION

Business English communication is an umbrella term used to refer to any interaction, written or spoken, which takes place in English, where the purpose of the interaction is to conduct business. Business English is different to most other languages used to conduct business because nowadays so many people use it as a communication "code" to facilitate their work. For this reason Business English is now often viewed as a necessary skill for succeeding in business (C. Nickerson, B. Planken, 2016). Business communication of future agronomists is a process of verbal interaction between specialists in business organizations, during which there is an exchange of experience, information on how to implement it in order to achieve a certain result. It is an integral part of a successful solution to any business interaction and social negotiation.

In the context of business communication, speech etiquette is defined as the set of requirements for the form, content, order, nature and situational relevance of using language means and rules of speech behaviour adopted in a particular culture (N. Formanovskaya, 2002); conventional manners of behaviour that are achieved by a system of situational-thematic utterances of everyday life communication (A. Vlasova, 2008); the totality of certain speech formulas inherent to specialists in economics, the conscious, adequate, situationally appropriate use of which is due to the goals of their business communication in English (M. Ogrenich, 2011). In our investigation we understand speech etiquette somewhat more narrowly, namely, as a set of rules governing the speech behaviour of future agronomists in situations of establishing, maintaining and terminating communicative contact as a system of connections of acoustic, psychological and socio-etiquette nature, which ensures a successful flow of communication.

The speech etiquette of business conversation involves clichés, speech formulas, stereotypical utterances which are constantly reproduced in speech and are characterized by automaticity of use. These patterned utterances are mechanically used in certain forms of business communication (business telephone conversation, sending an email, business meetings, appointments, negotiations, discussions, disputes) and typical contexts of the main situations of business communication (acquaintance, greeting, delivery of business cards, creating an image, gift exchange, creating an advertisement promoting a new product, etc.). We consider clichés as stable, grammatically heterogeneous (from word to sentence), regularly reproduced at the level of automatism, block (represent ready-made blocks), standard replicas in typical situations of business communication that reflect the stereotypes of interlocutors' thinking, allow speakers to achieve the set communicative goals successfully, contribute to the comprehensibility and informativity of a message, organize dialogic discourse and in many cases retain their expressiveness (social importance).

To conclude, the speech etiquette of future agronomists in English-speaking business communication is a combination of certain speech formulas inherent in specialists in agronomy, the conscious, adequate, situationally appropriate use of which is due to the goals of their business communication in English. Speech etiquette involves the use of clichés during the main situations of professional business communication.

References:

1. Nickerson, C., Planken, B. (2016). Introducing Business English. New York, Routledge, 2015, 172 p.

2. Ogrenich, M. A. (2011). Formuvannia Movlennievogo Etyketu v Maibutnikh Ekonomistiv v Anglomovnomu Dilovomu Spilkuvanni [Future Economists' Speech Etiquette Development for Business English Communication]. Odesa, State Institution "South-Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushinskyi", 25 p. [in Ukrainian].

Адамчук Наталія Василівна,
кандидат філологічних наук, доцент
кафедри журналістики та мовної комунікації,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)

ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА ДІТЕЙ В УМОВАХ ВІЙНИ: НОВІ ВИКЛИКИ

У сучасному глобалізованому світі, в умовах цифрового суспільства інформаційний простір дедалі частіше стає небезпечним майданчиком для поширення деструктивної та шкідливої інформації. Індивідуальна, суспільна й масова свідомість сьогодні потерпають від агресивних інформаційних впливів, а це, у свою чергу, розхитує морально-духовні підвалини життя суспільства, дестабілізує соціально-політичний устрій держави. Тому питання, пов'язані з інформаційною безпекою, є надзвичайно важливими.

Необхідно зазначити, що серед науковців немає єдиного погляду на поняття «інформаційна безпека», адже його розглядають у декількох аспектах. Найчастіше інформаційну безпеку пов'язують із станом захищеності інформаційного середовища суспільства, що забезпечує його формування, використання й розвиток в інтересах громадян, організацій і всієї держави. Саме таке формулювання зазначено в Законі України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки». При цьому йдеться про запобігання нанесенню шкоди через неповноту, невчасність та невірогідність інформації, що використовується; негативний інформаційний вплив; негативні наслідки застосування інформаційних технологій; несанкціоноване розповсюдження, використання і порушення цілісності, конфіденційності та доступності інформації [3].

Беручи до уваги той факт, що діти через об'єктивно недостатню сформованість свідомості та відсутність життєвого досвіду є найбільш вразливою аудиторією, на яку поширюється негативний вплив інформаційного середовища, необхідно дуже ретельно підходити до питання інформаційної безпеки дітей та підлітків, зокрема захисту від інформації, що може завдати шкоди їх психічному та фізичному здоров'ю. Найбільш небезпечною для дитини є мережа Інтернет, яка досі не лише в Україні, а й у будь-якій державі залишається фактично неконтрольованим «інформаційним майданчиком», на якому має місце абсолютно вільне поширення будь-якої інформації [2].

Ця проблема особливо загострилася в останні кілька місяців через повномасштабну війну, яку російська федерація розгорнула в Україні. З'являються нові небезпеки для дітей, а з ними і виклики для дорослих (батьків, педагогів, психологів тощо), оскільки інформаційне середовище стрімко наповнюється сценами жорстокості, мовою нетерпимості і характеризується розпалюванням ненависті, відвертою брехнею та використанням різного роду маніпулятивних технологій. Така ситуація несе особливі загрози для психіки дітей та підлітків, про що свідчать дані багатьох досліджень, зокрема Інституту соціальної та політичної психології НАПН України [4].

Під час війни, коли окупанти активно використовують інфопростір для військових нападів на українські міста і села, потрібно бути особливо обачними стосовно поширення інформації, яку отримують діти з мережі Інтернет. Команда #stop_sextинг — найбільший в Україні освітній проєкт щодо захисту дітей в інтернеті, який створив з Урядовим контактним центром першу в країні консультаційну лінію щодо безпеки дітей в інтернеті, виділив низку актуальних правил поведінки в інформаційному просторі. Коротко означимо головні з них.

1. У жодному разі не можна передавати у мережі приватну інформацію (особистий номер телефону чи номер батьків, де батьки працюють, де родина зараз перебуває, яка ситуація в місті, де розміщується військова техніка в місті чи військові об'єкти).

2. Не можна знімати розміщення та пересування військової техніки та військових у місті, оскільки через відкриті профілі ця інформація може стати доступного для ворога і знаряддям шантажу дитини.

3. Не можна знімати місця вибухів та потрапляння снарядів, оскільки це може бути використано для коригування ворогом вогню.

4. Не можна переходити за невідомими покликаннями, адже за ними можуть ховатися хакерські атаки.

5. Усю важливу інформацію потрібно перевіряти за офіційними каналами комунікації.

6. Не можна долучатися до невідомих груп, відписатися від них, якщо додали автоматично, та заблокувати їх, а також розповісти про це дорослим.

7. Не слід реагувати на прохання незнайомців виконати певне завдання, потрібно повідомити про це дорослим, зробити скріншот та звернутися до кіберполіції [1].

Щоб захистити дітей від загроз, які несе сьогодні інформаційний простір, необхідно консолідувати зусилля батьків, педагогів та всіх причетних до цієї сфери. Світова громадськість вже давно приділяє особливу увагу цьому питанню, міжнародні організації створюють і підтримують програми, спрямовані на навчання грамотного і безпечного використання інформаційних ресурсів дітьми та налагодження механізмів фільтрації небезпечного контенту. Україні ж у нинішніх складних умовах потрібно адаптувати найкраще з цього досвіду, щоб мінімізувати для дітей та молоді ще й загрози, спричинені війною.

Література:

1. Інформаційна безпека під час війни: покрокова інструкція для дітей. URL: https://osvitoria.media/opinions/informatsijna-bezpeka-pid-chas-vijny-pokrokova-instruktsiya-dlya-ditej/

2. Лесько Н. В. Правове регулювання захисту дітей віл негативного впливу Інтернету. URL: https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2017/aug/5710/vnulpurn201685010.pdf

3. Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки : Закон України від 9.01.2007 р. Відомості Верховної Ради України. 2007. № 12. Ст. 102.

4. Соціально-психологічний стан українського суспільства в умовах повномасштабного російського вторгнення: нагальні виклики і відповіді – науково-аналітична доповідь. URL: https://ispp.org.ua/category/elib-research_articles/

Гейко Світлана Миколаївна,
кандидат філософських наук, доцент
кафедри філософії та міжнародної комунікації,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)

ДУХОВНІ РЕЛІГІЙНІ ЦІННОСТІ УКРАЇНЦІВ У БОРОТЬБІ ПРОТИ РОСІЙСЬКОЇ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ
SPIRITUAL RELIGIOUS VALUES OF UKRAINIANS IN THE FIGHT AGAINST RUSSIAN ARMED AGGRESSION

The disturbing and terrible events that are taking place in our country today during the Russian armed aggression cannot but be reflected in the desire to theoretically comprehend the phenomena and processes of the multifaceted, multifaceted, contradictory reality, including the spiritual one. One of the expressions of the latter is religion as a socio-historical phenomenon and

religiosity as an objectification, objectification of this supra-individual phenomenon in the consciousness, behavior, way of life of individuals who belong to certain religious communities. Religiosity, in contrast to religion itself in its specific denominational definition, being a complex, multi-system, multifunctional and dynamic phenomenon, is undergoing constant transformations at both the social and individual levels. Therefore, it is necessary to identify, analyze and systematize the determinants that determine and influence these processes.

A scientifically sound analysis of the current state of religiosity in Ukraine is possible only if there is empirical material that reveals the real religious beliefs and manifestations of its subject. For adequate assessments of religiosity in modern society, individual motivations of religious manifestations, «starting points» of religious needs and models of ways to meet them, semantic interpretation of modern believers of the basics and requirements of religious teachings and their attitude to them, values and priorities in everyday individual and social being.

That is why it is extremely important to conduct sociological research on religiosity by all available methods of collecting information: public opinion polls, interviews with believers, leaders of religious organizations, clergy, chaplains, theologians, religious scholars, expert surveys, focused interviews. sociological and psychological testing, content analysis of religious, scientific, journalistic works and publications, etc.

Today, the domestic sociology of religion does not have a sufficient, comprehensive and diverse, thorough empiricism on the religious situation in Ukraine. However, the permanent accumulation of empirical data on determinants and the current state of religiosity, its features and manifestations will allow not only to record, comprehend, but also to predict the spiritual processes taking place in Ukrainian society during Russian military aggression, the results will help identify effective overcoming or minimizing those confrontations and prejudices that are inherent in interfaith and interchurch relations in Ukraine.

The fruitful interrelation of theory and practice will ensure progressive stability in the development of modern society, which must be enriched by overcoming the consequences of a long-lasting spiritual crisis. Under such conditions, the need to implement in the minds of our contemporaries universal values, which are the moral and ethical basis of both historical and modern religions. Studying the level of assimilation of these values, the nature and peculiarities of life positions of believers, the role of religious beliefs in the formation and regulation of human relations will specify the problem of spiritual development, its transfer from theorizing to practice. The result should be the harmonization of the inner world of man, the relationship between man and nature, between people – representatives of different cultures, states, nationalities, political parties, religions and denominations, and so on.

Today, in developed countries, the school and the church are almost the only bastions that try to educate the younger generation on the basis of sensitivity to others, patience, conscious suppression of pride, faith in the good. Most educators believe that the result of a holistic educational process is the formation of a morally holistic person in the whole set of his spiritual traits.

Undoubtedly, religiosity as a human act is a problem of choice. The choice of spiritual realities is differentiated: in some it is deep, and in others it affects only minor problems of life. Therefore, one of the main tasks in the formation of spiritual and religious values in the struggle of Ukrainians against Russian armed aggression is to teach the younger generation to behave under the influence of conscious socially important decisions about their spiritual development.

This image of purpose, purposefulness will mobilize pupils the most. And the purity and morality of his actions depend on how rich and diverse the spiritual system of the individual is. And the flow of aggressive society leads to spirituality, when a person does not feel ashamed, does not hear remorse, guilt or repentance for personal sins or tragic zigzags of the history of his country and people, does not have spirituality. The concepts of conscience, beauty, truth, meaning of life, God are not filled with living experiences. In the absence of spiritual meaning in man there is an existential vacuum.

The war changed our worldview. An important aspect of public life is the return to the foundations of moral and religious worldview. This need is due to the fact that religion for millennia has been the unsurpassed and unchanging basis of most people's lives, in religion man finds a universal system of protection from the negative influences of today, in religion you can find true freedom of self-determination and self-affirmation in life. So we hope that in the near future peace will prevail in our God-given land, victory will come, and we will work even harder to teach and teach students.

Гончаренко Анатолій Володимирович,
кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри історії,
Сумський державний університет
(м. Суми, Україна)

ВЕЛИКА БРИТАНІЯ, «КРИЗА БІЖЕНЦІВ» 2015–2017 РР. ТА МІГРАЦІЙНА ПОЛІТИКА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

На відміну від загострення становища у країнах Європейського Союзу під час «кризи біженців» 2015–2017 рр. ситуація у Великій Британії була іншою. Серед основних причин цього можна виокремити, перш за все, географічне положення Великої Британії – це острівна та віддалена країна на північному заході Європи, яка з’єднана з континентом лише тунелем. Велика Британія мала лише декілька вразливих місць на своєму кордоні, найскладніше з яких в районі Англійського каналу та було пов'язане з існуванням табору-самобуду «Джунглі» в Кале. Єдиний сухопутний кордон Великої Британії (443 км) пролягає між Північною Ірландією та Республікою Ірландія.

Більшість мігрантів самостійно обирали інші держави. Згідно з опитуваннями МОМ із 4 тис. респондентів лише 6% заявили про бажання досягти Великої Британії. Країною-лідером була Італія (через популярність Середземноморського маршруту) – 55%, ФРН – 9% і Франція – 3% [1].

Основну групу імміграційного потоку складали не біженці, а економічні мігранти, які прагнули покращити своє становище. Згідно зі статистичними даними британсько уряду, з усіх іммігрантів біженці складали трохи більше 4%, у той час як тих, хто прибував до Великої Британії з метою пошуку роботи близько 42% (248 тис. чол.), навчання – 28% (163 тис. чол.) [3].

Велика Британія не входила до Шенгенської зони, тому прийом біженців за встановленими в ЄС квотами для країни не був обов'язковим. Згідно з даними Євростату в 2014 р. у Великій Британії було подано 32785 прохань щодо притулку. Якщо простежити розподіл біженців за країнами походження, то найбільше біженців з Еритреї – 3233, Пакистану – 2726, Сирії – 2025, Ірану – 2000 [2].

У 2015 р. було подано 40160 прохань (Еритрея – 3695, Судан – 2921, Сирія – 2539, Іран – 3242) [2]. Враховуючи, що у 2015 р. Міністерство внутрішніх справ Великої Британії надало притулок лише 38% заявників, то цифра є невеликою.

Основні потоки біженців, які подали прохання щодо надання притулку у Великій Британії у 2016 р.: Еритрея – 479, Пакистан – 540, Сирія – 355, Іран – 1107 [2]. З загальної кількості 38785 прохань щодо притулку [5], лише 24% заявників отримали позитивне рішення [2]. У контексті значного збільшення кількості прохань в інших країнах Європейського Союзу, у Великій Британії подібна тенденція не спостерігалась.

У 2017 р. простежується значне зниження кількості поданих клопотань щодо надання притулку, загальна кількість яких склала 26350 (Антильські острови – 2569, Пакистан – 1702, Сирії – 409, Іран – 1682) [2]. Цей факт яскраво свідчить про зниження загальної кількості

тих, хто шукав притулок у Сполученому Королівстві, а також біженців з Близького Сходу та Північної Африки.

Причини масштабного зменшення кількості біженці полягали у специфічній імміграційній політиці Лондону. На відміну від більшості країн-учасниць ЄС Велика Британія здійснювала жорсткий контроль на зовнішніх кордонах та досить м'який контроль щодо пересування людей усередині держави, а сфера законодавства характеризувалася незначним обсягом нормативних актів та широкими повноваженнями виконавчих органів.

Важливим напрямом щодо регулювання імміграційних потоків у Великій Британії було реформування системи надання притулку. Акти про імміграцію та надання притулку 1999 р. та 2004 р., а також Акти про громадянство, імміграцію та надання притулку 2002 р. та 2006 р. посилили правила подачі документів і норми поведінки для претендентів на притулок, а також значно ускладнили процес набуття статусу біженця в Сполученому Королівстві. З іншого боку, юридична сила цих нормативних актів була спрямована на захист тих, хто шукає притулку з політичних мотивів.

Також значно посилилася тенденція більш скрупульозного контролю імміграції. Цей факт підтверджується тим, що у Великій Британії один із найнижчих рівнів схвалення клопотань про надання притулку – у 2017 р. ця цифра складала 8%. У 2016 р. суди скасували 41% первісних рішень Міністерства внутрішніх справ [5].

Отже, внаслідок модернізації системи надання притулку, запровадження заходів попереднього контролю, зміни процедури розгляду клопотань щодо надання притулку, а також політики інтегрування та підтримки біженців, Велика Британія у період «кризи біженців» 2015–2017 рр. у порівняні з іншими державами ЄС належала до країн, на які ці події істотно не вплинули.

Література:

1. Analysis: flow monitoring surveys the human trafficking and other exploitative practices prevalence indication survey. URL: http://migration.iom.int/docs/Analysis%20-%20Flow%20Monitoring%20and%20Human%20Trafficking%20Surveys%20in%20the%20Mediterranean%20and%20Beyond%20-%207%20September%202016.pdf
2. Asylum and first time asylum applicants – annual aggregated data (rounded). URL: https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-datasets/-/tps00191
3. Migration Statistics Quarterly Report: Feb. 2018 URL: https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/populationandmigration/internationalmigration/bulletins/migrationstatisticsquarterlyreport/february2018/
4. Quarterly asylum statistics, Dec. 2016: URL: https://www.refugeecouncil.org.uk/assets/0003/9439/Asylum_Statistics_December_2016.pdf
5. The truth about asylum. URL: https://www.refugeecouncil.org.uk/information/refugee-asylum-facts/the-truth-about-asylum/

Козка Андрій Вікторович,
кандидат юридичних наук,
ПВНЗ «Університет сучасних знань»,
експерт програми “Science Diplomacy EU Madrid Declaration”,
заступник генерального директора НДІ
(м. Київ, Україна)

НАУКОВА ДИПЛОМАТІЯ – ВАЖЛИВИЙ ШЛЯХ ДО ГАРМОНІЗАЦІЇ МИРУ ТА БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ. МАДРИДСЬКА ДЕКЛАРАЦІЯ НАУКОВОЇ ДИПЛОМАТІЇ

«Бери вершину і матимеш середину!»

Наприкінці червня 2022 р. у Мадриді (Іспанія) заплановано проведення чергового саміту НАТО, що має визначити обриси діяльності цієї організації на найближче десятиріччя. Саме на саміті у Мадриді буде затверджена оновлена стратегічна концепція НАТО 2030, процес напрацювання якої був запущений на Лондонському саміті Альянсу у 2019 р., після контраверсійних заяв президента Франції Е. Макрона про «смерть концепції НАТО». Насправді, остання Стратегічна концепція НАТО, прийнята на саміті у Лісабоні у листопаді 2010 р., що декларувала наявність миру в євроатлантичному регіоні перестала бути актуальною у 2014 р. у зв'язку з агресією РФ проти України. Між тим, враховуючи інші положення Концепції, Альянс продовжив базувати свою діяльність увесь цей кризовий період на основі принципів старої стратегічної концепції, підживлюючи її ініціативами на потребу часу, на кшталт передової присутності НАТО на Східному фланзі, прийнятної на Варшавському саміті у липні 2016 р [5] . Пропонується розгляд наукової дипломатії в цьому контексті

Наука має міжнародний і універсальний характер. Ось чому має здатність покращувати спілкування між народами, громадами та суспільствами. Сама наука є інструментом досягнення цілей зовнішньої політики. Отже, з одного боку, ми можемо використовувати науку як процес і спосіб спілкування. З іншого боку, наукова дипломатія може бути інструментом сприяння миру, безпеки та сталому розвитку ідей ООН.

Сьогодні, під час відкритої агресії з боку російської федерації науково-дослідна співпраця використовує фрагментарну зовнішню стратегію України, але враховуючи досвід ЄС та США та розуміючи важливість самої науки, наукова дипломатія повинна бути однією з ключових складових української ідеї безпеки та якісної зовнішньої політики. Домінуючими тенденціями сучасного суспільного розвитку є інтеграція інтелектуальних потенціалів та технологій. Сукупні зусилля вчених різних країн значно розширюють межі пізнання. Тенденція зростання міжнародного науково-технічного співробітництва є найбільш характерною ознакою сучасної науки і важливим інструментом її глобальної інтернаціоналізації. Країни, які володіють достатнім науковим ресурсом, мають додаткові можливості для реалізації своїх інтересів як у межах окремих регіонів, так і в просторі світової політики загалом [1]. Особливого значення тут набуває наукова дипломатія, яка, з одного боку, забезпечує національні інтереси держави через використання широкого спектру класичних і специфічних зовнішньополітичних дій, що визначають перспективи і статус держави на міжнародній арені, а з іншого – створює додаткові засоби протидії глобальним викликам сьогодення.

У мирний час військові паради використовують для демонстрації сили армії країни. Однак у військові часи - не лише від армії залежить статус країни як суб'єкта міжнародних відносин. У час, коли важливість сили технологій та інтелектуального потенціалу є навіть більшою за кількість ракет та танків, наукова дипломатія стала одним із дієвих інструментів демонстрації інтелектуальної сили країни. Термін «наукова дипломатія» не є усталеним, і під ним часто можуть розуміти різні прояви взаємодії вчених та дипломатів: науку у дипломатії (науково-експертну підтримку прийняття рішень у міжнародних відносинах), дипломатію для науки (сприяння дипломатичними інструментами розвитку власної науки) та науку для дипломатії (налагодження міжнародних стосунків через прояви міжнародного наукового співробітництва). На думку класика політичного реалізму в теорії міжнародних відносин Раймона Аарона, основними акторами міжнародних відносин є «солдат та дипломат» [2]. Якщо говорити більш формалізованою мовою, то держави використовують примус та дипломатію як інструменти реалізації своїх інтересів. Інший представник школи глобалізму продовжив цю думку. Основною тезою наукових робіт Джорджа Розенау була теорія щодо зниження ролі держави як основного актора міжнародних відносин.

В Іспанії (Мадрид), ще в грудні 2018 року експерти на «Першій глобальній нараді наукової дипломатії» [1] з усього світу обговорили сьогодення та майбутнє наукової

дипломатії, її фундаментальну роль у вирішенні питань глобальні виклики та вимоги щодо повного використання її потенціалу в ЄС та за його межами – в тому числі Україні. В результаті цих плідних дискусій ця «Мадридська декларація про наукову дипломатію» [3] була підписана групою експертів високого рівня, які взяли участь у конференції. У ньому проголошується спільне бачення наукової дипломатії в майбутньому, наголошується на перевагах, які наукова дипломатія може принести для вирішення глобальних викликів нашого часу, і викладаються принципи, необхідні для розвитку наукової дипломатії в усьому світі – по перш всього для використання наукових технології для безпеки та прогресу людства а не знищення народів в угоду неадекватних амбіцій політиків.

ПРИНЦИПИ НАУКОВОЇ ДИПЛОМАТІЇ У СВІТІ:

- Цінність для громадян: уряди, дипломати та дослідники заохочуються визнати та продемонструвати наукову дипломатію як фундаментальний і універсальний інструмент для покращення міжнародних відносин загалом.
- Методологічне різноманіття: розглянемо явні та неявні типи цілей наукової дипломатії. Це означає визнання того, що не всі відповідні практики наукової дипломатії позначені як такі. Додати ярлик наукової дипломатії на певний проект, програму чи політику є стратегічним вибором.
- Очевидний вплив: потенційні позитивні ефекти наукової дипломатії необхідно виміряти та визнати. У той же час можуть виникнути ненавмисні побічні ефекти, які необхідно визнати та оцінити. Державна політика, яка не стосується наукової дипломатії, також може мати небажані наслідки у сфері наукової дипломатії.
- На основі даних: у політиці, пов’язаній із закордонними справами у відповідних сферах. Ці знання можуть бути пов’язаними зі змістом (наприклад, наукові дані щодо зміни клімату, глобальної нерівності, кібербезпеки), пов’язаними з контекстом (наприклад, знання про конкретну інноваційну систему) або пов’язаними з процесом (наприклад, оціночні знання про наслідки та результати науки втручання дипломатії під час агресивної війні російської федерації проти України 2022 року).
- Співпраця та залучення: наукова дипломатія – це зусилля багатьох учасників, у якому дипломати, науковці та керівники науки, а також інші недержавні суб’єкти можуть відігравати певну роль і можуть сприяти її розгортанню. Це стосується на місцевому, регіональному, національному та міжнародному рівнях.
- Розбудова потенціалу: усі зацікавлені сторони, залучені до наукової дипломатії, отримають користь від обміну та відповідної діяльності з розбудови потенціалу. Тому необхідні передові, міждисциплінарні, інтерактивні навчальні модулі між поколіннями.
- Незалежність науки: наука є надзвичайно корисним інструментом для вирішення глобальних проблем і для покращення міжнародних відносин, якщо вона не спотворена ідеологічними цілями [4].

Висновки: на світовому рівні наука повинна служити гармонії та процвітанню людства як вважали так видатні вчені як В.І.Вернадський та Г.С.Сковорода для цього потрібно бути більше об’єднаними для створення можливостей Україні зайняти своє унікальне місто в Європейській Спільноті та використовувати такі високі інноваційні технології які можуть на постійній основі захищати не тільки власну країну (наприклад в складі НАТО) та мати власну концепцію розвитку миру та злагоди. Для наукової спільноти міжнародна взаємодія часто мотивується тим, що є прагнення отримати доступ до нових знань, новітніх експериментальних засобів (в тому числі в військові сфері) та додаткових джерел фінансування. Для зовнішньополітичного співтовариства наука пропонує нейтральні канали комунікації, які можуть бути корисними для реалізації більш широких стратегічних цілей та можливостей.

Література:

1. ВІСНИК СХІДНОУКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ імені Володимира Даля № 2 (258) 2020 СУТЬ ТА РОЛЬ НАУКОВОЇ ДИПЛОМАТІЇ В СИСТЕМІ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН.
2. Aron Raymond Claude Ferdinand. Paix et guerre entre les nations, Paris, Calmann-Lévy, 1962.
3. S4D4C's 1st Global Meeting took place in Madrid Team S4D4C Team on December 29, 2018 https://www.s4d4c.eu/s4d4cs-1st-global-meeting-took-place-in-madrid/
4. The Madrid Declaration on Science Diplomacy. Текст англійською: https://www.s4d4c.eu/wp-content/uploads/2020/12/madrid-declaration-1.12.pdf
5. NATO 2030: United For A New Era, листопад 2020, https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2020/12/pdf/201201-Reflection-Group-Final-Report-Uni.pdf

Зелінська Ярослава Цезарівна,
кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри психології,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ АДАПТИВНОЇ ПОВЕДІНКИ ОСОБИСТОСТІ В СИТУАЦІЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Сучасний світ вимагає високої активності та готовності особистості до постійних змін і зростання. Ситуація нестабільності, змінивши кардинальні основи організації життя людей, поставила для більшості з них проблему захисту цілісності свого "Я", змусивши адаптуватися не до окремих негараздів, а до нового життя як такого. Стан суспільної нестабільності є досить складним і значною мірою суб'єктивований, оскільки та сама подія одними людьми сприймається байдуже, а інші реагують на неї дуже болісно. Щоб захистити і зберегти щось дійсно особистісно значуще, людина вдається до різних прийомів, використовує різні стратегії подолання труднощів. Проте існують психологічні та соціально-психологічні чинники, які дозволяють людям протистояти зовнішнім фрустраторам.

Перш ніж перейти до аналізу різних стратегій адаптивної поведінки, зупинимося на визначенні тих чинників суспільної ситуації, які найбільше фруструють особистість. Виходячи з класифікації С. Розенцвейга, який виділяв три класи фруструючих ситуацій: привації, депривації та конфлікти, можна сказати, що в сучасних умовах фрустрація переважно виникає внаслідок зовнішньої депривації – ситуації втрати зовнішнім середовищем такого стану, з яким попередньо була досягнута складна психологічна єдність.

Ця ситуація задана населенню об'єктивно, але для різних груп виступає фрустратором різної сили і обумовлює різного роду реакції. Значною мірою це залежить від того, як сприймається людьми реальна розбіжність між бажаним і доступним. Вивчаючи чинники, які обумовлюють вибір людьми різних життєвих стратегій, не можна обійти увагою психологічні характеристики особистості. Узагальнюючи дані різних психологічних досліджень, Л.Анциферова запропонувала виділити два основні типи особистостей, які відрізняються один від одного специфічним ставленням до світу, переконаннями, самооцінкою, різними моделями ідентифікації [1]. Умовно їх можна позначити як активний і пасивний.

До першого типу належать люди, які надають перевагу конструктивно перетворюючим стратегіям подолання труднощів, тобто вважають ситуацію підконтрольною особистісному впливу. З психологічного боку їх характеризує стійка позитивна , самооцінка, висока мотивація досягнення, реалістичний підхід до життя та оптимізм, їм притаманна висока інтернальність.

Протилежний тип — це люди, які намагаються відійти від складних ситуацій, або покірливо їх втримують, оскільки вважають себе нездатними контролювати навколишню дійсність. Вони сприймають світ як небезпечний і вдаються до різних механізмів психологічного захисту, їм притаманна невисока самооцінка та песимістичний світогляд, низька мотивація досягнень, як правило, це екстернали. На відміну від активного типу це люди, у яких домінують нераціональні переконання.

Таким чином, можна припустити, що в психологічному плані одним з найбільш важливих факторів адаптивності особистості є її здатність відчувати себе суб'єктом життєтворчості. Щоб захистити і зберегти щось дійсно особистісно значуще, людина вдається до різних прийомів, використовує різні стратегії адаптивної поведінки. В західній літературі для характеристики способів поведінки людини в ситуаціях нестабільності використовується поняття “coping behavior”. Д. Кохен та Р. Лазарус, узагальнивши дані багатьох дослідників, виділили п’ять основних завдань копінг-поведінки:

1) мінімізація негативного впливу обставин та підвищення можливостей відновлення;
2) терпіння, пристосування або регульовання позитивного образу “Я”, упевненості в своїх силах;
3) підтримка емоційної рівноваги;
4) підтримка, збереження тісних контактів з іншими людьми [2].

Стан суспільної нестабільності створює унікальну психологічну ситуацію, коли одночасно великі маси людей змушені адаптуватися до мінливої і фруструючої їх реальності. У результаті теоретичних і експериментальних досліджень було встановлено, що у ситуації подолання стресу кожна людина використовує власні копінг-стратегії на основі наявного в неї особистісного досвіду і психологічних резервів (особистісні ресурси або копінг-ресурси). Саме через це копінг-поведінку почали розглядати як результат взаємодії копінг-стратегій і копінг-ресурсів.

Таким чином, успішна адаптація до ситуації нестабільності, на нашу думку, забезпечується мобілізацією особистих ресурсів, які проявляються в певних формах (стратегіях) поведінки і когнітивних діях. Характер цих стратегій значною мірою залежить від активності та суб’єктності особистості в власному житті, реакцій на специфіку соціально-психологічної ситуації, життєвого досвіду й інших психологічних факторів, які визначають індивідуальну своєрідність (стиль) процесу подолання. Крім того, у міру розвитку людини, в результаті придбання навичок поведінки у ситуації нестабільності, зміни рівня емоційної стійкості/нестійкості, перетворення ціннісно-значеннєвих орієнтацій й інших трансформацій особистості в процесі життя істотно змінюється склад і можливості ресурсів, стратегій і стилів адаптивної поведінки.

Література:

1. Анцыферова Л.И. Новые стадии поздней жизни: время поздней осени или суровой зимы. Психологический журнал, 2004, Т.15, №3. С. 100.
2. Бодров В.А. Психологический стресс: развитие и преодоление. М.:ПЕР-СЭ, 2006.

Калінічева Галина Іванівна,
кандидат історичних наук, доцент,
старший науковий співробітник

науково-дослідної лабораторії освітології,
Київський університет імені Бориса Грінченка
(м. Київ, Україна)

ОСВІТА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ: БЕЗПЕКОВИЙ ВИМІР

Актуальність проблеми детермінована розв'язаною 24.02.2022 р. російською федерацією війною проти України, коли виникла реальна загроза життю та здоров'ю громадян, безпеці суспільства і держави. Нині, в умовах воєнного стану, дедалі більшої значущості набуває, з одного боку, питання створення безпечного освітнього середовища та психологічна підтримка учасників освітнього процесу, а з іншого – забезпечення якості та формування в системі університетської освіти конкурентоспроможного людського капіталу, який є важливою складовою національної безпеки.

У XX–XXI ст. школи та університети широко використовувалися воюючими сторонами у військових цілях: для розквартирування особового складу або як бази і склади боєприпасів, центри утримання під вартою та в інших військових цілях, що наражає учасників освітнього процесу і персонал закладів освіти на небезпеку. В Україні від початку воєнних дій у 2022 році російською армією повністю зруйновано понад 100 закладів освіти, а понад 1000 – зазнали пошкоджень.

Наслідками нападів на освітні заклади є, по-перше, травмування та загибель людей і руйнування освітньої інфраструктури; по-друге, погіршення відвідуваності, зменшення кількості здобувачів освіти, складнощі у належній організації освітнього процесу, падіння якості освіти та навчання; по-третє, зниження рівня залучення педагогічних і науково-педагогічних кадрів. Знищення або руйнування закладів освіти, виїзд за межі України учнів і студентів, педагогічних і науково-педагогічних працівників (переважна більшість з яких жінки) унеможливлюють належну організацію освітнього процесу в окремих регіонах нашої країни та забезпечення її якості. Адже саме в системі освіти, і вищої зокрема, формується людський капітал, який є основою і рушійною силою соціального поступу, важливим складником національної безпеки.

Спробою убезпечити систему освіти від руйнівних наслідків війни було підписання у 2015 році міжурядової політичної угоди «Декларація про безпеку шкіл», в якій окреслено набір зобов'язань щодо посилення захисту освіти від нападів й обмеження використання шкіл та університетів у військових цілях. Документ, до якого Україна приєдналася у 2019 році, передбачає збереження безпеки в закладах освіти, захист права на освіту та моніторинг порушень прав дітей в умовах збройного конфлікту [1].

На початку XX століття спостерігалася тенденція «відпливу мізків» – випадків освітньої й інтелектуальної еміграції з України, що становило загрозу національній безпеці у довгостроковій перспективі. З лютого 2022 року це явище набуло масового характеру: з України виїхало понад 5 млн осіб, здебільшого людей працездатного віку з вищою освітою (серед яких понад 23 тисячі освітян) або студентів, які з безпекових міркувань, об'єктивних та суб'єктивних причин в умовах війни і у післявоєнний період прагнутимуть залишатися в країнах Європи і Америки, розвиваючи економіку тих країн, які їх прихистили. Ці наслідки ускладнюють досягнення цілей освіти та суспільного розвитку України у найближчій та середньостроковій перспективі та мають безпосередній вплив на національну безпеку країни.

У березні 2022 р. в Україні був ухвалений Закон про державні гарантії у сфері освіти в умовах воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану. Цим нормативним документом здобувачам освіти, працівникам закладів освіти, установ освіти, наукових установ на час особливого періоду, гарантується: організація освітнього процесу в дистанційній формі або в будь-якій іншій формі, що є найбільш безпечною для його учасників; збереження місця роботи, середнього заробітку, виплата стипендії та інших виплат, передбачених законодавством; місце проживання (пансіон, гуртожиток тощо) та забезпечення харчуванням (у разі потреби) [2].

Ухвалення Закону про державні гарантії у сфері освіти в умовах воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану, з одного боку, забезпечує реалізацію державних соціальних стандартів, передбачених Конституцією України, а з іншого – визначає пріоритети державної соціальної політики щодо забезпечення прав громадян України – учасників освітнього процесу – на отримання освіти (учні, студенти) та збереження робочого місця і заробітної плати (вчителі, викладачі, інші освітяни й науковці). Важливо, що у вкрай складних умовах війни українська держава дбає про освіту і освітян, які формують її майбутнє та забезпечують на своєму рівні в силу своїх професійних компетентностей і можливостей певні безпекові складові (формування світогляду й національної ідентичності, професійну підготовку конкурентоспроможних фахівців, готовність захищати батьківщину тощо).

Таким чином, вважаємо за доцільне розробку на загальнодержавному рівні стратегії (концепції) розвитку освіти (й університетської зокрема) у воєнний і повоєнний період, орієнтованої на безпекові складові. Йдеться, серед іншого, не тільки про зміцнення національної ідентичності та фахову підготовку на рівні світових стандартів, але й про створення умов (механізмів, інструментів) задля збереження інтелектуального потенціалу в країні та повернення тих учасників освітнього процесу, хто виїхав в умовах війни в інші країни. На локальному рівні на часі розробка методичних рекомендацій, інструкцій, протоколів, які б враховували безпекові складові організації освітнього процесу та забезпечення якості вищої освіти в умовах війни. Вважаємо, що безпековий вимір повоєнного розвитку освітньої царини залежить від соціальної відповідальності кожного закладу освіти, ефективності управлінських рішень і локальної системи менеджменту.

Література:

1. Safe Schools Declaration. Global Coalition to Protect Education from Attack. 2015. URL: https://ssd.protectingeducation.org/ (дата звернення 10.05.2022).

2. Закон України «Про державні гарантії у сфері освіти в умовах воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану». 2022. URL: https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/39188 (дата звернення 25.04.2022).

Кравченко Наталія Борисівна,
кандидат історичних наук, доцент
кафедри міжнародних відносин і суспільних наук,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)

CASE-STUDY ВІД ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ЩОДО ВРЕГУЛЮВАННЯ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОГО КОНФЛІКТУ (2014-2022)

Війна Росії проти України почалась без офіційного оголошення війни, РФ беззастережно порушує систему базових міжнародно-правових угод, межа між миром і війною невизначені розмиті. Ключова роль міжнародної спільноти, проте Україна опинилась поза межами гарантій безпеки, відбувається в умовах кризи світової безпеки, Україна опинилась в буферній зоні глобального протистояння між Заходом та Росією.

Російсько-українська війна носить асиметричний характер, зростає роль недержавних акторів, використовується протестний потенціал населення, нерегулярні формування стають важливішими за армію або застосовуються в комплексі з регулярними формуваннями. На Сході України війна до цього ж включала в себе елементи громадянської війни, диверсійну війна, збройний терор, бойові дії із застосуванням важких видів озброєння,

генерація сепаратизму, широке застосування бандформувань, чеченських збройних загонів, найманців з Кавказу.

Акторів конфлікту слід розділити на дві групи: 1-актори залучені у міжнародний конфлікт та 2-актори, задіяні у процесі його врегулювання. До першої групи слід віднести: державні інститути обох країн конфлікту та регулярні армії, ЧФ РФ, безпекові служби, «зелені чоловічки» (російський спецназ), парамілітарні збройні загони (бойовики набрані з місцевого населення, російських найманців, російського «козацтва», проросійсько налаштованих кримчан, кримінальних елементів), бандформування, чеченські збройні загони, найманці кавказької національності, квазі-влада ОРДЛО, Добровольчі батальйони: Національний корпус, ДУК «Правий сектор», Батальйон ім. Джохара Дудаєва, волонтери і ветерани бойових дій.

До другої групи: ООН, ОБСЄ, країни ЄС, США, державні інститути, депутатські фракції, уряд і міністерства України, українські олігархи, неурядові актори, міжнародні неурядові організації/Міжнародний Комітет Червоного Хреста, People in Need, Première Urgence Internationale, Лікарі без кордонів, Датська рада у справах біженців – Датська група з розмінування, Норвезька група у справах біженців, Карітас Інтернаціоналіс, Save the Children/, локальні групи/ Група Юрія Бойка, Група Сергія Шахова, Групу Ріната Ахметова/ діалогові актори /Лабораторія мирних рішень, Національна платформа «Діалог про мир та безпечну реінтеграцію», Платформа CivilM+/.

Картографування акторів конфлікту, вивчення позицій-інтересів-дій акторів відіграє важливу роль у сфері діалогу та розбудови миру в Україні та може зіграти позитивну роль у майбутньому в процесі реінтеграції.

Культенко Валентина Павлівна,
кандидат філософських наук, доцент
в.о. завідувача кафедри філософії та міжнародної комунікації,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)

ФЕНОМЕН БЕЗПЕКИ З ФІЛОСОФСЬКОЇ ТОЧКИ ЗОРУ

Сучасні словники пропонують визначення безпеки з загальної точки зору, як «умови, в яких перебуває складна система, коли дія зовнішніх факторів і внутрішніх чинників не призводить до процесів, що вважаються негативними по відношенню до даної складної системи у відповідності до наявних, на даному етапі, потреб, знань та уявлень» [1].

З точки зору людського існування безпека визначається як «базова людська потреб, що є потребою дефіциту. Це означає, що доки людина не почувається безпечно, вона не може належним чином дбати про потреби вищого порядку – соціальні та духовні» [2]. В піраміді Маслоу потреби у безпеці розміщені на другій сходинці, після фізіологічних потреб людини. Це означає, що вони являються базовою умовою для соціалізації особи, її саморозвиткові та самореалізації. Відсутність безпечних умов життя перешкоджає розвиткові людині до метапотреб, тоді як наявність безпечних умов існування відразу провокують появу бажання до саморозвитку, самореалізації, задоволення духовних, естетичних, когнітивних потреб. Зважаючи на те, що умов абсолютної безпеки життєдіяльності людина досягти в принципі не може, безпекова ситуація реалізується за принципом: передбачити-запобігти-діяти.

Це означає, що безпека людського існування визначається далеко не лише її індивідуальними діями та прагненнями. Безпека значною мірою залежать від зовнішніх соціальних обставин, кількості та сили загроз, які існують у суспільстві. Отже, наступним рівнем прояву безпеки є соціальний. «Соціальна безпека – стан суспільства, враховуючи всі

основні сфери виробництва, охорони внутрішнього конституційного порядку, зовнішньої безпеки, культури, соціуму, при якому забезпечується мінімальний рівень соціальних умов та соціальних благ — матеріальних, санітарно-епідеміологічних, екологічних, психологічних тощо, які визначають якість життя людини і суспільства в цілому та гарантують мінімальний ризик для життя, фізичного та психічного здоров'я людей» [3]. Соціальна безпека базується на принципах правової та інституціональної захищеності соціальних інтересів особи та суспільства в цілому. При чому йдеться не лише про внутрішні, але й про зовнішні загрози.

Як людина не може забезпечити самостійно власну безпеку, так само і окрема держава, суспільство не може забезпечити власної безпеки без огляду на світове співтовариство, без врахування ризиків та небезпек, що надходять від держав-сусідів, від ступеню напруженості міжнародних відносин та міжнародної ситуації в цілому. Саме тому з поняттям соціальної безпеки тісно пов'язане поняття національної безпеки, яке визначається як «стан захищеності життєво важливих інтересів особи, суспільства й держави від внутрішніх і зовнішніх загроз, а також від загроз соціальним інтересам» [3]. Національна безпека будь-якої країни має на меті стабільність соціодержавного існування як всередині (запобігання соціальній напруженості, мінімізація ризиків страйків, сутичок між окремими групами населення, актів громадянської непокори, громадянської війни тощо), так і зовні (запобігання загрозам територіальної цілісності, недоторканості держави, міждержавних воєн, світових криз різноманітного характеру тощо). Національна безпека визначається здатністю країни своєчасно виявляти, запобігати і нейтралізувати реальні та потенційні загрози національним інтересам [4].

Складовими питаннями або об'єктами національної безпеки є в першу чергу дієвість конституції країни; дотримання прав і свобод людини та громадянина; збереження матеріальних та духовних, культурно-історичних, інтелектуальних, екологічних, інформаційних, природних цінностей суспільства. Метою національної безпеки є сталий розвиток суспільства і держави, а одним з принципів – використання в інтересах країни міждержавних систем і механізмів міжнародної колективної безпеки.

Таким чином, приходимо до наступного щабля розвитку безпекової ідеї – безпеки світу. Міжнародна безпека визначається як «стан міжнародних відносин, що виключає порушення миру або створення реальних загроз безпеці народів у будь-якій формі; діяльність держав і міжнародних інститутів щодо підтримання такого стану; універсальна система механізмів, заходів і гарантій, сукупність яких виключає застосування сили» [5]. Йдеться про спільну домовленість між країнами на загальновизнаних принципах та нормах міжнародного права, яка передбачає мирне вирішення спірних питань і розбіжностей. Навіть погроза застосування сили на рівні міжнародної безпеки вважається не припустимою.

В сучасному світі поняття безпеки змінюється з урахуванням т.зв. «м'яких» та «жорстких» загроз, їхнього транснаціонального, нетрадиційного й гібридного характеру. В світі існує ряд міжнародних організацій, покликаних забезпечувати питання міжнародної безпеки. В першу чергу – ООН, НАТО, МВФ, G-7, Організація економічного співробітництва і розвитку тощо. Головним завданням їхньої діяльності є підтримка та зміцнення міжнародного миру та безпеки на основі спільних дій держав. Проте світ час-від-часу стикається з проблемою недієвості або недостатньої дієвості таких міжнародних організацій щодо виконання покладених на них функцій.

Яскравим прикладом тому є російсько-українська війна-2022, яка розцінюється сучасним світовим співтовариством як потенційна загроза третьої світової війни. Саме в такому контексті висловився Дж.Сорос, голова Soros Fund Management LLC, що фінансує ліберальні благодійні та неурядові організації через Фонди відкритого суспільства. У виступі на міжнародному бізнес-форумі в Давосі (травень 2022) він вказав на пріоритет війни над кризами, такими як пандемії та зміна клімату, адже вона створює додаткову й більш серйозну небезпеку. "Наша цивілізація може не вижити, - сказав він: Зміна клімату знаходиться на межі того, щоб стати незворотною. Це може стати кінцем нашої цивілізації... Ми сприймаємо як належне, що наша цивілізація виживе». Проте така впевненість є

легковажною, зважаючи на ескалацію конфлікту з боку росії та збереження потенційної загрози застосування всіх відомих людству видів зброї. Тому американський політик висловив впевненість: «Найкращий і, можливо, єдиний спосіб зберегти нашу цивілізацію - це перемогти Путіна. Ось і є суть" [6]. А це потребує консолідованих міжнародних зусиль у протистоянні агресії.

Таким чином, як зазначають В.Пивовар та С.Драчук: «Безпека у філософському розумінні має соціальний зміст і у своїх проявах несе риси соціальності й історичності, виступає сутнісною частиною практичної людської діяльності» [7]. Філософське розуміння безпеки передбачає в першу чергу свідоме ставлення до неї як до форми і способу існування в межах норми. Це переводить її з теоретичної в активну практичну площину. Безпека постає як динамічний процес, пов'язаний з емпірично-емоційним ставленням до феномену, його раціоналізацією з урахуванням культурно-цивілізаційних здобутків людства. На системному рівні безпека проявляє себе як цінність та невід'ємний критерій розвитку, а тому повинна містити інструментальну можливість для самозабезпечення та самозахисту.

Література:

1. Безпека. – Електронний ресурс. – Цит.за: https://uk.wikipedia.org/wiki/
2. Базова інформація про безпеку. – Електронний ресурс. – Цит.за: http://dlse.multycourse.com.ua/ua/page/19/115
3. Соціальна безпека. – Електронний ресурс. – Цит.за: https://www.pharmencyclopedia.com.ua/article/6639/socialna-bezpeka
4. Національна безпека. – Електронний ресурс. – Цит.за: https://uk.wikipedia.org/wiki
5. Смолянюк В. Ф. Міжнародна безпека. – Електронний ресурс. – Цит.за: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=65124
6. George Soros Says Ukraine War May Be 'Beginning of World War 3'. – Newsweek/ - Wed, May 25, 2022/ – Електронний ресурс. – Цит.за: // George Soros Says Ukraine War May Be 'Beginning of World War 3' (msn.com)
7. Пивовар В., Драчук С. Філософські проблеми безпеки як методологічна основа забезпечення безпеки фондового ринку – Електронний ресурс. – Цит.за: http://ippi.org.ua/sites/default/files/07pvbfr.pdf

Лановюк Людмила Петрівна,
кандидат історичних наук, доцент
кафедри міжнародних відносин і суспільних наук,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ НА АФРИКАНСЬКОМУ КОНТИНЕНТІ

Африка – другий за площею та населенням материк у світі. Із врахуванням прилеглих островів він займає 5,9 % площі земної поверхні та 20,3 % площі суходолу. А його населення становить майже 1,4 млрд (станом на кінець 2021 р.). Загальне число держав та залежних територій на Африканському континенті – 62 (із них 54 є незалежними). Серед них 10 острівних, 14 внутрішньоконтинентальних й 38 держав із виходом до морів та океанів. Африканський континент об'єднує вкрай неоднорідні у своєму розвитку території.

На початку XXI ст. понад 30 африканських держав переживають політичні кризи або продовжують перебувати у стані політичної нестабільності. Більшість аналітиків відмічають своєрідне замкнене коло: від бідності й злиденності до прагнення розпалювати військові

конфлікти як можливість подолати їх. Прискіпливий аналіз вказує, що у більшості випадків боротьба ведеться не стільки за можливість доступу до природних ресурсів і районів, багатих на корисні копалини, скільки за збільшення обсягів їхнього видобутку та розширення ринків збуту із послідуючим використанням отриманих коштів на придбання озброєння й продовження війн. Своєрідний парадокс: війна за право використання ресурсів заради продовження війни. Найгостріші конфлікти на африканському континенті в останні десятиріччя відбувалися у країнах багатих на ресурси [1].

Однією з характерних політичних рис розвитку Африканського континенту є панування військово-диктаторських режимів та домінування військових у суспільно-політичному житті, що зумовлює загострення протистояння між різними частинами країни. Військово-диктаторські режими у Африці характеризуються політичною та економічною нестабільністю, насиллям, серією державних заколотів, міжетнічними протиріччями, війнами, гонкою озброєнь, зростанням політичної ролі армії у суспільстві, диктаторськими методами правління, корупцією.

Потрібно розуміти й ту потужну роль, яку відіграє «військова економіка», не зважаючи на те, що значна частина війн на континенті зумовлена глибокою кризою державної легітимності та прорахунками у системі управління. В ряді випадків, як довели конфлікти в Демократичній Республіці Конго, Ліберії, С'єрра-Леоні й інших країнах, очільники держав під виглядом допомоги одній або іншій з ворогуючих сторін поширювали свій вплив на непідвладні їм території, спираючись на армії, що переважно складалися із найманців [2]. Це дозволяло встановлювати контроль над експортом алмазів, золота, цінних мінералів, нафти, деревини та інших матеріалів заради власного збагачення. Більше того рядовим учасникам конфліктів війна також гарантувала швидке й суттєве покращення власного економічного стану. Напрошується припущення: базовим мотивом конфлікту та базовою перешкодою його врегулювання є те, що жодна із сторін не зацікавлена у відмові від джерел швидкого збагачення. Значна частина африканців розглядає війни як шлях не до погіршення економічної ситуації, а навпаки – покращення. Багато сторін зацікавлені у продовженні конфліктів. Окрім безпосередніх учасників, як місцевих лідерів, так і військових громадян, свої мотиви мають й іноземні та транснаціональні корпорації, торговці та перевізники озброєння, найманці, а також ті фірми, що забезпечують зацікавлені сторони. В умовах війн та анархій створюються сприятливі ситуації для торговців людьми та наркотиками, криміналітету та фінансистів, що займаються відмиванням грошей, вигідно це і банкам, які зацікавлені у вільному русі капіталів та швидкому отриманню прибутків у районах, охоплених війною. З'явилася навіть окрема категорія осіб, названа «лорди бідності» - це організації та особи, які збагачуються у результаті привласнення гуманітарної допомоги від держав-донорів [3]. Все це підштовхує до думки про перманентність ситуації в країнах Африканського континенту – занадто багато зацікавлених сторін.

Література:

1. Бєлєнко І. Трансформація політичних систем африканських країн – членів Співдружності націй // Соціально-політичні проблеми сучасності: V Всеукраїнська наукова конференція студентів і молодих вчених: тези доповідей, Дніпро, 20 березня 2020 р. – Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2020. – С.89-92.

2. Гарбар Р. Щоб зрозуміти, куди рухається світ, потрібно придивитись до... Африки, яка знову стає полігоном геополітичних змагань // День. – 2018 р., 23 травня.

3. Карпюк С. Специфіка загальносвітових та національних трансформаційних процесів в системі державного управління в умовах його політичної модернізації та демократизації // Державне управління: удосконалення та розвиток. – 2019 р. - № 1. – С. 43-48.

Лаута Олена Дмитрівна,

кандидат філософських наук, доцент
кафедри філософії та міжнародної комунікації,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)

РУЙНАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ З БОКУ РОСІЇ: ФІЛОСОФСЬКИЙ ВИМІР

Проблематика національної ідентичності була і є надзвичайно популярною, актуальною та гострою в українському науковому осередку. Адже теоретичне вирішення даної проблеми допомагає висвітлити істинний національний інтерес, усвідомлення якого є надважливою та необхідною складовою розвитку українського соціуму, спроможною обумовити його життєздатність. Власне, саме ця проблема не є новою для України, позаяк проблема національного взагалі й національної ідентичності зокрема була завше болючою, а в нинішні часи війни, тотальної агресії, знищення всього українського вона тільки загострилася.

Серед сучасних західних дослідників, найбільш розроблену концепцію національної ідентичності запропонували С. Гантінгтон, Е. Гелнер, Е. Гідденс, Ю. Габермас, А. Етціоні та Е. Сміт, К. Хюбнер. Вони розглянули методологічні проблеми національної ідентичності в межах некласичної раціональності як рефлексії власного становлення і буття нації в єдності з досвідом переживання і розуміння. Національна ідентичність визначається як усвідомлення народом себе спільнотою, відмінною від інших, і виступає як підстава «феномена етнічності».

Ідентичність виступає ядром будь-якої культури, а національна ідентичність формує фундамент та здійснює структуювання національної культури. Ідентичність є однією з найважливіших сутнісних ознак людського існування, і, водночас, вона дозволяє розкритись автентичності національної культури.

Руйнація національної ідентичності українського народу з боку росії це системна політика, яка впроваджувалась століттями аби загарбати українські території, заборонити/знищити мову, культуру, викорінити та закатувати етнічну інтелігенцію, історичну пам’ять, самосвідомість.

Реалії сьогодення української історії такі, що їх сміливо можемо називати і геноцидом і етноцидом. Навмисні та безцільні обстріли, убивства, викрадення були зафіксовані майже на усіх окупованих росією територіях України щодо українських цивільних, особливо щодо тих, хто ідентифікує себе як українець.

Нині на тимчасово окупованих росією територіях, відбувається те, що нам здавалось залишилось в далекому, сумному й трагічному для українців минулому: викрадення й знищення активістів, знищення бібліотек, українських пам’яток культури, пам’ятників, української символіки, спалення книг, примусове насадження російської системи освіти і виховання… В таких діях по відношенню до України чітко прослідковується етноцид, спрямований на знищення нашої ідентичності. Те, що здавалось залишилось далеко позаду у світовій історії, і не мало б повторюватись, нині відбувається у самісінькому центрі європейського континенту, і це – винищення цілої нації.

Небезпека етноциду завше нависала над Україно. Нині політика етноциду по відношенню до українців здійснюється в умовах зухвалої, нечуваної, відкритої агресії та війни росії з Україною у сполученні з депортацією українського народу та примусового переміщення населення на території російської федерації, вивезення українських дітей.

Публічні виступи й заяви президента російської федерації, який заперечує існування української національної ідентичності та української державності, загальна риторика російської пропаганди, яка вторує йому, очевидно, створюють ідеологічне підґрунтя для таких звірств і є нічим іншим як закликами до геноциду українського народу.

Керівництвом рашистів неодноразово відзначалося, що однією з цілей їх воєнної агресії є т.зв. «денацифікація» України. Під «нацистами» російське керівництво має на увазі тих, хто розмовляє українською, відчуває себе українцем та прагне жити у незалежній Українській державі. Очевидно, що росіяни відмовляють українцям у самому праві на самовизначення, яке є основоположними принципом міжнародного правопорядку.

Нині весь цивілізований світ зіштовхнувся з неймовірним, зухвалим викликом. У цих надзвичайних обставинах міжнародна спільнота повинна проявити свою єдність та негайно вчинити усі необхідні дії, спрямовані на запобігання подальшому вчиненню актів геноциду, етноциду українського народу. А ми, українці, маємо дбати про нашу національну ідентичність. Оскільки нині досить гостро стоїть проблема саморефлективності, а саме необхідності її осмислення та теоретизування на всіх рівнях – від індивідуального до державного.

Література:

1. Астаф'єв А.О. Національна ідентичність у сучасному світі // Українська політична нація: ґенеза, стан, перспективи / За ред. В. С. Крисаченка. – К.: НІСД, 2004. – С. 225-230.
2. Гнатюк, О. Прощання з імперією. Українські дискусії про ідентичність / О. Гнатюк. – К., 2005. – С. 264-265.
3. Йосипенко С.П. Філософія та національна ідентичність // Гуманітарні студії : Зб. наук. праць. Вип. 12. Київ, 2012. С. 61–69.
4. Нагорна Л. Національна ідентичність в Україні / НАНУ. Ін-тут політичних і етнонац. досліджень. – К., 2002.– 272 с.

Мартинюк Ірина Анатоліївна,
кандидат психологічних наук, доцент,
в.о. завідувача кафедрою психології,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)

САМООСВІТНЯ ДІЯЛЬНІСТЬ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ЯК ЧИННИК ПОЧУТТЯ БЕЗПЕКИ В ЕПОХУ СОЦІАЛЬНИХ ПОТРЯСІНЬ

Події у нашій країні, що розгортаються впродовж останніх років: порушення миру у східних регіонах, пандемія COVID-19, її ескалація і наслідки, загроза повномасштабної війни на всій території України, її жахи під час вторгнення окупаційних військ, загроза ядерної війни, – усе це безперервно і з наростаючою силою б'є по життєво важливому почуттю безпеки особистості.

Почуття безпеки – це внутрішнє відчуття людини можливості продовжувати свою життєдіяльність, залишатись цілісною фізично й психічно, зберігати значущі стосунки, розвивати свій потенціал, реалізовувати важливі види активності.

Особливо важливим почуття безпеки є для особистості, яка перебуває у стадії формування, оскільки, за умови виживання, відсутність впевненості в сьогоднішньому, у завтрашньому дні як такому, де відсутні загрози життю й здоров'ю (своєму і близьких), неминуче веде до розвитку різних важких психічних, психологічних порушень.

У студентському віці, в якому ще триває формування особистості, однак уже є велика міра її самостійності у різних сферах життя і здатність самостійно будувати свій шлях, відновлення почуття безпеки досягається вдаванням до звичних і важливих видів діяльності. Саме прояв активності дає відчуття здатності впливати на обставини, управляти хоча б мікроситуацією, долучатися до спільної великої справи свого народу.

У зв'язку з вище викладеним науковий інтерес складає ставлення студентської молоді до самоосвітньої діяльності як такої, що мала б стати провідною для цієї категорії населення [1], у час тотальної фрустрації потреби в безпеці.

Проведене нами опитування (за допомогою google-форми) у березні 2022 року серед студентів усіх курсів спеціальності «Психологія» Національного університету біоресурсів і природокористування України, до якого долучились 83 здобувачі, дало підстави для вагомих висновків.

1. Навіть в умовах зовнішньої небезпеки особистість здатна і потребує повернення до звичної і значущої для неї діяльності, у даному випадку – навчальної, самоосвітньої. Зокрема, усі досліджувані виявились залученими або до подальшого пізнання свого фаху, або ж до опанування знань у нових царинах, або ж до вивчення нових іноземних мов. Окрім того, третина досліджуваних, серед яких були навіть ті, які перебували у більш складних умовах, цілком схвально поставились до проведення онлайн-навчання в умовах війни. Інші – не відкидаючи його необхідності, вносили пропозиції щодо форм, методів і термінів його проведення, відводячи більшу роль власній самостійності.

2. В екстремальних умовах звична навчальна, самоосвітня діяльність набуває для особистості нового сенсу: дає можливість відволіктись від тривожних думок, повертає відчуття неперервності, суб'єктності, спрямовує психічну активність на майбутнє, дає відчуття причетності до значущої групи людей, до культурних надбань людства, повертає відчуття відповідальності за своє життя й за свій внесок у збереження та примноження духовності нації.

3. В екстремальних умовах зростає роль онлайн-ресурсів як засобів і шляхів самоосвітньої активності.

4. В епоху соціальних потрясінь зростає орієнтованість самоосвітньої діяльності особистості на пізнання міжкультурного досвіду, як спосіб пошуку чогось більш стійкого, як спосіб отримання відчуття приналежності до більш стійкої групи.

То ж для відновлення почуття безпеки студентської молоді й забезпечення можливості прояву й задоволення її вищих потреб надзвичайно важливо створювати можливості самоосвітньої діяльності особистості, заохочувати до її здійснення.

Література:

1. Мартинюк І. А. Самоосвітня діяльність студентської молоді в епоху глобалізації. Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology. 2017. T. 56, Issue 128. P. 73–76.

Матвієнко Ірина Сергіївна,
кандидат філософських наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)

ДО ПИТАННЯ ПРО УКРАЇНСЬКУ ІДЕНТИЧНІСТЬ

З початку повномасштабного вторгнення Росії на територію України, гостро постало і питання національної визначеності. Якщо до 24 лютого 2022 року ми всі могли говорити про те, що мова не має значення, про те, що ми з Росією «братські» народи, то після цієї дати, самоусвідомлення українців категорично змінилося. Питання мови набуло особливого значення з урахування того, що російські війська прийшли визволяти російськомовних громадян, і саме через мовний аспект визначають, яка територія їм належить, а яка ні. Якщо до 24 лютого більшість українців не замислювалися над питанням, що ж визначає

приналежність однієї людини до певної нації, то зараз це питання набуло особливої актуальності.

Сидячи в підвалах, ховаючись від ракет, обстрілів та загарбницьких військ, кожен громадянин нашої держави задавав собі питання «чому це сталося?» і разом з цим у кожного в душі народжувався той «стержень» самоусвідомлення, що «Я є УКРАЇНЕЦЬ» і я - гордий цим. Змінилися і пріоритети в інтерпретації, вже не говоримо про ультра патріотизм чи патріотизм з негативними нотами, ми всі зрозуміли, що ми є патріотами своєї країни, і так має бути. З кожним прожитим днем – кожен українець «народжувався» як патріот. Бо якщо я народився в Україні, розмовляю українською мовою, тут живу, і тут навчаюсь, то чому має поставати таке запитання: «чи я є патріот своєї країни?», це має бути самоочевидний факт, факт приналежності себе до великої культури та глибокої історії України як держави.

В страшних подіях, які проходить наш народ ми самовизначилися дуже швидко, шкода, що такою ціною. Як швидко нова реальність навчила нас гордо говорити «я – українець», як швидко ми зрозуміли різницю між свободою та поневоленням, шкода, що це розуміння дається нам дорогою ціною – ціною сотень життів наших громадян. Але це шлях, який ми маємо пройти як нація - нація нескорених людей, які прагнуть, що б нашу українську ідентичність визнали в усьому світі, адже ми маємо свою історію, яка сягає часів Київської Русі, ми маємо культуру, яка є унікальною та передає особливості нашої природи і людей.

Тож, що таке національна ідентичність і як можна її визначити? Дане питання не має єдиного визначення, є різні бачення та різні ідеї інтерпретацій. Є найбільш загальне формулювання, національна ідентичність, де приналежність до певної нації визначається, як почуття приналежності до окремої спільноти. Деякі науковці говорячи про ідентичність визначаючи її шляхом об’єктивних факторів приналежності, такі як мова якою спілкуються, територія на якій живуть, релігія, культура. Інші ж навпаки говорять про суб’єктивні чинники, коли ми визначаємо національну ідентичність через почуття до певної країни, незважаючи на об’єктивні фактори власної приналежності. Питання національної ідентичності визначається не лише територією, адже є багато українців, які емігрували з нашої країни, але вони визначають себе українцями, тож і територіальна приналежність не дає чіткого визначення, що ж таке національна ідентичність.

Питання української національної ідентичності не спроста має проблемність для наших громадян, адже довга історія нашої держави знає періоди, коли цей ланцюжок української національної ідентичності переривався через приналежність України до різник імперій, де фактично втрачалася цілісність процесу передання мови, релігії, культури, традицій через приналежність до інших держав. Але, якщо говорити про початок формування української ідентичності, то по праву, саме Т. Шевченка вважають фундатором розбудови української нації, як окремого незалежного унікального цілісного народу, коли він пише «і мертвим, і живим і не народженим…», тобто як єдиному народові, який має свою історію і матиме майбутній розвиток. І хоча, цей процес становлення української ідентичності триває. Проте ми на правильному шляху.

Формування української національної ідентичності ще триває, проте ми має визначити принципи на яких вона має бути побудована, а це «чесність, передбачуваність, надійність у відносинах із союзниками та друзями; безповоротність у демократичному виборі: щира відданість ідеалам свободи, солідарності та справедливості, правової держави, та громадянського суспільства, плюралізму й гуманізму; оптимізм і впевненість у своїх силах; рішуча відмова від подвійних моральних стандартів, громадянської пасивності; висока сучасна культура в усіх її проявах»[2, с. 220-221]. А ще велика любов до своєї історії та культури, повага до людей, патріотизм та щире усвідомлення того, що кожен з громадян нашої держави є Україна, і ця держава не десь там, а починається з кожного, в моїх думках, діях, вчинках. Саме через поєднання об’єктивних та суб’єктивних чинників формування національної ідентичності та з великою любов’ю до нашої країни і її громадян починається шлях розбудови успішної, незалежної, вільної та щасливої держави України.

Література:

1. Кривда Н. Ю., Сторожук С.В. Культурна ідентичність як основа колективної єдності. International Journal of Innovative Technologies in Social Science 4(8). 2018, Vol.2. – С. 58–63.
2. Степико М. Т. Українська ідентичність: феномен і засади формування: монографія / М. Т. Степико. – К. : НІСД, 2011. – 336 с.
3. Сторожук С.В. Нація: історія і теорія проблеми (історико-філософський вимір). – К.: ВАДЕКС, 2013. – 320 с.
4. Сторожук С.В., Кривда Н.Ю. Образ «ворога» як чинник формування української національної ідентичності. Ідеї. Філософський часопис. Спеціальні наукові випуски. 2020. №1-2. – С. 57-66.

Олійник Оксана Олексіївна,
кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри психології,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)

РОЛЬ СІМ'Ї У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯ ДО БОЙОВИХ ДІЙ

Проблема впливу сім'ї на психологічну готовність військовослужбовця до виконання ним бойових завдань гостро повстає в сучасному суспільстві і набуває актуальності. Вона визначається необхідністю поглибленого вивчення основних ознак та структури психологічної готовності військовослужбовця до бойових дій, особливостей впливу сімейних відносин на виконання професійних обов'язків військовослужбовця; необхідністю надання кваліфікованої психологічної та психотерапевтичної допомоги військовослужбовцям та членам їх сімей.

Психологічна готовність військовослужбовця до виконання бойової діяльності визначається вітчизняними науковцями як комплекс певних психологічних станів та властивостей особистості, до складу якого включено особистісну та функціональну готовності фахівця до діяльності в екстремальних умовах [3, с. 6-7]. Компонентами особистісної готовності є: моральна готовність, усвідомлення обов'язку й відповідальності, усвідомлення небезпеки для власного життя, усвідомлення соціального та особистісного сенсу службової діяльності, активна життєва позиція, самокритичність, потреба у професійному самовдосконаленні, вольова готовність, впевненість у собі, сміливість і рішучість, самоконтроль, витримка, комунікабельність, переконливість, високий рівень здібностей до саморегуляції психічного стану тощо. До складу функціональної готовності віднесено такі компоненти: мотиваційна готовність, відданість військовій службі, переконання в необхідності власної військової професії, потреба в успішному вирішенні військово-професійних завдань, бажання досягти успіху в військово-професійній діяльності, знання військово-професійних обов'язків, функцій; знання способів, методів, засобів вирішення військово-професійних завдань, адекватність самооцінки власної військово-професійної підготовленості тощо [3, с. 8-9].

На нашу думку, психологічна готовність військовослужбовця до виконання бойових дій, зумовлена впливом ряда соціально-психологічних чинників, з-поміж яких можна виділити: психоемоційну готовність, здатність до виправданого ризику, розвиток мотивації до успіху, специфіка сімейних взаємовідносин (сприятливий психологічний клімат в сім'ї, взаємоповага, довіра) тощо.

Слід відмітити, що сім'ям військовослужбовців притаманні специфічні риси життєдіяльності, які зумовлюються специфікою їх професійної діяльності [2, с. 153-154]. До таких особливостей відносять: домінування нуклеарних сімей з невеликою кількістю дітей (двоє дітей), що зумовлюється частими змінами місць служби та проживання, переважно низьким рівнем матеріального забезпечення військовослужбовців; проживання нарізно у більшості сімей; невиправданість очікувань подружжя стосовно один одного через специфіку професійної діяльності; керівна роль жінки у веденні господарства); раннє «дорослішання» дітей військовослужбовців, пов'язане із специфікою професійної діяльності батьків; обмеженість спілкування і спільної діяльності подружжя та дітей з батьком [1, с. 69]; брак уваги дитині з боку батька, що негативно позначається на їх взаємовідносинах.

Таким чином, успішність подолання соціально-психологічних і побутових проблем, пов'язаних із специфікою професійної діяльності військовослужбовця, створення атмосфери взаємодовіри і поваги, налагодження позитивних емоційних зв'язків у сім'ї, побудова конструктивних подружніх і батьківсько-дитячих відносин сприятимуть реалізації особистісного і функціонального компонентів психологічної готовності військовослужбовця до бойових дій, ефективності виконання своїх професійних обов'язків.

Література:

1. Олексюк Н.С. Зміст соціально-педагогічної роботи з сім'ями військовослужбовців в умовах реформування збройних сил України. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Педагогіка, соціальна робота». Випуск 16-17. С. 68-71.

2. Олексюк Н.С. Роль сім'ї військовослужбовця у забезпеченні боєздатності збройних сил України. Психологічні аспекти національної безпеки: Тези Другої Міжнародної науково-практичної конференції. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2008. С. 153-155.

3. Кокун О.М., Мороз В.М., Пішко І.О., Лозінська Н.С. Формування психологічної готовності військовослужбовців військової служби за контрактом до виконання завдань за призначенням під час бойового злагодження : метод. посіб. К. : 7БЦ, 2021. 170 с.

Омельченко Людмила Миколаївна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри психології,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)

ВЗАЄМОДІЯ УКРАЇНА-НАТО В КОНТЕКСТІ СУСПІЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ

Історія взаємодії Україна-НАТО розпочалася із 1992 року, коли наша держава відновила свою незалежність. У соціальній психології взаємодія інтерпретується як система зав'язків і взаємодій між індивідами, соціальними групами, сукупність усіх соціальних відносин; процес безпосереднього або опосередкованого взаємовпливу суб'єктів, наслідком якого є причинна зумовленість їхніх дій і взаємозв'язків [2]. Взаємодія є інтегральним чинником, що об'єднує частини у цілісність, утворює структуру.

Дж. Хоманс, автор теорії обміну, вважає, що люди взаємодіють один з одним на основі свого досвіду, зважаючи на можливі винагороди і затрати. Відповідно до цієї теорії, соціальна взаємодія є складною системою обмінів, зумовлених способами врівноваження винагород і затрат.

Одним зі значущих елементів цього обміну є система цінностей. Для налагодження міжгрупової взаємодії суб'єкти розробляють норми – конкретні стандарти, правила, яким вони повинні підпорядковуватися. Ці норми зумовлюються соціальними цінностями, які є проявом певного ставлення до соціальної реальності, довколишнього світу. Норми ґрунтуються як на загальнозначущих цінностях, так і специфічних – вироблених окремою групою (Л. Орбан-Лембрик). А отже, важливо для налагодження ефективної взаємодії усвідомлення, прийняття та узгодження групових ціннісних систем.

Повномасштабна війна, розпочата росією проти України, дала змогу українцям викристалізувати цінності, що визначають їхню національну стійкість, об'єднують їх у згуртовану ціннісно орієнтовану єдність. До них належать: життя, незалежність, свобода, демократія, людська гідність, моральність. Українці, захищаючись від ворога, виборюють право на життя, свободу, демократію як для себе, так і для всього цивілізованого світу. Провідні науковці зазначене протистояння вважають екзистенційним: розвиток проти занепаду, майбутнє проти минулого.

НАТО – організація, яка своєю місією вважає збереження стабільності розвитку й миру в країнах, що входять до її складу. Взаємодія держав у межах Альянсу ґрунтується на цінностях демократії, індивідуальної свободи, верховенства права, мирного розв'язання суперечок. Головний принцип зазначеної взаємодії – спільність поглядів північноамериканських та європейських членів НАТО, які беззаперечно приймають базові цінності [1].

Порівняльний аналіз дає змогу дійти висновку: системи цінностей громадян України та населення країн-членів НАТО мають багато спільного. Ставши партнером НАТО, – а в перспективі для набуття членства – Україна має удосконалити правову систему. Ціннісна система українців може стати взірцем для країн НАТО – для розвитку резильєнтності громадян як підґрунтя сталості й безпеки.

Література:

1. Довідник НАТО. URL: https://www.nato.int/docu/handbook/2006/hb-ukr-2006.pdf. (дата звернення 15.05.2022).
2. Орбан-Лембрик Л., Подгурецькі Ю. Психологічні засади спілкування: монографія. Івано-Франківськ: Нова зоря, 2008. 416 с.

Санкович Марія Василівна,
вчитель вищої категорії суспільствознавчих дисциплін
Яблуницький ЗЗСО І – ІІІ ст. м. Яремче
(Івано-Франківськ)

ВИВЧЕННЯ ПИТАНЬ СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНА І НАТО НА УРОКАХ ІСТОРІЇ В ЗЗСО

- Що може дати Україні вступ до НАТО?

Жодна з нових держав-членів НАТО не в змозі самостійно гарантувати такий рівень безпеки, який дає співробітництво в межах НАТО. Територіальна цілісність і захищеність України в разі вступу до НАТО перебуватиме під потужним захистом. Його надаватиме уся військова, політична й економічна потуга країн НАТО, загальне населення яких становить 850 мільйонів і які забезпечують понад 60% світових оборонних витрат.

За Вашингтонським договором будь-який напад на членів НАТО у Європі чи Північній Америці розглядається як "напад на всіх", і кожна з держав-членів зобов'язалася надавати допомогу союзникам. Цей договір поширюється на території всіх держав, що його підписали, а також на острови та на кораблі і літальні апарати усіх учасників Договору в

Атлантичному океані на Північ від тропіка Рака (23º07' північної широти), а також у разі нападу на війська будь-якого союзника НАТО в Європі.

НАТО має у своєму розпорядженні як національні збройні сили своїх членів, так і інтегровані збройні сили під прямим управлінням НАТО. Загальна кількість усіх сил членів НАТО сягає близько 3,9 млн. військових.

Україна зможе зменшити кількість власних збройних сил, оскільки буде покладатися не лише на саму себе, але й на союзників по НАТО. Таким чином буде розвантажена економіка країни. А кошти, що будуть спрямовані на розвиток обороноздатності країни дозволять сформувати малочисельну, але ефективну і боєздатну професійну армію, що відповідатиме сучасним світовим стандартам. Українська армія буде формуватися у співпраці з кращими арміями світу.

Безпека НАТО будується на таких „китах": діалог і співпраця між собою та з не членами НАТО, підтримка колективної безпеки, запобігання конфліктам, контроль за кризовими ситуаціями, згортання війни на початковій стадії її виникнення, збереження територіальної цілісності всіх членів НАТО, солідарність, рівна безпека тощо.

Вступ до НАТО стає сигналом для закордонних інвесторів, що країна стабільна і їй можна довіряти, у її економіку можна вкладати свої кошти, країна є безпечною – адже вона знаходиться під парасолькою НАТО. Такий крок уже справив позитивний вплив на інвестиційний клімат у нових країнах-членах. Наприклад у Словаччині потік інвестицій протягом її шляху до НАТО зріс від 24 332 млн. словацьких крон у 1994 році до 417 020 млн. крон у 2005 році.

Вступ до НАТО сприяв вступові країн Центрально-Східної Європи до Європейського Союзу. Оскільки обидві організації діють на засадах спільних цінностей свободи, права і демократії, то багато з тих реформ, що проводяться під час вступу до НАТО стають у нагоді при набутті членства в ЄС. Адже підготовка до членства в НАТО створюється не лише військових питань, але й економічних, політичних, соціальних і правових. До НАТО вступає не лише армія, а вся країна.

- Для чого Україні НАТО?

Стратегічна концепція НАТО, затверджена главами держав і урядів 1999 р., у Статті 37 зазначає, що "Україна посідає особливе місце в євроатлантичному просторі безпеки і є важливим і цінним партнером у справі розвитку стабільності та спільних демократичних цінностей. НАТО зобов'язується й надалі зміцнювати своє особливе партнерство з Україною на засадах Хартії НАТО – Україна... Альянс й надалі підтримуватиме суверенітет і незалежність України, її територіальну цілісність, демократичний розвиток, економічне процвітання та її неядерний статус, що їх НАТО вважає важливими чинниками стабільності та безпеки в Центральній і Східній Європі, а також у Європі загалом".

Поширення гарантій НАТО на країни Центрально-Східної Європи розширило зону геополітичної визначеності в Східній Європі і, навпаки, зменшило зону "вакууму безпеки" та ризик зіткнення між великими державами. Адже абсолютна більшість збройних конфліктів часів "холодної війни" відбувалася саме на території країн, що належали до "третього світу", тобто до тих країн, чия геополітична орієнтація, вибір між орієнтацією на Захід і на СРСР, був змінною величиною.

Україна завдяки своїм розмірам, стратегічному геополітичному розташуванню та військовим можливостям здатна посісти гідне місце в системі загальноєвропейської безпеки, що відповідатиме масштабу та можливостям країни. Завдяки інтеграції України до НАТО політична Європа набуває в цілому завершених форм. Поза політичною Європою залишиться лише Росія, що є євразійською державою, та поки що "васальна" щодо Росії Білорусь. Далі розширення Європи можливе лише в разі залучення держав Кавказу. Отож, найімовірніше, вступ до НАТО України, Грузії та, можливо, Азербайджану буде "останньою фазою" розширення Європи. Така завершеність сприятиме зменшенню конфліктного потенціалу в Європі, оскільки суперечності між євроатлантичною спільнотою і Росією вже

не матимуть такого підґрунтя, як невизначеність геополітичної належності інших держав. Вступ України до НАТО зніме проблему силового протистояння в Чорному морі, оскільки зробить його, фактично, внутрішнім морем країн-членів НАТО.

- Чому для НАТО важливо зменшення рівня корупції і високий рівень демократії в Україні?

Організація Північноатлантичного договору заснована на спільних цінностях та здобутках цивілізації, зокрема у сфері внутрішньої політики. Норми, яких мають дотримуватися члени НАТО у своїй внутрішній політиці, закладено у преамбулі Вашингтонського договору. Це "демократія, індивідуальні свободи і верховенство закону".

Рівень корупції і панування народовладдя в Україні напряму залежать від дотримання і виконання норм чинного законодавства. У правовій базі України є належне забезпечення верховенства закону, що виключає корупцію, та демократії.

Проблеми демократії і верховенства права в країна-членах розглядаються в НАТО, по-перше, з точки зору необхідності забезпечення надійності союзника; по-друге, з позиції дотримання належного рівня солідарності, який легше досягається між країнами зі схожими політичними режимами.

Країну з авторитарним чи тоталітарним політичним режимом Північноатлантичний альянс не розглядає як партнера, так само надійного, як і демократичні країни. Адже в демократичних державах зовнішня політика перебуває під впливом громадської думки. У свою чергу, громадська думка не може змінюватися так швидко, як забаганки осіб, що керують авторитарними чи тоталітарними режимами. Таким чином, присутність в Альянсі або серед країн-партнерів тоталітарних чи авторитарних держав зашкодила б солідарності країн-членів та надійності НАТО.

Бажання держав-претендентів на членство в НАТО гарантувати свою безпеку заохочує їх дотримуватися демократичних норм і верховенства закону.

Література:

1. Офіційний веб-сайт НАТО http://www.nato.int
2. Центр інформації та документації НАТО в Україні http://www.nato.int/docu/other/ukr/ukraine.htm
3. Національний центр з питань євроатлантичної інтеграції України http://www.nceai.gov.ua
4. Україна-НАТО http://www.ukraine-nato.gov.ua
5. Ясники (інформаційні матеріали щодо вступу України до НАТО). – Київ, Фонд „Демократичні ініціативи", без дати видання.
6. Довідник НАТО. – Брюссель, 2006.
7. Дементієвська Н. П. Стратегії розвитку навичок критичного мислення учнів при оцінювання ресурсів Інтернету. – Київ, 2008.
8. Портал Олега Соскіна http://www.soskin.info/

Сєкунова Юлія Володимирівна,
кандидат історичних наук, доцент
кафедри міжнародних відносин і суспільних наук,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
Трухін Микита Павлович,
студент 4 курсу, групи МВ-18001б,
спеціальність «Міжнародні відносини»,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України

(м. Київ, Україна)

НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ ЯК ОБ'ЄКТ МІЖНАРОДНОГО КОНФЛІКТУ ІНТЕРЕСІВ

В загальному сенсі можна визначити поняття безпеки як відсутність будь-якої небезпеки. Однак безпека є справді багатоплановим поняттям, що оцінює стан системи взаємовідносин між людьми, що здійснюються або безпосередньо, або опосередковано, де в основі цих відносин лежать інтереси в тій чи іншій сфері життєдіяльності. Конфлікти, що виникають при вирішенні протиріч інтересів, стали об'єктом наукового аналізу через те, що почався пошук шляхів забезпечення безпеки, стабільного та сталого розвитку суспільства у прикладному аспекті. Переживши дві світові війни, теоретики середини 50-х років нашого століття почали намагатися знайти шляхи вирішення проблеми примирення інтересів як між державами, так і між соціальними групами всередині держави. У зв'язку з цим у сферу наукового аналізу було введено термін «національна безпека».

Нові багатоцільові загрози національній безпеці, що часто мають міжнародний характер, вимагають не тільки вжиття відповідних заходів у національному масштабі, а й узгоджених міжнародних дій з боку всіх наявних інституцій та структур безпеки (ООН, Європейського Союзу, НАТО, Інтерполу та інших організацій).

У зв'язку з розширенням ЄС та блоку НАТО на схід інтерес до України як міжнародного партнера посилюється. При цьому головна увага приділяється процесу становлення України як самостійної держави у структурі світової спільноти, її внутрішнім та зовнішнім політичним орієнтирам, військовій політиці та шляхах її реалізації, економічним перетворенням, спрямованості наукових досліджень та технічних експериментів, оцінці українського ринку. У сферу зацікавленості дедалі більше залучаються питання технологій, фінансів, торгівлі та ресурсів.

Внаслідок багатошарового перекриття спрямованостями міжнародних організацій (ООН, ОБСЄ, НАТО тощо) та провокативним тиском проросійських країн-партнерів Україна опиняється в зоні дотику та взаємодії різноспрямованих та різних за рівнем інституціоналізації та політичної ваги структур безпеки. У той самий час неспівставність цілей і завдань у сфері безпеки країни визначає виборчу активність на ряді напрямів і щодо різних країн, відповідно – зіткнення інтересів у конкурентному суперництві за розширення сфер впливу.

Все це постійно провокує нові ризики та виклики за рахунок обмеження інтересів одних та підтримки інших «гравців», що в умовах складного та динамічного співвідношення сил є постійним джерелом напруженості міждержавних відносин.

Таким чином, перебуваючи у сьогоденні на «вістрі» міждержавних інтересів, Україна опинилась під прицільним поглядом країн світу, намагаючись збалансувати у своїй міжнародній діяльності. Воєнний стан посилив кризу національної безпеки, змусивши переглянути основні цілі міжнародного співробітництва, що, в свою чергу, може змінити і пріоритетні напрямки впливу на Україну у міжнародному контексті.

Стрілець Богдан Васильович,
кандидат юридичних наук, доцент
кафедри правознавства,
Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і торгівлі»
(м. Полтава, Україна)

СИЛИ ОБОРОНИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ УТВОРЕННЯ ЄДИНОЇ «ЄВРОАРМІЇ»

Протягом останнього часу чимало відомих європейських політиків дедалі активніше обговорюють необхідність формування єдиної та уніфікованої армії на території Європейського Союзу (далі – ЄС). Особливої гостроти це питання набуло від початку повномасштабного вторгнення Російської Федерації в Україну, а також в умовах наростаючої загрози для глобальної і регіональної безпеки з боку міжнародних терористичних та екстремістських організацій, незаконних збройних формувань.

Слід одразу окреслити проблематику зазначеної тематики: наразі ЄС не має єдиної воєнної організації, хоча відповідна ідея створення європейської армії вперше була запропонована ще на початку 1950-х років. Вдруге це питання обговорювалось серед держав – членів ЄС наприкінці 1990-х років під час війни в Югославії.

Результатом цих дискусій стало формування ЄС ряду інститутів та програм з питань безпеки і оборони, де провідне місце займає політика ЄС з питань обороноздатності, військових сил та цивільного кризового управління: Спільна політика безпеки і оборони (далі – СПБО), яка також є основним компонентом Спільної зовнішньої політики ЄС з питань безпеки і оборони.

Правова основа СПБО визначена насамперед статтею 42 Договору про ЄС, якою передбачено, що держави-члени надають у розпорядження ЄС свої цивільні, а також воєнні ресурси, з метою утвердження цілей, встановлених Радою ЄС (пункт 3 статті 42 Договору). У випадку, якщо держава-член зазнає військової агресії на її території, інші держави-члени повинні надати їй допомогу та сприяння усіма можливими засобами у відповідності зі статтею 51 Статуту ООН, зокрема шляхом індивідуальної, або колективної самооборони військовій агресії (пункт 7 статті 42 Договору) [3].

Військовою складовою СПБО є сформовані на початку 2000-х років 18 бойових тактичних груп. Указані бойові групи базуються на внесках держав – членів ЄС. Кожна із вісімнадцяти груп має у своєму складі батальйон чисельністю до 1500 військовослужбовців, посилених іншими елементами бойової підтримки, такими як Морські сили Європи, Європейська авіаційна група, Об’єднані експедиційні сили, Європейський корпус, Європейська жандармерія та ін. Загальне управління воєнним потенціалом ЄС здійснюється Військовим штабом [4].

Водночас, практичного використання указаних бойових груп з початку їх формування так і не відбулося, хоча вперше стаття 42 Договору про ЄС була застосована з використанням окремих підрозділів сил жандармерії у листопаді 2015 року після терактів у Парижі, що були оцінені як атака проти всієї Європи [1].

Окрім наявності бойових груп, СПБО передбачає використання окремих сил швидкого реагування, об’єднаних під однією із назв: «Сили Європейського Союзу» («European Union Force»), чи «Військово-морські сили Європейського Союзу» («European Union NAVY Force»), в залежності від того, який характер має спецоперація (наземний чи на морський) [2].

Загалом, з початку виходу на бойове чергування, Сили ЄС брали та беруть участь у восьми операціях, які мали саме гуманітарний, а не військовий характер, чинними з яких є на сьогодні є, зокрема: «Алфея» – військова присутність у Боснії і Герцеговині, «Африканський ріг» – присутність поблизу берегів Сомалі та узбережжя Африки [1].

Разом з тим, сучасний оборонний блок ЄС не можливо назвати повноцінною армією, враховуючи наявність наступних особливостей.

По-перше, серед усього переліченого воєнного потенціалу ЄС на постійному чергуванні перебувають лише декілька з 18 бойових груп, які фактично складаються із сухопутних військ, жандармерії (різновид військової поліції), або окремих різнорідних корпусів. Військово-морські сили ЄС мають характер не постійного утворення, а повітряні сили взагалі виконують лише військово-транспортні та військово-заправні функції.

По-друге, уся воєнна структура ЄС лише формально підпорядковуються Військовому штабу. Наприклад, бойові групи формуються окремими державами-членами, які залучають

власну техніку та війська під керівництвом так званої «провідної країни». При цьому, на залучення власної армії, уряд держави – члена ЄС має надати окреме розпорядження.

По-третє, функції оборонних сил ЄС фактично дублюються функціями Організації Північноатлантичного Договору (далі – НАТО), до складу якого входить більшість держав – членів ЄС. Відповідно до ч. 2 ст. 42 Договору про ЄС, ЄС поважає зобов'язання певних держав-членів, які є членами НАТО [3].

Разом з тим, з початком російсько-української війни у 2014 році, плани щодо створення уніфікованої «євроармії», отримали новий етап обговорень серед лідерів ЄС.

Крім того, у листопаді 2017 року 23 із 28 держав-членів ЄС підписали спільне повідомлення про узгодження спеціальної програми «Постійна структурована співпраця» («Permanent Structured Cooperation»), яка спрямована на тіснішу співпрацю у сфері безпеки і оборони, в рамках Глобальної стратегії ЄС із зовнішньої політики і політики безпеки, що у загальному вигляді представляє собою створення певної військової Шенгенської зони, з метою вільного та оперативного переміщення військ на території усієї Європи [1].

Разом з тим, вважаємо, що подальший розвиток відповідної ініціативи може мати місце лише після внесення змін до acquis ЄС, насамперед до Договору про ЄС, шляхом зміни положень щодо суміщення політики оборони окремих держав-членів в рамках Північноатлантичного договору та СПБО, а також визначення концепції майбутньої армії ЄС (наприклад, створення повноцінних збройних сил, до складу яких будуть входити сухопутні війська, авіація та флот, або ж створення постійно діючих сил швидкого реагування з меншою чисельністю, але з можливістю їх прискореного розгортання та використання у разі необхідності). Саме така концепція, на нашу думку, слугуватиме гарантією збереження суверенної Європи, спроможної захищати свої кордони та інтереси.

Література:

1. Волошин В. Чи матиме Європейський Союз власні збройні сили. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://armyinform.com.ua/2021/09/08/chy-matyme-yevropejskyj-soyuz-vlasni-zbrojni-syly/.

2. Наум М.Є., Сальніков М.О. Теоретико-практичний аналіз створення єдиної європейської армії // Наука Онлайн. –2019. – № 12. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://nauka-online.com/ua/publications/yurisprudentsiya/2019/12/teoretiko-praktichnij-analiz-stvorennya-yedinoyi-yevropejskoyi-armiyi/.

3. Consolidated versions of the Treaty on European Union and the Treaty on the Functioning of the European Union. Charter of Fundamental Rights of the European Union. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/3c32722f-0136-4d8f-a03e-bfaf70d16349/.

4. Reynolds R. New force behind EU foreign policy // BBC News, 2007. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/6441417.stm.

Тепла Оксана Миколаївна,
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри романо-германських мов і перекладу,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)

МОВА ЯК ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК БУТТЯ НАЦІЇ

Мова є чинником існування держави. Ідеологія, до якої передусім належить мова, забезпечує ауру держави та гарантує її безпеку. Мова як державна ознака є і буде вихідною точкою розгортання політичної суперечки, майданчиком змагань за право бути переможцем.

Тому, як свідчить історія, війни неодноразово починалися і починаються з мовних проблем, а атрибутами всіх президентських та парламентських виборів неодмінно є мовні баталії. зважаючи на це, лише вирішення мовних проблем може забезпечити самостійний розвиток країни.

Мова завжди є умовою і фактором існування держави. Відома твердження «Межі моєї мови – це межі моєї держави» має авторство, оскільки ці слова належать Т. Прокоповичу, і Б. Хмельницькому. Українська мова передувала розвиткові держави та визначила кордони української незалежності. Мова є творцем нації, берегинею національної пам'яті, виконує державотвірну та націєтвірну функції, оскільки формує національну свідомість, підтверджує нашу ідентичність, самобутність, унікальність.

Ставши незалежною, Україна як постколоніальна держава, не відокремилася від культурного російського простору, тому російська ідеологія до початку російсько-української війни залишалася панівною в царині культури, поширюючи своє книговидання, пісні, музику та електронні ЗМІ. За словами Д. Павличка, «самостійно держава звільняє від рабства (і то не до кінця!) лише громадянина з національною волею і свідомістю» [1, с. 46]. зважаючи на це, утвердження українськомовності має бути пов'язано з державною ідеологією, що сприятиме значимості української мови у світі. Свого часу М. Ганді вказував на те, що інтелігенція, вихована завойовником, перетворюється на ворога свого народу. Народ без національного стрижня, елементом якого є мова, ніколи не працюватиме на благо своєї країни. Тому сьогодні знати українську мову – це зобов'язання для кожного громадянина України, оскільки мова – це національний ознака держави.

Література:

1. Павличко Д. Поетичний вступ до поеми «Мойсей» Івана Франка. Урок української. 2005. № 7-8. С. 42–46.

Алєєва Яніна Альбертівна,
аспірант першого року навчання,
спеціальність «Історія та археологія»,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник: д.і.н., проф. ***Стрілець Василь Васильович***

ВІДКРИТТЯ АРХІВІВ СПЕЦСЛУЖБ СРСР І НДР: ВПЛИВ НА СУЧАСНУ ПОЛІТИКУ

Наведені тези являють собою коротку інформацію відносно стану доступності архівів карних органів СРСР та НДР, як споріднених змістовно та історично. Архіви цих структур були піддані спробі знищення або вивезення службами, що їх створювали, з метою приховати інформацію про масштаби та методи репресивної діяльності, а також про агентуру. Використовується ж ця інформація здебільшого з метою дослідницькою, для надання правових оцінок діяльності режимів, а також з метою просвітницькою та як інструмент люстрації держслужбовців.

Німеччина. За підрахунками штат Штазі складав 91 000 співробітників і 300 000 агентів, тобто майже кожний п'ятдесятий громадянин НДР співпрацював зі таємною поліцією. Цей показник насичення суспільства агентурою є рекордним у світовій історії.

Архіви Штазі здебільшого не були промарковані і являють собою не тільки паперові носії, але й аудіофайли, зміст яких важко ідентифікувати без знання контексту ситуації. Звіти інформаторів склали 111 кілометрів полиць з папками. Тому повна розшифровка архівів - питання багатьох років.

Інформація є доступною тільки для дослідників (науковців), журналістів, безпосередніх жертв діяльності Штазі та їх рідних. З 1991 року було подано 7 353 885 запитів на доступ до цих документів. 46% з них - від людей, які хотіли дізнатися, що Штазі знала про них особисто.

Опціональна перевірка держслужбовців на предмет співпраці зі Штазі є одним з інструментів люстрації. По відношенню до членів уряду, суддів, високопоставлених військових офіцерів і чиновників, ця процедура є обов'язковою, проте, не публічною. Мова саме про держслужбовців, члени парламенту можуть бути перевірені тільки у виняткових випадках.

Голова Федерального відомства з вивчення архівів Штазі, колишній східнонімецький дисидент Роланд Ян сказав про це: "Не можна звинувачувати людей в тому, що в молоді роки вони зверталися до Штазі. Але брехню ніколи не слід заохочувати».

Країни Балтії. Литва, Латвія, Естонія після розпаду Радянського союзу успадкували частину архівів його репресивних органів.

Зважаючи на невеликі обсяги архівів, ці країни змогли їх повністю опрацювати та після тривалої дискусії опублікувати. За винятком деяких деталей, алгоритм дій був приблизно однаковий: було встановлено часовий проміжок, коли агенти могли зізнатися в співпраці з КДБ і тоді їх прізвища залишалися «закритими», проте, прізвища тих, хто не виявив бажання добровільно зізнатися в співпраці з КДБ, – навпаки були оприлюднені.

Керівник Центру досліджень геноциду та резистенції Литви Тересе-Біруте Бураускайте зазначила, що ця інформація може викрити імена осіб, які зараз займають високі посади та відіграють важливу роль у публічному житті країни.

Україна. Архіви каральних органів УРСР є одними з найбільших серед пострадянських країн. Значну частину їх не було навіть систематизовано. Документи зберігаються в різних установах і не завжди є доступними для ознайомлення. Наприклад, документи, які зберігаються в структурі МВС. Відносно вільною для доступу є інформація, яка зберігається в галузевому архіві СБУ і містить здебільшого кримінальні справи репресованих. Вони доступні за особистим запитом будь-якої зацікавленої особи.

Систематизованої інформації щодо прізвищ агентури КДБ в Україні не існує, а дискусія про необхідність створення та публікації такої бази відомостей триває досі. Важливо відмітити, що рівень відкритості архівів карних органів УРСР не є сталим, а коливається залежно від позиції чинного політичного керівництва країни.

Весь масив цієї інформації в перспективі має бути зосереджений і опрацьований Архівом Національної Пам’яті, але відсутність сталого підходу до політики пам’яті та недофінансування не дозволяють процесу розпочатися на більш-менш систематичному рівні.

Колишній заступник очільника Галузевого державного архіву СБУ, історик, керівник академічних програм Центру досліджень визвольного руху Володимир Бірчак: «В Україні занадто пізно відбулися зміни, пов’язані з декомунізацією. В країнах Балтії це сталося набагато швидше. Водночас їм було набагато легше провести такі процеси, враховуючи значно меншу кількість населення та розміри країн… Перешкодою є і те, що у нас є недосконалим люстраційне законодавство, і на люстраційні процеси було відведено два роки. До прикладу, в Польщі цей закон працює досі, хоча сам процес розпочався ще на початку 90-х».

Підсумовуючи, можна припустити наявність зв’язку між рівнем відкритості інформації з архівів карних органів та формуванням державних політичних еліт. Відповідно, ідеться і про політики держав, їх послідовність у відстоюванні цінностей демократичного світу.

Голубей Марія Василівна,
аспірантка,
Національний університет біоресурсів і

природокористування України
(м. Київ, Україна)

МІЖНАРОДНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА СКОЄННЯ МІЖНАРОДНИХ ЗЛОЧИНІВ

Необхідність розгляду питання особливостей юридичної відповідальності за скоєння міжнародних злочинів є нагальною у зв'язку зі зростанням рівня міжнародної злочинності, що непокоїть світ і стає на заваді мирному міждержавному існуванню. Особливо актуальним це є після початку повномасштабного вторгнення росії в Україну (24 лютого 2022 року), коли щоденно скоюються міжнародні злочини, в тому числі військові міжнародні злочини.

У доктрині міжнародного права пропонується таке визначення міжнародно-правової відповідальності: це юридичний обов'язок суб'єкта- правопорушника ліквідувати наслідки шкоди, нанесеної іншому суб'єкту міжнародного права в результаті вчиненого правопорушення [1, с. 24].

За скоєння міжнародного злочину настає індивідуальна відповідальність та відповідальність держави. М. Буроменський, посилаючись на те, що саме держави є основними суб'єктами міжнародних відносин, стверджує, що «питання про відповідальність у міжнародному праві формулюється перш за все як питання про відповідальність держав» [1, с. 313].

Зі змісту статей 3, 5 Проекту кодексу злочинів проти миру й безпеки людства випливає, що суб'єктами міжнародного злочину є держави, а також фізичні особи, що виступають від її імені [2]. Якщо скоєно міжнародний злочин органами держави, то це – злочинне діяння самої держави. Тобто держава і фізична особа є однаково суб'єктами злочину та відповідальності.

Резолюція Генеральної Асамблеї ООН про відповідальність держав містить положення, яке забороняє державі посилатися на національне законодавство задля виправдання своїх протиправних дій [3].

Окремо слід розглянути питання видів відповідальності держав за вчинення міжнародних злочинів. У статті 34 «Форми відшкодування» вищезгаданої Резолюції ООН зазначається: «Повне відшкодування шкоди, причиненої міжнародно-протиправним діянням, здійснюється у формі реституції, компенсації та сатисфакції...» [3]. Разом з тим, деякі традиційні форми відповідальності не можуть бути застосовані до міжнародних злочинів. Наприклад, сатисфакцію не доцільно використовувати як вид покарання за ці діяння, оскільки визнання порушення, висловлення співчуття чи офіційне вибачення [3] не є достатньо суворими за скоєння злочинів такої тяжкості.

У кінці XX ст. у зв'язку з міжнародними злочинами, скоєними на території колишньої Югославії і в Руанді, виникли нові трибунали «ad hoc» – на певний випадок. У Статуті Міжнародного трибуналу по Руанді (стаття 6, пункт 3) зазначалося, що посадове положення глави держави або уряду, не лише не звільняє їх від кримінальної відповідальності, а й зумовлює відповідальність, якщо вони не запобігли здійсненню злочинів своїми підлеглими [4], що стало новим положенням міжнародного кримінального права.

Важливим є те, що жодне з положень, що стосується індивідуальної відповідальності, ніяким чином не впливає на відповідальність держави- суб'єкта міжнародного злочину [5].

Отже, відповідальність за міжнародні злочини має такі особливості: за скоєння міжнародного злочину настає відповідальність держави та індивідуальна кримінальна міжнародна відповідальність; сам факт притягнення до відповідальності за вчинення міжнародного злочину відбувається на міжнародному рівні.

Література:

1.Міжнародне право: Навчальний посібник / За ред. М.В. Буроменського. К.: Юрінком Інтер, 2006. - 336 с.

2. Проект кодекса преступлений против мира и безопасности человечества. URL: http://law.edu.ru/norm/norm.asp?normID=1278896 (дата звернення: 24.05.22).

3. Резолюция 56/83. Ответственность государств за международно- противоправные деяния. URL: http://docs.cntd.ru/document/901941379 (дата звернення: 24.05.22).

4. Устав Международного трибунала по Руанде. URL: Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_d65 (дата звернення: 24.05.22).

5. Римский статут международного уголовного суда. Редакція від 16.01.2002. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_588 (дата звернення: 24.05.22).

Іванова Інна Олександрівна,
аспірантка 1 року навчання,
спеціальність «Психологія»,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України (м. Київ, Україна)
Науковий керівник: к.психол.н., доц. ***Мартинюк Ірина Анатоліївна***

РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ ФЕНОМЕНУ БЕЗПЕКИ У КОГНІЦІЯХ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Нові реалії життя нашого народу з початком повномасштабної війни в Україні кинули виклик багатьом базовим потребам людей. Серед них фрустрованою виявилась потреба у безпеці.

За добре відомою теорією мотивації А. Маслоу, ця потреба передбачає необхідність захисту від фізичних і психологічних небезпек з боку навколишнього світу, необхідність упевненості в тому, що фізіологічні потреби будуть задовольнятись у майбутньому. Відчуваючи себе впевнено, людина може далі реалізовувати потреби більш високого рівня: соціальні (у дружбі, любові, інтимності), самоповазі, визнанні та досягненні, у самовираженні (творчості, моральності).

Зіткнувшись сьогодні з жахіттями війни, ми можемо з упевненістю доповнити теорію А. Маслоу досвідом українського народу щодо черговості задоволення потреб особистості та їх взаємозв'язку. Зокрема, вважаємо за доцільне констатувати таке:

- потреба в безпеці реалізовується через задоволення вищих потреб людини;
- незадоволена потреба у безпеці не є перешкодою для прояву і задоволення вищих потреб людини.

Наведені тези ілюструються величезною кількістю прикладів. Зокрема, наші соціальні потреби давали про себе знати, коли ми шукали безпеки у контактах з іншими людьми (втікали до батьків, хоча регіони їхнього проживання могли бути не менш небезпечними; евакуювались в чужі країни з очікуванням дружнього ставлення), коли, наражались на ще більшу небезпеку задля того, аби вберегти значущих для нас інших (коли ділились, можливо останніми, водою, їжею, медикаментами, чи ставали волонтерами і їхали в «гарячі точки» з допомогою). Наша потреба в повазі попри загрозу потребі в безпеці не дозволила нам прийняти умови окупанта – здатись в його волю, взяти його пайок, а навіть більше – штовхала на те, щоб будь-якою ціною почепити свій прапор на вагомій споруді міста, беззбройному іти назустріч ворожій техніці, щоб зупинити її. Наша потреба самовираження навіть в екстремальних ситуаціях давала нам сили творити нові вірші, нову музику, нові пісні, нові малюнки, що несуть послання світові; наша моральність зберігалась в ситуаціях складних викликів.

Очевидно, феномен безпеки особистості має свій особливий сенс, сповнений колективного й індивідуального несвідомого.

Для з'ясування цього сенсу нами було проведене емпіричне дослідження. Його учасниками стали представники студентської молоді як прошарку суспільства, в якого, з одного боку, відбувається активне формування особистості з її мотиваційною сферою, а з іншого – наявна залученість до значної кількості сфер життя й активності (навчальна діяльність, професійна діяльність, набуття незалежності, створення власної сім'ї, волонтерська діяльність, залученість до лав тероборони тощо). Дослідження проводилось за допомогою опитування (google-форма), у якому респонденти мали дати відповіді на запитання про те, що є для них безпекою, з чим вона у них асоціюється. Залучались студенти 1-4 курсів спеціальності «Психологія» Національного університету біоресурсів і природокористування України. Загальна кількість опитаних складає 37 осіб.

Отримані відповіді досліджуваних засвідчили:

- безпека для студентів є відсутністю небезпек, загроз для рідних та себе, відчуттям спокою, затишку, гарантованої фізичної недоторканності, комфортними умовами, внутрішнім спокоєм за себе та своїх близьких, певним місцем, відсутністю переживань за майбутнє;
- із безпекою студенти пов'язують простір, її всеосяжність, мир, відповідну поведінку, певне місце, засоби безпеки, життєдіяльність, її види (національна, особиста, внутрішня);
- безпеку студенти розуміють як категорію, пов'язану із життям, основну потребу, як чинник, як стан і відчуття, як складову держави, як певне благо;
- із безпекою у студентів асоціюється ситуація чи місце, де відсутня війна; існування власного «я» як особистості, мир і спокій, мрії, плани, свобода, батьківський дім, свій дім, сім'я, можливість бути відкритим почувати себе спокійно, затишок, поліція, зброя.

Очевидно, що в когніціях студентської молоді (тобто у когнітивних процесах, що забезпечують отримання, обробку та зберігання інформації) присутня орієнтація на безпеку як певну вітальну цінність, яка має зовнішнє вираження та внутрішнє відображення і соціальне значення, яка потребує відповідної поведінки, яка пов'язана з діяльністю інших, здатних її забезпечити. Попри різний індивідуальний досвід проживання екстремальних умов війни, досліджувані в основному асоціюють безпеку з домом та усвідомлюють її значущість для свого майбутнього. Отримані відповіді засвідчують, що у студентської молоді є розуміння як значення власної поведінки у досягненні безпеки, так і є довіра до представників правоохоронних органів і силових структур, що боряться за її відновлення.

Література:

1. Abraham H. Maslow. Motivation and Personality (2nd ed.). N.Y.: Harper & Row, 1970.

Медведська Вікторія Валеріївна,
аспірант 2 року навчання
кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства
юридичного факультету,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)

ЗАХИСТ ПРАВ ЖІНОК ВІД НАСИЛЬСТВА У СІМ'Ї В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

24 лютого 2022 року відбулось повномасштабне вторгнення російської армії на територію України, у зв'язку з чим Указом Президента України того ж дня було введено воєнний стан на всій території нашої держави. Збройні Сили України, весь український народ наразі веде активну боротьбу з агресором, щоб якомога швидше відновити територіальну цілісність України та звичайне мирне життя.

В умовах воєнного стану, масової евакуації та переміщення сімей з населених пунктів, де ведуться активні бойові дії, призупинення роботи багатьох підприємств, виконання дистанційної роботи вдома, члени сім'ї змушені більше часу проводити разом, у межах одного місця проживання, що може зумовити ризик вчинення різних форм насильства в сім'ї. Україна уже мала негативний досвід зростання випадків домашнього насильства у 2020 році у зв'язку зі встановленням карантину та запровадженням обмежувальних протиепідемічних заходів з метою запобігання поширенню коронавірусної хвороби. Тоді сім'ї теж тривалий час знаходились в одному приміщенні.

Звісно, що наразі робота правоохоронних органів переорієнтована на виконання інших важливих завдань, таких як фіксування та розкриття військових злочинів та злочинів, які були вчинені російськими військовими щодо мирного населення України. Водночас, жінки, які зазнають насильства у сім'ї, також потребують захисту і в умовах воєнного стану. Більше того, сьогодні виникає необхідність напрацювання нових шляхів захисту прав жінок, на окремих з яких ми зупинимось у даному дослідженні.

Перш за все слід зазначити суб'єктів, до яких жінки можуть звернутись за захистом своїх прав у разі вчинення домашнього насильства в умовах воєнного стану. Відповідно до Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» приймати і розглядати заяви та повідомлення про вчинення домашнього насильства уповноважені наступні органи:

1) структурні підрозділи з питань сім'ї районних, районних у містах Києві і Севастополі державних адміністрацій та виконавчих органів сільських, селищних, міських, районних у містах (у разі їх створення) рад;

2) уповноважені підрозділи органів Національної поліції України;

3) служби у справах дітей - у разі вчинення насильства щодо дитини чи у її присутності [1].

У разі подання заяви про вчинення домашнього насильства до інших органів, окрім Національної поліції України, вони зобов'язані проінформувати про виявлені факти домашнього насильства органи поліції не пізніше однієї доби.

Саме уповноважені підрозділи органів Національної поліції України наділені правом складати протокол про вчинення адміністративного правопорушення, передбаченого статтею 173-2 КУпАП «Вчинення домашнього насильства, насильства за ознакою статі, невиконання термінового заборонного припису або неповідомлення про місце свого тимчасового перебування», або ж вносити відомості до Єдиного державного реєстру досудових розслідувань про вчинення кримінального правопорушення, передбаченого статтею 1261 КК України «Домашнє насильство». Крім того, уповноважені підрозділи органів Національної поліції України можуть виносити термінові заборонні приписи стосовно кривдників.

На сьогодні актуальним є питання, яким чином жінці повідомити про вчинення насильства у сім'ї, адже жінка може не мати можливості особисто подати заяви нарочно чи надіслати її засобами поштового зв'язку. Вважаємо, що подання такої заяви про вчинення домашнього насильства в умовах воєнного стану має бути допустимим за допомогою електронної пошти (наприклад, фото, сканкопія заяви, тощо), при цьому без обов'язкового скріплення електронного документа кваліфікованим електронним підписом.

Існує також низка процесуальних аспектів, що істотно ускладнюють або унеможливлюють притягнення кривдника до адміністративної відповідальності за вчинення насильства в сім'ї. У даному контексті слід звернути увагу на строк накладення на кривдника адміністративного стягнення за вчинення домашнього насильства, який відповідно до статті 38 КУпАП становить три місяці з дня вчинення правопорушення [2]. На нашу думку, даний строк необхідно збільшити до одного року з метою запобігти уникненню кривдником адміністративної відповідальності у зв'язку із закінченням строків накладення адміністративного стягнення. Зазначене положення особливо актуальним є в умовах воєнного стану, коли своєчасний розгляд справ в окремих судах є неможливим через окупацію території російськими військами.

Доповнення потребує стаття 277-2 КУпАП, яка регулює порядок повідомлення про розгляд справи особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, та інших осіб. Наразі повістка особі, яка притягається до адміністративної відповідальності, вручається не пізніш як за три доби до дня розгляду справи в суді. На нашу думку, зазначену статтю необхідно доповнити новою частиною, а саме: «У справах про адміністративні правопорушення, передбачених частиною 2 статті 277 КУпАП, особа, яка притягається до адміністративної відповідальності, викликається до суду через оголошення на офіційному веб-сайті судової влади України, яке повинно бути розміщене не пізніше 24 годин до дати відповідного судового засідання. З опублікуванням оголошення про виклик особа вважається повідомленою про дату, час і місце розгляду справи».

Вважаємо, що зазначені пропозиції стануть в нагоді законодавцю та сприятимуть покращенню захисту прав жінок від насильства у сім'ї.

Література:

1. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07 грудня 2017 р. № 2229-VIII. URL: http://surl.li/bfchj (дата звернення: 12.05.2022).
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07 грудня 1984 р. URL: http://surl.li/hwct (дата звернення: 12.05.2022).

Благодир Юлія Миколаївна,
студентка 3курсу,
факультету захисту рослин, біотехнологій та екології
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник: к.і.н., доц., ***Сєкунова Юлія Володимирівна***

ЩО ВКЛЮЧАЄ В СЕБЕ НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА ТА ЧИ ЕФЕКТИВНА ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЯ

Національна безпека України – це поняття можна розглянути як стан захищеності завдяки здійсненню ефективної державної політики важливих аспектів зважаючи на норми національного та міжнародного законодавства у різноманітних сферах життя суспільства. [1]

Як і будь-яка демократична країна, Україна не в змозі одночасно охопити і ефективно вирішити весь ресурс проблемних питань у сфері національної безпеки. Зважаючи на невелике коло засобів і ресурсів, потрібно розставити пріоритети інтересів та цілей у розробці політичних цілей національної безпеки. Саме тому, насамперед політика національної безпеки повинна бути спрямована на забезпечення геополітичних інтересів України, її незалежності, політичної стабільності, стабільність соціально-економічного розвитку. Головними досягненнями внутрішньої політики мають бути національні інтереси, такі як врегулювання духовних, культурних та матеріальних завдань, підтримання стабільності і спокою у державі, виявлення та залагодження внутрішніх конфліктів демократичними шляхами. Звідси завданнями зовнішньої політики є підтримка сприятливих умов для вищезазначених національних інтересів. [2]

Слід зазначити, що для забезпечення національної безпеки недостатньо набору взаємодіючих структур, потрібен також правовий механізм прийняття політичних рішень – тоді сфера національної безпеки ефективна. Ця велика система включає в себе органи державної влади та їх повноваження, законодавче забезпечення (нормативна база діяльності цих органів) та недержавні організації, їх нормативні документи. Все це забезпечує правове коло вказаної політики – державне управління забезпеченням національної безпеки. [3]

Ми йдемо в ногу з часом, поняття національної безпеки розширюється. Цікавим

прикладом для обговорення та наслідування є Стратегія національної безпеки США у XXI столітті. Ця Стратегія включає в себе гуманітарний аспект – систему освіти. Тобто розвиток науково-дослідницької сфери, розвиток інтелектуального потенціалу держави – стає завданням країни на законодавчому рівні. Рівень освіти напряму впливає на ставлення суспільства до нематеріальних та матеріальних цінностей, рівень життя населення. Тому національна безпека нерозривно пов'язана з інтелектуальною як складовою гуманітарної безпеки. [4]

У преамбулі Статуту ООН сформульовано загальні цілі міжнародної безпеки: як забезпечити врегулювання конфліктів без воєн, які двічі у XX столітті завдавали людству непоправної шкоди, затвердження віри в основні права людини, гідність і цінність людського життя та особистості, рівноправність між чоловіками та жінками, забезпечити умови, що гарантуватимуть дотримання справедливості й взаємоповаги до обов'язків, які випливають із договорів та інших джерел міжнародного права, сприяючи соціальному прогресу й поліпшенню життя за умов забезпечення свободи. [5]

Нині людство стоїть перед загрозами нового типу, які демонструють неефективність наявної системи колективної безпеки. У теперішніх умовах національну безпеку вже недоцільно визначати як здатність держави захистити себе від зовнішніх джерел загрози власному існуванню. Вже безсумнівно можна зазначати, що національна безпека залежить не лише внутрішніх факторів, але напряму пов'язана міжнародною безпекою як гарантії підтримки та зміцнення загального миру.

Література:

1. Смолянюк В. Ф. Національні інтереси України: еволюція в політичному часі // Інститут президентства України в системі державної влади України : матеріали наук. конф., Київ, 17 січ. 2017 р. Київ : Вид.-полігр. центр «Київ. ун-т», 2014. С. 240-244.

2. Ситник Г. П. Концептуальні засади забезпечення національної безпеки України : навч. посіб. : у 3 ч. Київ : НАДУ, 2010. Ч. 3: Державна політика та основи стратегічного планування забезпечення національної безпеки. 208 с. URL: http://ir.nusta.edu.ua/jspui/bitstream/doc/3951/1/2774_IR.pdf

3. Государственное управление в сфере национальной безопасности : слов.-справ. / сост.: Г. П. Сытник, В. И. Абрамов, В. Ф. Смолянюк и др.; под общ. ред. Г. П. Сытника. Киев: НАДУ, 2012. С. 355-357.

4. National Security Strategy, 2015 [Electronic resource]. –URL: http://nssarchive.us/wp-content/uploads/2015/2015.pdf

5. Статут Організації Об'єднаних Націй і Статут Міжнародного Суду від 26 черв. 1945 р. [Електронний ресурс]. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_010

Вагерич Анастасія Андріївна,
студент 1 року навчання магістратури,
спеціальність «Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії»,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник: к.і.н., доц. ***Лановюк Людмила Петрівна***

СВІТОВІ МОДЕЛІ ПІДТРИМКИ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

Сільське господарство – одна з основних та життєво важливих галузей народного господарства. Саме ця галузь є одним із основних постачальників сировини для промисловості. Сільське господарство постачає сировину для легкої, харчової,

комбікормової та інших галузей промисловості. Одночасно сільське господарство – споживач промислових товарів. Промисловість постачає селу трактори, автомобілі, обладнання, паливо, мінеральні добрива та ін. Таким чином, розвиток деяких галузей промисловості залежить від сільського господарства [1, с. 6].

Сучасний етап розвитку світового господарства чітко окреслює рух галузі сільського господарства до посилення наукоємності продукції, що виробляється й досвід світового економічного розвитку підтверджує, що розширене відтворення та отримання прибутку здійснюється завдяки інноваціям. Тренд до впровадження аграрних інновацій задають економічно розвинені країни, що мають відповідний кадровий та ресурсний потенціал задля створення та інтеграції агроінновацій у виробництво. Впровадження інновацій в аграрний сектор підвищує рівень безпеки держави в плані продовольства, забезпечуючи внутрішній та зовнішні ринки продуктами першої необхідності.

Однією з країн світових лідерів у галузі впровадження інновацій є США. Як відомо, у США сільське господарство відігравало визначну роль ще з моменту започаткування держави. Саме фермерство виступало гарантом успішного розвитку для мігрантів, що переселялись на нові землі, переважно з Європи. Втім з часом фермерська справа почала втрачати прибутки, потерпаючи від неврожаю. Проте американський уряд запровадив різного роду підтримку фермерів, аби підтримати галузь, що гарантувала робочі місця та податкові надходження до державного бюджету. Головним чином, допомога надавалась у формі прямого субсидування, але у 2014 р. уряд США замінив звичну бюджетну допомогу на страхування ризиків.

На сьогоднішній день аграрний сектор США є високоорганізованим виробництвом сільськогосподарських продуктів, в якому впроваджено сучасні досягнення науково-технічного прогресу.

Серед європейських держав провідні позиції за розвитком інновацій в сільському господарстві займає Німеччина. Не зважаючи на те, що Німеччина поступається лідерам, США та Великобританії, вона вирізняється здатністю до кооперування та тісною співпрацею з науково-технологічними центрами, закладами вищої освіти та дослідницькими інституціями. Окрім того, уряд Німеччини займається фінансуванням наукових досліджень, які носять як короткостроковий, так і довгостроковий характер [2]. Особливо акцентують увагу в Німеччині на впровадженні відновлюваних джерел, а також створенні екологічного сільського господарства в довгостроковій перспективі.

Не можна також не згадати про таку каїну як Нідерланди, яка є другим (після США) експортером сільськогосподарської продукції у світі. Досягнувши серйозних позицій на світовому ринку, основними пріоритетами у сільському господарстві для Нідерландів тепер називається не стільки зростання продуктивності, скільки сталий розвиток, інновації, покращання умов утримання тварин, використання відновлюваних джерел енергетики. Наприклад, серед субсидій, які можуть отримати фермери, існує програма гарантування частини позики, яку готова взяти на себе держава. Претендувати на цю програму можуть малі чи середні підприємці або, наприклад, молоді фермери віком до 39 років. Додаткові кошти позики, які фермер отримає під гарантії, мають бути витрачені на чітко визначені цілі, наприклад, оптимізацію виробництва, покращенням якості продукції або умов утримання тварин. Крім того держава підтримує ферми, де відмовилися від використання хімікатів та пестицидів. Для того, щоб забезпечити конкурентоздатність цих екотоварів, уряд, наприклад, підписав договори із супермаркетами та Федерацією агропромисловості і тепличного виробництва про розширення дистрибуції цієї продукції [3].

Як висновок варто зауважити, що основні завдання сільського господарства – забезпечити інтенсивний розвиток і підвищення ефективності всіх його галузей з метою збільшення виробництва і поліпшення якості продукції, що є основою задоволення потреб населення в продуктах харчування і промисловості в сировині. Вирішення цих завдань значною мірою залежить від рівня використання досягнень науково-технічного прогресу, поглиблення зв’язків сільського господарства з усіма галузями агропромислового комплексу,

радикальних перетворень в економічних відносинах та прискорення соціальної перебудови села.

Література:

1. Економіка сільського господарства: Навчальний посібник / С. М. Рогач, Н. М. Суліма, Т. А. Гуцул, Л. В. Ярема. – Київ: ЦП "Компринт", 2018. – 517 с.
2. І. І. Мазур, Ю. А. Фесун: «Світовий досвід господарювання та впровадження інновацій в аграрний сектор економіки» // електронне фахове видання «Ефективна економіка»
3. Світові моделі підтримки сільського господарства. URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-world/2012230-svitovi-modeli-pidtrimki-silskogo-gospodarstva.html

Іващук Максим Володимирович,
студент 1 року навчання магістратури,
спеціальність «Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії»,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник: к.і.н., доц. ***Лановюк Людмила Петрівна***

ПРОБЛЕМА ВПРОВАДЖЕННЯ ДЕМОКРАТІЇ В КРАЇНАХ АФРИКАНСЬКОГО РЕГІОНУ

Реформи, спрямовані на розвиток демократії у 1990-х роках, значно вплинули на Африку, відкинувши авторитарні режими та однопартійну систему, яка домінувала на африканській сцені з часів незалежності. У більшості країн зміни сталися тому, що військові і цивільні уряди не змогли зменшити рівень бідності і безробіття та не змогли забезпечити своїх громадян основними послугами, такими як здоров'я, житло і освіта. Адміністративна неефективність, політична корупція та соціальне зниження ще більше підривали владу автократичних лідерів та національних інституцій. Ці аспекти і призвели до необхідності впровадження демократії по всій Африці.

Африканську опозицію заохочували тогочасні події в Європі, а саме руйнування Берлінської стіни, колапс комунізму у Східній Європі і смерть Радянського Союзу. Африканські попити на політичну лібералізацію також активізували вимоги від Західних та міжнародних фінансових інституцій. Світовий банк, МВФ та інші західні донори відмовлялися допомагати африканським урядам справлятися з погіршеннями економіки, допоки у них не буде встановлено економічні та політичні реформи [1]. Таким чином, зовнішній тиск і слабкі економіки Африки відкрили шлях до глобальної демократизації.

Розширена мобілізація громадянського суспільства відбулася в багатьох африканських країнах. Студенти, професіональні та громадянські асоціації, церковні лідери, жіночі групи, організації захисту прав людини влаштовували протести проти авторитарних режимів. Вони звинувачували однопартійну систему влади за жахливі умови у своєму суспільстві і вимагали політичну вільність, щоб збільшити прозорість та відповідальність уряду. Такі протести та демонстрації примусили декілька автократичних лідерів покинути свої посади, наприклад, в Ефіопії та Малі [2].

Проте нещодавні перевороти в Чаді, Малі, Гвінеї та Судані свідчать про те, що досі є великі проблеми з демократією, пов’язані як із стримування інакомислення через заборони Twitter та відключення Інтернету, так і з придушеннями опозиції. Але в будь-якому випадку міцна демократична культура насправді зростає в багатьох частинах континенту.

У 2017 р. стали показовими вибори, які здійснили мирну передачу влади в Ліберії та Сьєрра-Леоне. Державна влада була передана без інцидентів, що відображає демократичну зрілість у країнах із кривавим недавнім минулим. Нігерія пережила мирну передачу опозиції в 2015 р. вперше з моменту появи демократії в 1999 р. Гана робила це протягом останніх двох десятиліть, і довготривалий правитель Гамбії був змушений звільнити свій пост після поразки на виборах в 2016 р.

Однак в Єгипті та Зімбабве демократичні перехідні процеси стали мертвонародженими. Тому що не вдалося замінити деспотів із довгим стажем новими лідерами. Тут велику роль відіграли військові у політичних справах, оскільки встановили ще більш репресивні режими [3]. У Південній Африці визвольні рухи не узгоджували свої передвиборчі обіцянки з реформами, а політична економіка більшості країн виявилася нестабільною.

Також занепокоєння викликає тенденція до «конституційних переворотів» і «третього терміну», через які політики маніпулюють законом, щоб залишатися при владі, як у Кот-д'Івуарі. З цим пов'язане зростання династичної демократії (Габон і Маврикій), де політичні перехідні процеси здійснюються на користь членів сім'ї. Перевороти 2021 р. в Малі, Гвінеї, Чаді та Судані повертають спогади населенню про позитивне правління «великої людини», а військові втручання рідко призводять до кращих результатів і відображають розпад довіри до урядів і суспільства.

Варто зауважити, що в Африці падає довіра до демократичних урядів і привертають увагу альтернативні системи. Вражені економічним успіхом Китаю, африканські лідери відстоюють його авторитарну модель для свого континенту. Їхній спрощений аргумент полягає в тому, що Китай став процвітаючим без західних демократичних цінностей, тому африканські країни повинні зробити те ж саме. Вони припускають, що демократія з усіма її перевагами та недоліками перешкоджає процвітанню.

Підсумовуючи, варто зазначити, що Африка стоїть перед обранням цінностей між старими та молодими. Велика більшість африканців продовжують підтримувати демократію і відмовляти авторитарним альтернативам. Молоде покоління в Африці хоче кращого та більш відповідального управління і наполягає на розвитку демократії. Найважливішою проблемою залишається не система управління, а якість лідерства. Оскільки для зменшення вразливості політичних систем до влади деспотів потрібні молоді та активні лідери.

Література:

1. Гура В. Політичні процеси, державний устрій та суспільний прогрес у країнах Субсахарської Африки: проблеми перспективи продуктивної сумісності /В. Гура // Дослідження світової політики. – 2005. – Вип.30.

2. Княждвірська К. Процеси глобальної «демократизації» та наслідки розповсюдження «демократичної хвилі» африканськими теренами / К. Княждвірська //Дослідження світової політики. – 2008. – Вип. 42.

3. Аналітичний центр ADASTRA. 10 років після революції: що (не) змінилося в Єгипті за цей час? (21.07.2021)//[Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://adastra.org.ua/blog/10-rokiv-pislya-revolyuciyi-sho-ne-zminilosya-v-yegipti-za-cej-chas

4. Аналітичний центр ADASTRA. Країна року 2020: нова сторінка африканської демократії (04.01.2021)//[Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://adastra.org.ua/blog/krayina-roku-2020-nova-storinka-afrikanskoyi-demokratiyi

Ільїн Олександр Євгенійович,
студент 1 року навчання магістратури,
спеціальність «Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії»,
Національний університет біоресурсів і

природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник: к.і.н., доц. ***Лановюк Людмила Петрівна***

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЗОНИ ВІЛЬНОЇ ТОРГІВЛІ МІЖ ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ ТА УКРАЇНОЮ

На сьогодні стан господарства України можна охарактеризувати як складний, недостатньо конкретизованим є місце і роль національної економіки в системі світового господарства, незважаючи на активний європейський вектор. В умовах кризової ситуації в системі європейської й світової безпеки, а також кризи європростору, дослідження механізмів розвитку саме національної економіки в сучасних реаліях інтеграційних процесів є вкрай актуальними. Одним з таких сучасних механізмів є функціонування зони вільної торгівлі (ЗВТ) між Україною та ЄС.

Перспектива покращеного доступу на ринок є головною пропозицією політики сусідства ЄС загалом і угод між ЄС та Україною зокрема. План дій між ЄС та Україною також передбачає «перспективу переходу від співробітництва до високого рівня інтеграції, в тому числі, шляхом участі у внутрішньому ринку ЄС, а також надання Україні можливості поступової участі в ключових аспектах політик і програм ЄС». Також план передбачає лібералізацію у секторі послуг, зокрема, фінансових послуг, однак знову ж таки за умови проведення низки реформ.

Існування зони вільної торгівлі між Україною та ЄС почалося в січні 2016 р. Зона вільної торгівлі — це певний географічний простір, в рамках якого об'єднується група взаємозацікавлених країн, що прагнуть за допомогою угоди скасувати торговельні обмеження щодо один одного з метою стимулювання вільного переміщення товарів, вироблених на цій території, підвищення інвестиційної привабливості та зміцнення фінансових зв'язків, однак, залишити тарифи по відношенню до третіх країн [2, с. 56].

З моменту укладення угоди про зону вільної торгівлі між Україною та ЄС спостерігається великий ріст темпів торгівлі. Варто зауважити, що за період з 2015-2019 рр. товарний експорт збільшився з 38127 млн. дол. США до 50060 млн. дол. США або на 131,3%. При цьому в країнах ЄС цей показник становить 159,4% [1, с. 392].

Слід зауважити, що при рості обсягів експорту аграрної продукції, все одно залишається проблема інвестицій з боку європейських партнерів. Останнім часом інвестиції у агропромисловість не тільки не ростуть, але й знижуються. Це пов’язано зі складним інвестиційним кліматом, а й з перспективами діяльності агробізнесу відповідно до європейських вимог.

Позитивним видається той факт, що мають місце плани про укладення нової угоди про ЗВТ України-ЄС. Саме тому при перегляді даної угоди слід присвятити значно більше уваги поглибленню економічної інтеграції і взаємодії. Ці кроки допоможуть інвестуванню європейцям в український агробізнес.

Варто вказати, що Україна перебуває на такому рівні, який дозволяє налагодити систему економічну інтеграцію з ЄС. Важливим в цьому видається набуття українським виробником такого ж статусу на європейському ринку, як і має європейський виробник.

Останні два роки спостерігається сповільнення темпів зростання агропродовольчого експорту в ЄС. Це у свою чергу пов’язано з недостатнім рівнем відповідності продукції національного товаровиробника європейським стандартам. Також це стосується самого процесу виробництва товарів [3, с. 43].

Для того, щоб удосконалити тарифне регулювання, необхідно скасувати експортні та імпортні мита у взаємній торгівлі щодо товарів, що походять з територій держав-учасниць угоди про створення зони вільної торгівлі. Слід уніфікувати перелік товарів, за яким зберігається особливий порядок експорту та імпорту, за винятком заходів, що застосовуються відповідно до принципів і правил СОТ

Основними проблемами розвитку ЗВТ Україна-ЄС виступають відстрочки реформ, адже головною особливістю Угоди про асоціацію України з ЄС є гармонізація українського законодавства із законодавством ЄС.

Якщо аналізувати ситуацію зони вільної торгівлі зараз, то війна в Україні значно погіршила ситуацію. Це стосується зменшення виробництва товарів, запасання товарів для національних потреб, закриття заводів, відсутність інвестицій. Проте перспективи розвитку все ж є, оскільки необхідною умовою відновлення економіки України є якісно новий рівень торгівлі з ЄС.

Отже, варто вказати, що зона вільної торгівлі між Україною та ЄС допомагає українській економіці. Проте за останні роки спостерігається зниження темпів розвитку товарного експорту до ЄС. Це зумовлюється багатьма причинами, серед яких можна вказати невідповідність української продукції та її процесу виробництва європейським стандартам, низький рівень європейських інвестицій в українську економіку, війна тощо. Проте Україна та ЄС є перебувають у тісній співпраці, яка в подальшому буде лише посилюватися. Це у свою чергу означає системну інтеграцію українського товаровиробника до внутрішнього ринку ЄС.

Література:

1. Антонюк П. О. Аналіз дії ЗВТ між Україною та країнами ЄС агропродовольчими товарами / П. О. Антонюк, О. П. Антонюк, Л. М. Головаченко // Зб. тез доп. 80-ї наук. конф. викл. акад., Одеса, 7–8 трав. 2020 р. / Одес. нац. акад. харч. технологій ; під заг. ред. Б. В. Єгорова. – Одеса : ОНАХТ, 2020. – С. 392–393

2. Кочергіна О.Ю. Сучасний зміст зони вільної торгівлі як невід'ємної категорії інтеграційного розвитку // Інвестиції: практика та досвід. – 2018. – №1. – С.54-58.

3. Степанова І.С. Функціонування зони вільної торгівлі між Україною та ЄС як результат активізації інтеграційних процесів // Агросвіт. – 2016. – №1-2. – С.41-46.

Коваленко Дар'я Сергіївна,
студентка 3 курсу,
факультету захисту рослин, біотехнологій та екології
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник: к.і.н., доц., ***Сєкунова Юлія Володимирівна***

УКРАЇНСЬКО-ЕСТОНСЬКІ ВІДНОСИНИ ПІД ЧАС ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ В УКРАЇНІ

Україна та Естонія підтримують дружні двосторонні відносини ще з часів 1991 року. Обидві країни мають спільні погляди щодо зовнішньополітичного курсу, а також прагнення в політичній та соціально-економічній сферах. Естонська республіка постійно на урядовому та парламентських рівнях наголошує про важливу роль України в забезпечені безпеки та стабільності Європи. Вона завжди підтримує суверенітет та територіальну цілісність України. Естонія була першою країною, яка визнала Голодомор 1932-1933 рр. геноцидом українського народу [1, с. 58; 4, с. 68].

Вторгнення Росії на територію України 24 лютого 2022 року викликало неабияку реакцію світу. Багато країн висловили підтримку Україні та активно почали допомагати в соціальному, економічному та гуманітарному плані. Серед цих країн була й Естонія. Через 2 дні після початку війни, а саме 26 лютого 2022 року, в Естонії на площі Свободи в місті Таллінн відбувся наймасштабніший мітинг за останні 30 років. Щоб підтримати Україну, на мітинг вийшло понад 30 тисяч людей, а це складає близько 2% населення країни. Майже всі

мітингарі мали з собою жовто-блакитні прапори, таблички з написами «No war» та «Save Ukraine», транспарантами [5].

Естонія була однією з країн, які підтримували та підтримують вступ України до ЄС та НАТО. Країна була однією з перших хто підтримав надання Україні статусу кандидата на членство в ЄС. Прем'єр-міністр Естонії Кая Каллас зазначила, що «Україна – європейська країна, вступ якої до Європейського Союзу вітається…Україна є частиною Європи, одна з нас». Вона вважає, що Україна є країною, що бореться за свободу, демократію, а також Європу. Окрім, цього прем'єр-міністр попросила лідерів ЄС підтримати надання Україні статусу кандидата. Також Україну та її членство в ЄС та НАТО підтримав президент країни, Алар Каріс [2].

Естонія була з тих країн, хто однозначно виступав за відключення Росії від SWIFT, а також за посилення санкцій. Калле Лаанет, Міністр оборони Естонії, вважає, що нинішні санкції мають дуже слабкий ефект, і, щоб вони подіяли потрібно багато часу. Він зазначив, що поки Європа купує в Росії енергоносії, вона продовжує фінансувати війну в Україні. Лаанет також закликав НАТО до рішучих дій та додаткових операцій у Східній Європі. Це він пояснив тим, що переговори не допоможуть зупинити Путіна, а лише мова сили [3].

Під час війни в Україні до Естонії виїхало понад 35 тисяч біженців. Естонія активно допомагає українцям і створила для них спеціальні програми. Зокрема, біженці мають право на роботу, а дітям надається доступ до навчання в естонських школах та університетах. Окрім цього, усім українським біженцям, що перебувають в Естонії, надається невідкладна медична допомога та можливість отримувати паперові рецепти на ліки. Також біженці мають право на отримання матеріальної допомоги, соціальні послуги. Цікавим є те, що українці мають можливість безкоштовно вивчати мову та брати участь в програмах з адаптації.

Ще на самому початку війни в Україні Естонія відправила партію гуманітарної допомоги, яка містила в собі спальні мішки, намети, дизельні генератори та інше. Окрім цього Естонська республіка через пожертвування зібрала близько 5,9 млн євро на підтримку України. Також збір коштів проводять такі організації як Фонд розвитку державної оборони та Естонський червоний хрест [5].

Отже, українсько-естонські відносини ще з часів здобуття Україною незалежності мають дружній характер. Від початку війни в Україні Естонія активно допомагає в соціальному, гуманітарному та економічному плані. Країна виступає за вступ України до НАТО та ЄС, а також підтримує введення посилених санкцій щодо Росії.

Література:

1. Білоусов О. С., Гайтан В. В., Кривдіна І. Б. Особливості розвитку україно-естонських відносин у 1991-2021рр // Філософія та політологія в контексті сучасної культури. 2021., вип. 2 Т. 13. С. 56-65.

2. Естонія офіційно підтримала надання Україні статусу кандидата на членство в ЄС // Європейська правда: [Веб-сайт]. 2022. URL: https://www.eurointegration.com.ua/news/2022/03/3/7135151/

3. Санкції проти Росії мають слабкий ефект - міністр оборони Естонії // УНІАН: [Веб-сайт]. 2022. URL: https://www.unian.ua/world/sankciji-proti-rosiji-mayut-slabkiy-efekt-ministr-oboroni-estoniji-novini-svitu-11789049.html

4. Чорногор Я. О. Естонія, в: Країни Північної Європи // Країни світу і Україна: енциклопедія / за ред. А. І. Кудряченко. Київ, 2017. С. 49-70.

5. Як Естонія підтримує Україну під час війни // Економічна правда: [Веб-сайт]. 2022. URL: https://www.epravda.com.ua/columns/2022/03/23/684536/

Колмацуй Євгеній Валентинович,
студент 4 курсу, групи МВ-18002б,
спеціальність «Міжнародні відносини»

Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)
Науковий керівник: к.і.н., доц., ***Сєкунова Юлія Володимирівна***

УЧАСТЬ НАТО У ПОЛІТИЧНОМУ ЖИТТІ УКРАЇНИ

Консультації та співпраця між НАТО та Україною охоплюють широкий спектр сфер, включаючи операції з підтримки миру та безпеки, оборонну реформу, співробітництво між військовими, озброєння, планування на випадок надзвичайних ситуацій, а також наука та навколишнє середовище. Комісія Україна-НАТО (NUC) керує діяльністю співпраці та забезпечує форум для консультацій між союзниками та України з питань безпеки, що становлять спільний інтерес. NUC проводить регулярні засідання на рівні послів і військових представників, а також періодично на рівні міністрів закордонних справ і оборони та начальників штабів оборони, а також на рівні саміту. Він приймає Річні цільові плани, розроблені разом з Україною для виконання цілей Плану дій Україна – НАТО 2002 року та контролює прогрес. Під егідою NUC були створені спільні робочі групи для подальшої роботи в окремих сферах, а саме в обороні реформи, озброєння, економічна безпека, науково-екологічна співпраця. НУК також перевіряє діяльність, розроблену в рамках участі України в програмі «Партнерство заради миру» через щорічну Індивідуальну програму партнерства, а також у сфері між військовими за щорічний план військової роботи, розроблений Військовим комітетом з Україною. Україна має підтверджений досвід активного внеску в євроатлантичну безпеку шляхом розгортання військ для спільної роботи з миротворцями з НАТО та країн-партнерів. Станом на весну 2007 р. це була єдина країна-партнер, яка робила активний внесок у чотири основні поточні операції та місії НАТО.

Форум для дискусій між експертами з країн-членів НАТО та України щодо питань, що стосуються впровадження реформ у секторі оборони та безпеки. JWGDR дозволяє Україні використовувати досвід союзників і служить каналом, за допомогою, якого країни НАТО можуть надавати та координувати конкретні справи підтримки України. Починаючи з 2002 року, він організовує щорічні неформальні консультації високого рівня з питань оборонної реформи та оборонної політики за участю міністрів оборони України та НАТО, а також експертів з оборони та безпеки. Він також регулярно організовує круглі столи з українським парламентом з питань оборони та реформа сектору безпеки. Спочатку діяльність JWDGR була зосереджена на обміні інформацією між експертами з таких тем, як демократичні контроль за збройними силами, професіоналізацією, концепціями резервістів та оборонним бюджетом. У міру розвитку групи вона розширювала сферу її діяльності заходи щодо включення ширших реформ сектору безпеки в Україні. Ключовою сферою співпраці в рамках JWGDR була допомога Україні у розробці дорожньої карти оборонної реформи.

У 2003 році персонал НАТО та окремі члени Альянсу консультували та допомагали Україні у проведенні оборонного огляду – складного процесу, спрямованого на визначення оборонних потреб країни, збалансування їх із наявними ресурсами та підготовку пропозицій щодо сил і можливостей для забезпечення найкращої вартості гроші платників податків. Це допомогло Україні визначити напрям оборонних реформ до 2015 року. Сьогодні НАТО та члени Альянсу підтримують виконання цього оборонного огляду та також консультують Україну щодо проведення всебічної перевірки сектору національної безпеки, яка виходить за рамки Міністерства оборони та збройних сил, щоб розглянути всі структури та політику, пов’язані з безпекою держави. Також надається підтримка демілітаризації сектору безпеки України, у тому числі через співпрацю з військами МВС та МНС. Прагнення України реформувати свій сектор оборони та безпеки також виграє від участі в Партнерстві заради миру (ПЗМ). Зокрема, процес планування та перегляду ПЗМ дає змогу розробляти спільні цілі для формування структур сил та спроможності сприяти розвитку збройних сил України,

щоб краще працювати з силами НАТО. Принципово важливим для розвитку України як демократичної країни та її просування до подальшої євроатлантичної інтеграції є посилення громадянського контролю над структурами безпеки та оборони, у тому числі розвідувальними. сектору та покращення спроможності цих структур.

Отже, допомога Україні в реалізації цілей оборонної реформи також є ключовим напрямком співпраці між військовими, доповнюючи роботу, що виконується в рамках JWGDR, військовим досвідом. Іншою важливою метою є розвиток оперативної сумісності за допомогою широкого спектру заходів ПЗМ та військових навчання, які іноді проводяться в Україні, які дозволяють військовослужбовцям готуватися до операцій з підтримки миру та отримати практичний досвід роботи з силами країн НАТО та інші партнери. Старші українські офіцери також регулярно беруть участь у курсах в Оборонному коледжі НАТО в Римі, Італія та НАТО Школа в Обераммергау, Німеччина. Контакти з цими закладами сприяли створенню нового багатонаціонального факультету в Академії оборони України. Військова сторона також взяла на себе провідну роль у розробці правової бази, яка дозволить НАТО та Україні розвивати свою оперативність, співробітництво.

Література:

1.Bilinsky Y. (1999) Endgame in NATO's enlargement: the Baltic States and Ukraine. Westport, Conn. : Praeger.

2.Golovakha E. (1993) Political Portrait of Ukraine: General Overview of Public Opinion. Democratic Initiatives Foundations, Kiev, 1993.

3.Кравченко, В. Украина - НАТО: старая книга в новой обложке? [Текст] / В. Кравченко // Зеркало недели. - 2016. - № 11, 26 марта. - С. 6.

4.Шекера, О. Г. Підвищення взаємосумістності між медичним забезпеченням збройних сил України та НАТО [Текст] / О. Г. Шекера // Здоров'я суспільства. - 2016. – Т. 5, N 3-4. - С. 56-63.

Лопуцько Анастасія Олександрівна,
студентка 4 курсу, групи МВ-18003б,
спеціальність «Міжнародні відносини»
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник: к.і.н., доц., ***Сєкунова Юлія Володимирівна***

ФОРМУВАННЯ ВІДНОСИН ГРУЗІЇ-НАТО

Відносини між Грузією та Організацією Північноатлантичного договору (НАТО) були офіційно започатковані у 1992 році, коли ця закавказька держава стала членом Ради північноатлантичного співробітництва, а у 1994 році приєдналася до програми «Партнерство заради миру». Після Революції троянд у 2003 році Грузія швидко рухалася до пошуку тісніших зв’язків та можливого членства в НАТО. Північний сусід Грузії, Росія, виступає проти більш тісних зв'язків, включаючи ті, що були висловлені на саміті в Бухаресті 2008 року, де члени НАТО пообіцяли, що Грузія врешті приєднається до організації. У заяві Північноатлантичної ради від 7 грудня 2011 року Грузія була визначена "країною, що претендує". Ускладненнями у відносинах між НАТО і Грузією є присутність російських збройних сил на території Грузії в результаті численних нещодавніх конфліктів, таких як війна в Південній Осетії 2008 року, на територіях Абхазії та Південної Осетії, де проживає велика кількість російських громадян. Необов’язковий референдум у 2008 році призвів до того, що 77% виборців підтримали вступ до НАТО.

На початку розвитку відносин між Грузією і НАТО метою заходів партнерства і співпраці було сприяти прозорості й зміцненню довіри. За роки, що минули, співпраця

істотно розширилася і поглибилася. Нині основними пріоритетами є: підтримка широкомасштабних реформ, яких потребує Грузія для забезпечення реалізації її прагнення інтегруватися до євроатлантичних структур; індивідуальні консультації та допомога з питань реформування структур безпеки і оборони; підвищення здатності національних збройних сил країни взаємодіяти із союзниками по НАТО та іншими країнами-партнерами у проведенні операцій з підтримання миру й врегулювання криз, а також практичне співробітництво щодо реагування на спільні виклики у галузі безпеки. Іншими важливими напрямами співпраці є готовність у галузі подолання наслідків стихійних лих, співпраця з питань науки, довкілля й інформування громадськості. Нинішні відносини Грузія-НАТО відбуваються в рамках Суттєвого пакету НАТО-Грузія (СНГП), комплексу заходів на стратегічному, тактичному та оперативному рівнях, розпочатого в 2014 році. Цей пакет включає Школу розвитку оборонних інституцій, Спільну організацію НАТО-Грузія Навчально-оцінний центр та матеріально-технічне забезпечення, сприяння проведенню багатонаціональних та регіональних військових навчань та інші заходи. Негайно після отримання незалежності в 1992 році Грузія вступила до Ради північноатлантичного співробітництва (пізніше перейменованої на Раду євроатлантичного партнерства). В 1994 році приєдналася до програми «Партнерство заради миру», яка сприяє практичній двосторонній співпраці між НАТО і партнерами. З часом Грузія надала цінну підтримку операціям на чолі з НАТО і надіслала своїх миротворців до Косова в 1999 році. Сьогодні Грузія є другою за кількістю військ, надісланих для участі в Міжнародних силах сприяння безпеці в Афганістані серед країн – не членів НАТО. Після «Трояндової революції» 2003 року посилилася увага до підтримки внутрішніх реформ в Грузії і у вересні 2006 року вона отримала Інтенсифікований діалог щодо прагнення членства в НАТО. На саміті в Бухаресті в квітні 2008 року лідери НАТО домовилися, що Грузія стане членом НАТО. Важливим внутрішнім фактором, який вплинув на зовнішню політику Грузії, стали парламентські вибори 2 листопада 2003 року. Тоді політичні сили на чолі з Міхеїлом Саакашвілі, Ніно Бурджанадзе і Зурабом Жванією заявили про численні порушення на виборчих дільницях. Вони ініціювали акції громадської непокори, які досягли піку в перший день засідання нового грузинського парламенту — 22 листопада. Опозиція заявила про початок «революції троянд», яка завершилася 23 листопада, коли другий президент Грузії оголосив про власну відставку. Грузинська сторона повинна була виконати усі зобов'язання, передбачені даним планом, після чого отримувала право почати роботу над необхідним для країни-кандидата в члени НАТО Планом дій, що відкриває шлях до реальних переговорів про членство в НАТО. Саакашвілі заявив:

«НАТО є не ідеєю фікс для Грузії, а історичним інстинктом її жителів. У довгостроковій перспективі Північноатлантичний альянс забезпечить Грузії розвиток, територіальну цілісність і недоторканість кордонів»

Отже, важливим внеском у діяльність НАТО стало підписання в Брюсселі 2 березня 2005 року угоди, яка встановлювала порядок транзиту через територію Грузії вантажів і персоналу, необхідних для функціонування Міжнародних сил безпеки, що перебували під командуванням НАТО на заході Афганістану. Тим самим офіційний Тбілісі дав дозвіл на використання грузинської території з метою передислокації в південному напрямку військових вантажів і армійських підрозділів країн-учасниць НАТО, не лише повітряним коридором, але і з використанням сухопутних і морських шляхів Грузії. У тому ж році грузинський парламент прийняв постанову «Про інтеграцію Грузії до НАТО», в якому чітко зафіксовано, що «прагнення Грузії вступити до НАТО ґрунтується не тільки на непохитній волі грузинського керівництва, але й на повній згоді основних політичних сил та громадському консенсусі». Крім того, у постанові наголошується, що «інтеграція Грузії до НАТО тісно пов'язана із зміцненням демократичних інститутів і мирним, політичним врегулюванням конфліктів в країні». Після таких заяв грузинська делегація була запрошена на дводенний саміт Північноатлантичного альянсу, який вперше проходив на території пострадянської держави — у Латвії. Хоча питання про приєднання Грузії до числа членів НАТО не було ключовим на цій зустрічі, однак у Декларації Ризького саміту від 29

листопада 2006 року міститься згадка про цю закавказьку державу. Зокрема, керівництво Альянсу підтвердило свій намір продовжувати процес У жовтні 2007 року Альянс і Грузія почали співпрацювати в області конверсії та управління військовими об'єктами. 29 вересня 2020 року генсек НАТО Єнс Столтенберґ закликав Грузію використовувати всі можливості для зближення з Альянсом і прискорити підготовку до членства. Столтенберґ підкреслив, що на початку цього року союзники домовилися ще більше зміцнити партнерство НАТО-Грузія. За його словами, НАТО вітає прогрес, досягнутий Грузією в проведенні реформ, у модернізації збройних сил і зміцненні демократії. Варто зазначити, що досі заклики Грузії до членства в таких формулюваннях в риториці генсека Альянсу не з'являлися. При цьому НАТО визнає прагнення Грузії до членства в Альянсі – так само як і у випадку України.

Література:

1. Лящук Ю. Бухарестский саммит НАТО и трансформация Альянса / Ю. Лящук // Журнал международного права и международных отношений. — 2008. № 2
2. Лебанидзе С. Кавказский аспирант НАТО. Архів оригіналу за 16 травня 2013. Процитовано 3 серпня 2014
3. Легворд К. Государственность и безопасность: Грузия после «революции роз» / К. Легворд. — М. : «Интердиалект+», 2005. — С. 235.

Малашенко Іван Валентинович,
студент 3 курсу, групи МВ-19003б,
спеціальність «Міжнародні відносини,
суспільні комунікації і регіональні студії»,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник: к.політ.н., доц., ***Грушецький Богдан Павлович***

ДОСВІД США У ВПРОВАДЖЕННІ SMARTGRID ДЛЯ РЕФОРМУВАННЯ ЕНЕРГЕТИКИ УКРАЇНИ

В XXI столітті багато сфер господарства вдається перебудовувати, оновлювати завдяки застосуванню передових, в першу чергу, комп'ютерних технологій.

Однією з таких є "Smart Grid" – це інноваційна технологія "розумних електромереж", що дозволяє оновити всю систему організації та управління електромережами. Іноді спрощено цю технологію представляють як "Інтернет, підключений до електричної системи" [27, с. 2]. Вперше термін "smart grid" ввів у науковий обіг Майкл Барр в 2003 році, розкривши в своїй статті ключові технічні поняття та деякі переваги цієї технології [1]. Вона утворилася завдяки пристосуванню технології Grid (майбутнього покоління Інтернету) до ринку електроенергетики, що було практично перевірено в багатьох розвинених країнах, зокрема, США, країни ЄС (мережа називається SuperSmart Grid), Бразилія, Китай, Південна Корея, Індія та інші.

Ключовими перевагами використання Smart Grid можна вважати:

- надійність постачання електроенергії;
- зниження показника втрат електроенергії приблизно до 6 %;
- рівномірний розподіл напруги з генеруючих енергостанцій, вітряків та інших джерел відновлюваної енергії по споживчим об'єктам;
- можливість для споживачів економити, використовуючи електроенергію не в пікові години навантаження, що стає можливим завдяки спеціальним Smart-лічильникам;
- менш шкідливий вплив на довколишнє середовище та інші [2].

Звичайно, існують і певні труднощі, пов'язані з впровадженням Smart Grid, і деякі

вади технології. Серед основних недоліків цієї технології дослідники вбачають:

- недостатньо вивчені аспекти безпеки застосування Smart Grid, особливо можливість сторонніх осіб підключатися до системи не з благими цілями [3];
- прояв двостороннього контролю за технічною системою управління, а саме можливість миттєвого відключення від системи боржника постачальником послуг;
- висока вартість впровадження (і каналів зв'язку, і самих лічильників), що для України поглиблюється у зв'язку з високою зношеністю встановленого обладнання;
- необхідність реорганізації системи управління, включаючи освіту працівників тощо [1].

Зарубіжний досвід свідчить про успішне запровадження, хоча і з деякими недоліками, технологій Smart Grid, що почалося з організаційного сприяння та співпраці держави і бізнес сектору. Зокрема, в США запровадження Smart Grid стало федеральною політикою внаслідок прийняття Закону про енергетичну незалежність та безпеку 2007 року. Метою прийняття акту стали пошук надійної моделі енергосистем, що забезпечувала б захист, контроль та оптимізацію енергоспоживання в країні. Закон США націлений на забезпечення безперебійних безпечних поставок електроенергії, інтеграцію та лібералізацію енергетичних ринків, підвищення екологічної безпеки всієї держави. Цей нормативно-правовий акт передбачав фінансування на рівні $ 100 млн. на фінансовий період 2008-2012 років. Після набуття юридичної сили цим актом почалися масові реалізації різноманітних спочатку пілотних проектів, а потім і довгострокових в штатах Флорида, Каліфорнія, Колорадо, Техас, Гавайї та інших. Завдяки наочним демонстраціям переваг Smart Grid до фінансування проектів залучаються і місцеві бюджети, і кошти різноманітних грантів.

Для України досвід запровадження подібної технології буде корисним для реформування енергетичного сектору з метою вирішення проблем з безперебійним енергопостачанням через приєднану мережу та можливість перерозподілу напруги та інших завдань. У нашій державі для впровадження Smart Grid не тільки не прийнято вольового політичного рішення про надання організаційного сприяння дослідженню необхідних затрат і вигод від Smart Grid, а й не підготовлена необхідна нормативно-правова база.

В діючій економічній стратегії України, затвердженій Указом Президента України № 5/2015 "Про Стратегію сталого розвитку "Україна-2020", передбачені реформа енергетики та програма енергоефективності. Остання внесена до списку першочергових для реалізації за допомогою впровадження інноваційних технологій [4]. Smart Grid є чудовим прикладом інноваційної технології, здатної фундаментально оновити галузь електроенергетики України. Проте, звичайно, це питання вибору економічної тактики держави і потребує всебічного дослідження як технічними спеціалістами, експертами з національної безпеки (в першу чергу інформаційної та економічної в існуючих умовах), економістами, так і юристами. Проте таке різностороннє дослідження технології Smart Grid повинно бути і оперативним, оскільки національна стратегія розрахована на реалізацію за 5 років.

У разі прийняття схвального рішення щодо модернізації електроенергетичної системи за допомогою Smart Grid необхідно вирішити не лише організаційні, політичні питання сприяння впровадженню технології, а й підготувати належне правове забезпечення. Зокрема, це питання треба враховувати при створенні нової державної програми економічного та соціального розвитку України, а також стратегії державної і економічної безпеки, а саме технологічної, нова відповідна сучасним загрозам концепція, якої зараз тільки розробляється [37].

Надійній експлуатації технології та забезпеченню необхідного рівня безпеки буде сприяти проведення колосальної роботи по аналізу існуючих європейських і міжнародних стандартів та створення цілісної системи технічних умов та нормативів запровадження Smart Grid, що змогла б оптимально підійти саме для України, але повинна бути обрана з вже існуючих та апробованих стандартів щодо системи безпеки зв'язку, віддаленого управління за допомогою Інтернету (наприклад, стандарти IEC 61784-4, IEEE 1686, ANSI/ISA або ISA-99).

Література:

1. Clean Energy Progress Report (2011). IEA input to the Clean Energy Ministerial. URL: www.iea.org
2. Данія дає згоду на сегмент російського трубопроводу "Північний потік-2". 2019. жовтень. Deutsche Welle. URL: https://www.dw.com/en/denmarkgives-go-ahead-for-nord-stream-2-russian-pipeline-segment/a-51050205
3. Кузнець Д. Що таке Північний потік 2? Чому противники Росії в Європі та Америці протистоять їй? Медуза. 12 лютого 2019 року. URL: https://meduza.io/en/feature/2019/02/12/what-is-nord-stream-2-whyare-russia-s-opponents-in-europe-and-america-dead-set-against-it
4. UNIDO – United Nations Industrial Development Organization [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.unido.org/

Островський В'ячеслав Петрович,
студент 1 року навчання магістратури,
спеціальність «Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії»,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник: к.і.н., доц. ***Лановюк Людмила Петрівна***

ДОСЛІДЕЖННЯ ПОЛІТИЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ

Європейська позиція нинішнього уряду Великої Британії має значні історичні передумови, засновані на соціокультурних, політичних та державно-правових традиціях, зокрема, традиціях ведення зовнішньої політики, яких намагалися дотримуватися всі без винятку уряди Великої Британії до середини XX ст. Як відомо, вся історія відносин Сполученого Королівства Великобританії та ЄС розвивалася досить нетипово, починаючи з моменту, коли в 1950-х роках було закладено основи об'єднаної Європи.

Якщо говорити про ознаки трансформації британської політичної еліти, то вони стали помітні ще задовго до референдуму про членство Великої Британії в Європейському Союзі. Проте це був початок посилення змін, які змусили нинішню державну еліту пристосуватися до нових політичних реалій.

По завершенні Другої світової війни основним ключовим завданням британської дипломатії було збереження позицій країни як світової держави та лідерства в Західній Європі в умовах формування біполярної системи міжнародних відносин. Всю наукову літературу, в якій досліджувались питання даної проблематики умовно можна поділити на чотири основні групи [2].

Першу групу представляють теоретичні роботи про політичні еліти, їх характеристики та функціонування без посилання на конкретні країни чи їхню культуру специфіка. Важливе значення мають роботи В. Парето та Г. Моска.

Друга група дослідників особливу увагу приділяли британській політичній еліті і її характеристиці. Ці роботи набули особливого значення у визначенні ключових ознак британської еліти, які не характерні для інших соціальних груп. Дослідник Шеффілдського університету Е. Гембл проаналізував існуючі підходи до аналізу британської політики у п'яти різних сферах – ідеології, конституційного права, державної політики, політичної економії та політичної поведінки. П. Аллен і П. Керні встановили чітке розмежування політичного класу та політичної еліти Великої Британії.

Третя група досліджень має велике значення для визначення впливу Євроскептицизму щодо політичних еліт Сполученого Королівства.

Четверта група дослідницьких робіт присвячена вивченню впливу подальший політичний розвиток Великої Британії, а також політичної еліти держави. П. Джон у своїй статті проаналізував дев'ять різних теорій та дано їх оцінку значення для дослідників після виходу Великобританії з ЄС.

Диференційований підхід до європейської інтеграції дістав втілення у концепції «вибіркової інтеграції» або «секторальної» інтеграції 1970-х рр. Виникнення цієї теорії пов'язане з негативною позицією Великобританії у період правління М. Тетчер, щодо поглиблення європейських інтеграційних процесів [1]. Прагнучи знайти вихід з економічної та політичної кризи, зумовленої вступом Великобританії до ЄЕС було запропоновано розвивати інтеграцію за секторами, в яких кожна з держав на власний розсуд брала б участь у спільних діях. Концепція «Європейського меню» різко контрастує з іншими концепціями, зокрема з концепцією «Багатошвидкісної Європи», яка визначає загальні цілі, до яких держави-члени прагнуть по можливості, та з концепцією «Змінних геометрій», яка інституціоналізується диференціацією держав членів з тим, щоб створити простір між різними підрозділами або інтеграційними формами [3].

Підводячи підсумок, можна сказати, що в роботах чотирьох груп з одного боку, фіксують відмінні риси та національну специфіку політичної еліти в певні періоди часу. З іншого боку, у ряді робіт також простежуються історичні зміни, що впливають на склад, характеристики та канали рекрутування британської політичної еліти, тобто вони вивчають його в динаміці, що дає можливість провести дослідження сучасного стану еліти не відокремлюючи його від попередніх тенденцій еволюції. Крім того, трансформація британської політичної еліти слід вивчати на основі аналізованого феномену євроскептицизму дослідниками.

Література:

1. Грицяк І., Хоменко О. Основні концепції диференційованої європейської інтеграції. Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. 2009. Вип. 2. С. 205. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadu_2009_2_26

2. Duff A. The Treaty of Amsterdam Text & Commentary. 1997. London: Federal Trust. P.87.

3. Кубіч Я. Особливості британського підходу до процесу європейської інтеграції. Історико-політичні проблеми сучасного світу. 2019. (40). С. 58-66. https://doi.org/10.31861/mhpi2019.40.58-66

Петрова Анастасія Геннадіївна,
студентка 3 курсу,?????
спеціальність «Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії»,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник: к.політ.н., доц., ***Грушецький Богдан Павлович***

ВПЛИВ ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ КАТАСТРОФИ НА БЕЗПЕКУ В ЄВРОПІ ТА АЛЬТЕРНАТИВНІ ЗАХОДИ

26 квітня 1986 р. - день найбільшої катастрофи, створеної людиною в історії людства.

За кількістю жертв аварії Україна знаходиться на першому місці серед колишніх радянських республік. На Білорусь припало близько 60% шкідливих викидів. Росія також зазнала сильного удару від радіаційного забруднення. Потужний циклон транспортував радіоактивні матеріали до Литви, Латвії, Польщі, Швеції, Норвегії, Австрії, Фінляндії, Великобританії, а згодом до Німеччини, Нідерландів, Бельгії та інших місць.

З моменту аварії на Чорнобильській АЕС минуло 36 років, але її наслідки все ще є предметом дискусій у міжнародному науковому співтоваристві. За даними UNSCEAR та ВООЗ, Чорнобильська катастрофа є однією з найбільших ядерних аварій. Історики наголошують на політичній відповідальності комуністичного режиму, який загрожує життю та здоров'ю мільйонів громадян за ідеологічні інтереси. Через недосконалість будівель, порушення будівельних технологій, використання неповноцінних будівельних матеріалів, незліченні дрібні катастрофи, така техногенна катастрофа мала статися в СРСР. Злочинне приховування владою інформації, з одного боку, поглибило непоправний негативний вплив аварії, з іншого боку, посилило національно-демократичний рух і, зрештою, призвело до розпаду Радянського Союзу. Приховування інформації владою призвело до активізації природоохоронного руху та національно-демократичного руху [1].

Аварія на Чорнобильській атомній електростанції торкнулася 10 мільйонів людей в цілому світі та забруднила 150 000 квадратних кілометрів цінних земель.

Україна постраждала від радіації найбільше. Вражено було понад 2000 міст та населених пунктів, що налічувало 3 мільйони людей. Чорнобильська аварія збільшила частоту онкологічних захворювань та захворювань, пов'язаних із десятикратним падінням рівня захисту людини. Україна втратила майже 50 000 гектарів найродючішого чорнозему, що є незворотнім.

Під впливом подій у Чорнобилі на спеціальній сесії Генеральної конференції МАГАТЕ у вересні 1986 р. було розроблено і прийнято два надзвичайно важливі документи, які відобразили необхідність міжнародного співробітництва в сфері безпечного використання ядерної енергії та мінімізації наслідків аварій, що можуть статися і спричинити «транскордонні радіаційні наслідки»: Конвенція про оперативне оповіщення про ядерну аварію, та Конвенція про допомогу у випадку ядерної аварії або радіаційної аварійної ситуації.

Оскільки після катастрофи першою із усіх країн на спалах почала бити Швеція, варто звернути увагу на повідомлення, яке зробила країна. Ніхто не знав, що буде пізніше. Керівництво АЕС одразу прийняло рішення про термінову евакуацію робітників, але на території продовжуються вимірювання і хоча вже є підозри страшної катастрофи, ніхто ще повністю не впевнений.

Треба сказати, що у Швеції паніки не надто багато. Але шведи - люди розважливі. Вони негайно повідомили людей про аварію. Більш того, це вибірково. Парадоксально, але найбільше постраждала найвіддаленіша територія на півночі Швеції в Лапландії. Там випав радіоактивний дощ. Тодішня пропозиція шведів полягала в тому, щоб не пасти худобу і не годувати її сіном. З часом тисячі північних оленів були вбиті, бо їм не можна було наказати залишатися вдома і не пастися [3].

Всі ці роки Швеція, що сама потрапила під радіоактивні опади, надавала гуманітарну допомогу Україні та Білорусі різними способами: шведські сім'ї і організації приймали на літній відпочинок дітей, що постраждали в результаті аварії або відправляли медичне обладнання і інші предмети першої необхідності. З політичного боку можна відзначити, що в посольствах України та Швеції 26 квітня 2001 року відбулося нагородження багаточисленних шведських організації та приватних осіб, котрі всі ці роки допомагали жертвам Чорнобильської катастрофи.

Щодо Франції, то французький уряд замовчував ситуацію, так як і СРСР [4]. Вони не розповіли про надзвичайну ситуацію, люди гуляли на вулицях, дозволено було їсти їжу, яка зазнала рівня радіації, зважаючи на те, що ці продукти були визнані непридатними для вживання та заборонені до продажу в усіх сусідніх європейських країнах. З 1 травня 1986

року, в той час як знаменита «Чорнобильська хмара» пролітала над Францією, кілька атомних електростанцій побачили, що всі їхні показники в мінусі, вони зрозуміли, зо це надто серйозні рівні радіоактивності. Перевіривши, що їх реактори працюють абсолютно нормально, інженери зрозуміли, що загроза надходить не зсередини заводу, а ззовні. Усі трималися конфіденційності, тоді ніхто не зміг підняти цю тему до преси.

Можна впевнено стверджувати, що після катастрофи в Чорнобилі почалося поступове переосмислення та згортання програм ядерної енергетики в державах Європи. Слід також враховувати, що більшість реакторів у багатьох країнах – застарілі, вони стають все менш рентабельними і несуть у собі значні ризики, тож більшість планів щодо спорудження нових АЕС після Чорнобильської аварії пішли в небуття. Окрім цього, в експлуатацію не вводили готові та майже добудовані станції, зокрема і в Україні.

Наслідки трагедії на ЧАЕС у 1986 р. та вибуху на «Фукусімі-1» у 2011 р. змусили багато країн, зокрема ФРН, взагалі відмовитися від ядерної енергетики. У багатьох державах світу були прийняті нові програми щодо забезпечення безпеки атомних станцій, проведення модернізації існуючих.

Важливо також враховувати, що й у інших країнах поширюється підхід владних структур щодо виведення з експлуатації атомних реакторів. Так, у Швейцарії в силу потужного економічного тиску АЕС у Мюлеберзі відключать від мережі у 2019 р.; у Швеції – чотири з десяти реакторів мають бути виведені з експлуатації до 2020 р. Нещодавно і уряд Бельгії також підтвердив, що затверджена програма відмови від експлуатації АЕС країни до 2025 р. [2]. Тобто ці зміни – це реальний вплив найбільших аварій (чорнобильської та інших техногенних катастроф) сучасності.

Отже, глобальний характер чорнобильської трагедії демонструє, з одного боку, як проблеми регіонів набувають ключового значення в загальносвітовому вимірі, торкнувшись у тій чи іншій мірі чимало країн європейського континенту, з іншого – мобілізує міжнародну спільноту до розв’язання екологічних питань, щоб унеможливити повторення схожих катастроф.

Література:

1. До дня пам'яті аварії на Чорнобильській АЕС [Електронний ресурс] // Токмацька міська рада. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: http://www.meriatokmak.gov.ua/index.php/5333-do-dnya-vshanuvannya-uchasnikiv-likvidatsiji-naslidkiv-avariji-na-chornobilskij-atomnij-elektrostantsiji.

2. Мишель Ш. Бельгия отказывается от атомных электростанций. URL: http://oilreview.kiev.ua/2018/04/02/belgijskoe-pravitelstvo-podtverdilo-otkaz-ot-yadernyx-elektrostancij-k-2025-godu/

3. Реакция шведов на аварию Чернобыльской АЭС [Електронний ресурс] // Радио Свобода. – 2006. – Режим доступу до ресурсу: https://www.svoboda.org/a/138502.html.

4. Head of France's nuclear watchdog «lied over Chernobyl fallout» [Електронний ресурс] // Independent. – 2011. – Режим доступу до ресурсу: https://www.independent.co.uk/news/world/europe/head-of-france-s-nuclear-watchdog-lied-over-chernobyl-fallout-480732.html.

Тараненко Ірина Вікторівна,
студентка 3 курсу,????
спеціальність «Міжнародні відносини»,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник: к.політ.н., доц., ***Грушецький Богдан Павлович***

МЕТОДИ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ЗА «АРТХАШАСТРОЮ»

Питання забезпечення національної безпеки поставало перед володарями всього світу вже багато тисячоліть і залишається актуальним й досі для сучасних держав. Індійський політико-економічний трактат «Артхашастра» є найбільш всеохоплюючим стародавнім твором, що містить в собі поради щодо мистецтва керувати державою. Він був написаний в часи, коли на півострові існував ряд невеликих і взаємно ворожих держав, тому королю було необхідно захищати свою державу. Авторство приписують наставнику і головному міністру давньоіндійського царя часів імперії Маур'їв – Каутільї, котрий пояснив у тексті свої погляди на державу та зокрема методи ведення зовнішньої політики.

В «Артхашастрі» зовнішній політиці присвячений сьомий розділ «Про шість методів зовнішньої політики». Розширення влади правителя було головною метою, що втілювалась шістьма методами: мир, війна, похід, вичікувальне положення, пошук допомоги і двоїста політика [1; с. 292]. Деякі вчені узагальнюють ці шість методів до двох основних – це війна та мир, тому зупинимося на них.

Каутілья розшифровує їх так: миром вважається ухвалення договору, який зобов'язує обидві сторони; війною ж – завдавання шкоди. Обираючи метод правитель завжди повинен врахувати наслідки у довгостроковій перспективі, оцінити можливі втрати своєї держави та застосовувати на підставі належної оцінки сил супротивника дотримуючись принципу: слабший повинен прагнути миру із сильнішим; той, хто має перевагу – може розпочинати війну тощо [3; с. 54].

Також дається просте визначення поняття зовнішньо-політичного ворога та друга, що можна порівняти з шахматною партією: «Правитель держави-сусіда, територія якої безпосередньо межує з нашою, є ворогом» [1; с. 288]. Тому правитель, земля якого відділена іншою землею, вважається союзником.

В трактаті розглядаються різні способи укладення мирного договору (на основі клятви, поруки чи заручників) та їх види, принципи відносин між союзниками, дії та можливі поступки в разі нападу з боку сильнішого супротивника, протидія ворогові за допомогою інтриг тощо.

Війна, в свою чергу, була засобом, який використовували після безрезультатності дипломатичного або «таємних» засобів і останнім методом вирішення конфліктів. Каутілья зазначав: «Війна має прислуговувати іншим цілям держави, але не перетворюватися на самоціль» [2; с. 17].

Отже, за «Артхашастрою» володарю рекомендувалося досягати перемог без боїв, бо підпорядкування мирним шляхом вимагає менших сил та засобів, тому пріоритетність звісно віддавалась саме мирному співіснуванню з сусідами. Проте, якщо ж виникала потреба у вирішенні зовнішніх конфліктів військовим шляхом, правитель для перемоги зобов'язаний був знати порівняльну силу і слабкість свого ворога та себе.

Література:

1. Артхашастра или наука политики; [пер. с санскрита] / издание подготовил В.И. Кальянов. – М.-Л. : Издательство Академии наук СССР, 1959. – 798 с
2. Шукла Д. Индийская дипломатия на протяжении веков // Индия. Перспективы. – Июль, 2002.
3. Пиріг Р. Дипломатія та зовнішня політика в "Артхашастрі" / Р. Пиріг // Зовнішні справи. - 2013. - № 7. - С. 52-55. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/zovsp_2013_7_18.

Щербина Софія Сергіївна,
студентка 3 курсу, групи МВ-19002б,

спеціальності «Міжнародні відносини»,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник: к.політ.н., доц., ***Грушецький Богдан Павлович***

ПРИДНІСТРОВСЬКИЙ КОНФЛІКТ, ЯК ЗАГРОЗА НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ

Врегулювання «замороженого» конфлікту у Придністров'ї є потенційно загрозливим для зовнішньої політики та безпеки України. Проаналізувавши конфлікт, варто зазначити, що на сьогодні основною помилкою Молдови є визнання сепаратистів стороною переговорів, виведення Росії зі статусу країни-агресора і введення у статус посередника.

Попри тривалий переговорний процес, щодо статусу Придністров'я на сьогодні не досягнуто жодних результатів, що створює ризики для України, особливо в період повномасштабного вторгнення Росії на територію України. А довготривалі переговорні процеси або їх ігнорування ускладнюють їх вирішення між конфліктуючими сторонами та зменшують увагу на зосередженні для їх врегулювання.

Невирішені суперечності Придністровського конфлікту, щодо процесу роззброєння та виведення російських військ із Придністровського регіону, несуть загрозу для національної безпеки України.

Придністровський конфлікт не є якимось унікальним явищем, адже він утворений Росією за одним й тим самим сценарієм. Тому, можна зробити порівняння з іншими конфліктами за схожістю методів, засобів, ідеологічних прийомів, що застосовувались у ході таких конфліктів, як російсько-грузинська війна, війна на сході України, та інші конфлікти, де були створені тимчасово окуповані території, що є основою стратегії Росії по збереженню або відновленню контролю над колишніми радянськими республіками.

Метою цієї стратегії є реінтеграція території Придністров'я на вигідних умовах для Росії, а саме можливості впливати на зовнішню політику, зміну зовнішньополітичних пріоритетів, відмову від курсу на європейську і євроатлантичну інтеграцію та залежності від поставок російських енергоносіїв.

Врегулювання Придністровського конфлікту можливе лише на умовах, вигідних для Росії, які фактично позбавляють окуповану територію міжнародної суб'єктності та можливості здійснювати зовнішню політику поза політичною волею Москви. Все це може суттєво впливати безпосередньо на території південного регіону України, які межують із територією Придністров'я.

За тривалий час існування конфлікту сформувались нові погляди в умовах російської політики, що призвело до ускладнення його врегулювання та повернення територій під контроль Молдови. Придністров'я досі перебуває у невизнаному статусі та відіграє важливу роль у військово-політичних планах Кремля. З окупацією Криму, захопленням територій на сході України та контролем Придністров'я російські війська заблокували вихід в Чорне море. Ця ситуація стала вигідною для Росії. Наявність російського війська на території невизнаної республіки, створює додаткове напруження для України і на сьогодні. За допомогою Придністров'я, Росія прагне утримати Молдову у сфері свого впливу і не допустити рух країни в бік більшої інтеграції з Європейським Союзом.

Під час агресивної війни Росії проти України, російські війська, які присутні на території Придністров'я перебувають у постійній готовності. На сьогодні це ускладнює ситуацію по відношенню щодо України. За планом Росії, дестабілізація Придністров'я змусить Україну передислокувати частину військових сил із зон бойових дій до своїх південно-західних кордонів, що призвело б до розпорошення сил вздовж всього західного та південного ліній фронту. Хоч і на сьогодні у Росії відсутня можливість введення додаткових військ у Придністров'я, попри це варто припускати імовірність розмороження конфлікту

обманним шляхом, але в сторону України.

Російська Федерація зацікавлена в окупації південних територій України, адже через територію Придністров'я пролягає залізничне сполучення, що поєднує Одесу з дунайськими портами. У разі блокування цих шляхів Україна понесе фінансові збитки. Також в планах Путіна є створення сухопутного коридору в разі можливого захоплення південно-східних територій. Це чітко простежується під час нинішніх бойових дій та створює й далі чималі проблеми для України. Тому «Придністровська республіка» має пряме відношення до проблем національної безпеки України. Нині ПАРЄ признало окупованою територією та визнало Придністров'я зоною російської окупації.

Отже, Придністровський конфлікт безпосередньо торкається інтересів національної безпеки України. Остаточне врегулювання конфлікту, враховуючи теперішню ситуацію, що склалася на території України є першочерговим завданням. Так, як самопроголошена республіка, Придністров'я отримує підтримку та напрямки діяльності від Росії, то потрібно акцентувати увагу на ці території та не відкидати можливості загрози нової атаки на території України.

Література:

1. Кралюк П. «ПМР» і агресія Росії: чого очікувати Україні і Молдові від так званої «придністровської республіки». URL: https://www.radiosvoboda.org/a/ prydnistrovya-konflikt-moldova-ukrayina//

2. Успенська А. Загострення у Придністров'ї. Яка роль Росії й чим це загрожує Україні та Молдові. URL: https://www.bbc.com/ukrainian/features-61241866

3. Филипенко А. Росія діє на Донбасі за придністровським сценарієм. Чому ми маємо навчитися. URL:https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/rosiya-die-na-donbasi-za-pridnistrovskim-scenariem-chomu-mi-maemo

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

ВІДНОСИНИ МІЖ УКРАЇНОЮ І НАТО НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ: ДОСЯГНЕННЯ ТА ВИКЛИКИ

м. Київ, 2 червня 2022 року